

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU HÁN NÔM

Tổng
tập
truyện
thơ

NÔM

CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

Tập 3

**NHO HƯƠNG
CHIÊU ĐỨC**

Nhà xuất bản Khoa học Xã hội

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU HÁN NÔM

TỔNG TẬP
TRUYỆN THƠ NÔM
CỦA CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

Tập 3

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

Nho Hương
Chiêu Đức

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU HÁN NÔM

3

NHO HƯƠNG CHIÊU ĐỨC

Hoàng Triều Ân - Hoàng Quyết

Giới thiệu - Phiên âm - Dịch nghĩa - Chú giải

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

NHO HƯƠNG
NGƯỜI ANH HÙNG ÁO VẢI TRONG
TRÍ TƯỜNG TƯỢNG CỦA
NHÂN DÂN

Vào thời vua Thái Tông ở Việt quốc thịnh trị, nhà vua nọ có ba công chúa; công chúa út tên là Mẫu Đan. Hai chị em đã có chồng giàu sang, riêng Mẫu Đan còn "ở lẻ".

Có anh con trai nhà nghèo, mồ côi cha mẹ tên là Nho Hương, đi xin ăn đây đó. Có người thương Nho Hương bèn tâu vua để chàng được làm công trong cung vua hàng ngày chần ngựa và lấy củi. Một ngày hè oi ả, sau khi đi làm về nóng bức, Nho Hương xuống tắm trộm ở hồ nước thủy tinh, hồ nước trong dành cho công chúa tắm....

Đêm hôm đó Mẫu Đan ra tắm, trở về, nàng thấy trong người có "chuyển động", nằm mơ thấy "thái dương xâm phạm" tỉnh dậy thấy trong người mệt mỏi, linh cảm thấy mình đã thụ thai. Mẫu Đan trình vua cha biết. Nhà vua quát mắng. Mẫu Đan chỉ biết thờ than....

Thảm thoát đã đến ngày mãn nguyệt khai hoa, Mẫu Đan đẻ một con trai. Nhà vua họp triều đình, quyết định đem nàng ra xét xử. Sau khi hỏi Trạng nguyên, nhà vua cho họp quần thần

để con nhận bố. Mọi người kéo đến họp mặt ở triều đình, nhưng con của Mẫu Đan không nhận ai cả. Trạng nguyên sai tìm người coi ngựa (Nho Hương) còn bỏ sót chưa gọi. Khi Nho Hương bước ra, con Mẫu Đan chạy đến bá cổ đòi công lưng chàng. Nhà vua vô cùng xấu hổ và lấy làm nhục. Mẫu Đan thấy tủi phận và xấu hổ vì không ngờ con mình lại nhận người chăn ngựa nghèo hèn trong nhà làm bố. Nho Hương không nhận Mẫu Đan làm vợ, không nhận làm phò mã... Mẫu Đan tự trách số phận mình... Hai công chúa chị xiêm nịnh vua xét xử thật nặng Mẫu Đan và Nho Hương. Trạng nguyên can vua. Vua gọi Mẫu Đan và Nho Hương tới ban lệnh đuổi khỏi cung, đi biệt xứ. Hoàng hậu xin tha cũng không được. Mẫu Đan đi con lên lưng, ra bãi cát theo Nho Hương.

Nho Hương một mực không nhận nàng làm vợ. Mẫu Đan lại vào xóm bán xin ăn. Nho Hương đang nằm trên bãi cát, có đàn quạ bay đến đậu lên bụng định rĩa thịt ăn. Nho Hương tóm được một con quạ lông vàng. Thốt nhiên, quạ nói được tiếng người, xin tha tội. Quạ hứa sẽ trả bằng tiền bạc. Nho Hương không ưng. Quạ lại hứa trả bằng cái trống mười hai cạnh, khi đánh lên, ước gì được nấy. Quạ đàn bay lên trời lấy cái trống. Quạ vàng đánh thử cho Nho Hương xem, quả như lời quạ nói. Quạ được tha bay lên trời.

Ngày ấy cũng như mọi khi Mẫu Đan đi xin ăn trở về đem cơm mời Nho Hương ăn. Nho Hương cảm ơn Mẫu Đan có nghĩa và chỗ cơm ăn không hết, chàng đổ hết đi. Mẫu Đan than thở số phận và nhớ mẹ.

Đường đi mỗi lúc một khó khăn, Mẫu Đan than thở, Nho Hương khuyên nàng cố đi. Khi đến, trước mặt có núi cao chót vót, Mẫu Đan khóc và trong bụng nàng có ý nghĩ ngờ Nho Hương nói dối mình. Nho Hương đem trống quạ ra đánh, một

đồ thành hiện ra trước mắt, binh mã dân chúng đi lại rập riu. Nho Hương đánh tiếp trống qua cung điện dựng ngay trước mặt... Nhân dân đến rước Mẫu Đan và Nho Hương vào cung. Nho Hương đặt tên nước là Bần quốc, và tự xưng là Bần vương. Bần vương kể lại lai lịch cái trống qua cho Mẫu Đan nghe. Cuộc sống tưng bừng hạnh phúc của muôn dân đất Bần quốc bắt đầu. Bần vương đứng ra xếp đặt triều đình.

Lại nói về mẹ Mẫu Đan ở cung nhớ con gái, Hoàng hậu thương khóc và than thở. Hai công chúa chị khuyên mẹ nếu Mẫu Đan chết thì không cần khóc lóc, đã có hai con chị.

Trong khi đó, Mẫu Đan cũng nhớ mẹ. Nàng bàn cùng Nho Hương kéo quân quốc về thăm bố mẹ. Sắp tới kinh đô, Mẫu Đan hòa trang làm người nghèo, đi một mình vào cung điện. Nho Hương đợi ở gốc cây đa. Hai mẹ con gặp nhau hàn huyên. Mẫu Đan vội xin đi. Đêm hôm đó hai vợ chồng Mẫu Đan và Nho Hương cùng quân quốc lại kéo rầm rầm về Bần quốc. Vua cha cho quân đi tuần tra được báo cho biết có hơn ba trăm ngàn binh mã người sắt, ngựa gang không biết của nước nào. Trạng nguyên tâu vua biết chính Mẫu Đan về thăm mẹ, binh mã chờ ngoài bãi cỏ, xong lại kéo đi.

Gặp khi hoàng hậu chết, Mẫu Đan xin về viếng mẹ ở Trường An. Hai vợ chồng đánh trống đi rất nhanh. Đến Tràng An, Mẫu Đan vào viếng. Hai chị thấy cũng không thừa và bĩu môi, chê "nghèo hèn chỉ đến khóc không có lễ cúng". Nho Hương đợi ở gốc đa. Nhà vua ban lệnh cho các con rể ai làm được nhà táng cao nhất, đẹp nhất sẽ được vua cha truyền ngôi báu. Mẫu Đan nghe lỏm được lời vua, bèn đem nói lại Nho Hương nghe. Sắp tới ngày hẹn, Nho Hương ở bờ sông đánh trống làm nên cái nhà táng nguy nga lộng lẫy khiến dân mười hai phố hốt hoảng. Nhà vua cũng run sợ, Trạng nguyên điều tra

ra nhà vua mới êm bụng. Mẫu Đan vào xin vua cha mang thi hài mẹ ra bờ sông để tế lễ, vua ưng thuận. Tang lễ tế trong ba tháng. Sau đó Bàn quốc cầu phúc, phát chẩn, đại xá cho dân rồi xin hồi loan.

Vua Khách xui mười tám nước giúp binh đánh cướp nước Việt. Vua Việt vương sai hai phò mã đến Biên Nhạc chống cự. Khi thế chiến đấu của vua Khách quá mạnh, hai phò mã bị giặc bắt sống. Vua hội họp quần thần, ai cũng lo. Trạng nguyên tâu vua xin gọi Nho Hương. Được tin ấy, Mẫu Đan rất căm sự đối xử của vua cha không công bằng ngày trước. Nho Hương khuyên giải nài nỉ.

Bàn vương lên đường, cho con là Khâm Vương đi theo để chiến đấu. Nho Hương vào chầu vua cha, yếm ẩm ba ngày. Bàn vương cùng quân quốc ra trận, quân Khách chạy tán loạn. Nho Hương hóa phép cho đàn ong bay đuổi theo đốt. Quân xâm lược xin hàng. Bàn vương tha cả. Mười tám nước đến đầu hàng, vua Khách bị bắt sống đem nộp. Hai anh rể của Nho Hương được Nho Hương cứu thoát.

Vua Việt xử trăm vua Khách. Phò mã vua Khách là Tiến Hùng đổ tất cả tội lỗi lên vua cha, nên được tha. Tiến Hùng nguyên được học phép thuật, khi ra khỏi cung vua Việt, Tiến Hùng bèn hóa phép đánh nhau với Bàn vương tại Biên Nhạc. Bàn vương cùng con là Khâm vương quyết đánh. Bàn vương tung phép lửa cháy mưa sa tới tấp. Quân giặc chạy, Tiến Hùng hóa phép gió để trốn. Nho Hương hóa làm mây, làm vách đá (nân) để che, khi lại biến hóa ong, rỗng, khi lại tung lưới gang bắt. Tiến Hùng thua, chạy về giữ đất Phong Cương. Tiến Hùng bám quẻ độn thấy điều dữ, không có điềm lành, quân lính lại chạy trốn rất nhiều. Bàn vương lại tiến đánh bằng người sắt, ngựa gang, ong tổ, hổ lang (chặn lối hoặc mai phục giữa rừng),

cuối cùng bắt được Tiên Hùng (Tiên vương) đang giả làm beo. Tiên Hùng lại nói rõ hơn âm mưu và tội lỗi của vua cha (bố vợ) nước Khách. Bàn vương khoan xá, mười tám nước (Lương, Tang, Lỗ, Châu, Tương...) đến tiến cống đều được khoan hồng. Tiên vương vào châu, Nho Hương cũng tha tội cho về.

Bàn vương khao quân, cùng kéo quân về thăm vua cha (bố vợ). Trọng nguyên tâu vua cho Khâm vương (cháu ngoại của vua Thái Tông nước Việt) thế ngôi. Vua Việt vui mừng Tân vương lên ngôi, đại xá quốc dân.

Bàn vương kéo quân về Bàn quốc. Mẫu Đan ra đón và rất vui mừng khi biết Khâm vương đã lên ngôi. Bàn quốc thái bình.

Nói về nước Việt quốc, Trọng nguyên vẫn làm Thượng thư. Toàn dân vui thú....

*

* *

Truyện thơ *Nho Hương* gồm hơn 1700 câu. Truyện có nhiều chi tiết giống truyện cổ tích dân tộc (Trông qua) . Trong dân gian dân tộc Tày có lưu truyền truyện "Đại lãn dạn thai, nòn ngai thà mác đũa" (Đại lãn lười quá, nằm vạ (ngửa) chờ sung). Câu chuyện cổ đó có nội dung khá gần gũi với cốt truyện thơ này, nhưng chàng trai trong truyện cổ được xây dựng thành một anh chàng lười, lại gặp may là làm nên, với nội dung tư tưởng tầm thường.

Với truyện thơ này, Nho Hương được xây dựng thành một nhân vật đáng yêu, xuất thân từ nghèo hèn, mang trong người bao oan trái, cái khả năng lao động, cộng với sự giúp đỡ của

thần linh (do ở hiền gặp lành) mà vùng lên xây dựng một quốc gia lý tưởng, giúp dân đánh giặc ngoại xâm.... Nho Hương được xây dựng thành một nhân vật có nội tâm...

Truyện thơ này rất phổ biến trong vùng người Tày với nhiều tên khác nhau: *Trống quạ* (Nguyễn Bình, Cao Bằng), *Nho Hương* (Bạch Thông, Bắc Cạn), *Nho Hương chặn ngựa* (Hòa An, Cao Bằng), *Nho Hương phò mã*, *Nho Hương Mẫu Đan*....

Bản dịch này lấy bản Nôm của Nông Văn Vệ (Bạch Thông, Bắc Cạn) làm bản gốc để dịch, có tham khảo bản chữ Nôm còn giữ được của Lưu Văn Cẩm (Dẽ - đống, Hòa An, Cao Bằng) và Nông Văn Ẩn (Mình Thanh, Nguyễn Bình, Cao Bằng).

*
*   *
*

Đọc toàn bộ câu chuyện, ta không thể không nhận tinh chiến đấu của truyện thơ.

Từ khách quan tác phẩm, truyện thơ *Nho Hương* đã vạch trần cái thối nát, mục ruỗng của chế độ phong kiến.

Truyện *Nho Hương* được sáng tác năm nào, tác giả là ai? Đến nay, chúng ta vẫn chưa có cơ sở xác định thời đại và tác giả của nó. Nhưng có một điều chắc chắn là truyện thơ phải được sáng tác trong thời kỳ xã hội phong kiến có nhiều mâu thuẫn, có những cái ung nhọt sắp vỡ mủ, cái uy tín của đế vương không còn được giữ nguyên vẹn.

Những dòng mở đầu câu truyện có đoạn viết:

"Thái Tông ngự điện vàng trị vị
An cư khắp tứ xứ quốc gia"

Nhưng đoạn thơ đó không đứng vững nữa khi ta đọc đi sâu vào câu chuyện. Từ việc nhà đến việc nước, nhà vua, người cầm kỷ cương và giữ trọng trách của một quốc gia phong kiến cũng không làm nổi phận sự mình.

Không biết về khoa học, nghiên cứu có trường hợp ngẫu nhiên mà người con gái thụ thai không; ta có thể cứ công nhận là có hiện tượng "không chồng mà chửa" đi nữa, thì thái độ đối xử của nhà vua, với tư cách là người cha, cũng không thể hiện được tấm lòng của một người làm bố, làm mẹ. Mẫu Đan thấy sự lạ, bèn tâu vua thì nhà vua đã cho rằng "loạn phép tắc thiên hạ loạn bang"

Và sau đó, để giữ cho "đẹp" cái vẻ bên ngoài, cái gia thế của long nhan, nhà vua đã: đưa việc riêng của gia đình ra bàn ở công đường và nghị phạt, có người can, vua lại quyết định đuổi công chúa út ra khỏi "nhà cao cửa rộng"... Vì cái sĩ diện muốn giữ cái oai phong của dòng họ nhà nòi ích kỷ, không cần điều tra. Hành động đó của vua không phù hợp lòng người:

Gặp khi đất nước có ngoại xâm, các bậc "tai to mặt lớn" của triều đình đã làm gì? Hai con rể thuộc dòng quan sang. Lúc này không thấy có vị quan tướng nào "hiển kế" cả, mà chỉ có:

"Các tướng mặt nhìn mặt ngẩn ngơ"

Ở đây ta thấy các quan triều thần vẫn giữ được cái bản chất như khi chúng ngồi dự xét xử Mẫu Đan có hoang thai: "Nàng con vua biết nói làm sao/ xin chờ đức vua cao luận xét/ chúng quan rồi mới biết chính mình"

Cả triều đình, từ vua đến quần thần, đều bất tài, ưa xiêm ninh, việc to việc nhỏ đều không giải quyết được. Những kẻ đại diện cho một quốc gia như thế thì sao chống được giặc ngoại xâm? Triều đình chỉ còn một nhân vật được nhân dân yêu mến, được nhân dân gửi gắm lý tưởng của mình, là còn giữ được

khí tiết của một vị đại thần. Cũng vì vậy mà Trọng nguyên đã tiến cử Khâm vương (cháu ngoại) nối ngôi, nhà vua "liền hiệu lệnh rao cả điện cung" vì:

"Đức thánh cả mừng vui trong dạ"

Nếu ta quay trở lại đọc đoạn trên, ta thấy ngài vàng được nhà vua hứa đổi bằng cái nhà táng cao nhất đẹp nhất:

*
*   *
*

Mặt khác, truyện thơ *Nho Hương* lại đề cao con người nghèo; Nho Hương có tài năng, chịu nhiều oan trái, đã vùng lên xây dựng một quốc gia lý tưởng, ra tay giúp đỡ dân chúng chống xâm lược.

Nho Hương là một người nghèo tiêu biểu cho lớp người nghèo trong xã hội cũ. "Mười tuổi, quan coi cút đơn cô":

Rồi, Nho Hương được người "nhận thấy chàng khổ sở" nên được giới thiệu vào làm người coi ngựa, lấy củi cho nhà vua (ngày ngày chàng ra vào chẵn ngựa).

Một câu chuyện bất ngờ xảy đến, con Mẩu Đan nhận chàng làm bố, ta tưởng Nho Hương có thể được mở mày mở mặt một chút, địa vị chàng chẵn ngựa nghèo hèn có thể nâng lên ghé một vị trí phò mã oai phong. Nhưng không, Nho Hương không được vua vui lòng: Nàng Mẩu Đan cũng lấy làm tủi hổ.

Nho Hương trước sau vẫn chỉ là một thanh niên nghèo hèn, thành phần dưới cùng của xã hội đó: đi ở.

Là người lao động, tuy nghèo hèn, Nho Hương không tham lam. Được làm phò mã, chàng cũng không màng:

Những ngày chàng đi lưu lạc tha phương, một ngày nọ chàng đói lả nằm trên bãi cát, con quạ đến định rìa thịt ăn, chàng tóm được; quạ van xin và hứa trả vàng bạc cho chàng, nhưng:

"Thân quan lên tiếng hét: Không thu

Của mày không làm giàu nuôi miệng!"

Mà chỉ thích cái mới lạ đời chàng chưa thấy bao giờ: cái trống quạ cũng là phần thưởng cho chàng thanh niên mồ côi lương thiện, không tham lam... Cũng từ đây, đời Nho Hương có bước ngoặt; chàng xây dựng quốc gia của người nghèo (Bản quốc), chàng ra sức kháng chiến tiêu diệt giặc ngoại xâm.

Nho Hương có lý tưởng xây dựng quốc gia của mình:

Đất nước do chàng lập nên diễn ra cảnh thái bình thịnh trị:

"Lâu đài nhìn sặc sỡ đông tây

Vẽ phượng hạc tung bay uốn lượn

Trông tày đời vua Thuấn ngày xưa

Quân sĩ kéo đón đưa châu chực

Thanh nhàn gấp mười bực vua cha"

Nhưng chàng chỉ đặt hiệu nước là Bản quốc mà tự xưng là Bản vương. Những người nghèo được Nho Hương ban lộc phát chẩn; sau cuộc chiến đấu Nho Hương khao thưởng quân sĩ. Đặc biệt trong kháng chiến, Nho hương trở thành một vị tướng lĩnh xuất sắc, vận dụng linh hoạt mọi khả năng, mọi phương tiện vũ khí để chiến đấu (như ong, như lửa, như nước...)

Từ trong quần chúng nhân dân lao động mà ra, Nho Hương mang trong mình bản chất tốt đẹp của người lao động, phát huy được mọi khả năng của người lao động từ việc kháng chiến chống ngoại xâm đến việc tổ chức một quốc gia lý tưởng.

Nho Hương làm vua nhưng hình ảnh chàng trai nghèo hèn bị hắt hủi còn khắc họa trong đoạn đời vinh hiển của chàng. Để đề cao hơn đức độ và tài năng của con người nghèo ấy, tác giả (nhân dân) đã xây dựng nên hình tượng người anh hùng của nhân dân đối lập lại đức tài của vua quan trong đất nước vua cha (một bộ máy chính quyền có "truyền thống" nhưng đã thối nát).

Về mặt kháng chiến, ta có thể tìm trong truyện *Nho Hương* bài học về đấu tranh.

Đất nước vua cha có ngoại xâm, hai phò mã (anh rể) chỉ huy chống lại cũng bị bắt sống, theo lời Trạng nguyên, vua cha cho mời Nho Hương (đương kim Bần vương) giúp đỡ. Đứng trước việc này, Mẫu Đan chưa hẳn đã thông"

"Mẫu Đan nàng thân xinh căm bực
Ngày xưa cha mẹ nặng không cân
Mình nàng những bản khoãn đây đó"

Nhưng Nho Hương đã nhìn thấy đó là việc nghĩa:

"Khuyên thân em nói dờ không nên
Nghĩa xương thịt bốn thân nặng lắm
Khuyên em ngọc chớ oán nỗi phiền"

Trong cuộc chiến tranh chính nghĩa ấy, Nho hương đã biết vận dụng các phép thuật cao cường, nào là:

"Biến phép lừa hồng trên xuống cháy
Biến phép lừa hồng dưới hỏa công
Lừa cháy hết trong rừng ngàn rộng
Lừa cháy hết núi động ngàn cây
Lừa cháy hết một khi nhạ bèn

Phép lửa cháy máu nhiệm thần thông"

Nào là:

"Biến phép lên trên vùng trời cả
Mưa đổ xuống thiên hạ to cơn
Giội cho lửa bốn phương tắt hết
Bể mông mênh nước lụt bốn bên"

Nào là:

"Biến phép làm ong khoái đốt người
Làm rồng bay vào mây phép lạ"

Đọc những đoạn này ta ngỡ đó là chuyện mê tín; nhưng suy nghĩ cho cùng những phép thuật đó chính ông cha chúng ta đã dùng để chống ngoại xâm: hoặc phép hỏa công, hoặc chắn sông Bạch Đằng; hoặc ngày nay ở miền nam du kích ta đã luyện được ong bò vẽ chống Mỹ, hoặc đánh nhau khi ẩn hiện làm địch không kịp trở bàn tay (như "làm rồng" bay vào mây phép lạ). Đọc những đoạn như vậy, chúng ta thấy thú vị chính vì đoạn thơ đã "nghệ thuật hóa" được những phương tiện của cuộc chiến tranh nhân dân...

Tướng sĩ của lực lượng kháng chiến mạnh mẽ khôn đường. Họ đều là "Người sắt và ngựa gang", có tinh thần quyết chiến quyết thắng, có chính nghĩa trong mình, cho nên lúc xuất quân họ đã có khí thế của người chiến thắng:

"Trẩy quân ngày thiên xá lên đường
Bố và con nghìn vàng cùng trẩy
Binh mã như gió thổi ào ào
Quân lên đường ba hôm chưa hết"

Hay

"Quân thần đi lặn lội dưới khe

Cờ ngũ sắc vẫn về nhan nhàn
Người voi hăng mấy vạn vênh vang
Người sắt và ngựa gang đi trước
Quân kéo như cuộn móc bời bời"

Cho nên, họ đã anh dũng chiến đấu và chiến thắng tuyệt vời, dĩ chiến đầu không hề run sợ:

"Quân thiện xạ đông đảo khỏe hăng
Bắn bia như én vung ngàn rộng"

Hay

"Người sắt và ngựa gang đi trước
Cờ bay đường sương móc theo sau
Tiếng súng bắn ào ào không dứt"

Và trải qua nhiều trận ác liệt khác nữa, kết quả là

"Quân Khách bên túi bụi mắt hoa
Đi không thoát trở ra phục tội"

Trong truyện, đoạn thơ kể về Tiến Hùng (phò mã) nước Khách xâm lược, gọi ta suy nghĩ về tính chất ngoan cố và nham hiểm của kẻ thù, gọi cho ta tinh thần cảnh giác đối với quân thù, thúc giục ta luôn luôn sẵn sàng đối phó quân địch và luôn luôn có ý chí quyết chiến để quyết thắng.

Trí tưởng tượng của nhân dân đã xây dựng được hình tượng người anh hùng áo vải: Nho Hương.

Con người Nho Hương được xây dựng rõ nét, nêu bật được quá trình diễn biến tâm lý của một chàng trai chuyển dần thành người chồng, rồi trở thành một "vua nghèo" của một nước Bàn quốc lý tưởng. Tính cách của nhân vật thống nhất từ đầu đến cuối truyện, Nho Hương vẫn như con người của hàng ngũ

nhân dân lao động. Đức tính con người, quan hệ vợ chồng quan hệ vua tôi, quan hệ xã hội trong con người Nho Hương đã phản ánh khá rõ hiện thực xã hội cũng như mơ ước của con người đương thời.

Trong truyện cái "trống quạ" được xây dựng thành một bảo vật đủ sức mạnh giúp đỡ người lương thiện giải quyết mọi công việc, khắc phục mọi khó khăn, hoặc xây dựng sự nghiệp lớn. Trống quạ tập trung mọi mơ ước của con người, nó có tính chất tượng trưng và lãng mạn hơn là hiện thực.

Bằng những thủ pháp nghệ thuật của dân gian, cộng với những yếu tố nghệ thuật khác, truyện *Nho Hương* là một truyện thơ dài, hay, có giá trị, mang tính nhân dân sâu sắc...

*

*   *

Tuy vậy, truyện thơ *Nho Hương*, một truyện thơ được sản sinh trong xã hội phong kiến, có nhiều hạn chế về tư tưởng nghệ thuật.

Những tư tưởng "định mệnh" trong truyện bày ra không ít, việc lấy vợ, lấy chồng, đường công danh phú quý hầu như trời xanh kia đã xếp sẵn:

"Được chồng do số mệnh không lui."

Khách quan tác phẩm có vạch ra những cái thối nát của nước phong kiến vua cha, một quốc gia phong kiến đã được thành lập lâu đời. Nhưng, tất nhiên thái độ của những tác giả nặng về phê phán hơn là vừa phê vừa xây. Tác dụng tích cực của nó là tác phẩm khẳng định cho ta cái xã hội như thế phải phủ định

Nhưng phủ định rồi ta sẽ xây dựng một quốc gia như thế nào? như quốc gia của Bàn vương ư? Thật luẩn quẩn không lối thoát; Bàn quốc chỉ có giá trị một quốc gia lý tưởng, một mơ ước; nếu nó là sự thực rồi cũng lại đi vào con đường bế tắc như đất nước vua cha vậy.

Sức con người trong truyện quá yếu đuối; vì quá đề cao cái trống quạ nên thần linh nổi bật hơn con người

Về mặt ngôn ngữ, tác giả có lẽ là tầng lớp có học nên thường dùng nhiều tỷ dụ so sánh với Lưu Bang, Nghiêu Thuần... Đó là một hạn chế của nghệ thuật...

Tuy nhiên, với tính phổ biến của tác phẩm ta nhận rằng: truyện thơ *Nhị Hương* là một tác phẩm có giá trị của dân tộc Tày....

NHO HƯƠNG

Phản Nguyên bản Nôm Tây và Phiên âm

仗香

NHO HƯƠNG*

侍 片 篇 乍 吾 蒼 香
 歸 涓 翰 夜 香 秋 他
 形 生 鄰 寂 香 陽 東
 扶 立 鄰 太 香 起 國
 涉 命 鞋 善 香 渴 軍
 父 味 膏 天 香 家 吟
 歎 望 泣 天 香 下 東
 敗 速 日 沒 香 鼓 西
 吹 秋 映 艷 香 駭 每
 蟻 策 地 皇 香 雲 鈴 身
 真 遑 吹 皇 香 命 匙 形
 難 憊 吻 滄 香 命 匙 每
 媿 媿 媿 媿 香 命 匙 每
 媿 媿 媿 媿 香 命 匙 每

Toẹt này lẩn bióc lạ phông hương
 Lẩn mưa toẹt Nho Hương lúc vựa
 Bân sinh lòng đạo là dương đồng
 Phò lập đức Thái Tông Việt quốc
 Một mình sống kho khát xiết xa
 Vô me mưa thiên gia veng ta
 Xo kin khòp thiên hạ đông tây
 Văn tóc mự một pây mọi xứ
 Khâu xo hất báo mạ liệng thân
 Luồng nòn tỵ bích vân ân hình
 Chân vận khâu thảng minh mắt thân
 Lý Ngr vượt vũ môn hóa loóc
 Nhân duyên định thượng các phán ban
 Hâu kết nạng Mậu Đan công chúa

NHO HƯƠNG

Truyện này kể hoa lạ đưa hương
Kể về truyện Nho Hương côi cút
Trời cho xuống mặt đất dương đồng
Phò trợ giúp Thái Tông Việt quốc
Sống đần thân đói rách xót xa
Cha mẹ châu thiên gia côi Phật
Xin ăn thiên hạ khắp đông tây
Ngày lại ngày đó đây mọi xứ
Xin đi ở nuôi ngựa dưỡng thân
Rồng nằm tạm bích vân ẩn tích
Nếu lộ ra số mệnh mất thân
Lý ngư vượt vũ môn thành đạt
Nhân duyên do thượng các đã phân
Cho kết nàng Mậu Đan công chúa

邦仗家主前賢登邊册謹王隱香評楚下雲鏡船世邦武壽醫顏
 城治國公定女拾危严闕帝湖攸主痿候床侵受咋乱文前棠天給
 畫章旭城娶丹少妻荼遠歎晶味喃月針座陌命酌下官事新吟宮
 吹鼓出陽嫁壯年齊宮排宮水事肥捧婢麻太動妾天各家殿奏各
 望御邊參了世喻托礼恨次吩登麻乱仍娘分逐御則寸役合官共
 敗宋至肩免卷論店仍賢馬评作凌率丙冲帥然棠法得論增元以
 聊太兵生登及誓當身出艷沃保陳袖空押江首太乱令以諸妝凉

Gùm vãn quan khau dú thành bang
 Thái Tông ngự diện chương trị vị
 Yên cư khóp tứ xứ quốc gia
 Sinh ni sam dương nga công chúa
 Soong nhi léo giá thú định rườn
 Thứ sam là Mẫu Đan nữ hiền
 Nà ròn rợn niên thiếu síp sam
 Táng rừ hoa bươn xuân phồng ón
 Thân nhằng lé cung cảm nghiêm trang
 Dú hiển nằng páy thông vườn kín
 Báo mạ chang cung điện đế vương
 Oóc áp lác thuy tình hồ nặm
 Bấu rầu rự sự lậm Nho Hương
 Tóc lẳng mà bó nam chúa áp
 Dù tàn che bóng ngoạ già lỏm
 Soong bương nhữmg sao chằm hầu hạ
 Áp xong nằng mà sóa giường loan
 Chang gùm phẩn thái dương xâm kính
 Tự nhiên khác động minh thụ thái
 Thái Tông ngự nưa ngai lo quá
 Loạn phép tắc thiên hạ loạn bang
 Lệnh truyền toi các quan văn võ
 Khâu luận viéc gia sự rườn vùa
 Chư tướng hội diện do vộm nà
 Trạng nguyên quan tầu gạ thiên nhan
 "Tua khòì cùng các quan luận hội

Ngày đêm chàng vào ở trong thành
Thái Tông ngự điện vàng trị vị
An cư khắp tứ xứ quốc gia
Sinh có ba dương nga công chúa
Hai chị đã giá thú phượng loan
Thứ ba là Mẫu Đan hiền nữ
Tuổi thiếu niên rực rỡ mười ba
Khác nào như xuân hoa tươi nở
Vấn đan thân ở lễ nghiêm trang
Ở hiền nàng chưa thông vườn kín
Chàng coi ngựa cung điện đế vương
Vào tắm trộm thủy tinh hồ nước
Chẳng ai hay sự việc Nho Hương
Nàng công chúa sau sang tấp tấp
Che gió che bóng nguyệt dù tàn
Hai bên đầy gái châm hầu hạ
Tắm xong nàng trở lại giường loan
Nửa đêm mơ thái dương xâm phạm
Nàng như thấy linh cảm thụ thai
Thái Tông ngự trên ngai lo quá
Loạn pháp tắc thiên hạ loạn bang
Lệnh truyền tới các quan văn võ
Tới luận bàn gia sự nhà vua
Chư tướng hội điện đô đủ mặt
Quan trạng nguyên tâu thật thiên nhan:
"Tôi đã cùng các quan luận hỏi

Nàng con vua biết nói làm sao
Xin chờ đức vua cao luận xét
Chúng quan rồi mới biết chính minh".
Vận chuyển đủ tháng sinh là đề
Rực rỡ như hoa nở ngậm sương
Sinh con trai rõ ràng mặt ngọc
Hương thơm lừng cung các giường châu
Ở cung vàng ba thu dưỡng dục
Chàng nói năng sau trước khôn ngoan
Vua truyền quan vũ vắn vào điện
Tướng mạo xem quý tiện làm sao
Tại điện bạc quan vào đủ mặt
Lập bàn hương lạy tới thượng thiên
Bách thần cùng ngồi bên chứng kiến
Có phúc trời cho hiện cùng xem
Quan Trọng nguyên tài năng cao kẻ
Quần thần xếp hai phía cùng trông
Cháu vua vừa tập đi chập chững
Lại bò như lúng túng bốn chân
Bước xa lại bước gần ngồi lại
Dù ậm ừ cũng nói vài câu.
Trọng nguyên trông trước sau thật tỏ
Liên đòi chàng chặn ngựa hỏi xem
Nho Hương đứng đằng sau lờ ngó
Cháu vua gọi "bố - bố đến rồi"
To tiếng gọi những lời "bố - bố"

踰覽百保
良于官職
凌凌艷事
捐並申群
伯嘔產凌
韦兮女呂
姑兮彼过

Dàn khùn lãng còt bá thư gò
Nặng tềnh lãng vui khuya hé hé
Bách quan nặng trung sỏa cụng hần
Bầu chắc sự cón lãng lạ quà

*

* *

丹見听由倚愔
牡首係由策盈
主官讚凌蒂紫害都雷似东胡效官焉君斜既周顏
公百租丙敢博敢分醜也聖聞男艷帝昭弄數天
听会似踏咏娘定吟壯保主鬻逝咱对孩漫方御奏
乃况云香嘉丹所定肥世公奏丹听淫嗜吨望圣元
跋敢魂校猪牡彬听瀉生豎亥牡云膏醜似仗方汝

Đoạn nảy gạ công chúa Mậu Đan
Vần mền hội bách quan khỉn kên
Chiêm vắn gản sang hén đường rãng
Nho Hương dặng bương lãng gió gió
Lan vua riềc hát vô, rồi thương
Mậu Đan nặng si lường vuồn nạo
"-Bản rãng định hát hại ngò rừ
Rãng vắn gạ phẩn đũa vắn nó
Khát sim sậy xẩu nà, rồi bản
Sinh thê bầu vắn gản chịu nhục
Soong công chúa nà miác vi nhình
Khâu tầu nà thánh minh vua vô:
"-Mậu Đan dú cửa số cung chang
Vắn rãng tinh nam quan lục cá
Hòn dâm đuôi báo mạ bầu vắn
Xẩu tiếng lục đế quân sinh oóc
Gản tồn khóp đẩu noóc xẩu xa
Phục vọng đức vua cha lộn xét"
Đức thánh ngự điện các tình gảm
Trạng nguyên tầu: "Thiên nhan hạy nãm:

Bò lên lưng, ôm cổ, vỗ vai
Ngồi trên lưng vui cười hớ hớ
Bách quan cùng ngồi đó trông vào
Không hiểu nổi trước sau quá lạ

*
*   *
*

Đoạn này kể công chúa Mẫu Đan
Hôm ấy gọi bách quan lên hội
Xem sang hèn lý lỗi làm sao
Nho Hương đứng đằng sau ló ngó
Cháu vua gọi là "bố" lạ thay
Nàng Mẫu Đan mặt mày ủ rû
"- Trời sao đành làm vậy hại ta
Sao như chuyện mộng mơ vậy nhỉ
Đứt ruột thêm xấu hổ, trời ơi
Sinh thế không nên người chịu nhục!"
Hai chúa chị mặt ngọc nhờn nhờn
Vào tâu với vua cha lời xấu:
"- Mẫu Đan ở cửa sổ cung trong
Sao lại đề ra thẳng quái quỷ
Hôn dâm chàng chần ngựa xấu xa
Để tiếng xấu cho nhà hoàng đế
Người đồn đại sông bể núi non
Phục vọng vua cha cần luận xét!"
Đức vua ngồi điện các nghe lời.
Trạng nguyên tâu "Con trời hãy nghĩ

Chớ nghe lời hai chị chúa nàng
Chị em như bạc vàng thân thiết
Trước là thương con ngọc Văn Đăm
Công dưỡng dục ngày đêm sáng dạ
Duyên số do trời cả phân chia
Đạo tao khang nhân nghì thật trọng
Tôi trông sao cõi thượng cứu trùng
Nước Hồ khởi nhiễu nhượng làm loạn
Trước sau hẳn xâm phạm Việt bang
Thiên đình cho tướng sang phù tá
Mới được yên thiên hạ muôn dân"
Trên ngai đức thánh quân sử sự
"Đưa nàng về ở xứ thánh di
Mãn hạn sẽ hồi quê là được".
Sắc chỉ trao mình ngọc chúa nàng
Mẫu Đan lệ chứa chan như bể
"- Trời hỡi, con lìa mẹ xót xa
Cầu nguyện mẹ ở nhà mát mẻ
Số phận con không thể không đi".
Mỹ nữ tiến tuôn dài hàng lệ
Đưa nàng ra sông bể ngā ba.
Nho Hương đời phù sa sông cả
Có lệnh đi hầu hạ chúa nàng
Chàng lòng thành chí tâm ngay thật
Bản qua bản tất bật xin ăn
Ai cũng thương thân xinh mặt ngọc

Đến dân tiện làm chốn ngồi ăn
No bụng chàng nói năng tâm sự
Sang cả chuyện lữ thứ tha hương
Nghĩ lắm nỗi thê lương nàng khóc:
"- Làm sao xảy ra cuộc chuyển vần
Là con đề đề quân lâu các
Lại bốn phương lưu lạc đói no
Đêm tối chẳng có nhà đề nghị?"
Nho Hương nghe khuyên nhủ chúa nàng
Nước mắt chảy hai hàng chẳng dứt.
Nàng lê chân từng bước thăm thê
Dân chúng thấy nàng về qua bản
Mời nàng lên nhà tạm nghỉ chân
Nàng thương lắm mười phần nói thật
"- Vua giả chồng lại đuổi ra đường
Ăn xin khắp bản mường hèn hạ
Còn đói no nhờ ở bản hương".
Dân lại gặp Nho Hương cô cút
Mời anh chàng chặn ngựa rể vua
"Mời chàng lên trên nhà tạm nghỉ
Dân mọn tôi nghèo đói giàu chi
Mời ở lại sáng mai sẽ trả".
Nho Hương cất lời nói trước sau:
"- Tôi đâu phải rể vua mà nói
Mồ cô cắt cổ ngựa nuôi thân
Công chúa vốn cấm cung trong điện

Bỗng chốc sinh ngọc diện một trai
Vua gọi quan đủ tài văn võ
Cùng đại phu đến trở tài năng
Tôi đứng xem đằng sau chẳng nói
Cháu vua chạy đến gọi "bố ơi!"
Thân tôi ở gằm trời cay đắng
Như mặt vượn thân sắc nhọn nòi
Áo mặc rách lòi thoi lếch thếch
Dáng hình như gà bị rơi sông
Trong cung điện chúa nàng chẳng đoái
Cháu vua lại chạy tới bá vai
Tôi chẳng biết mọi hai năm bắc
Cũng không hay nói ngược quanh co
Nay nàng gọi cho ta theo với
Cho đi theo làm tớ đường dài
Tôi không phải rể ai cao quý"
Nho Hương bèn lạy tạ ngọc nàng:
"- Ăn xin được bản mệnh nhiều của
Mang con đi đâu đó thì đi
Ở bãi cát tôi thì ngồi được
Chết thì chết sông suối không về
Mang tội như nước cò chiếu bí
Lại thêm tội thất lễ đất trời
Cơm ăn xin khắp nơi thiên hạ
Thân tôi đành ngồi đó chờ mong
Sống làm tớ cho nàng nhiều bữa"

命命主主張張既既漢漢左左者者
 如如漏漏艾艾漢漢漢漢庄庄者者
 方方希希鏡鏡艾艾漏漏庄庄者者
 放放香香眉眉放放漏漏庄庄者者
 若若保保髀髀髀髀漏漏庄庄者者
 謝謝馬馬出出出出漏漏庄庄者者
 艷艷與與庄庄出出漏漏庄庄者者
 保保靚靚民民保保靚靚民民保保
 民民叮叮買買買買民民叮叮買買
 佐佐衣衣香香香香衣衣香香

×

敢敢乃乃呼呼弄弄城城鞞鞞
 彬彬軒軒獻獻滄滄泡泡渡渡漫漫
 散散勿勿以以西西東東且且隄隄隄隄
 主主勿勿香香索索且且且且且且
 都都勿勿莫莫素素且且且且且且
 蒙蒙勿勿挑挑素素且且且且且且
 官官勿勿碎碎素素且且且且且且
 須須勿勿望望素素且且且且且且
 敢敢勿勿轉轉素素且且且且且且
 壞壞勿勿快快素素且且且且且且
 亂亂勿勿須須素素且且且且且且
 壞壞勿勿保保素素且且且且且且
 壞壞勿勿卒卒素素且且且且且且

Minh chúa nắng gác ngư dăng khan:
 "- Noọng mùa vì cũng mùa dăng dừ
 Đức vua mì phóng tứ ngò rừ"
 Nho Hương sim nác na dăng ga
 "- Khôi bầu dừ phò mã rừn vừa
 Phò mã dú điện chua dăng dừ
 Báo mã dăng di dò khôn thân"
 Bầu nhận lời Nho Hương từ chối
 Tiếng dân bầu ngò phuồi xình quan
 Dân dành mời khao bang mùa sỏa
 Tả Nho Hương dú thá phù sa..

*

* *

Đoạn này gạ vua ca khúc vạ
 Bân lông hin nậm tả bên sông
 Bân vắt khâu tây đồng chôn lạ
 Hãn Nho Hương nòn thả đon rải
 Chúa ca ngò gản thai đoạn giá
 Bân lông chấp tò nà Nho Hương
 Lông pác tốt nựa gản nhãng nháp
 Mong rừ kin chim pác mác tha
 Quan giết lịn oóc mà hủu tốt
 Quan mừng khoái pắt gắp đảy thư:
 "Tua nầy tua dượng rừ câu khà
 Hát rừ bầu chắc nà tua gản
 Cuốn luồn tốt nà căn kin nựa

Đắn đo nàng công chúa dạ thưa
"Em về chàng cùng về mới phải
Đức vua hỏi em nói làm sao?"
Nho Hương chẳng nôn nao nói rõ
"- Tôi đâu phải phò mã nhà vua
Phò mã ở điện châu mới phải
Đây chẵn ngựa nường nấu khốn thân"
Cứ một mực Nho Hương từ chối
Thôn dân hết lời nói mời chàng
Dân đánh chỉ mời nàng lên bản
Bỏ Nho Hương ngồi chốn phù sa.

*

*   *

Đoạn này kể cao xa vua Quạ
Bay xuống chơi dạo bộ bên sông
Bay lạc đến tây đông chốn lạ
Thấy Nho Hương nằm ở phù sa
Vua quạ tưởng thầy ma vớt bỏ
Bay đến đậu gần chỗ Nho Hương
Mỏ ngay miếng thịt dai chưa rữa
Mong sao ăn con mắt, miệng môi
Chàng thè lưỡi làm môi cho mỡ
Chàng nhanh tay tóm cổ Quạ vua
"- Con quạ làm sao đùa, tao giết
Làm sao không biết mặt con người
Sao dám liêu mỏ chơi ăn thịt

吳是長形傳嘴望長花
 凶事色觀嘉嘉帝才榮魂
 使欣賦方命乘轄佃下麻
 兔帝毒上身軀滄彬殿郵
 瀨官傳瀨於許忠致治乃
 乃入壽乃香呼燕汝高瀨
 自貪然先後彬輝摸彬許
 瀨如軍格登且瀨官割瀨
 句拾抄彬抄林

Tua này tua quy sứ hung hăng
 Bản nhân quan dạy hãn sự lạ
 Hãn vua ca khoắc vạ sắc lương
 Phàm này tua thượng phương hiện hình
 Nho Hương cảm thân mình vua ca
 "Bản rãng hầu nốc mà thai giác
 Lý Ngự dụ nậm hát dạy kin
 Đứng số lúc bản địn tài lạ
 Quyền cao trị thiên hạ vinh hoa
 Hầu tua này lòng mà quây qua
 Tua này cung tua nựa tua pya
 Đãng phây câu chí ca kin cón"
 Quân ca kéo bản lộn pây mà
 Síp gảm xo vản tha vôi vàng
 Đãng phây khừn mở máng phân vản:
 "-Thà lúc câu mà thàng dãng kha
 Tua này vậ khoắc vạ thiên la
 Quan cảm mản thua ca nạp pích
 Mít nọi quan si sít tềng gò
 Tua ca tán tac lo đuổi mình
 Cú pác khan hênh khừn tiếng gản
 Síp gảm lay tướng quân quý chúa:
 "-Khỏi là vua cảm thú nựa bản
 Bản lòng hín bển sông chơi bióc
 Hãn quan nòn don thác vô rài
 Khỏi lèo mốc giác lại may qua

Đúng là loại quỷ quyết hung hăng".
Chàng bắn nhân bắn khoãn sự lạ
Từ trời xuống vua quạ lông vàng
Con này ắt thượng phương hình hiện
Nho Hương giữ chặt quạ trong tay
"- Sao trời thả chim này chết đói
Thiếu gì cá sông suối ăn ngon
Đúng trời nhằm số con trâu gheo
Quyền cao trị thiên hạ vinh hoa
Cho quạ xuống mổ ta đau đớn
Thịt nó ngon chẳng kém cá sông
Nhóm lửa nướng than hồng ăn đã"
Quân quạ bay các ngã tỵ về
Mười lời van xin tha vôi vôi
Chàng nhóm lửa miệng nói mơ màng
"- Chờ con ta cùng nàng sẽ mổ".
Con vật này trời cả thiên la
Cầm chắc đầu cùng là chèo cánh
Dao nhíp chàng đã sẵn lăm le
Quạ hốt hoảng lo cho số phận
Mở miệng thưa ra giọng con người
Mười lời lay tưởng quân quý chúa
"- Tôi là vua cầm thú trời cao
Bay xuống dạo xem hoa sông suối
Thấy quan nằm bãi cát phủ sa
Bụng đang đói mắt hoa, may quá.

Tường quan chết rồi có cái ăn
Không ngờ quan nho vẫn còn sống?"
Vua quạ mười lời bái lạy quan
"- Chớ giết tôi sẽ lo chuộc mệnh
Sự tình lỡ xâm phạm xảy ra
Tôi sẽ kiếm bạc vàng lễ tạ".
Chàng nghe rồi thấy lạ lúng thay:
"Là thân quạ cũng bày lời nói
Lễ nghĩa thì theo thói người thường
Mày lại nói tỏ tường vàng bạc
Thì làm sao mang vác đến đây
Ừ, ta hứa thả thôi, không giết".
Vua quạ mười lời tạ lạy quan
"- Bạc vàng đầy chứa chan điện cả
Trả ơn quan ân xá lại quê".
Quân quạ cùng bay về thượng các
Con nào cũng đầy mỏ cảm vàng
Đống thành đống ruộng đồng trước mặt.
Nho Hương rằng: "- Thứ ấy không thu
Bạc vàng chẳng nên giàu nuôi miệng
Thứ này đầy mặt ruộng bỏ qua
Thứ này đống phù sa cũng bỏ
Mày nói có gì nữa thanh tân
Ta nghĩ đâu của trời thiên lộc
Mới nói tha phóng thích thể thôi
Mày khéo nói xuôi tai đừng giết

他鼻摩吟係疑是將隻他者左快車地生聲啼
 保要江界慘國天眉威却捧廿呼左舞滑汨伎新庄
 新切吟醫方呂兵悞眉共倘絳於亦敷麻盤真儕
 吟增刺吟音上媿眉樓祥鬢媿官於幼幼新素呵首
 官於官肩坐華安雀名媿媿媿媿媿媿媿媿媿媿媿
 吟柔東仍倘畫眉擢殿然麻官羅番急倘速吹生眉
 拾官劓嶺主坪仍同立自幼若坪仗併車急幼攸媿
 主榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭榭

Síp gằm quan gạ khả bấu tha
 Quan tèo cãm thua ca éo pích
 Mít nọi quan si sit chang mùng
 "-Mầu nhằng mì gằm răng là gạ?"
 Chúa ca lo dằm nà thám thương
 "Khỏi dứ chón thượng phượng khoắc và
 Nhằng mì ăn tổng lạ thiên linh
 Hòi gợn hác mì binh mì tướng
 Lập điện đài lâu chương uy nghi
 Tự nhiên cửa táng mì đo thức
 Au mà nốp nà miác pióng tha
 Nhược quan chề tổng ca là giá
 Khỏi tội là quan khả ngò rừ"
 Nho Hương liền ú ừ dăng gạ
 "-Mầu cấp tóc au mà hẩu khoái"
 Quân ca liền bán bại mùa xa
 Cấp tóc au lông mà thàng ti
 Au khẩu tất tó nà nho sinh
 Nho sinh gạ cá rình tó tướng
 "Tổng mầu vắn rừ dường dăng moòng"
 Chúa ca chi síp soong mặt tổng
 "- Mặt nung mì khẩu nậm đo kim
 Mặt soong mì quân binh tức sắc
 Mặt sam ái răng thức hác mì
 Mặt si mì phép quai phép lạ
 Mặt hả óc thơ phú văn chương

Mười lời chàng nói thật không tha
Chàng lại giữ đầu và chéo cánh
Dao nhíp chàng cầm sẵn lăm lăm
"- Màỵ còn có lời nào thi nói!"
Vua quạ lo bồi rối thẳm thương:
"- Tôi ở chốn thượng phương trời cả
Cón có thêm trổng lạ thiên linh
Một hồi đánh hiện binh hiện tướng
Dựng điện đài mờ trướng uy nghi
Tài sản muốn thứ gì cũng có
Đem về nộp quan cả tha cho
Nhược quan chê, chẳng thu cú giết
Tôi có tội còn biết nói sao?"
Nho Hương thấy đúng vào mong ước
"- Màỵ cấp tốc đem về đây nộp!"
Quân quạ liền bay vượt trùng xa
Cấp tốc mang xuống cho đến chốn
Mang về đặt trước mặt nho quan
Nho Hương lòng hân hoan toan tính
"- Trổng này làm sao đánh cho vang?"
Vua quạ chỉ mười hai mặt trổng
"- Mặt này có cơm nước ăn no
Mặt hai có binh cơ đánh giặc
Mặt ba lòng ao ước có ngay
Mặt bốn những phép hay phép lạ
Mặt năm ra thơ phú văn chương

麵 夫 湄 上 方 困 鉄
 麵 七 新 水 府 童 王
 麵 捌 竹 水 方 童 下
 麵 桑 律 四 方 天 南
 麵 九 推 罕 鉄 地 極
 麵 拾 施 采 剛 海 東
 麵 拾 乙 瓜 淡 焚 東
 麵 拾 麵 麵 亮 比 形
 麵 拾 人 方 麵 比 斗 思
 麵 主 室 麵 斗 捧 主 借
 麵 主 麵 帝 帝 拜 他 人
 麵 主 麵 望 望 拜 他 人
 麵 主 麵 連 連 拜 他 人
 麵 主 麵 連 連 拜 他 人

Mặt xóc mưa thượng phương khoáng và
 Mặt chất lỏng thủy phù Long vương
 Mặt pét hãn tứ phương thiên hạ
 Sam giờ lọt tâu phạ bắc nam
 Mặt cầu xoi kim cương tướng mạnh
 Mặt síp vẩy mây nậm hải đông
 Mặt síp át phù sung gặm và
 Síp soong mặt biến hóa tàng hình"
 Bản nhân lặc mừng dôm đầu toọng
 Tức thì quan liền pióng chúa ca
 Chúa ca mắng dầy tha thái xác
 Mắng thuôn toọng vọng bái bản nhân
 Lạy thôi ca liền bản mưa và
 Phút deo lọt tâu phá thiên đình

*

* *

吏 呼 段 攸 生 孩 他
 自 政 帝 隱 獸 杉
 懶 恩 官 力 外 偶 冶
 媿 倘 狗 娘 被 艷 冷
 候 賴 配 聲 紫 指 戶 百
 懶 恩 配 姻 唳 寒 河
 沒 命 杰 瘦 秋 他 聖
 吹 善 邊 秋 杉 堂 程
 杉 後 取 飢 飢 寒 邊

Lại gạ đoạn Nho sinh lục vạ
 Tứ vản đay tổng lạ ca bản
 Mắng toọng quan lặc dôm riệm rạ
 Tổng ca củ đầu sủa vạy se
 Bẩu dữ phuối lò lè oóc pác
 Mắng toọng thuôn giân giác hàn cơ
 Một mình dú bển châu Ngân há
 Khôm khò vản lúc vạ xo kin
 Giờ nạy on bản đim đàng hoảng
 Bản cháu gản cơ hán vản thân

Mặt sáu lên thượng phương trời cả
Mặt bảy về thủy phủ Long vương
Mặt tám thấy từ phương thiên hạ
Ba giờ gằm trời lọt bắc nam
Mặt chín sai kim cương tướng mạnh
Mặt mười lửa đốt cháy biển đông
Mười một nâng núi dăng trời cả
Mười hai mặt biến hóa ẩn hình".
Bản nhân thầm vui mừng trong dạ
Thả tức thì vua quạ bay xa
Vua quạ mừng được tha còn xác
Mừng hết lòng vọng bái bản nhân
Lay thôi quạ bay ngay về điện
Một phút vượt mây đến thiên đình.

*

*   *

Lại kể chuyện Nho sinh cô cút
Từ ngày được trống lạ quạ trời
Mừng thầm trộm ngắm chơi đẹp dễ
Giấu trống quạ vào túi đàn hoàng
Không phải đem khoe khoang ra miệng
Mừng thầm nay sẽ hết hàm cơ
Một mình ở bến châu Ngân thủy
Cay đắng thườ cô cút ăn xin
Giờ đây hoàng ơn trời cứu khổ
Trời cứu người thì dễ nên người

纒 蟻 棚
 三 云 力
 門 祿 量
 禹 帝 德
 勿 庄 恩
 莫 乃 恩
 鯉 其 恩
 乐 都 下 聖 董 范 福 麻 且 官 拜 慈 派 環 命 声 析 汤 保 塢 听
 聖 了 候 眉 下 滄 帝 沃 點 立 息 味 秘 稽 丑 年 京 鄣 昼 每 庄
 丹 閣 喧 忌 清 本 徐 狄 沙 響 娘 跌 際 沃 安 情 都 地 海 愁 婿
 牡 娘 外 物 身 曾 恩 把 浮 素 噪 廿 他 生 平 事 域 每 蚩 咄 啞
 听 聖 仍 鼓 娘 耐 眉 娘 妾 沃 帝 耐 慈 效 帝 罪 佐 泣 仍 克 旬
 乃 滄 事 分 思 听 恩 匪 官 知 香 保 娘 听 声 禿 是 落 妹 娘 人
 致 粒 民 杓 毀 娘 者 听 欣 开 仗 聖 命 嘆 莫 吏 自 環 職 命 倉

Lý Ngự vượt vũ môn tam cấp
 Giờ này dâng đày lợt vân luông
 Khấn khấn toọng tư lương lặc mắng

* * *

Đoạn này gạ Mậu Đan nả miác
 Khẩu nậm kin đâu các lêu đo
 Dân sự nhằng giôm khua hầu hạ
 Bân pân của vật lạ mi kin
 Đoạn thối nằng thân xinh hạ bán
 Nằng sáng thuôn tằng bân nậm mừng
 Dã ơn mì toọng sương đày phúc
 Sáng thối nằng tạ lúc oóc mà
 Hãn quan nưa phủ sa nằng thả
 Khay khẩu oóc tó nả rập quan
 Nho Hương đày piom nằng ơn bái
 Kin bầu thuôn là soái veng pây
 Minh nằng nậm tha luây mười moóc
 Than gạ: "Sỏ sinh oóc tuần hoàn
 Ngò rầu đày binh an thảng minh
 Lại thúc tội, sự tính ngò rừ
 Tự vắn tả thành đô kinh kỳ
 Luây lặc khớp mọi ti lang thang
 Chắc mè nhằng dụ an rự bầu"
 Minh nằng khác lo sáu mọi tàng
 Bân nhân cũ pác khan dẳng gạ:

Lý ngư vượt vũ môn tam cấp
Giờ này mới qua lợt hóa rồng
Nghĩ suy mãi thâm mừng trong dạ

*

*   *

Đoạn này kể Mẫu Đan mặt ngọc
Cơm nước ăn trong các đũa rồi
Dân chúng còn cười vui hầu hạ
Trời cho cửa vật lạ có ăn
Đoạn thôi nàng thân xinh xin biệt
Chào xóm bản chào hết bản mừng
Giã ơn bà con thương được phúc!
Chào thôi nàng lưng địu con ra
Thấy chàng vẫn phủ sa ngồi đợi
Mời chàng nàng giở gói cơm ra
Nho Hương được ăn no cậy vợ
Ăn chẳng hết chàng đã đổ đi
Mẫu Đan nàng lệ đây sương móc
Than rằng: "- Số thuận cuộc tuần hoàn
Những tường được bình an sáng dạ
Lại mắc tội, sự đó làm sao
Từ ngày xa thành đô đi biệt
Trôi giạt khắp mọi chốn lang thang
Không biết mẹ bình an chẳng tá?:
Mỗi nàng tự lo lắng mọi đường.
Bản nhân bèn cất lời với thị:

點馬娘地頭舞凌盤歌景工五麻茅海及虛莫伸者恢过嘔啖聖
 文訂立云仍敲敲敲東高神筆敲祿泪噫方力困旬当醜臥味剥色
 珂似化嘆処塢温新野充赫卧过过臂寻諾跋脚茅黍下珠帝勤
 妣瀕籃者葦再款規岸圩在靴往保舌揮莖速敲醜聖珠天抗庄官
 最菁分娘归官把官準肩曉官碧臥敲喻職娘云了乙責律措逆和
 麻亮地玉懋香丹憶冲免吟啞數乃乃收廊丹條巧乃人失丹本体
 勸瀕天勸塢仗牡暗麻地官批塢茶思他帝牡命媚及貧啞姓眉帝

"Khuyên mà rồi noọng á Văn Dâm
 Tua vi đáng tua gân dênh mạ
 Thiên địa pãn tạo hóa rốp nằng
 khuyên nguộc nhì giả than vận ti
 Tâng pây quây cách xú nhằng hâng"
 Nho Hương quan tài tâng pây cón
 Mẫu Đan tựa lúc ón pây lằng
 ùm ý quan chiêm lỏng pây ná
 Mả thâng chón ngán rạ đổng luông
 Tý mìn mì pù sung cao cảnh
 Quan gỏi ngòi mọi mạch thần công
 Chẹp pác quan nằng lỏng chón lạ
 Tâng cái xura vạng quâ pây mà
 Giờ nầy gân bầu qua rốc nhà
 Vần nầy pây rừ quá thâng ruòn
 Tha vẫn lộn bóng bươn tâu gảm
 Rườn lằng chắc giú lặm phương hâu
 Mẫu Đan nằng tóc châu lắc thán
 "-Mình bầu vắn pây vắn khôn thán
 Mìn khéo léo phuối viàng câu giá
 Gảm nầy át kìn nhà tang vại"
 Bàn nhân tách châu trai phuối quâ
 Nói thát luật thiên hạ gân khoa
 Mậu Đan ùm lúc chua rọi hây
 Mì bản mường dảng đây xo kìn
 Đây pát khẩu quan eng sắc âm

"- Khuyên thành tâm em hỡi Văn Đăm
Thân anh xứng là chàng chẵn ngựa
Trời đất phân tạo hóa gặp nàng
Khuyên ngọc nhị chớ than như thế
Đường đi xa cách xứ còn lâu".
Chàng Nho Hương dẫn đường đi trước
Mẫu Đan địu con nhỏ theo sau
Ôm cậu bé nhìn về đằng nọ
Thoát đến chốn rừng cả non ngàn
Nơi ấy có cao sơn cảnh đẹp
Chàng tính toán mọi mạch thần công
Chép miệng quan bèn ngồi chốn lạ
Đường lớn xưa qua lại đi về
Giờ này chẳng ai đi rậm cỏ
Hôm nay đi sao tới bản làng
Mặt trời lặn bóng trăng đã ló
Nhà cửa ai biết ở phương nao?
Nàng Mẫu Đan thầm than thất vọng
"- Số chẳng nên đành phải long đong
Nó khéo nói lừa ta dẫn bước
Đêm nay ắt ăn cỏ như trâu".
Bản nhân trách châu trai nói quá
Nói dọc ngang thiên hạ người cười
Mẫu Đan ôm con trai than khóc
Có bản làng mới được xin ăn
Được bát cơm thì con có miếng

15

飢吧車扶真喧麻草朝科奉瓶哥勃响車提啤匙吟横秋殿
 寒吧切受呵帝慧高良麻郝朝天止解琳切沃嚙娘聖靴仍覆
 濕啞笑加澆勃性沙豚奄後麻重依聖年岳侶動花陰清慕恨
 氣官共通耐肩懈浮每青玉應九傑秃官宦長幻連肩眉廿啣
 廿廿秋吹差官吹準肩有添山蹀秃官宦長幻連肩眉廿啣
 乃笑笑开乃暗發泔兎虎前才求秋香兎啣香昌登登爵示六
 耐娘妹娘效聖琳慧地左珠叁山生秋欺望攸回回回回回回回

Giờ này là thái ón hàn cơ
 Nắng háy là quan khua rì rây
 Mè háy lúc cụng háy xiết xa
 Nắng khay khâu thông da mẫm lục
 Sô nây khô thôn nước cá rình
 Kín im quan mì rêng đày cãng
 Lãm xãm nói mơ mãng pây mà
 Pây thâng chôn phù sa cao cách
 Tỉ min mì mọi mạch khừm lũng
 Tả hồ hữu thanh long mà châu
 Châu tiền thêm ngọc hậu đo khoa
 Sam vạn sơn ứng mà châu phụng
 Sơn câu theo cửu trùng thiên khai
 Sinh lúc thúc mò vải thượng đẳng
 Nho Hương quan lũng nắng dài rêng
 Khi min quan thiếu niên mốc giác
 Vọng tiếng khừn sơn nhạc xiết xa
 Nho Hương au tông ca oóc gọn
 Hôi nung liễn kéo động rân ra
 Hôi song mì giường hoa nằng nằng
 Hôi sam mì khẩu nặm kín lèng
 Hôi sí là bầm xinh chén vàng
 Hôi há tiếng mạ dạng nhựng gằn
 Hôi xúc mì kim ngân phù điện
 Hôi chất liễn hãn hiện quốc vương
 Điện đài síp song phương mùng ngói

Giờ này là chết rữ hàn cơ
Nàng khóc thì chàng cười hơ hớ
Mẹ khóc con cũng khóc xót xa
Sốt túi địu đem ra gói nhỏ
Đến nước này tận số con ơi!
Ăn một chút con cười lại nói
Câu vu vợ qua lại mơ màng
Đã đến chốn phù sa cao cách
Nơi ấy có mọi mạch xuống lên ⁽¹⁾
Hữu thanh long châu về, tà hổ
Châu tiến thêm ngọc hậu đủ khoa ⁽²⁾
Ba vạn sơn quay về châu phượng
Con sông theo hoàng thượng thiên khai
Con cái, trâu bò nuôi thượng đẳng...
Chàng Nho Hương ngồi xuống nghĩ chân
Khi ấy cậu thiếu niên đói bụng
Tiếng khóc vang sơn nhạc xót xa...
Rút trống quạ đem ra chàng đánh
Một hồi liền kéo động gần xa
Hồi hai có giường hoa nàng nghĩ
Hồi ba có cơm nước đủ đầy
Hồi bốn có chén vàng mâm bạc
Hồi năm có voi ngựa, những người
Hồi sáu có bạc vàng phủ điện
Hồi bảy liền thấy hiện quốc vương
Cung điện mười hai phương lợp ngói

金侯鞞網持人鞍落娘群顏下雀尹安士王下
 殿麻凌吹扶秋崎孟婢黠竟候逸把畢士吹天
 由矣朝黠如峴馬官喧燥温升鞞份亂素位方
 有軍以文空男魚軍沃醫高登括份撰而治一拾
 肩肩袒娘掃夫虱仍幼醫醫叫林叫黠以長曉帝
 捌九官印透鬻傘份吻新泪女什圍士軍香領丹
 回回百習碧等袖份眉泉庄美婢軍插群仗院牡仗
 天奉彈沃年大

Hồi pét mì phú nội diện kim
 Hồi cầu mì quân binh mã hầu
 Bách quan lạp khấu châu lãng xãng
 Mới au nãng Văn Đãm khấu vọng
 Nả lãng síp soong noong phú tri
 Ngoắc nả lại nam nhi lúc cá
 Dù tàn che long mạ cá an
 Phán phán nhụng quân quan lạ lác
 Tiếng nói phây oóc pác rừng rường
 Gản léch cấp mạ kang pây cón
 Dãng thâng nả khao ón long nhan
 Mỹ nữ kéo soong hàng hầu hạ
 Sao chám thư goat vạ già lỏm
 Quân quốc kéo phân phân bừa roạn
 Xấp xây pây dẹp loạn tẩu nư
 Kéo quân khâu rườn vừa xây xây
 Nho Hương khừn trị vị hất vương
 Thống lĩnh coi nhất phương thiên hạ
 Mậu Đan đày síp há dãng ban
 Nho Hương síp xóc xuân mì nghê
 Thiên địa vận ngộ tỳ kết duyên
 Phụng thờ một tổ tiên bầu rời
 Đản tranh nậy phép phười gùm vắn
 Oóc bàng giữa cửa Nam tu phủ
 Niên hiệu tức chính vị Bản vương
 Đại xá thuôn nhất phương thiên hạ

Hồi tám có phủ nội điện kim
Hồi chín có quân binh hầu hạ
Bách quan vào lạy ta lẳng xẵng
Mời đưa nàng Văn Dãm lên võng
Trước sau tá mỹ nữ phù trì
Quay mặt thấy nam nhi trai tráng
Dù tà che long mã cả yên
Táp nập những quân quan mới lạ
Tiếng nói phun ra lửa sáng quang
Người sắt cùng ngựa giang đi trước
Mới đến mặt trong trắng long nhan
Mỹ nữ kéo hai hàng hầu hạ
Gái chằm mang che gió quạt chời
Quân quốc trẩy đầy nơi như bướm
Hùng dũng như dẹp loạn dưới trên
Kéo quân vào cung vua tập nập
Nho Hương lên trị vị đế vương
Thống lĩnh coi nhất phương thiên hạ
Mẫu Đan mười lăm tuổi xuân tươi
Nho Hương đã có nghề mười sáu
Thiên địa cho ngộ tí kết duyên
Phụng thờ một tổ tiên không khác
Đàn tranh gảy thánh thót ngày đêm
Yết bằng giữa cửa nam cổng phủ
Niên hiệu rõ ràng đó Bần vương
Đại xá hết một phương thiên hạ

Mường Theng có phổ xá dân man
Lại có dân Xá Cang, Xá Họ
Lại có dân Xá Phổ, Xá Lý
Miệng nói chẳng thể nghe thông hiểu
Nói gì phải dùng chữ thông ngôn
Ngự điện vàng ngày đêm trị vị
An cư khắp mọi chỗ dân man
Lại phong nàng Mẫu Đan quyền quý
Ngồi chính cung nội điện giường loan
Lại phong cậu Khâm vương thái tử
Quyền đệ nhất đệ nhị vương gia
Bàn quân thần thuận hòa trên dưới
Đẹp hơn điện chín bệ vua cha
Phong cảnh đủ bách hoa thơm nhụy
Ong bướm bay thiên lý thêm xuân
Ngày đêm nhớ song thân thành cũ.

*

*   *

Đoạn ngày kể ngọc nhị Mẫu Đan
Ngày đêm ngự cung vàng thong thả
Nói dịu dàng êm ả lời thương
Cất lời tâu thánh vương "- Chẳng hỡi
Khi xưa chàng chặn ngựa kinh đô
Xin làm tớ cửa vua khôn đáp
Nào biết em lâu các gần xa
Một mình em ở nhà lưỡng lự

見 思 難 事 呼 个 分 效 功 广 根 教 方 何 都 產 充 淘 亂 夏 楠 沖 來 湮 姓 个
 男 魚 艱 論 叮 泪 色 泪 咸 牽 泪 保 速 姑 京 宮 切 娘 寒 媵 布 新 嚙 薪 人 孩
 飛 飛 芋 顏 地 翻 呼 身 出 東 啞 噴 到 班 馬 希 芽 湘 苦 陌 过 狸 啗 齋 血 生
 生 想 每 天 沒 分 保 執 聖 以 保 咩 听 梧 射 以 捨 滂 紹 太 慈 倍 畜 珠 氣 庄
 戰 段 云 貴 出 戰 害 兇 事 喋 宮 億 晴 射 云 收 魁 芽 僅 节 廿 竟 觀 玉 陌 忍
 空 云 拂 叔 愿 保 利 唉 戰 听 利 限 王 涓 竟 聖 收 釋 命 天 竟 捨 聖 段 閉 男
 禮 在 傳 地 愿 也 殺 也 保 膠 後 恩 貪 勸 魁 現 敗 歡 沒 系 身 達 魁 匪 幸 云

Hư không chắc sinh tử nam nhi
 Dảng vẫn đoạn tướng phi vô tú
 Tất báy vẫn mọi sự gian nan
 Tàng quyền quý thiên nhan luận sự
 Khẩn khẩn giữ một ý dinh ninh
 Noọng bấu chắc phân minh thảng cá
 Việc lợi hại bấu gạ sắc phăn
 Noọng hây vì chép thân thảng số
 Bấu chắc sự kin dù thành công
 Duyên răng dũa khâu đóng ngân quang
 Việc lợi hại bấu cang thảng căn
 Toọng âm ức bần khoản bấu giáo".
 Bản vương khan gạ đảo viện phuong
 Khuyên mưa duỗi ngô bưon noọng á
 "Vừa vì vẫn đénh mạ kinh đô
 Xo kin hất khỏi vừa cung sóa
 Vần vắn pây tháp nhà pù sung
 Pây rắt nhà phảng dòng bển hó
 Một minh hác chịu khổ hàn cơ
 Hè thiên tiết thái dương đét lạ
 Thân vì là pây quả bó nam
 Tất tháp vì vôi vàng lỏng áp
 Và kin và súa pác sôm lai
 Thôi đoạn nguộc châu trai lỏng áp
 Dây âm dương khí huyết nhân kinh
 Vần nam quân dăng sinh lực cá

Hư không sinh nam tử lạ thay
Mới có chuyện đặt bày đồn đại
Sinh ra bao nhiêu lối gian nan
Cả quyền quý thiên nhan luận sự
Khăng khăng giữ một ý đình ninh
Đổ cho anh phân minh đầu nũa
Việc lợi hại khôn gờ một phân
Em thì khóc, thiệt thân anh lắm
Không còn hay cái đúng cái sai
Duyên sao rủ tới nơi rừng rú
Việc lợi hại chẳng nói với nhau
Dù ám ức lòng đau chẳng hỏi".
Bản vương nói đã tới viễn phương
Có lời khuyên ngô ban em nhé:
"- Khi anh còn chấn ngựa kinh đô
Phận tôi đòi cung vua ăn ở
Ngày ngày đi tìm cô non cao
Đi cát cỏ bên hồ bia núi
Một mình làm thui thủi thảm thương
Ngày hè tiết thái dương oi ả
Anh đi men hồ phía bờ nam
Đặt gánh anh vội vàng xuống tắm
Uống nước thêm súc miệng thỏa thê
Sau đó ngọc châu trai xuống tắm
Gặp âm dương khí huyết thân người
Nên coi trai chào đời còn nhỏ

根 賜 娥 登 聖 渴 沛 齒 仍 咄 他 柯 取 主 杉 呂 菓 丕 身 賀 率 寧 散 位 僅 位
 金 輪 兩 行 嗽 苦 麻 魚 甕 沃 莫 音 省 貴 妾 邑 欣 如 立 喜 榮 亂 身 若 民 叁
 歎 顏 諸 家 世 生 朱 倚 昼 嚕 啤 傷 叶 軍 歎 鼓 奇 傳 愷 娘 獻 功 贊 金 地 去
 因 天 憐 國 沒 仗 醫 慘 保 呼 警 帝 戰 將 禽 德 相 施 帝 金 杉 吧 命 殿 每 夏
 生 方 了 役 本 依 娘 恩 悅 竟 托 扒 登 裡 弄 安 吸 安 地 帝 魁 敗 斜 御 凌 軒
 昆 律 堯 敗 速 送 印 甯 傷 車 新 掉 了 吟 巾 肩 麻 廿 天 然 由 帝 未 敗 居 化
 黑 矣 双 自 本 滄 立 林 主 燕 傷 堯 佛 恰 林 巾 向 現 慧 自 緣 把 勸 帽 安 監

Bồi duyên số khóc vạ hợp căn
 Thất luật đức thiên nhan luận tứ
 Soong pi leo điệp chữ Dương Nga
 Tự vẫn viặc quốc gia hành lộ
 Bản tộc bản một quá xo kin
 Nậm mừng sương thân xinh khô khát
 Rắp au nằng nả miac mà rườn
 Móc giác toọng thâm thương hác giú
 Chũa ca mìn bầu rụ vi nhằng
 Vô sự vi bầu giăng oóc pác
 Ca lỏng chấp nả tốt mác tha
 Vi xập pát đày ca tè khà
 Mìn lèo rụ chắc gạ tiếng gản
 Síp gãm lạy tướng quân quý chũa
 "Khôi là vùa cảm thú nưa bán
 Khôi mi ăn tổng xinh nung lạ
 Au mà rắp tướng cả hất quả
 Hiện là ăn tổng ca như vậy
 Ôn thiên địa đày cật lập thân
 Tự nhiên đày kim ngân hi hạ
 Duyên do ơn bản vạ vinh hoa
 Pyá đày vắn bơ vợ cơ hán"
 Khuyên mà đuôi mình vãng thân xinh
 Gùm vắn ngự điện kim trị vị
 Yên cư khóp mọi ty dân man
 Tạo hóa chuyên hé xuân sam khuóp

Bởi duyên số trời cả hợp nhau
Phạm luật nên đức vua trách cứ
Hai năm trời thương nhớ Dương Nga
Từ ngày bỏ nước nhà đi biệt
Bản rồi bản hành khát xin ăn
Bản mừng thương thân xinh đói khát
Đón lấy nàng mặt ngọc lên nhà
Ta đói bụng xót xa ở lẻ
Vua quạ tưởng anh đã làm sao
Anh nằm im đâu nào nó biết
Nó đậu má mỡ mắt mới ghê
Anh bắt lấy và đe rằng giết
Vội thưa thốt nó biết tiếng người
Mười lời lạy tướng quân quý chúa
"Tôi là vua cảm thú trời cao
Có cái trống trông vào xinh lạ
Đem dâng lên tướng cả làm quà".
Hiện trống quạ của ta là vậy
Ơn đất trời được cậy lập thân
Tự nhiên có kim ngân vui vẻ
Nguồn cơn nhờ trời cả vinh hoa
Quên được thuở bơ vơ đói khát".
Nói cùng em mặt ngọc thân xinh
Ngày đêm ngự điện kim trị vị
An cư khắp mọi chỗ dân man
Đã ba năm hè xuân vận chuyển

國相取慈
母故祭慈
出請許恩
致主帝恩
王振律量
卿致來友
蒙王係傑

Quốc mẫu giữ điện ngọc nhớ mong
Gùm vẫn chủ chúa nằng lúc nguốc
Chắc tâu hầu đây lọt rồi thương
Khăn khăn toọng tư lương một điép.

*

* *

宗妹中尔归搭俾拜新处
大父家主方邦低立香界公出余有分界江帝江彼
国親桂邦内低立香界公出余有分界江帝江彼
越双宮嫡儿登淫嬖下不鞋分氣都上床江帝江彼
巧吟出傑縲氣爽庄生恩外庄丹出長棠仙艷正及
乃弄兵政取戒他王地希致策牡相奏倪牧妹一丹
發鄰皇帽保保捲皇派方善相若江香相帝裝叔牡

Đoạn này gạ Việt quốc Thái tông
Ngự nưa ngai song thân vô mẹ
Hoàng hậu dụ cung quế gia trung
Gùm vẫn điép khao bang chúa nội
Bầu chắc luây kỳ nội phương quây
Bầu chắc thai râu đây lỏng thấp
Nậm tha rải rằm rập thâm thương
Hoàng hậu dăng chút hương vọng bái
"Lúc khoi sinh hạ giới thanh tân
Đức vua toọng bắt công luận xử
Nhược lúc khời sông giú phương hầu
Gùm nòn dăng phãn tâu hãn nả
Nhược Mậu Đan thai giá bầu nhằng
Chang gùm xuất đua phãn sự rại"
Hương tấu khùn thượng giới thiên nhan
Gùm mền nòn giừong chang gia tế:
Đây hãn tiên thượng đế lỏng thâng
Giáo mẹ nằng giừong chang tri kỳ
"Quyền nhất chính trị vị một phương
Mậu Đan cấp Nho Hương trạng cá

Quốc mẫu ở ngọc điện nhớ mong
Ngày đêm nhớ chúa nàng con ngọc
Biết có ai trợ giúp qua ngày
Đình ninh nhớ hôm mai đều nhớ.

*

*   *

Đoạn này kể Việt quốc Thái Tông
Ngự trên ngai vợ chồng đủ cả
Hoàng hậu ở cung quế phía trong
Ngày đêm nhớ trắng trong chúa út
Biết giờ này lặn lội phương nao
Sống chết biết thế nào tìm được
Hai tròng đầy nước mắt thảm thương
Hoàng hậu đốt nén hương vọng bái
"- Con tôi để hạ giới thanh tân
Đức vua lòng bất công luận xử
Nay con tôi sống ở nơi nao
Đêm nay vào cơn mơ thấy mặt
Nếu Mẫu Đan đã khuất không còn
Nửa đêm xin cho cơn ác mộng".
Hương tàu lên thượng giới thiên nhan
Đêm ấy ngủ giường loan mát mẽ
Được gặp tiên thượng đế xuống cùng
Gọi mẹ ngồi giường vàng tri kỷ
"- Quyền cao nhất trị vị một phương
Mẫu Đan cùng Nho Hương trạng cả

王煥差化瀑后丹去听切佛叔生渴
 貪宮保恠唯皇牡逐敗身左勅姝保
 下方鮮鵲行証豔顏魚燈内浪吟听
 天双新妾笠听仍圣姑仍陌勅姝叮
 治一宴罢速夷姝方諸意自姑功色
 希大分敢他至危自仍氣后率安后
 殿都盛洽忍佛論姝倪皇者徐皇

Hát vùa trị thiên hạ Bản vương
 Điện đại síp soong phương cung vàng"
 Dũa phẫn thật tò tướng bầu sai
 Rủ chắc tầu nưa ngai mờ máng
 Nậm tha tóc soong háng rồi luây
 Soong chúa vì gạ ngay hoàng hậu
 "Dưỡng rừ mè nhằng chữ Mậu Đan
 Luận tứ đức thánh nhan trực khừ
 Mè nhằng chữ noọng nhi hát răng
 Mìn thai ý nhằng srong thân khời"
 Hoàng hậu củ pác nói đặng thương
 "-Giá lo noọng cheng mường cheng quyền
 Srong ăn công mè liệng mè sinh"
 Hoàng hậu đá đĩnh ninh bầu khát

*

* *

丹意新姝鸾賜併馭嘴乍
 牡說清父宮論慘对庄帝
 东弹夜宋地顏子香吟安
 帶窈重太滑天太房陌平
 听出迂諸帝方短虫句素
 乃院婚念啣律姝故王麻
 殿院忌切狗失ノ帆貪勸

Đoạn này gạ nà miác Mậu Đan
 Vèn vèn dú cung đan thuyết ý
 Ôn nằng thiên trọng vị xính tân
 Thiết niệm chữ Thái tông vớ mè
 Ước răng đày mùa tỳ cung loan
 Thắt luật đức thiên nhan luận tứ
 Phít mè đoạn thái tử thàm thương
 Gùm vắn dú buồng hương duỗi mã
 Bản vương củ pác gạ đặng khan
 "-Khuyên mà rồi bình an nậu bióc

Làm vua trị thiên hạ Bần vương
Điện lớn mười hai phương vàng bạc"
Giấc mơ thật chính xác chẳng sai
Hay mơ màng trên ngai đầu biết
Lệ chứa chan chẳng ngớt hai hàng
Hai chúa chị nói ngang với mẹ
"- Tại sao mẹ cứ nhớ Mẫu Đan
Luận tứ đức thánh nhan đã đuổi
Mẹ con mong út gái làm gì
Nó chết thì còn đây hai chị".
Hoàng hậu cất lời nói chẳng nhường
"- Chớ lo em tranh mừng cướp vị
Thương công lênh mẹ đẻ mẹ nuôi".
Hoàng hậu mắng nhiều lời không dứt.

*

*   *

Đoạn này kể mặt ngọc Mẫu Đan
Ở cung đồ muôn vạn vừa ý
Lại có thêm địa vị thanh tân
Lòng vẫn nhớ Thái Tông cha mẹ
Ước gì về chốn ấy cung loan
Sai luật lệ thiên nhan luận tứ
Xa mẹ xa thái tử thăm thương
Ngày đêm ở buồng hương chồng vợ
Bần vương thấy sự thể mới thưa:
"- Nàng hỡi như bông hoa nở thắm

通左倉令文伏倉掛諸自自寫軍民吐諸倉朝王弄請平群擇軍旗
 且戰王侍武望王眉將甲天美女赤掌丹父王臣判廿將榮巨日國五
 帝第御強叫方馳役受軍天文女安林望妹侍行听如如吟望泪叫色
 庶道殿百印臺殿家殿桐煉保施本皇太將宦儿榜勤要一改瑛江
 律茂壠官頭明池邦池公武差乱沧上宋武文艇榨斧方王宅杉
 世惜庄吹殿上判京倉通挾法新壘貧皇矣吹帝盤迭役同除如
 遜义囉朝金位渡析邦悟時論詳駐王后軍朝渭滄杉渡心治雀姪

Thông thả đày mà lột là thôi
 Dẳng chắc dư đạo đời tình nghĩa"
 Bản vương ngự điện tỳ đẳng toan
 Lệnh truyền tời bách quan khấu châu
 Văn vũ kéo khấu dẫu điện kim
 Phục vọng đức thánh minh thượng vị
 Bản vương năng điện tỳ phán rằng
 "-Páy mì việc gia bang kinh ký
 Chư tướng thụ điện tỳ Bản bang
 Tứ vệ quân tướng công thông ngộ
 Tứ thiên văn luyện võ phù ngài"
 Cung mỹ nữ bầu sai phép luận
 Quân thị yên thi loạn tò tường
 Dân chường chấp bản mừng thịnh vượng"
 Mậu Đan vọng hoàng thượng Bản vương
 Chứ vô mè Thái tông hoàng hậu
 Bản vương truyền tướng võ binh quân
 Triều thần hàng quan văn khấu châu
 Vương phán gạ ký vừa đày mira
 Vua là như bằng lừa nà nặm
 Chư tướng như đao gắm mừng bản
 Nghiêm cấm gắm éo căn việc nước
 Quân thân ta nhất đức đồng tâm
 Trạch nhật thảng văn Vương tầu trảy
 Quân quốc kéo ri rây như lôm
 Cờ ngũ sắc chang bản rừng chòi

Thư thả lọt đến chốn là thôi
Mới biết chữ đạo đời tình nghĩa"
Chốn đản trì vương đã tính toán
Lệnh truyền cho bách quan châu phục
Văn võ kéo lục tục điện vàng
Phục vọng đức thánh vương cao cả
Từ đản trì lời của Bản vương:
"- Kinh kỳ ổn gia bang yên ổn
Theo đản trì chư tướng bản bang
Từ vệ quân tướng công hiểu rõ
Vi ngại vàng luyện võ thiên văn
Cung mỹ nữ nhân luận phải phép
Quân muốn yên bỏ loạn tỏ tường
Dân chúng dựng bản mừng thịnh vượng"
Mẫu Đản tâu hoàng thượng Bản vương
Nhớ bố mẹ Thái Tông hoàng hậu
Bản vương truyền tướng võ binh quân
Cả triều thần quan văn châu phục
Vương phán rằng mấy lúc được về
Vua như thể con thuyền mặt nước
Chứ tướng như sao sáng trời cao
Nghiêm cấm không lời nào trái ngược
Quân thần hãy nhất đức đồng tâm
Trạch nhật đến ngày vương ta trở
Quân quốc đi như gió gặp thời
Cờ ngũ sắc lưng trời pháp phối

文 緣 莊 个 象 命 聖 時 臣 末 灑 桂 明 妹 叶 下 依 依 泉 傳 主 由 恩 王 隸
 武 在 严 致 國 應 啟 我 豔 雲 麟 光 襪 惻 秀 萊 汝 共 汝 別 公 緣 候 帝 帝
 由 適 翻 丹 府 吼 形 高 析 梧 欽 灵 朱 庭 後 妻 律 班 下 王 東 班 事 於 望 章
 朝 界 天 姓 每 麻 現 天 京 憐 罕 枝 卒 宮 宮 登 廉 格 呈 敦 汝 格 每 質 祖 靈
 寸 湖 雷 及 曾 幻 晚 法 律 出 準 曉 吹 出 懸 庄 懌 禦 欣 放 敦 恒 惻 娘 出
 將 希 令 王 汝 滿 雷 托 刀 吹 蝶 推 景 至 母 妹 乃 政 斧 女 妃 飲 斧 后 丹 珠
 軍 送 噪 翁 判 被 他 官 人 官 蛤 雀 晚 公 國 商 除 帽 希 美 碧 寡 命 皇 壯 願

Quân tướng thuận triều nội vũ vân
 Sống vua thàng chái piên dăng tèo
 Vâng lệnh nà thiên triều nghiêm trang
 Bản vương cấp Mậu Đan lúc cá
 Phán khắp tàng nội phủ quốc gia
 Sửa khát au mà che già mình
 Tha nà ngòi hiện hình văn xưa
 Quan hóa phép thiên nưá tức thì
 Phút đeo lọt kinh ký ngã ba
 quan khâu dú bóng da năng mát
 Ong điệp kéo tâu vạ văn lái
 Lôm xoi chôn cây đa bóng quế
 Văn cảnh ngòi tốt miác quang minh
 Công chúa khâu cung đình lạy mẹ
 Quốc mẫu dú cung nghi mắng dôm
 Lia mẹ pây sam xuân mùa bióc
 Giờ này dăng mà lọt rồi thương
 Gùm văn điệp ngô bươn lúc oóc
 Vua vô ngự giường các cũng sương
 Mỹ nữ hân Khâm vương lúc nội
 Cung phi hân rồi rọi piết sương
 Yên âm thết Ngô Bươn công chúa
 Minh vô cang mọi sự duyên do
 Hoàng hậu mắng quá ư dàu toạng
 Mậu Đan năng lạy vọng đế vương
 Nguyễn mẹ dú cung chương dày mắt

Quân tướng trong triều nội Vũ văn
Tiễn vua đến ải quan trở lại
Vâng lệnh vua cửa đại nghiêm trang
Bần vương cùng Mẫu Đan, con nhỏ
Truyền phán khắp nơi phủ quốc gia
Áo rách cũ đem ra mà mặc
Lại hiện hình mặt mũi như xưa
Chàng hóa phép thiên cơ lập tức
Phút chốc đến thành thị ngã ba
Chàng ngồi dưới bóng đa nghĩ mát
Ong bướm bay chấp chới từng đàn
Gió vờn bóng cây đa, bóng quế
Phong cảnh xưa rục rờ quang minh
Công chúa vào cung dinh lạy mẹ
Quốc mẫu ngồi cung nghĩ mừng vui
Xa mẹ ba xuân rồi hoa nở
Bây giờ mới về lợt, ơ thương
Ngày đêm nhớ ngô bươn con để
Vua cha ngồi ngai đế cũng thương
Mỹ nữ thấy Khâm vương còn nhỏ
Cung phi đều hơn hờ thật thương
Yến ảm thất ngô bươn công chúa
Vua cha nói mọi sự duyên do
Hoàng hậu mừng thật thà để dạ
Nàng Mẫu Đan lạy tạ đế vương
Cầu mong mẹ cung chương mát mẻ

人帝秋下
 套保对候
 渴杉夷行
 苦是他人
 夫把念此
 狂勤似女
 效躬毒美
 命改庄娘
 殊登江現
 份啗似旗
 拾

Sỏ đây phua khó khát bản nhân
 Nốc chính pyá on bân bầu đây
 Mọi gản nặm tha rài đuôi nàng
 Mỹ nữ nằng soong hàng hầu hạ
 Khuyên nằng dú thông thà gọi pây
 Minh nằng đếp chân đây đặng gạ
 "Sỏ đây phúc tướng cá quyền sang
 Đặng đây dú cung chang đuôi mế"
 Nằng sáng thuôn mọi nghề trung gia
 Mế lúc oóc bóng đa đuôi mã
 Sam gản nằng thông thà nghi ngơi
 Chang gừn gợn tồng ca động vạ
 Hliệt oóc sam pác mạ cá yên
 Phán phán nhựm quân quan lạ lác
 Tiếng nói vây oóc pác rùng rường
 Gản léch cập mạ khang pây còn
 Cờ kéo như bioóc ón bừa bân
 Síp vắn tàng thâng thành diện tỷ

*

* *

墟位點过袖雄
 縣帝仍惻虱英
 縲城射官耶夫
 地宮卸男竭丈
 出都睽綠襪曉
 庄速綉欣襪盪
 官画在帝官他

Quan đặng dú bển lữ noóc sần
 Xuất tốc lòng cung thành đế vị
 Đặng rung giờ mạo thí nhằng dăm
 Đây hãn duyên nam quan mắng quai
 Quan nùng sửa khát róa che đủ
 Tha nả ngôi trọng phu anh húng.

Số lấy chồng đôi rách bản nhân
Chim chích trả ơn trời chẳng thể
Mọi người đều rơi lệ với nàng
Mỹ nữ ngồi hai hàng hầu hạ
Khuyên nàng chơi thong thả hãy đi
Nàng thấy mến lời ngay bèn nói
"- Số tốt lấy tướng cả quyền sang
Mới được ở cung chương cùng mẹ".
Nàng dặn dò chào hết trong nhà
Mẹ con ra bóng đa cùng bố
Ba người ngồi thong thả nghỉ ngơi
Nửa đêm đánh động trời trống qua
Hiện ra ba trăm ngựa cả yên
Táp nập những quân quan lạ lắm
Khi nói mồm phun lửa sáng trưng
Người sắt với ngựa gang đi trước
Kéo cò như hoa nở bướm bay
Thành đan tri mười ngày đằng đẵng

*

*   *

Chàng mới ở ngoài lũy rành rành
Đã xuống ngay cung thành đế vị
Trời chưa sáng giờ mao rạng đông
Được thấy lại Nho Hương mừng quá
Chồng mặc áo rách che dù
Hiện anh hùng trượng phu trên mặt

Nàng ngồi mặt ngà ngọc như tiên
Người dương thế kết duyên phu phụ
Sự tình ý khó hiểu Dương Nga
Thấy quân kéo đi về kỳ lạ
Xuất tốp ba trăm ngựa đi đường
Ra đường chẳng hề than chẳng nói
Binh mã cứ phơi phơi hành quân
Không biết người xa gần khó nghĩ?
Quan trạng nguyên quỳ lạy thiên nhan:
"- Hôm qua nàng Mẫu Đan lai vãng
Hay cả thặng chặn ngựa nô gia?"
Đức thánh ngự điện hoa phán bảo
"- Ai có ba trăm ngựa đi đường
Không thể tin Mẫu Đan có ngựa..."
Đức Trạng nguyên tướng cả mỉm cười
Các tướng chạt điện đô cũng chịu
Quân binh trẩy nhện nhịp trên đường
Động đến khắp bắc nam mọi chốn
Khắp xa gần các nước biết tin
Quân tướng canh ải biên không mắng

*

* * *

Đoạn này kể Bản vương thông thả
Ngày đêm ngồi trên điện bạc vàng
Đức vua quản bốn phương thịnh vượng
Trông cảnh thầy đầy đủ ấm no

朱垓歡山下聖位
 快尖宴歷天牧治
 流象酌舜方賀金
 禹尖嘍弄一喜殿
 帝忠惻荒該帝壽
 事恣事如領民啟
 民粒民依繞方帽

Dân sự đày phong lưu khoái lạc
 Khâu nậm nhộn tèm các tèm cai
 Dân sự mông viâu ngài yển âm
 Y nhu toi vua Thuấn Lịch sơn
 Thống lệnh cai nhất phương thiên hạ
 Vạn dân đày hí hạ hát kin
 Gùm vắn vùa điện kim trị vị

*

* *

姝私其眉月生命王係
 帝嫺麻保冬身汨貧舌
 家優相座鸞乐改敬真
 因宮望寸讓秋帽望爽
 听出欣了疑係养娘役
 乃后欣后听保生丹戚
 殿皇帝掌吨帝功壯保
 乃金叁行名乃皇帝

Đoạn này gạ quốc gia vô mè
 Hoàng hậu dụ cung nghị qui tiên
 Đầy hân gản vọng thàng mà quá
 Hoàng hậu lèo thuận số bầu mì
 Tồn gạ định nhang phi đổng ngoạn
 Vô bầu thương lục miác thân xinh
 Công sinh dưỡng gùm vắn thàng minh
 Mậu Đan nạng vọng kính Bản vương:
 "- Bầu chắc viếc rại chân rừ đờng
 Nạy khỏi xo pây bương ngòi lư"
 Bản vương ngự diện chu lo tính
 Sam hồi tồng đổng đình khấu phya
 Hàng quân tướng kéo mà châu gùy
 Đức vùa ngự diện tí phán khan
 "- Nạy mì viếc gia bang kính ký
 Hoàng hậu dụ cung nghị qui tiên
 Đầy hân mì hoàng tin gạ khảo

Dân sự được phong lưu khoái lạc
Thóc lúa đầy trên gác ngoài sân
Khắp nơi mừng sớm chiều yển ả
Y như đời vua Thuấn Lịch San
Thống linh coi một phương thiên hạ
Muôn dân được vui vẻ làm ăn
Vua ngày đêm điện vàng trị vị

*

*   *

Đoạn này kể quốc gia Việt quốc
Hoàng hậu ở cung các quy tiên
Kè đi đường mang tin qua lại
Hoàng hậu đã hết số không còn
Đồn làm ma tháng đồng tế lễ
Vua cha chẳng thương ngọc thân xinh
Công sinh dưỡng tháng ngày là mẹ
Mẫu Đan nàng vọng kể Bần vương
"- Không rõ việc giả chân chân giả
Nay em đi sang đó xem sao?"
Bần vương ngự điện châu lo tính
Đánh ba hồi trống động non ngàn
Hàng quân tướng kéo sang châu phục
Đức vua ngự trên điện phán vang:
"- Nay kinh kỳ gia bang có việc
Hoàng hậu ở lầu nghị quy tiên
Được thấy tin truyện loan đưa tới

24

凌 敦 由 緊 莊 呂 可 肘 松 驟 京 个 天 析 既 解 花 合 都 滄 皇 波 係 律 娘 吏
 群 宮 錄 更 严 别 天 即 紛 庄 殿 狄 通 京 我 豔 叱 如 京 滄 皇 波 係 律 娘 吏
 到 汨 吏 却 桀 聞 赦 庭 地 發 朝 生 疑 安 地 棧 罷 麻 內 珠 和 漢 漢 珠 璣 祿 冀
 面 滑 在 殿 宮 新 天 治 每 滴 天 湯 國 長 汨 枝 近 豔 每 宮 主 漢 素 梧 聆 嘆
 豔 豔 信 方 外 然 狄 令 忍 汨 覺 及 浩 汨 涓 擘 杉 秋 曾 以 汨 速 嘆 欣 嘆 每
 將 軍 戰 旨 中 將 帝 壽 民 壽 令 王 變 刀 以 度 蝶 庫 寸 丹 涓 他 嘆 她 女 欣
 請 分 許 數 詎 諾 揮 方 文 送 道 翁 王 入 官 以 蟪 行 立 牡 以 滄 娘 宮 美 每

Chư tướng an điện đảo còn lãng
 Phân quân pây mira thâng cung nghi
 Hâu chắc việc dây rại duyên do"
 Sắc chi đưc điện đô canh cần
 Xem trong ngoài cung cấm nghiêm trang
 Chư tướng nghìn tân văn piết lạ
 Trạch dây hân thiên xá thiên khai
 Đúc vũa lệnh trảy ngay tức thì
 Văn vũ nhộn mọi tí phân vân
 Sóng vũa thâng biên cương dẳng tèo
 Tuân lệnh thụ thiên triều điện kinh
 Bản vương cấp nam xinh lúc cả
 Vương biến phép khoắc vạ thông thiên
 Phít đeo thâng Trảng An kinh ký
 Quan khâu mùa thâng tỳ ngã ba
 Khâu độ bóng cây da nắng dải
 Ong điệp bán vận vai tom hoa
 Hàng phổ gản pây mà như hội
 Rốp thuôn tâng mọi nội kinh đồ
 Mậu Đan khâu cung chua rời rọi
 Khâu mùa thâng chúa lay mè hoàng
 Nậm tha tóc chan chan vận pé
 Nàng hảy than rời mè hội sương
 Cung phi hãn Ngô Bươn mà lót
 Mỹ nữ hảy lãn loóc đuôi nàng
 Mọi gản mọi hay than li lại

Các tướng lo có mặt trước sau
Chia quân đi đến nơi cung nghị
Để biết việc hay dở duyên do".
Sắc chỉ đức điện đô nghiêm cẩn
Xem trong ngoài cung cấm nghiêm trang
Chư tướng nghe tin loan lạt quá
Liền thấy ngày thiên xá thiên khai
Đức vua lệnh trẩy ngay lập tức
Khắp mọi nơi đứng chặt vũ văn
Tiễn vua đến biên cương trở lại
Đi cho kịp theo lệnh vua cha
Bản vương cùng con nhà bé bỏng
Vương biến phép trời cả thông thiên
Tới kinh kỳ Tráng An chốc lát
Chàng đi vào đến chốn ngã ba
Vào dưới bóng cây đa ngồi nghỉ
Ong bướm bay đầy bãi lượn hoa
Hàng phố người lại qua như hội
Gặp tất thầy các lỗi kinh đô
Mẫu Đan vào cung châu tất bật
Vào đến nơi chúa lạy bà hoàng
Nước mắt rơi chứa chan như bể
Nàng khóc than "hỡi mẹ hỡi thương
Cung phi thân Ngô Bươn vào lợt
Mỹ nữ khóc lăn lóc cùng nàng
Mọi người mọi khóc than tấm tức

優嘆倚窗莫愁併又吟有倫切
 別啼素淫望共嘆不可嘆人保
 由娘乃方呵官候量魚泪弟娘
 殿床云登玉百宮周如麻兄主
 魏苗庄吏主共曾寃啜渴臣玉
 希祿弟他丹武地望啗羞再弟
 弄輪殿潘壯文宮仍啜身道朕

Vua vô ngự điện nội piết xâm
 Lăn loóc dú giường ngằn roọng hay
 "Hát rừ dăng vận nây rồi sưng!"
 Nậm tha rái soong phương rằm nả
 Mậu Đan chúa nguộc á vọng than
 Văn võ cùng bách quan cùng sấu
 Cung phi thuôn cung hầu hây thương
 Nhằng soong vi toọng lương bát nghĩa
 Bún pác đi noọng nhu thuôn gằm
 Thân khô khát mà thâng hây piâu
 Đạo quân thần huỳnh đệ nhân luân
 Hát rừ nguộc chúa nằng bầu siết

*

* *

析仙过文番官池当寿安保崇
 京归金武曠百殿老長秋声太
 家桂金下娘吟莊翫卷王明堂
 国寔殿天宫判宮作制公託朝
 叩出魏戡立建後泪帝卷輪後
 乃右聖侍会圣肩皎后肩官了
 殿望方令以方决日皇生百吟

Đoạn này gạ quốc gia kinh ký
 Hoàng hậu dú cung quế qui tiên
 Đức thánh nằng điện kim vuôn quá
 Lệnh truyền tời thiên hạ vũ văn
 Khâu hội rập cung ngằn viộm nả
 Đức thánh liền phán gạ bách quan
 Quyết mi việc cung chang điện tí
 Nhật văn thâng rừ kè lão đang
 Hoàng hậu đay pết sam trường thọ
 Sinh mi sam công chúa lúc nhìn
 Bách quan luận chính minh rừ đương
 Lo liệu việc triều đương Thái Tông

Vua cha ngự điện ngọc bần thần
Lăn lóc trên giường ngân than khóc
"Làm sao ra sự ấy thảm thương"
Nước mắt chảy hai phương ướt má
Chúa Mẫu Đan tiếng cả vọng than
Văn võ cùng bách quan sầu não
Cung phi cùng một dạ khóc thương
Còn hai chị bụng vàng bất nghĩa
Bĩu môi chê em nhị hết lời
"Nghèo khó như đến chơi thiếu lễ".
Đạo quân thần huynh đệ nhân luân
Làm sao ngọc chúa nàng không khóc?

*

*   *
*   *

Đoạn này kể quốc gia Việt quốc
Hoàng hậu ở cung quế quy tiên
Đức thánh ngồi điện kim buồn quá
Lệnh truyền tới thiên hạ vũ văn
Đến hội họp cung ngân đủ mặt
Đức thánh bèn phán hỏi bách quan
Quyết có việc trong lầu trên điện
Ngày thêm ngày tuổi đến già nua
Hoàng hậu được tám ba trường thọ
Sinh được ba công chúa xinh xinh
Bách quan luận cho mình phải trái
Lo liệu việc triều chính Thái Tông

事員福懸輝於党家馬功煥門社因寸統璋仙勸來厭車馭差恩
 每得求報新榮許國駟爭身軍民尺冲姆八沛来國切对係娘过
 君女解育班壘分煥官奇新象似盔却分鷄項軍董台柯椶吟於望
 帝用少鞠登大拾旻秋良馬骨卫評下煎六諸大天玉椶挪过命
 奏世沛来近車魄位报空叫祥堊畝添眉及前泪娘沃娘升没
 元男其生福登下治榜相国似大鼓唇碧丙将登棠丹孜吟王丹
 狀魚駟义求拾天黃沃承軍祥祥車宴上四登請拾保牡味每貧牡

Trạng nguyên tâu đế quân mọi sự
 "- Vô nam là dụng nữ truyện hiền
 Phò mã phải làm nên cầu phúc
 Nghĩa sinh dưỡng cục dục báo ơn
 Cầu phúc chang sam bươn tó tướng
 Síp soong xe đại táng gặm bản
 Thiên hạ ngòi síp phần hầu đảng"
 Dù trị vị ngai vàng quốc gia
 Oóc bảng báo khươi quan phò mã
 Thừa tướng soong khươi cả cheng công
 Quân quốc kéo khừn lồng vôi vàng
 Táng gản táng mạ dạng quân môn
 Táng gản táng mì gản dân xã
 Xe đại táng vệ họa vệ đồ
 Thật cái lương hâu đo xích xôn
 Thượng tằng thêm hạ phận xung quanh
 Tứ bích mì yến oanh rùng choảng
 Soong bưông mì lục hạng bắt tiên
 Chư tướng cấp chư quân phải xéng
 Síp soong rườn đại táng miác lai
 Bầu gặm thàng thiên thai khoái vạ
 Mậu Đan nang ngược á xiết xa
 Dưa lúc oóc cây da đuôi mã
 Mọi gặm nang báy ga đường rừ
 Bản vương dòm quá tr đầu toọng
 Mậu Đan một minh vọng quá đã

Trạng nguyên tâu đế quân mọi sự
"- Vô nam là dụng nữ truyền hiền
Phò mã phải làm nên cầu phúc
Nghĩa sinh thành cúc dục báo ân
Cầu phúc thật tỏ tường ba tháng
Mười hai xe đại táng đưng trời
Thiên hạ xem mười mười cho đáng".
Vua trị vì ngồi giữa ngai vàng
Ra bằng báo rể chàng phò mã.
Thừa tướng hai rể cả tranh công
Quân quốc kéo xuống lên chớ chậm
Ai nấy lo voi ngựa quân nhà
Ai nấy tự có người dân xã
Xe đại táng vẽ hoa vẽ đồ
Thật lớn cao phải đo bằng thước
Tầng trên thêm tầng dưới xung quanh
Bốn phía có yển oanh sáng chói
Hai bên có lục hạng bát tiên
Chư tướng với chư quân chớ màng
Mười hai nhà đại táng đẹp thay
Không chạm đến thiên thai trời cả
Nàng Mẫu Đan mặt ngọc xót xa
Rủ con tới cây đa cùng bố
Mỗi lời nàng bày vẽ ra sao.
Bần vương nghe nhập tâm trong dạ
Mẫu Đan một mình ngóng quá nhiều

江白殿麻唯旗沃貧墮軍太行操
 湘然大跡匪五榜王哩固眾庫燭
 棍眉拾叫德色捲及探棟御拾寸
 德矣登忍蒙姻南玉啗南殿登諸
 伶焉章罢难存乃女策地螭行莖
 勤奕構動律園殿牡動西惊城艾
 厥奕大杉礼彬池丹叮東惶城艾
 天顏地正太奏奏眉帝再殿明
 王往歆白仙

Chang gùm gọn tông ca động va
 Tự nhiên mì binh mã chian chan
 Điện đài síp soong chương lâu đại
 Mạ dạng kéo nhộn bãi động bản
 Tiếng chiêng tông moòng nản lắt lí
 Cờ ngũ sắc rùng mọi coóc bản
 Oóc bàng khoen nam môn điện tý
 Bản vương cấp nguộc nữ Mậu Đan
 Kèn loa pâu tiếng vang động đình
 Quân quốc toòng nam bắc tây đông
 Thái Tông ngự điện rông kinh hoàng
 Hàng phố síp soong hàng kinh thành
 Xao xác thuôn chư đình hôn háo
 Trạng nguyên quan khâu châu thiên nhan
 Liền sai sứ pây xam thâng ty
 Soong sứ khâu tâu gủy điện môn
 Đầy hãn bàng Bản vương chính tự
 Mậu Đan là công chúa Thái Tông
 Phua mìa khâu chang sãn tâu gủy
 Mậu Đan nạng tức thí tâu khan
 Chư quân tướng bắc nam mì số
 Mậu Đan là công chúa đê vương
 Mạn phép lại hồi hương tải vãng
 Sứ gỏi mùa phù đảng điện luông
 Phục vọng đức thánh quân minh viéc
 Hoàng hậu lèo băng biệt qui tiên

Nửa đêm đánh máy hồi trống qua
Tự nhiên đầy binh mã chan chan
Điện đài mười hai chương lầu lớn.
Ngựa voi hai hàng dọc động trời
Chiêng trống rung bời bời dậy đất
Cờ ngũ sắc ánh ngát từng mây
Cửa nam ngoài đan trì treo băng.⁽³⁾
"Mẫu Đan và vị thượng Bản vương"⁽⁴⁾
Kèn loa thổi tiếng vang rung động
Quân quốc sắp bến động tây đông...
Thái Tông ngự đèn rồng kinh hoàng
Mười hai phổ náo động xôn xao
Các dinh quân hỗn hào xuôi ngược....
Trạng nguyên vào châu đức thiên nhan
Liên sai sứ ra thăm đến chõ
Hai sứ vào quỳ lạy cửa dinh:
"Thấy băng viết "Bản vương" chính chữ!
"Mẫu Đan" là công chúa Thái Tông
Hai sứ vào sân trong tâu lạy
Mẫu Đan nàng liền dậy bảo ban:
"Không phải quân đông nam tây bắc
Quân Mẫu Đan con Ngọc đế vương
Đến thủ hiếu⁽⁵⁾ cảm tang hoàng hậu
Sứ sẽ về bên phủ đèn trang
Tâu bày đức đế vương rõ rệt
Hoàng hậu người vĩnh biệt về tiên

公 珍 登 牡 保 分 踰 唯 杖 立 庄 差 倉 受 讀 前 指 倉 願 义 牡 懷 公 歎 义 壽
 主 奏 使 丹 禿 希 祿 唯 元 本 帝 使 王 令 欣 并 勤 五 公 鞠 丹 以 主 網 生 筭
 藏 喪 以 男 似 禦 函 洽 奏 良 幽 汨 欣 頌 似 事 保 費 主 育 洽 涓 踏 殊 養 妾
 接 新 涓 主 罕 殿 酌 他 帝 禰 平 深 使 京 慘 王 回 順 情 接 他 殿 洽 沃 甚 殿
 甚 詳 汨 垂 妾 閣 恨 吏 君 謝 安 商 宦 析 傷 父 家 和 深 補 田 見 壽 吏 渡 求 首
 生 正 奏 改 呂 判 嘆 像 庄 交 快 牡 以 帝 每 過 薛 一 霧 田 功 波 叱 笑 珠 福 吟
 芥 明 曉 壽 落 竿 嘆 汾 吁 叔 朱 丹 跪 王 藥 麥 謝 心 露 功 波 叱 笑 珠 福 吟

Công chúa mong báo ơn sinh dưỡng
 Gôi tâu khúm tó tướng chính minh
 Soong sứ khấu mừa thàng tâu gùy:
 "- Mậu Đan là chúa như lúc vua
 Bấu thúc gản tâu nua lạ lúc"
 Đức vua ngự điện các phán toan
 Lăn loóc giú ngai ngằn roọng hay
 Ròi rọi nặm tha rai tường phân
 Trạng nguyên tâu đế quân dâng gạ:
 "- Lập ban khúm lạy tạ giao quyền
 Dâng đày giú bình yên khòai lạc"
 Sai sứ giú thăm các Mậu Đan
 Bản vương hãn sứ quan khấu gùy
 Thụ lệnh ban kinh kỳ đế vương
 Đọc hãn gản thăm thương mọi sự
 "- Tiền nhật sự vương phụ quá đa
 Chí cần báo hồi gia từ tạ
 Bản quân thần thuận hóa nhất tâm
 Nguyên công chúa tình thâm vụ lộ
 Nghĩa cúc dục báo bỏ tên công"
 Mậu Đan nặm tha lòng vận péc
 Nàng khấu mừa điện tỳ vua cha
 Công chúa gùy nặm tha rai hay:
 "Xo vọng mè oóc quán bển châu
 Nghĩa sinh dưỡng ơn sâu cầu phúc"
 Vua vô nua điện bioóc tình gằm

Công chúa về giả ơn sinh dưỡng
Sẽ tâu lên thánh thượng phân minh
Hai sứ sẽ về kinh tâu bố
Mẫu Đan là công chúa con vua
Không phải người lạ đâu trên dưới..."
Vua ngự đềm rộng rãi phán thương
Lăn lóc ở ngai vàng kêu khóc
Hàng lệ rơi vãi khắp như mưa...
Trạng nguyên bàn tâu vua thông thả
"Nên lập ban đi tạ giao quyền
Mới được sống bình yên khoái lạc"
Sai sứ đi đến các Mẫu Đan
Bản vương thấy sứ sang quỳ lạy
Nhận quan kinh lệnh dạy đế vương
Đọc thấy lời thăm thương mọi sự:
"Ngày trước kia thật bố lỗi nhiều
Dạ thật thà nay đều hối quá
Lòng thuận hòa một dạ quan vua
Chữ cha con tình sâu nhớ đó
Nghĩa cù lao báo bổ đền công"⁽⁶⁾
Lệ Mẫu Đan rờn rờn như bể
Nàng vào điện quỳ lạy vua cha
Công chúa nước mắt sa khăn khăn
"-Xin vống mẹ ra quán bên sông
Nghĩa sinh nuôi giả công cầu phúc
Vua cha ngự đềm vóc ửng ngay

綢緞群丹榜中道彬律升时收
 以先敲牡妾梅疑策肆以定中在榮新严每窺求利大僮营同振交
 黥帽黥温弹管豪垂分律收竟收叫分堂噪礼冲福臂下归皇官和
 被帽被搞胡泪勤大拾麻他登晦已拾楼哨自了發叁天回至秩在
 將軍尖鬻刻沃雄車晚故如車如丹晚虫退叁欣冲帝曾禹方立共
 啗啗不泪王妹姥登下秋煢欣浪牡下礼翠事臂叁福波堪望宴持
 叁叁叁庄貧網鉅拾天每望晚恪車天榮暖每叁送聲聲段伏敢諸

Sam pác tướng sưa đăm khâu vạng
 Sam pác quân mũ mạo tiên phong
 Sam vạng binh sưa đăm pây cón
 Dăng thâng na khao ón Mậu Đan
 Bản vương khắc hồ đàn nửa bãng
 Vọng mè oóc thang quán lấu trung
 Chiêng tông nắn đong moông vạ vum
 Síp soong xe đại táng gãm bán
 Thiên hạ ngòi síp phẩn bóng lọt
 Mọi gãn cổ mã piót khâu dôm
 Chòi chòi như tha vắn ngộ thỉ
 Ngòi hãn xe soong vi lo nhỏ
 Khắc răng như ăn to chang héo
 Xe Mậu Đan ngắt kéo gãm bán
 Thiên hạ ngòi síp phẩn to tướng
 Té lẽ giú lấu đường nghiêm trang
 Kèn loa thổi tiếng vang mọi tí
 Mọi sự sam tuản lễ khoan dong
 Sam buôn hát lẹo xong cầu phúc
 Tổng táng xong phát phúc lợi dân
 Phát phúc dày sam buôn đại xá
 Phát khớp tăng thiên hạ man đi
 Đoạn thối vua hỏi quê dinh trưởng
 Phục vọng đức thánh nhân hỏi loan
 Hát yển rập khươi quan báo chúa
 Chư tướng cũng hợp hóa giao vui

Ba trăm quân vàng khuy đen áo
Ba trăm áo lạng dạo trước tiên
Ba vạn mặc áo đen đi trước
Mới đến nàng mặt ngọc Mẫu Đan
Bàn vương mặc áo tang đi bạn...
Khiêng quan mẹ đến quán bên sông
Khua chiêng trống thi thùng đường lớn
Mười hai xe đại táng đưng trời
Thiên hạ xem mười mười rõ suốt
Ai ai cũng về lợt vào thăm
Chói như vàng dương⁽⁷⁾ đang giờ ngọc
Trông thấy xe hai chị nhũ nhờ
Khác nào gốc cây to đèo núi...
Xe Mẫu Đan vôi vôi lưng trời
Thiên hạ thấy mười mười xứng đáng
Té lễ ở lầu quán nghiêm trang
Kèn loa thổi tiếng vang mọi chốn
Mỗi buổi ba bận cúng ung dung
Ba tháng làm lễ xong cầu phúc
Tổng táng xong ban lộc lợi dân
Ba tháng phát chẩn bản⁽⁸⁾ đại xá
Đón tất thầy thiên hạ man di...
Đoạn rồi quan trở về dinh tướng
Tâu xin đức thánh thượng hồi loan
Làm yến mời rể quan phò mã
Các tướng cũng họp cả mời ăn

時 寔 止
即 寔 通
同 地 金
弄 泪 敷
送 眉 御
段 旼 旼
還 拾 巾

Thôi đoạn sống vua hỏi tức thì
Síp vẫn mưa thảng ty cung đình
Gửi vẫn ngự điện kim thông tha

*

* *

堂 国 干 洵 聖 沃 矣 万 矣 陣 深 蛇 雀 万 杉 駭 軍 肘 適 里 營
大 爭 勸 止 保 詔 批 叁 开 沃 渡 如 如 計 乙 勤 万 御 盜 律 連
催 矣 晒 万 皇 批 送 精 皇 征 祿 敗 府 恨 但 但 束 系 宗 地 連 伍
弄 起 喧 無 聖 牽 捌 筆 聖 親 旗 帽 須 鞞 但 西 拾 太 出 相 机
听 咄 盡 共 方 七 拾 許 弄 自 添 叫 沃 馬 戰 雖 九 岫 棟 滕 棟
乃 旼 旼 未 听 讀 吹 諾 令 雀 長 象 治 仍 旗 纒 帝 侵 兵 砲 國
殿 巾 諸 上 衣 晒 到 每 絲 弄 旗 馬 軍 退 仍 鉅 柁 沃 大 鏡 軍

Đoạn này gạ vua Hác đại đình
Gửi vẫn lo khỏi binh cheng quốc
Chư tướng bàn cang pác khuyên can
Thượng thư cùng võ văn cùng gián
Tạ là đức thánh hoàng bầu nghe
Pác đọc là mù phê chiếu oóc
Xính xoi síp pét nước giúp binh
Mọi nước hầu quân tinh sam vạn
Rèo lệnh vua thánh vàng khay binh
Vua Hác tự thân chinh oóc trận
Cờ lương thêm cờ lục cờ thâm
Mạ dạng kéo gửi vẫn như búa
Quân tay oóc tu phú như lòn
Tuyên nhựng mạ an ngàn kê vạn
Nhựng cờ chiến tàn tận ngát bán
Chiêng tồng nần tây đông động vạn
Chiêu dây câu síp hà vạn quân
Oóc xám đín Thái Tông tức thì
Đại binh toong dú ti ái biên
Súng pháo moong tương liên lắt li
Quân quốc toong cơ ngũ liên đình

Xong rồi đưa hồi an một thể
Mười ngày đến bản địa cung trang
Ngày đêm ở lâu vàng khoái lạc

*

*   *

Đoạn này nói vua Khách đại dinh
Đêm ngày lo khởi binh⁹ cướp nước
Bản tính nó cương nghịch hung hăng
Thượng thư và các quan can gián
Nhưng vua Khách¹⁰ quyết hẳn không ưng
Tự tay viết thư sang định chước
Đi xui mười tám nước giúp binh
Các nước cho quân tinh ba vạn
Theo lệnh vua Khách tấn đại binh
Vua Khách tự thân chinh¹¹ ra trận
Cờ vàng gió bay lẫn cờ đen
Voi ngựa kéo ngày đêm như bướm
Kéo quân như gió cuốn cửa dinh
Ngựa yên bạc kẻ hàng ngàn vạn
Cờ giáo đâm nhan nhản ngát mây
Động đến trời đông tây chiêng trống
Chín mươi lăm quân chúng đã vờ
Cướp Thái Tông đất đai tức khác...
Đại binh đóng ở đất ái biên¹²
Tiếng súng nổ liên miên inh ỏi
Quân quốc đóng dài dây liền dinh

國金害地仁武興鎮兵排旼堂杉馬顏勇論治侵已詳罪時改
 越帝敢彬祥不文保各大陣帽府釋斷天英經連如已新我色變拾
 征乍侵吏聖义官語事信蒼名根狂軍醫官秘軍乞改帥孤素塊墜
 親數愛友朕不百論差叫敵台令為將尿諸夷叁元相說汭邸
 鄰鄉悅悅祥麻寸吹連連对插涓蒙空治登昼各叫敵令法不進軍
 篷京乃乃送呼騰巨官置教日德皆令馬未倚馬根号侯親期慙
 幕人事事祥朕令朝沃有沃競期起救受駙兵令兵逐哨作思急氣

Vua Hác lòng thân chinh Việt quốc
 Thái Tông ngự điện bioóc lao vuồn
 "-Sự này min ái xâm hất hại
 Sự này min phân lại bân đin
 Táng nước táng hất kin táng tí
 Hất răng mà bắt nghĩa bắt nhân"
 Lệnh tôi thuận bách quan vãn võ
 Triều thần khấu luận ngữ bầu háng
 Oóc chi liên xoi quân các trản
 Bách quan liên kéo tùm đại binh
 Oóc nả đuồi địch dinh trận báy
 Sùng giao sấp thay thầy gùm vãn
 Kỳ nhật mira hội căn phủ đáng
 Chiêng tổng moòng quây quàng lất bán
 Sác chi soong tướng quân phò mã
 Thụ lệnh trảy quá nả thiên nhan
 Phò mã soong tướng quân anh dưng
 Binh thư rụ thuộc lòng kinh luân
 Lệnh truyền các chư quân liên trảy
 Binh mạ kéo rì rây như xâm
 Dục căn pây sam vãn rây rây
 Tinh hiệu lệnh nguyên sừ rõ ràng
 Rầu trái phép tướng sang phạt tội
 Quân thần bất nghị lợi xác rì
 Cấp ký tiền thâng nơi biển nhạc
 Khí thái quân tức ái síp muồn

Vua Khách xuống thân chinh Việt quốc
Thái Tông ngự điện ngọc không lo
Ngồi lặng vua gật đầu mới phán:
"Sự này nó làm loạn đất trời
Mỗi nước riêng một nơi ăn ở
Làm sao nó bất nghĩa bất nhân?
Lệnh đòi thầy các quan văn võ
Các triều thần bàn sự không lâu
Liền ra giấy các châu binh mã
Trăm quan liền kéo cả đại dinh
Đổi diện với địch binh bày bố
Súng giáo sắp tua tủa ngày đêm
Hẹn ngày cùng nhau lên hội phủ
Chiêng trống âm đây đó trời trên...
Sắc chỉ cho tướng quân phò mã
Thống lĩnh qua trước tọa thiên nhan..
Phò mã người tướng quan anh dũng
Bình thư hiểu thuộc bụng kinh luân"⁽¹³⁾
Lệnh truyền thầy chử quân liền trẩy
Bình mã đông thành dẫy như bèo
Ba ngày đi giục nhau tới đấy
Nghe hiệu lệnh nguyên sùỵ mọi đàng
"Ai trái phép tướng sang phạt tội
Quân pháp nào phải nói đùa chơi
Cấp kỳ tiến đến nơi Biên Nhạc"⁽¹⁴⁾
Kén đại quân đánh ác mười muôn

智 勇 兼 資 東 破 鋒 戰 音 吹 來 破 攻 素 塹 射 門 散 麻 析 攻 惜 批 將 官 界 麻
 謀 隘 動 西 大 冲 劇 音 郎 後 以 隨 保 伏 即 營 敗 跪 京 臨 操 金 諸 百 遍 越
 坤 地 榮 我 攻 奇 冲 綿 軍 幹 龜 个 軍 路 飛 地 方 岸 吃 馬 東 閣 文 儀 題 併
 才 出 省 各 交 將 右 每 兵 才 給 究 推 伏 相 涓 四 坎 弄 駟 西 數 武 首 治 每
 將 棟 乃 棟 陣 登 廿 嘹 逐 將 渡 馬 郎 仍 扒 幼 敗 勿 方 登 散 御 隊 敗 了 論
 旁 兵 累 回 丙 馬 突 呼 將 東 捌 駟 殿 雀 令 扒 幼 兵 將 奏 婢 國 聖 倚 乃 雀 相
 登 大 慶 軍 登 駟 左 唯 登 軍 拾 登 對 軍 廷 倪 越 軍 以 奏 軍 方 令 事 軍 官

Soong bường tướng tài khôn mưu trí
 Đại binh tổng dù trãi quan
 Kèn loa này tiếng vang động vạ
 Quân quốc toòng các ngà tây đông
 Soong bường liền giao công đại phá
 Phò mã soong tướng cả xung phong
 Tả đột là hữu xung kích chiến
 Tiếng hò reo mọi miền âm âm
 Các tướng dục binh quân tức khau
 Quân đông tướng tài can mạnh lai
 Síp pét nước lãn thai khau phá
 Soong phò mã vi cá lâm công
 Đồi địch tức Hác quân bầu tó
 Quân Hác nhằng phục lộ phục tàng
 Thịnh linh pát tướng sang tức thí
 Min pát au mưa tỳ dinh môn
 Việt binh bại tứ phương vãi sán
 Quân tướng vượt khâm ngăn ní mà
 Khâu tâu đức vua cha kinh ký
 Tâu rụ soong phò mã lâm công
 Quân quốc sán tây đông xao xác
 Đức thánh ngự đền các vườn sấm
 Lệnh truyền tời vũ văn chư tướng
 Sự này hát rừ đường bách quan
 Quân Hác lèo tây sang biên chái
 Quân tướng luận mọi khái pây mà

Hai bên tướng tài khôn mưu trí
Đại binh đóng ở phía ải quan
Kèn loa nổi tiếng vang tiền tuyến⁽¹⁵⁾
Quân quốc đóng các mạn tây đông
Hai bên liền giao công đại phá⁽¹⁶⁾
Phò mã hai tướng cả tiến công⁽¹⁷⁾
Trong đột và ngoại xung kịch chiến⁽¹⁸⁾
Quân Khách vây tứ diện tập công⁽¹⁹⁾
Tiếng hò reo phân vân mọi mặt
Tướng tài lại khỏe sức quân nhiều
Mười tám nước lặn liều vào phá
Phò mã hai anh cả uổng công
Đánh quân Khách chắc không thể thắng
Quân địch đã phục sẵn các đường
Nghe lời bắt tướng sang tức khắc
Đã tóm về bên Khách dinh môn
Quân Việt bại bốn bên thất tán
Tơi bời vượt núi nản về mau
Tức khắc chạy vào tàu thánh thượng:
"- Phò mã đánh không thắng toi công
Bị giặc bắt chính thân đi khỏi
Tàn binh vượt ngàn nội đến đây
Quân thất tán đồng tây lác đác!"
Đức thánh nghị đền các buồn thân
Liền truyền đòi vũ văn chư tướng:
"- Việc làm sao tình trạng trăm quan?
Quân Khách đã vượt sang biên giới!"
Các tướng bàn mọi nỗi vào ra

大周每取悅諸戎突東翁乙伏一望翁方天魁壽瓜瓜壯驀公駟
 京融取首利將元姜地國玉望七麻王壽才合叱矣也丹欣走馬保
 御旺欣儀帝留叔使用肩自方姜以吟御近留肩聆坎玉使娘登許
 殿臣配懋將驀工贊煢榭同聖使奏分殿隨宮令府謚女壽郎將懋
 花鉢低節係留卡至美老仁救者沿殿許叨懋百救严征沃葵庄竟賊
 連士暢除懋良高牡其仁救者沿殿許叨懋百救严征沃葵庄竟賊
 荆忠昭青莫斬丹草志准咄地金哨針繫官難莊戰麻蹏曙奇侵

Thái Tông ngự điện hoa liên phán
 "Có rượu uống ba bát sẽ hay"
 Mọi gân gân phuoải đây soảng pác
 "Hắt rừ đường pây tức giò này
 Mền pắt đây tương hây pây giá?"
 Chư tướng na mùng nà ngân ngo
 Trưng nguyên quyền thượng thư cao đoán
 "-I hây sai sứ thăm chùa Mậu Đan
 Đông bắc dụng vàng anh cam thảo
 Bản quốc mi tướng lão nhân từ
 Ất vương tự hồi qui cứu nạn
 Phục vọng đức thánh hoàng giá lo
 Nhất là sai sứ mùa tháng ty
 Soong mà khấu tâu gủy điện kim"
 Bản vương gạ phân minh hầu tinh
 Đức vua ngự điện vắng lặc dôm
 Thiên tải vận tùy vận pây tèo
 Ngòi hạp nà cung triều bách quan
 "Vua cha mi lệnh sang cứu nạn
 Phán binh coi phủ đáng nghiêm trang
 Phán nạng khám ải quan chinh chiến"
 Mậu Đan nguốc nữ hiền oóc mà
 Mùng hân sứ vua cha tâu gủy
 Công chúa nạng tức thi đấng khan
 "-Phò mã soong tướng sang vi cá
 Răng bấu hầu pây khá sắc xâm?"

Thái Tông ngự điện hoa liên phán:
"- Có rượu chè cỗ soạn nói hay!" (20)
Mọi người nói tốt thay sượng miệng !
"Làm cách nào đi đánh bây giờ?
Nó đã bắt tướng ta đi mất!"
Các tướng mặt nhìn mặt ngẩn ngơ ..
Trạng nguyên quyền thượng thư phán đoán
"- Phải anh hùng bình loạn mới yên
Lão thần như thuốc thêm cam thảo
Biết Nho Hương đắc đạo thần kỳ⁽²¹⁾
Àt phải gọi về đây cứu nạn
Cúi xin đức thánh thượng đừng lo
Một sai sứ đi cho đến đấy!"
Hai là vào tàu lạy đên vàng
Sứ giả nói rõ ràng tường tận..
Bản vương ngự cung điện thăm mừng
Vạn nghìn năm vàng dương soi đến
Liên hợp mặt cung điện trăm quan.
"- Hẳn có việc gia bang kẻ chợ?"
"- Giặc Khách đóng dinh lũy ải quan
Vua cha có lệnh sang bình giặc
Chia quân ra giữ nước nghiêm trang
Một phần sang biên quan chiến sự!"
Mẫu Đan ngọc hiền nữ đi ra
Mới thấy sứ vua cha tàu lạy
Công chúa nàng ngay đấy hỏi han
"- Phò mã hai tướng sang anh gã
Sao không cho đi phá giặc Nùng?"

吟攻者侵惶矣恩公
 奏隨黠賊惊救欵保
 嗚奇身破甚工體恩
 江將正崖帝皇身
 跪祈拔仍曾方玉
 使馬免俸元望丹
 登駟龜乃狀狀壯
 敗莫呵禽勸艾勤
 壯帽

Soong sứ gùy chang sân tâu ga
 "-Phò mã sang tướng ca lâm công
 Đã mèn pát chính thân pây giá
 Nay rầu nhãng dám phá sắc xâm
 Trạng nguyên tăng đế quân kinh hoàng
 Phục vọng đức hoàng thượng cứu binh"
 Mậu Đan nguộc thân xinh khôm toọng
 "-Vấn còn dú phít toọng bầu công
 Minh mắng mèn lâm xâm pây nà
 Cà này dăng mà nơ hát rãng?"
 Bản vương ngậy bức chang mốt sây
 Khuyên hoàng hậu giá đây tứ sãm
 "-Nghĩa cốt nhục tứ thân thậm trọng
 Khuyên nguộc nàng mốt quàng đây ơm"
 Mậu Đan nguộc chúa nàng oán toọng
 Gìm vắn giú điện vàng thả vua.

*

* *

个英治范寸群
 致治共如黠新伐
 王救生已改将相
 貧天親喪卷諸将
 吟改同叫治令保
 乃帝子馬軍号犯
 敗軍父兵大殊作群

Đoạn này ga Bản vương lúc cá
 Chọn đây vắn thiên xá trảy binh
 Phụ từ đồng thân xinh cụng tấy
 Binh mạ kéo rì rạy như lỏm
 Đại quân tấy sãm vắn pây thuôn
 Rèo hiệu lệnh chư tướng rõ ràng
 Rầu phạm lệnh tướng sang phạt tội
 Quân thần bầu lo ngại tàng quây

Hai tướng quý trong sân tâu bảo:
"- Phò mã hai tướng cậu phí công
Chính thân bị sinh cầm⁽²²⁾ đi mất
Còn ai dám phá giặc Khách không
Trạng nguyên và đế quân kinh hoảng
Cúi xin đức thánh thượng xuất binh!"
Mẫu Đan nàng thân xinh cãm bụng:
"- Ngày xưa cha nhẹ nặng không cân!"⁽²³⁾
Minh nàng cũng bắn khoăn đay đó
Dịp này cho thấy rõ cân, đong!...
Bản vương ngẩn ngơ trong tác dạ
- "Khuyên thân em nói dở không nên
Nghĩa xương thịt bốn thân nặng lắm"⁽²⁴⁾
Khuyên em ngọc chớ oán nổi phiền..."
Mẫu Đan nàng dạ êm lòng dịu
Đêm ngày ở cung hậu chờ quan

*

*   *

Đoạn này nói Bản vương cậu cả
Trải quân ngày thiên xá lên đường⁽²⁵⁾
Bố và con nghìn vàng⁽²⁶⁾, cũng trải
Bình mã như gió thổi âm âm
Quan lên đường ba hôm chưa hết
Nghe hiệu lệnh nghiêm mật đi đàng
Ai trái lệnh tướng quan phạt tội
Quân thần đi lẫn lợi suối khe

Cờ ngũ sắc vẫn về nhan nhân
Ngựa voi hăng mấy vạn vênh vang
Người sắt và ngựa gang đi trước
Quân kéo đi cuốn móc bồi bồi
Mười ngày đến thành tây kẻ chợ..
Vua cha ngự điện bệ biết tin
Lệnh truyền hội chư đình thiên hạ
Kéo ra đón phò mã Nho Hương
Quân quốc kéo bốn phương sà sạ
Ra đi rước tướng cả vào dinh...
Bản vương có quân tinh tướng khỏe
Quan vào châu chín bệ vua cha
Đức thánh ngự đền hoa bèn nói:
Giọng khoan từ thoải mái niềm thương:
"- Giặc Khách đến xâm lăng biên giới
Đền đài các quan hội nghiêm trang
Phò mã hai tướng sang anh cả
Sắc chỉ cho đi phá giặc Nùng
Bại trận đã toi công khốn quá
Bắt sống hai tướng cả đau thương
Mong mời chúa Bản vương cứu nạn!"
Bản vương châu thánh thượng tung hô:⁽²⁷⁾
-"Mong vua cha đừng lo vất vả
Để tôi đây thông thả tòng chinh"⁽²⁸⁾
Xin bắt lấy địch binh về nộp
Vô cớ nó cường cướp hại dân

Trời nào tha lũ quân bất nghĩa?"
Yến ảm ở điện bệ ba ngày
Thủy lục cất quân ngay chinh chiến...
Lệnh vua ra cửa điện rao quân:
"-Các tướng sĩ theo quan phò mã
Ba đường đi cả phá giặc Ngô"⁽²⁹⁾
Kéo quân ra thành từ hai phía
Kèn loa chiêng trống dậy động trời
Voi ngựa kéo số người nghìn vạn
Quân quốc đi nhan nhản đường to
Hạn ngày tiến quân cho gần giặc
Chọn đại quân tinh lực mười muôn
Tuyển những tướng tài khôn mưu chước
Quân Bàn vương đóng đất ải quan
Kèn loa tiếng ầm vang mọi chỗ
Quân Khách nó đã sợ rùng mình
Ta không biết tiếng Kinh cửa miệng
Ta chẳng biết tiếng Khách là gì
Trò chuyện phải chữ ghi truyền bảo
Quân thiện xạ đông đảo khỏe hăng
Bắn bia như én tung ngàn rộng
Quân gia kéo nhan nhản vui mừng
Người sắt và ngựa gang đi trước
Cờ bay đường sương móc theo sau
Tiếng súng bắn rào rào không dứt
Quân Khách nó lẩn lóc chạy nhanh

每角窄更連軍盡兵松破取棋和禽每解杰大杜佐軍每
 敢回變法計賊探卒棚寸扒粘以王秋以弄兵曾司國秋
 脚涓法沃邦踈帝衛送曾幼幼納御四納處襪馬曾帝針
 敵地澤妖矣踰蝶殿共每大麻天府麻殿放每鞞弓欣類
 叢至沙蠟軍祿麻肉麻肉兵地類堂尹閣他係銀弩歡相
 才鄉斬陸每點伏判伏軍即保至鉗毒毒霖除教袖恩
 猛家器軍舖他罪他罪營肘難皇恒雀吒量坛薊傘恩弄
 才鄉斬陸每點伏判伏軍即保至鉗毒毒霖除教袖恩弄

Báu cam tức địch to tài mạnh
 Tái hồi mừa thu thánh lương gia
 Quan biến phép phủ sa ton lo
 Biến phép coc then tố dát quân
 Dát thôn pang binh quân mọi coco
 Quân sắc ni lần looc dăm tha
 Pây bầu dây teo mà phục tội
 Đưc thanh ngự diện nọi phan tha
 Síp pét nước cung ma phục tội
 Phá thôn tăng mọi nọi quân đình
 Khau pắt au đại binh tức thí
 Thăm gò au mà ty bầu nần
 Au khâu nốp thiên nhân thánh hoàng
 Bàn vương ngự phu đang dòm khua
 Mọi gản keo mà lu vua Hác
 Giải khâu nốp diện các vua cha
 Mặc vua xử phóng tha rèo lượng
 Đại binh lay mọi dương phán vân
 Tả tăng mạ yên ngân giáo mác
 Tả thôn tăng cung na dù tàn
 Quân quốc day han hoan đảu toọng
 Mọi gản dôm gương suong on vua.

殿 所 望 駙 馬 冕 珠

Đoạn gạ soong phò mã vì khươi

Không buồn đánh quân Kinh hùng mạnh
Về quê nhà liệu tính giữ thành
Phù sa quan biến hình chặn lối
Biến phép làm ong khoái đốt quân¹⁰⁰
Không cho tụi Khách quân lui tới
Quân Khách chạy túi bụi mắt hoa
Đi không thoát trở ra chịu tội...
Đức Bần vương dinh nội phán tha
Mười tám nước ra mà xin lỗi
Trở về tự phá hoại dinh phòng...
Tóm cổ lấy ông hoàng nước Khách
Trói gô lấy về nộp không lâu
Vào nộp ngay thiên thu đức thánh
Bần vương ngự dinh chính cười trông
Mọi người về xem ông vua Khách
Giải về nộp điện các vua cha
Mặc để người bắt tha tùy xử
Quân Khách bỏ các thứ ngón ngang
Bỏ yên bạc giáo gươm hết thầy
Bỏ hết thầy cung nỏ, dù tàn
Quân quốc được hân hoan trong dạ
Trong gương kia hể hã ơn vua

*

*   *

Lại nói đoạn phò mã hai chàng

41

突竟以貧同壽擗他登班
 麻呀濁主親登船警竟乃拜靠辱洽恩羈骨乃福如事群如王如交
 噪市泪兼回扒伏燒扶帝請吟過許了坦肉帝立平恩出壽來如眉
 蒼牛宮竟國緣信了吟敢將歎來望棠吟秋改救生聖了者登孺改
 王孝報介家令摩要作雷軍計去暗火賭冬死屋沃王恩致竟珂嫌
 鞋吏敢寬疑過倫察襪天殿對史嗚困對龜足麻倫每保許寬批改
 緣若習麻如吟伴衰謝顏理根激的若根諧生律空毆介竟麻僕泠

Dốt mà piom Bản vương sông teo
 Táng rãng nậu bioóc héo lại phồng.
 Khẩu mira thãng cung ngằn hãn nà
 Bản vương: "-Rối vì cá, khoãn mà
 Đồng thân hời quốc gia duôi noọng
 Vua Hác pát rêu lệnh quá u
 Tỏi cổ phúc tin mù lẫn kén
 Tha nã mèn liêu piển viòm lương..."
 Soong vì khươi gảm thương lạ tạ
 "-Vua này dày hãn nà thiên nhan
 Piom bài chư tướng quân điện bệ
 Đoạn khảo gảm xo kê duôi căn
 "Nhận nhuc quá lai xuân pãn pé
 Khẩu nậm bầu kìn im viầu ngài
 Gảm gảm lêu nòn dai khôn khô
 Lót thai cãng gảm đó duôi căn
 Nghĩa cốt nhục thu đông hác chứ
 Giờ này đây cái từ hoàn sinh
 Mi phúc rập cứu tình mà lót
 Piom noọng bặng sinh oóc lẫn soong
 Vạn sự ơn thành vương mọi đoạn
 Vẫn còn dú phít toọng bầu cân
 Ôn noọng vua giá khôm hâu vi"
 Bản vương: "Rối soong vì khoãn mà
 Vi noọng như khen kha chép diệp
 Bản giáo mì vẫn đét vẫn pãn

Thoát về nhờ Bàn vương cứu lai
Như hoa héo lại mới nở tươi
Vào dinh quân tận nơi nhìn thấy
Bàn vương rằng: "Hú vía anh ta
Cho em được nước nhà hồng phúc
Vua Khách đã làm bực lòng thay
Trói cổ buộc chân tay chặt quá
Nhìn mặt mũi đã hóa xanh xao ..."
Hai anh nói thương đau từ tạ:
"- Nay được nhìn lượng cả thiên nhan
Đội ơn đức vua quan điện bệ
Nỗi khó khăn xin kể đôi lời:
Quân Khách bắt lâu ngày bên đó
Đêm ngày ăn hai bữa không no
Buổi buổi đã nằm co khốn khổ
Chết hụt thuật đoạn khổ lòng căm
Nghĩa cốt nhục đồng kham muôn thưở
Bây giờ được cải tử hoàn sinh³¹
Có phúc gặp cứu tinh sống thoát³²
Nhờ em như để lọt lần hai
Công ơn nặng so tà núi Thái
Ngày xưa ở thất lỗi không cần
Mong vua em che râm anh nhé!"
Bàn vương rằng: "- Hú vía anh về
Anh em đường chân tay yêu cảm
Trời đặt có ngày nắng ngày râm

駢 係 析
辭 吟 京
欵 听 御
敢 咍 回
作 春 棖
世 竟 亦
秋 素 麻

Gắn thẻ rầu cam khôm hươ vạ
Rối vi giá chang gạ gắm thương
Mà vạ căn hồi hương kinh kỳ.

*

* *

王 乱 才 佐 顏 累 王 析 萊 肘 分 馬 存 事 身 漢 兵 治 奮 寸 來
帝 收 越 扶 天 渡 雀 京 良 即 分 駟 慘 生 河 法 軍 兇 如 魁 甚
地 強 犯 相 馬 関 位 宋 池 並 地 雄 軻 王 受 從 决 濟 已 敢 載
殿 道 侵 將 斷 隘 上 太 殿 如 渭 進 兇 帝 自 伏 遠 身 已 參 交
呼 偏 麻 肩 世 生 壽 納 御 勿 他 方 呼 在 世 臣 吏 將 呼 帶 蹂
乃 安 狂 生 公 陣 帝 麻 聖 傳 雀 望 雄 乃 除 君 王 馬 軍 磨
段 大 濶 彬 國 即 狀 如 分 令 軍 代 進 從 自 義 進 駟 安 進 各

Đoạn này gạ diện tí đế vương
"- Đại binh mầu nghịch cường hát loạn
Ngóng cuồng mà xâm phạm Việt bang"
Bản sinh mĩ tướng sang phu ta
Quốc công là phò mã thiên nhan
Lúc trận dù ai quan bên lũy
Pát dây vùa thượng vị Hác vương
Au mà nôm Thái Tông kinh kỳ
Đức thánh ngự điện tí căn lai
Lệnh truyền au xử ngay tức thì
Quân Hác tha mưa ty phân phân
Phục vọng đức Tiên Hùng phò mã
Tiên Hùng lo men khá tham thương
"- Việc này tại đế vương sinh sự
Tự tác là tự thụ thàng thân
Nghĩa quân thần phục tòng phép nước"
Tiên vương lại theo quyết quân binh
Phò mã tướng thân sinh men trụy
Bình mã keo rì rây như lồm
Liên quân dây sam vẫn pây thuận
Các nước rêu giao chiến thậm lai

Người đời ai dám căm trời cả
Hai anh đừng từ tạ thêm buồn
Anh em ta phải hoàn kẻ chợ..."

*

*   *

Đoạn nói lời vua ở lầu son:
"- Quân Khách mày nhằm toan làm loạn
Rắp tâm đến xâm phạm Việt bang
Trời sinh ra tướng sang phó tá
Quốc công phong phò mã thiên nhan
Đánh trận ở ải quan nước địch
Tôm cỏ được vua Khách chính thân
Đem về nộp sên sơn xử trí...
Đức thánh ngự điện bệ gất gay
Lệnh truyền chém phăng ngay tức khắc
Quân Khách cho về đất phân vân...
Lại nói tướng Khách quân phò mã
Tiến Hùng lo xấu hổ thảm thương:
"- Việc này do đến vương sinh sự
Tự là làm tự chịu đến thân
Nghĩa vua tôi đồng tâm chinh chiến
Quyển quân binh lời hẹn tiên vương!"...
Phò mã tướng thân sang lại trầu
Binh mã như gió thổi ầm ầm
Quán tiến được ba hôm chưa dứt
Các nước theo giúp sức thật đông

岳分智閑里東呂秋素善把都素卢漲排雀根群軍个眾位良破凌
 適格才盜律西法也沃累如卧恒祥陣壽邸凌諸致陣上履以接
 媛方謀地疎処通把亦路造賊軍事夫沃極堂仍將五借杈五方器
 汨都才出嗜吞神東山每坏軍乘兵大并麻下氣請致假鵝七四送
 進軍將棟選棟眉模叫叫以欣將册將儂儂及儂泅艷喧乃旗敵射
 期太丙王傑国雄法父份吧王來开边地乃天戰倚泅致陣推彼善
 不覆登奮把軍捷變混必吧禽欣王曉泅陣上保令倚斧胜王說軍

Bất kỳ tiên thăng nơi Biên Nhạc
 Kèn thái quân lỏng sức sấp phẩn
 Soong bương tướng tài mưu tài tri
 Bản vương toong dú tỷ ái quan
 Bắc loa thổi tiếng vang lất lý
 Quân quốc đóng các xứ tây đông
 Tiên Hùng mi thần thông phép lạ
 Biến phép may chang pá vản gản
 Hộn hảo kéo sơn lâm oóc tó
 Phân phân kéo mọi lò tầu nua
 Ráy ráy khùn pù phya như bừa
 Bản vương hãn quân sắc kéo lỏng
 Hãn lai tướng lai quân chang tó
 Vương khay xéc binh sự oóc lu
 Ngồi vản tướng đại phu táng nước
 Thăng ty mền khay oóc trận bày
 Trận nầy mền mà hura vua Hác
 Thượng thiên cấp hạ đẳng tức căn
 Bầu chắc hâu thai nhằng lằng còn
 Lệnh truyền thăng chư tướng chư quân
 Truyền thăng báo Khâm vương lúc cá
 Vô lúc chàng giá tả trận nầy
 Thăng trận nầy nâng quyền thượng vị
 Vương xoi cờ thất ngũ cờ lương
 Thuyết phục địch tứ phương khấu phé
 Quân thiện xạ ton na tiếp lằng

Hẹn ngày quan về thông Bến Nhạc ...
Chon đại quân khỏe ác mười muôn
Hai bên tướng tài, quân khỏe khoắn
Bàn vương đóng ở chốn ải quan
Bắc loa gọi tiếng vang trời động
Mọi ngả quân giữ đóng tây đông...
Tiến Hùng phép thần thông màu nhiệm
Biến phép cây rừng rậm nên người
Trong rừng núi bồi bồi ra lại
Các ngã đường trên dưới lãng xãng
Kéo rầm rộ núi rừng như bướm...
Bàn vương trông thấp thoáng có không
"- Đây tướng lạ thần thông hẳn đó!"
Quan mở quyển bản sớ ra xem
"- Đây đại phu nước Nghiêm là tướng!
Nó biết phép thuật sáng gồm ghê
Trận này nó giúp về vua Khách
Trên trời và dưới đất đánh nhau
Biết sống chết ai nào thua được
Lệnh truyền quân: "Hãy mực yên tâm"
Truyền cho quan Khâm vương can cả
"Bỏ con ta mặc cả trận này
Thắng trận này lên ngôi trên chốc"
Quan bèn sai bảy bức cờ vàng
Thuyết phục địch tứ phương vào phá..
Đón đường là thiện xạ tên cung.

Quân tử vệ quan tướng công mai phục
Chàng xem sao trên chõ thiên văn
Cùng hện đánh ba hôm sẽ phá...
Bần vương khua trống quạ ngay lên
Biến phép lửa mừng trên xuống cháy
Biến phép lửa mừng dưới hỏa công
Lửa cháy hết trong rừng ngàn rộng
Lửa cháy hết núi động ngàn cây
Lửa cháy hết một khi nháy bén
Phép lửa cháy mầu nhiệm thần thông
Biến phép lên trên vùng trời cả
Mưa đổ xuống thiên hạ to cơn
Giội cho lửa bốn phương tắt hết
Bể mệnh mông nước lụt bốn bên
Quân giặc thấy chạy liền tan tác...
Bần vương ép phép được núi cao
Quan ở đỉnh dựng vào trời cả
Bần vương biến phép lạ thiên cung
Tự nhiên nước bể đông khô kiệt
Bốn đạo quân tiến úp phá thành
Như ong kiến quân binh khôn đếm
Cờ phát trông ra dáng bướm bay
Chiêng trống vang đông tây trời động
Bời bời những binh chúng đầy mừng
Ạp phá thành Tiến vương nhanh chóng
Có nhiều quân mạnh đóng nhiều nơi

督東名出強點惟筆岸諸路軍破當酒汨霍諸坤
 謀海法地則移保瓦過速叮陸以困却以賊渴保營
 五野通野枯忙吟砌東惶豬蠟彬翳鍊岸軍保岸回
 天山神山則懾空色西竹蟠蛇蠅赴婢勿大散既再
 筆破變以樓啞署敢攻勞法跃敢啞沃彬翳張啞城
 才婦雄勿勿官王法勿王王什也雄法蠟寸刑將守
 叁如廷寬筆筆會變寬進致法法進變跃陸每諸涓

Sam vạn quân Thiên Hai mưu tri
 Như rồng phá sơn dã hai đông
 Tiên Hùng biến thần thông phép lạ
 Lồm vắt vào sơn dạ khấu phya
 Lồm vắt mảy tặc co tặc cang
 Quân quan lo mơ máng bản đăm
 Bản vương khan soong gắm bầu mang
 Biến phép hát phya dân che quân
 Lồm vắt khám tây đông quả ngan
 Tiên vương lao bàng hoàng tốc châu
 Khâm vương phép khao châu tênh lò
 Phép hóa oóc then tổ đất quân
 Phép nâng hát luông bản khấu phá
 Tiên Hùng lo mất ná khôn đang
 Biến phép oóc sai kang lỏng thàng
 Then tổ bản vượt ngan khấu thàng
 Đất thuôn ná đại quân sắc Hác
 Mọi gàn ni tan tác khát châu
 Chư tướng lo ni tầu bầu khôi
 Mưa thú thành tái hồi đình môn

*

* *

敵身素軍
 輸奪保諸
 王詭筆虎
 進啞矣醜
 吟雀即雀
 月政排王
 殿惟叁進

Đoạn này ga Tiên vương sua vai
 Gùm văn hác lo ngày nhục thân
 Sam vầy tức binh quân bầu tổ
 Tiên vương hác xấu hô chư quân

Ba vạn quân Thiên Thai rất ác⁽³⁵⁾
Như rồng phá sơn nhạc biển Đông ...
Tiến Hùng biến thần thông phép lạ
Gió to bạt sơn dã núi rừng
Gió tấp cây trên sườn cành gãy....
Quân quan lo hoảng nghĩ bần khoản
Quan rằng: "Đừng hoang mang hại tiếng"
Biến phép làm mây nản che quân
Gió vượt qua tây đông trên núi
Tiến vương chưng hững nổi âu sầu
Khâm vương bỗng xuất đầu quay lại
Biến phép làm ong khoái đốt người
Làm rồng bay vào mây đánh phá...
Tiến Hùng lo, lòng ngã khôn đương
Biến phép làm lưới gang vây đánh...
Ong khoái theo hướng chính tiến công
Đốt quân Khách khắp vùng hết thầy
Miệng khóc chân vừa chạy bốn phương
Không chịu đánh Bàn vương tài giỏi
Chạy trở về giữ lấy dinh môn...

*

* * *

Đoạn này nói Tiến vương thua trận
Ngày đêm nghĩ ngơ ngẩn buồn thân
Ba ngày tiến binh quân thua cả
Tiến vương thấy xấu hổ ba quân

昧欣眞通化倭地和理交才身郊筆散踞
 了進神孩芦每詔詳相英正照相魄叻才故
 邦堂坤隱玉馬归意科志高卦突毫惊岸軍
 瀑上才親禽馳短寸才心難八星英魄長敵
 淪彬濛化波翰泣吧管位卦卦冲扒誦世
 府勤捌变翰国傅雄摩后工則大災陳宋敢
 首所拾洪吏大吏進登神六官哇建交分保
 再貪变似吧官枚陣解

Thu phu nậm luây lông vạn mạch
 Muôn đao bản thượng dáng lèo hãn
 Síp pêt nước tài khôn tiến cống
 Phép biến hóa hiện ân thần thông
 Lại sua phép Bàn vương lục vạ
 Đại quốc sua bảo mạ rừ đây
 Lại truyền khóp xầu quây mọi tỷ
 Tiên Hùng lo thuận ý chiến hòa
 Soong mùn quân tài khoa tường lý
 Thần hậu vị tâm trí tương giao
 Lục nhâm kê ngôi cao anh tài
 Quan pò què bát quái chính thân
 Què đại xung tinh dẫn chiếu mào
 Thịnh linh pát anh hảo tướng quân
 Giao trận hồi hồn kính phách tán
 Phấn lai là khúm ngàn lặc ni
 Bầu cảm tiền địch quân tài mạnh
 Tái hồi mưa thu thánh cổ hương.
 Bàn vương giáp đại quân thâng tỷ
 Biển tàng binh bất kỳ khấu thâng
 Gân léch cấp mạ khang then tò
 Rày rày kéo mọi lò tẩu nư
 Quan oóc phép hát sưa tòn nả
 Mai phục sận dù thả chang đông
 Liền pát dày tường quân sơn nhạ
 Giải bại binh xiên pác au mà

Sông cái nước nghìn dòng muôn mạch
Gầm trời tiếng đấu phép ai bằng
Mười tám nước tài năng trí dũng
Phép thần thông kim ấn đã thường⁽³⁶⁾
Thua trận phép Bàn vương côi cút
Đại binh thua rể út lính trơn⁽³⁷⁾
Lệnh truyền các quân dinh thu lũy...⁽³⁸⁾
Tiến Hùng lo thiệt ý không hòa
Đốt tay bói Tả khoa⁽³⁹⁾ rō quẻ
Thần hậu vị lâm tỵ độn giao⁽⁴⁰⁾
Phạm đến kẻ ngôi cao cầm cái
Quan bói quẻ không lợi chính thân
Quẻ hiện ra hung thần⁽⁴¹⁾ chiếu mào
Bị bắt sống tướng hảo loạn binh
Quân Khách đã hồn binh phách tán
Phản thì trộm vượt nản chạy đi...
Không chịu đánh địch uy⁽⁴²⁾ mạnh thế
Rút về quê giữ lấy thành trì...⁽⁴³⁾
Bàn vương thúc quân đi đến chỗ
Biển tàng hình đây đó dọc ngang⁽⁴⁴⁾
Người sắt và ngựa gang ong tổ
Kéo dưới trên tua tủa các đường
Quan biến phép hổ lang⁽⁴⁵⁾ chặn lối
Quân mai phục chờ đợi giữa rừng⁽⁴⁶⁾
Liên bắt được Tiến vương núi thẳm
Giả hình hùm mồm ngoạm chuyễn đưa

皇桓朝侵散王群復叱命係赦邦貢
 城對武直咻魄國懋威慄希河透寬交進
 家煨机相軍頭懷反王啗为堂家寢床下翹
 国殿營官大印魄敢進叁云上寃上妾天共
 納御怒切澁繼了保幼該恩在吏長御辭澁
 以聖官歡捌拜澁间得將雄乃乃望聖準八
 紅勇百裏拾望每世今軍進事祭伏方皆拾

朝侵才文秀通万
 以侵計才清精無
 梁候狠仰臥芸銀
 澁以鞞悟叙每全
 听禪馬臥历昼進
 乃拜仍倪乖他白
 段望貢澁蓄未澁

Au khau nôm quốc gia thành hoàng
 Đức thánh ngự điện vàng dôm khua
 Bách quan nhộn dinh cơ vui sướng
 Yén âm thét quan tướng vũ văn
 Síp pét nước đại quân chực châu
 Vọng bãi lạy khấu đầu lăm xăm
 Mọi nước lều hồn kinh phách tán
 Thè gằm bầu cảm phán quốc vương
 Iệnh truyền au tiên vương pây còn
 Quân tướng cai sam pác uy nghi
 Tiển Hùng toọng vân vi mô máng
 Sự nây tại thượng đẳng vua cha
 Giờ nây lại oan gia thâng mình
 Phục vọng khùn thượng đỉnh thẩu thương"
 Đức thánh ngự nưà giường khoan xả
 Chì chuẩn hầu thiên hạ giao bang
 Síp pét nước cụng sang tiến cống

*

* *

Đoạn nầy gạ nước Lương khấu châu
 Vọng bãi lạy khấu hầu xăm xăm
 Cống nhựm mạ an ngàn kể vạn
 Nước mền gằn ngộ ngàng tài văn
 Nà quai lịch gằn gằn thanh tú
 Sư tha rụ mọi nghề tinh thông
 Nước bạch tiền kim ngàn vô vạn

Dem nộp cho đức vua thiên tử...
Ngự ngại vàng hờn hờ thiên nhan
Đầy dinh cơ các quan vui quá
Yến ẩm khao thiên hạ võ văn
Mười tám nước đại quân châu chực
Vọng bá hay phủ phục linh tinh
Các nước đều hồn kinh phách tán
Miệng thề không dám phản về sau..."
Dẫn Tiến vương hàng đầu đi trước
Ba vạn quân biến phép uy nghiêm
Tiến Hùng bộ ngang nhiên râu nói:
"- Sự này do lỗi tại vua cha
Bây giờ mới oan gia thân lụy
Lạy mong lên hoàng đế thăm thương"
Đức thánh ngự trên giường⁽⁴⁷⁾ khoan xá⁽⁴⁸⁾
Chỉ chuẩn cho thiên hạ bang giao
Mười tám nước cùng vào tiến cống
Tiếng Bần vương kinh động bốn phương...

*

*   *

Đoạn này nói nước Lương châu chực
Vọng bá lạy phủ phục⁽⁴⁹⁾ sân loan
Tiến những ngựa yên an⁽⁵⁰⁾ kể vạn
Người nước họ vốn sẵn tài văn
Cần cù lại siêng năng chăm chỉ
Biết mọi nghề chữ nghĩa tinh thông
Nước họ tiến kim ngân⁽⁵¹⁾ kể vạn

Hàng nghìn ngựa đồ thảm kim an
Trăm bái lạy tạ ơn chuộc mệnh:
"-Cúi mong chờ đức thánh cảm thông
Tại vua Khách tấn công làm loạn"
Bản vương trên dinh phán phân minh:
"- Ai phản chúa quân binh tranh nước
Man di^{b2} loạn làm nhục nhân dân
Đức thánh ngự ngai trên khoan xá"
Nước này liền lạy tạ hồi loan...
Lại có sứ nước Tang châu chực
Nhưng cúi đầu lạy lục xăm xăm
Người nó mặc áo thâm gọn ghê
Nước nó người đẹp để trắng sao!
Tiền những ngựa yên châu bàn ngọc
Dù thâm thêm vài vóc bạc vàng...
Nước nó coi con người là quý.
Nước Châu vào điện tí châu vua
Tiền những thứ xấu xa khinh bạc
Không có của đẹp tốt phần nao
Đức thánh ngự ngai cao phán dạy:
"- Nhận cho y tó về thành tâm
Dạ hiền từ khoan nhân đại xá"
Sứ nó vào lạy tạ hồi loan
Văn võ cả trăm quan vui thú.
Lại có sứ nước Lỗ vừa sang
Dâng ngựa khỏe bạc vàng đầy chõ

效寬平低天回分進平以嵩賈信特醜滄納聖準回安君吏鄉
 燒家破臥園君判年動庶頤都內改陳歎吏索煖家來壽拜
 絨園襪形上聖皆三不使印戲海他形皇納國能國快方黨拜
 潑方襪腕通方御皓其肩裡秋茁他形如襪顯御方了署仍
 曠望像悅他謝聖伊結望拜免茁免點疑叩素望諾諾盛
 絃伏形諾未辭名据臣諾伏百諾倪諾幫被共方伏每諾諾民

殺乃吟進王吟朝

Huyền huân thêm nhưng nhiều số đa
 Phục vọng đức quốc gia khoan xa
 Hình tượng nung sứa pha bình dân
 Nước mên ngồi hình gản tốt miac
 Su tha thông thượng các thiên văn
 Từ tạ đức thánh quân hồi quân
 Đức thánh ngự chi phân phân mừng
 Cừ y kết tam niên tiên công
 Thân kết cam bất động can qua.
 Nước Giời mì sứ mã khau châu
 Phục vọng lay khẩu đầu tung hô
 "Bách bài xo diện dô chuộc tội"
 Nước min giữ hai nội tin bán
 Min giữ xất tha vẫn dết rợn
 Nước min gản hình tượng xất xa
 Na dãm nhu pích ca nậm khai
 Sứa pha nung quang lại nạp soa
 Cũng khẩu đầu quốc gia thánh hoàng
 Đức vua ngự ngại vãng chuẩn tha
 Phục vọng đức quốc gia hồi các
 Mọi nước lêu khoải lạc yên cư
 Nước nước khen phép vua rộng rãi
 Dân thịnh nhưng piom bài yên hương

*

* *

Đoạn này gạ Tiến vương khau châu

Vãi huyền huân vóc lụa số đa:
"- Lại mong chờ đức vua ân xá!"⁽⁵⁴⁾
Áo quân mặc tằm giữa nửa vời
Nước nó trông hình người đẹp chắc
Chữ nghĩa thông thượng các thiên văn
Tự tạ đức thánh quân hồi phán
Đức thánh ngự chỉ phán phân minh:
"- Cứ y phán ba năm tiến công
Thần không dám dao động can qua!"...
Nước giời có sứ ra châu bệ⁽⁵⁵⁾
Cúi đầu xin bái lạy tung hô:
"- Trăm bái lại đền vua chuộc tội"
Nước nó ở hải nội chân mây
Nó ở gần mặt trời nắng gắt
Người nó trông hình mặt xấu xa
Mặt đen như qua già bờ cõi
Quần áo mặc rộng rãi thênh thang
Cũng vào hầu thánh hoàng nhà nước
Đức thánh ngự ngai ngọc chuẩn tha!
"- Lạy xin đức quốc gia hồi các"
Mọi nước đều khoái lạc an cư⁽⁵⁶⁾
Các quan khen phép vua rộng rãi
Muôn dân cùng ơn đội vui mừng....

*

*   *

Đoạn này nói Tiến vương châu bệ

望拜襪印頸前珠
 金銀急馬馬計啗
 銃炮添教校發計干
 石拜度殿金討命
 望拜良上建甚倚
 役乃在父王困唾
 保懸界禿罪朝邦
 懸庶界罪冤以命
 貪王僕赤命失倚
 共登殿法王困論
 方登御內殿大寬
 大赦許田寬本土
 暴乃如種虎寸尖
 恩登法才能爭國
 進王恩戶性困身
 輟肩方聖君透命
 復望方上建赦身
 収寸曾官金席鉞
 収寸曾發發兵卡
 収寸曾地困兵器
 収幼庶殿池納帚
 収麻初帝都紙紙
 進王官望拜田寬
 從令方帝君指教
 美君臣衆道三綱
 浩帝安事民隱去

Vọng bái lạy khấu đầu kền châu
 Kim ngân cấp ngựa ó kẻ pác
 Súng pháo thêm giáo mác kê xiên
 Bách bái khưm điện kim duỗi mình
 Vọng bái khưm thượng đỉnh thậm thương
 Việc này tại phụ vương khôn chối
 Báu pây là thúc tội triều bang
 Pây mà là tội oan khấu mình.
 Bản vương điếp mà mình cụng thương
 Cụng rự chắc phép vương khôn luận
 Đức thánh ngự nội điện đại khoan
 Đại xá hầu hồi loan ban thỏ
 Giờ này như mãnh hổ thuôn hăng
 Toọng rự phép tài năng cheng quốc
 Tiên vương toọng lo xót khôn thân
 May mì đức thánh quân thấu mình
 Phục vọng đức thượng đỉnh xá thân
 Thu thuồn tăng quan kim kho bạc
 Thu thuồn tăng giáo mác binh thư
 Thu thuồn tăng địa đồ binh khí
 Su au mà điện tí nộ vua
 Su mà nộ đế đô thay thay
 Tiên vương quan vọng bái hồi loan
 Tông lệnh đức đế quân chỉ giáo
 Nghĩa quân thân rèo đạo tam cương
 Nước đây yên sự dân ôn dù

Cúi đầu xin bái lạy trước vua
Hàng trăm con ngựa mô, vàng bạc
Súng ống thêm giáo mác kẻ ngàn:
"-Trăm lạy lên điện vàng chuộc mạng
Lạy lên mong thánh thượng cảm thương
Việc này bởi đế vương khôn chối
Không đi thi mắc tội đến thân
Đi thi phải tội oan tinh mệnh...."
Bản vương dạ rất chính bèn thương
Thẻ tình biết phép vương cho rảnh
Ngự đền vàng đức thánh cả khoan
Tha tội cho hồi loan bản thổ
Nay tựa như mãnh hổ hết hăng^{16,71}
Dạ biết phép tài năng tranh quốc...
Tiến vương còn lo xót khổn thân
May có đức thánh nhân cứu mệnh
Lạy cầu người trên đỉnh xá thân..
Thu hết thầy kho vàng kho bạc
Thu hết thầy giáo mác binh thư
Thu hết thầy địa đồ vua Khách
Thầy bạc vàng cung các cho khuân
Thu về nộp đế quân thay thầy...
Tiến vương quan vọng bái hồi hương
Xin theo lệnh đế vương chỉ giáo
Nghĩa quân thần là đạo tam cương⁵⁴
Nước được yên bốn phương vui thú

*

*   *

Lại nói đoạn Bần vương con ngọc
Mang theo đánh giặc Khách đại binh
Cha con cùng thân chinh trận mạc
Yên cả mười tám nước chư hầu
Các nước kéo vào châu tiến cống
Khác nào đời vua Thuấn ngày xưa
Thoảng thương nhớ thành đô cổ quốc
Mẫu Đan nàng đến các cung loan
Biết có được bình an chăng đó
Ước ao về phủ cũ quê hương...
Chả tham gì biên bang chi cả
Đòi lấy hai sứ giả cùng ra
Công nó theo từ nhà vất vả
Một người phong: thái bá thượng bang
Thống lĩnh giúp thiên nhan trị nước
Một người phong tổng đốc trong triều
Coi văn võ thần liêu nội ngoại⁽⁵⁹⁾
Cũng như đời Hán đại Lưu Bang⁽⁶⁰⁾
Năm năm dẹp đã an bờ cõi
Mời trăm quan cả hội thành công
Quân sĩ kéo về đông nhan nhân
Mổ trâu to bò lớn làm mâm
Chia cơ này về cung đất Khách
Cắt cơ này về các Châu Giao⁽⁶¹⁾
Từ cơ này về nhiều cơ bản
Cơ này cho về quản dinh môn...

段 离 止 棚 析 借 下 官 乐 恒
 了 同 通 孟 宗 戒 天 秩 宴 棚
 机 足 安 焉 安 池 军 善 改 海 棚
 营 再 平 安 兵 殿 踏 翻 营 殿 京 以 毒 英 国 杉 奏 且 国 出 干 交 武 摘 天 登
 教 军 棚 治 律 御 註 拉 探 令 認 亦 豔 将 同 魁 連 復 方 盤 主 狄 曾 王 帝 朝
 飲 官 指 聖 誓 呪 傳 懋 以 飲 将 王 希 生 元 乃 元 邦 望 群 聖 厨 将 飲 令 武
 真 次 請 方 彦 希 令 沃 拉 宴 諸 貪 方 杉 状 暴 状 望 奏 版 方 共 請 封 送 文

Yên âm thết đình cơ lều đoạn
 Thu quân quan tái hoán hồi loan
 Chư tướng mắng binh an thông thả
 Đức thánh tây binh mạ vui mừng
 Sam bươn lọt Trảng An kinh ký
 Vua cha ngự điện tỵ chắc tin
 Lệnh truyền rao chư quân thiên hạ
 Oóc pây rắp phò mã khươi quan
 Rắp khâu toòng đình chang yên lạc
 Yên âm hội đên các mảng khuya
 Chư tướng nhộn kinh đô chực châu.
 Bản vương mà khâu châu vua cha
 Đức vua nằng nưa ngai vui mừng
 "Bản sinh tướng anh hùng hắt rá
 Trạng nguyên đồng quốc gia vui quá
 Giờ nầy ơn bản vạ bấu lo"
 Trạng nguyên liền tâu vua tức thì
 "- Vọng bái khừn thượng vị tâu qua
 Tâu vọng đức quốc gia vạn tuế
 Vẫn còn bạn giú rắp giao duyên
 Đức thành châu thiên ban dẫu toong
 Cụng mì lục giao rộng diện cung"
 Chư tướng tăng võ văn vộm bái
 Phong Khâm vương lan ngoại thế ngôi
 Thụ lệnh đức thiên khai hoàng thượng
 Văn võ châu song bùng cần nghiêm

Qua vài ngày yến ăn xong đoạn
Quan thu quân tản mạn hồi loan ...⁶⁰
Các tướng đều bình an thông thả
Đức thánh thấy binh mã vui tràn
Ba tháng tới Trường An kẻ chợ...
Đan tri vua cha ngự được tin
Lệnh truyền rao các dinh thiên hạ
Ra đi đón phò mã rể quan
Đón vào điện kim loan yên lạc
Yến ẩm hội đèn các mừng nô
Các tướng chạt kinh đô châu cận...
Bàn vương người bệ kiến vua cha
Vua nhìn mặt nét na vui vẻ
"Tướng anh hùng trời để cho ta..."
Trạng nguyên và quốc gia vui quá
Bây giờ nhờ giờ cả không lo...
Trạng nguyên liền tâu vua tức khắc
Vọng bái lên thượng các tàu qua:
"-Tàu lên đấng quốc gia van tuế
Lập Khâm vương để thế ngôi trời"
Đức thánh cả mừng vui trong dạ
Liên hiệu lệnh giao cả điện cung
Các tướng gồm võ văn họp lại
Tôn Khâm vương cháu ngoại thế ngôi
Chịu mệnh đấng con trời hoàng đế
Văn võ châu hai phía cẩn nghiêm

朝章位家貢邦
 直寔治國進治
 金頭至地赤舞
 殿叩新每共壽
 畫裨韓曾造莢
 改良号赦八如
 相石奔大拾旅

Gùm vãn giú điện kim chực châu
 Bách quan lạp khẩu đầu cung chương
 Niên hiệu dư Tân vương trị vị
 Đại xá tăng mọi tỳ quốc gia
 Síp pét nước cụng mà tiến công
 Y như tời vua Thuần trị bang

*

國候貢容治聖養政
 治諸廷寬該敗生拾親
 主塔朝鞋巨喜坦堂王
 新每麻世君歡彬府貪
 吟曾呻聖造帝致出送
 乃寸澹兮波民聖飲官
 殿守卷本嚴万方宴推
 叫旗
 澤拾杜沃受性群

Đoạn này gạ Tân vương trị quốc
 Yên khòp thuôn mọi nước chư hầu
 Các nước kéo mà châu tiến công
 Bản đức thánh thể sống khoan dung
 Nghiêm phép nước quân thần cai trị
 Vạn dân đày hôn hi hát kin
 Đức thánh lục bản đim sinh dưỡng
 Yên âm giú phủ đấng síp vãn
 Xoi quân sống Bản vương thân phụ
 Kéo quân oóc tu phủ cung chương
 Gắn lếch cấp mạ khang pây cón
 Cờ bản như moóc ón rêu lãng
 Soong bường là vũ vãn hữu tá
 Rằm rập nhụng binh mạ các dinh
 Síp vãn thàng điện kim quē tỳ
 Mậu Đan nguộc noọng nhữ chặc tín
 Oóc rập đức thánh minh là mã
 Vãn võ cụng binh mạ số đa
 Tính cửa cấp kèn loa moòng lát
 Đàn cầm thêm đàn sắt ni non

Đêm ngày ở điện vàng châu chực
Trăm quan lạy dòn dập cung chương
Niên hiệu là Tân vương trị vị⁽⁶⁴⁾
Đại xá cả toàn thể quốc gia
Mười tám nước về qua tiến cống
Y như đời vua Thuấn trị bang....

*

Đoạn này nói Tân vương trị quốc⁽⁶⁵⁾
Yên tất cả các nước chư hầu⁽⁶⁶⁾
Các nước kéo về châu tiến cống
Chúc đức thánh cuộc sống thông dong
Chiếu thiên hạ khoan hồng đại xá
Muôn dân được thông thả cấy cày...
Đức thánh con đất trời sinh dưỡng
Mười ngày tiệc ăn uống phủ đường
Sai quan đưa Bản vương thân phụ
Kéo quân ra cửa phủ vui mừng
Người sắt và ngựa gang đi tước
Cờ giương như sừng mọc theo sau
Đông võ văn theo hầu bên cạnh
Ầm ầm ngựa và lính các dinh
Mười ngày đến đền kinh quê cũ
Mẫu Đan ngọc em nhị⁽⁶⁷⁾ biết tin
Ra đón đức thánh minh chồng ả
Văn võ đến cúng hạ rân ra
Đàn nhị và kèn loa vang át
Đàn cầm thêm đàn sắt nỉ non⁽⁶⁸⁾

空 雨 堵 人 民 各 妙
 呼 根 沃 入 至 恹 針
 曉 保 沃 拉 至 狄 个
 壯 丹 欣 欽 王 狄 庄
 壯 王 自 喃 王 听 声
 敦 王 至 判 听 吟 那
 敦 王 連 天 顏 殿 歡
 新 王 長 治 後 督 池
 壯 丹 惆 過 更 娘 些
 補 功 改 遠 望 歎 聖
 祭 乃 越 杉 垣 通 且
 性 取 出 娘 座 殿 金
 文 攀 乃 相 奏 連 聖
 世 李 以 奏 花 拜 御
 民 甲 存 本 每 卅 才
 曾 每 登 各 卅 卅 卅
 拾 曉 帝 如 低 快 花
 職 事 送 如 花 花 喜
 民 本 送 如 花 花 喜

Soong bương tặng nhân dân các xứ
 Kèo căn oóc rập chúa mắng dôm
 Ngồi bầu hãn Khâm vương lúc cá
 Mậu Đan cú pác gạ đặng xam:
 "Khâm vương chúa lúc quan rầu nà?"
 Bản vương liền phán gạ găm hoan:
 "-Khâm vương quyền thiên nhan điện tí
 Tân vương khừn trị vì thế ta"
 Mậu Đan mắng quá đa đầu toọng
 Bô công vẫn viễn vọng xo kin
 Giờ nầy on bàn đin thông thả
 Gùm vẫn giữ đầu sóa điện kim
 Tinh cửa nầy tương liên tứ thí
 Văn võ khau tâu gùy nà ngai
 Tứ qui bách hoa khai ngự uyển
 Dân sự đôn sam vạn kim ngân
 Tặng mọi bản mọi mừng khau chầu
 Síp soong các châu phủ yên vui
 Mừng ngời tời đây lai piết miác
 Dân sự đây khoái lạc vui khua
 Bản mừng như phông hoa hí hạ.

殿 乃 呼 壯 元 聖 升
 眉 來 功 殿 閣 府 弄
 巽 巽 敗 上 未 高 叔
 擲 擲 役 內 數 太 宗
 後 後 了 至 公 至 正

Đoạn nầy gạ Trạng nguyên nà miác
 Mi lai công điện các phủ vua
 Tời tời hát thượng thư cao quyền
 Sửa sang việc nội điện Thái Tông
 Việc việc lều chí công chí chính.

Hai bên đường nhân dân các xứ
Kéo nhau ra sớm để đón quan...
Nhìn không thấy Khâm vương con cả
Mẫu Đan mở miệng đã hỏi han
"Chùa Khâm vương con quan đâu vậy?"
Bần vương ngay lúc ấy nói lên:
"- Khâm vương quyền thiên nhan điện bệ
Tân vương lên trị vị thay ông..."⁽⁶⁹⁾
Mẫu Đan hoa nở mừng trong bụng
Bỏ công ngày xa rộng ăn mày
Ngày nay nhờ đất trời khoái lạc
Đêm ngày ở trong các điện vàng
Bốn mùa tiếng nhị đàn inh ỏi⁽⁷⁰⁾
Vấn võ vào châu lạy trước ngai
Tứ quý thấy hoa tươi thơm tỏa⁽⁷¹⁾
Phương xa ba vạn ngựa ngàn an
Các tỉnh mọi phương dân vào cổng
Phố phường châu phủ cũng yên vui
Trông thấy ngày nay đời đẹp nhất
Dân sự được khoái lạc cười vui
Bản mừng như hoa trời đua nở

*

* * *

Đoạn này nói Trang nguyên mặt ngọc⁽⁷²⁾
Nhiều công lên đền các phủ vua
Đời đời làm thượng thư chức cả
Sửa sang việc thiên hạ Việt vương
Vua chính dân vạn phương vui thú...

眩琮器傳首仗香 Hoãn goọng lãn chuyện câu Nho Hương

尸天下釋方帝戰 Se thiên hạ sí phương đày chắc

欣履取苦渴者復 Hãn bại gãn khô khát giá khua

報效帝啟帝天下 May số đày hất vua thiên hạ ./.

Ngày vắng kể chuyện cũ Nho Hương
Để thiên hạ bốn phương người biết
Thấy những người khó rách đừng cười
May số làm vua coi thiên hạ...

CHÚ THÍCH

- (1) *Mạch*: đường.
- (2) *Châu, ngọc*: vật trang sức quý.
- (3) *Đan trì*: hiện sơn màu đỏ (hiện trong điện vua).
- (4) *Vị thượng*: người chồng. *Bản vương*: vua nghèo, hiệu xưng của vua Nho Hương.
- (5) *Thù hiếu*: chịu tang.
- (6) *Cù lao báo bổ*: cù lao: khổ nhọc; báo bổ: đền đáp, báo đáp.
- (7) *Vằng dương*: mặt trời.
- (8) *Phát chẩn bản*: phát tiền gạo để cứu đói.
- (9) *Khởi binh*: dấy quân.
- (10) *Vua Khách*: truyện thơ Tày khi nói đến vua nước ngoài thường gọi là vua Khách có lúc gọi vua Nùng.
- (11) *Thân chinh*: tự bản thân vua mang quân ra trận mạc.
- (12) *Ái biên*: cửa ải nơi biên thùy.
- (13) *Kinh luân*: *Kinh Dịch* có viết: Quân tử dĩ kinh luân (nghĩa: người quân tử có tài ngang dọc trời đất), ý nói giỏi mọi mặt.
- (14) *Biên Nhạc*: tên một địa phương nói trong truyện.

- (15) *Kèn loa nổi tiếng vang tiền tuyến*: cả câu nguyên văn tiếng kinh trong bản Nôm. Tiền tuyến: ngoài mặt trận.
- (16) *Giao công đại phá*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản. Giao công: giao chiến, hai bên cùng xông vào đánh nhau. Đại phá: đánh lớn.
- (17) *Tiến công* (hay *tấn công*): xông vào trận đánh nhau. Tiếng Hán Việt trong nguyên bản.
- (18) *Kịch chiến*: đánh nhau kịch liệt. Tiếng Hán Việt trong nguyên bản.
- (19) *Tập công*: đánh dồn lại, bốn phía úp vào.
- (20) *Cổ soạn*: mồm cổ thịnh soạn.
- (21) *Đắc đạo thần ky*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản. Thần ky hay thần cơ: mưu cơ thần thánh. Đắc đạo thần ky: học được mưu cơ của thánh thần.
- (22) *Sinh cầm*: nguyên bản ghi tiếng Hán Việt, nghĩa: bắt sống.
- (23) *Xưa kia cha nhẹ nặng không cân*: nhẹ nặng ý nói không công bằng. Cả câu ý nói: trước kia cha coi quý hai chị và hai anh rể, còn Mẫu Đan và Nho Hương bị coi rẻ rúng.
- (24) *Bốn thân*: bố mẹ đẻ và bố mẹ chồng (hoặc vợ).
- (25) *Thiên xá*: trời xá tội; chữ trong *Ngọc hạp ký* (sách chọn ngày - duy tâm).
- (26) *Con Nghìn vàng*: ý nói con quý, chỉ con Nho Hương (Khâm vương sau này). Con nghìn vàng; Thiên kim quý tử.
- (27) *Tung hô*: vua Hán Vũ Đế đi tuần thú đến núi Tung Sơn, nghe nhân dân hô "vạn tuế" ba lần. Từ đấy về sau thần dân bắt chước lấy hai chữ "vạn tuế" để mừng tuổi vua; hô "vạn tuế" gốc tính từ ngày hô ở Tung Sơn nên gọi là tung hô (tung hô vạn tuế).
- (28) *Tòng chinh*: theo việc chinh chiến.
- (29) *Giặc Ngô hoặc giặc Nùng, giặc Khách*: đều chỉ nước định đến xâm lược.

- (30) *Khoái*: còn gọi khoái mè, loại ong cũng cho mật nhưng con to hơn (khác ong ruồi nhỏ hơn). Loại ong khoái đốt dữ hơn cả trong loài ong.
- (31) *Cải tử hoàn sinh*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản. Nghĩa. làm người chết sống lại
- (32) *Cứu tinh*: sao cứu tinh. Cả câu "có phúc gặp cứu tinh sống" có nghĩa. vì có phúc nên gặp hoạn nạn được giới cứu thoát khỏi.
- (33) *Anh em đường chân tay*: sách chữ Nho cũng nói: huynh đệ như thủ túc.
- (34) *Bển Nhạc* (hay Biên Nhạc): tên một địa phương nói trong truyện.
- (35) *Quân Thiên thai*: quân binh nhà giời, quân tiên.
- (36) *Kim ấn*: dấu vàng; một từ trong phép thuật thần thông.
- (37) *Rẻ út linh tron*: chỉ Bàn vương.
- (38) *Lũy* (trong chiến lũy): nơi tiền tuyến, chỗ dàn trận.
- (39) *Tá khoa*: khoa bói toán tá đạo, mê tin.
- (40) *Thần hậu*. theo khoa bói thì thần hậu thuộc hỏa (lửa), tý thuộc thủy (nước), thủy khắc hỏa, khách khắc chủ... Quả bói lợi cho chủ.
- (41) *Hung thần*: thần dữ (không lành).
- (42) *Địch uy*: chỉ uy thế của quân Bàn vương.
- (43) *Thành tri*: loại thành kiên cố, trong xây thành, có hào sâu chứa nước xung quanh.
- (44) *Tàng hình*: dấu hình, ẩn hình không trông thấy.
- (45) *Hổ lang*: hùm beo chó sói.
- (46) *Mai phục*: nắp kín chờ địch đổ ra đánh.
- (47) *Đức thánh ngự trên giường*: phổ biến là đức thánh ngự trên ngai vàng, nhưng truyện thơ Tây nói nhiều đến giường chứ không phải là ngai. Là một vấn đề chúng ta cần khảo cứu thêm.
- (48) *Khoan xá*: rộng lượng mà tha tội cho.
- (49) *Phủ phục*: cúi rạp xuống.

- (50) *Ngân an*: yên bạc.
- (51) *Kim ngân*: yên vàng.
- (52) *Man di*: mọi rợ. Một quan niêm phong kiến về dân tộc không đúng (cho rằng có dân tộc chính thống, có loại man di!!!).
- (54) *Ân xá*: làm ơn tha tội cho.
- (55) *Nước giời*: nước lớn tự xưng là thiên triều (nước giời)
- (56) *Khoái lạc an cư*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản Nghĩa vui vẻ, sống và làm ăn ổn định.
- (57) *Mãnh hổ*: hổ thiêng, hùm mạnh.
- (58) *Tam cương*: ba rường mối theo đạo làm người của chế độ phong kiến: vua là rường mối cho bầy tôi, cha làm rường mối cho con cái, chồng làm rường mối cho vợ.
- (59) *Thần liêu*: gồm các quan triều thần văn võ (còn gọi là quan liêu).
- (60) *Lưu Bang*: Hán sử chép: vua Cao Tổ nhà Hán họ Lưu, tên Bang, phá Tần, giết Sở, 5 năm trở thành nghiệp đế
- (61) *Các châu giao*: các là nhà cửa, châu giao là phạm vi nước Việt thời Bắc thuộc. Tên đất ở trong truyện chỉ nên coi là ước lệ địa danh chung mà thôi.
- (62) *Hồi loan*: quay xe trở về dinh cơ mình.
- (63) *Bệ kiến*: ra mắt vua ở trước bệ.
- (64) *Tân vương*: tức là tên hiệu của Khâm vương (con Mẫu Đan), nay là vua thế vị Đường Tông.
- (65) *Trị quốc*: phép cai trị nước nhà, là một trong tám điều mục của sách *Đại học*. Sách *Đại học* có tám điều mục là: cách vật, trí tri, ý thành, tâm chính, thân tu, gia tề, quốc trị, thiên hạ bình. Giảng ngược lên như sau: muốn bình được thiên hạ thì phải trị được nước, muốn trị được nước trước hết phải nghiêm được nhà, muốn nghiêm được nhà trước hết phải tu được thân, muốn tu được thân trước hết phải chính được lòng, muốn chính được lòng trước hết phải có ý thành thực, muốn được ý thành trước

hết phải thông hiểu tri thức (tri tri) đã, muốn thông hiểu tri thức trước hết phải học hành thông suốt mọi vật (vật cách)

- (66) *Nước chư hầu*: nước nhỏ yếu phải phụ thuộc vào nước lớn mạnh.
- (67) *Ngọc, em nhị*: ngọc: chỉ chung con trai con gái mặt mũi sáng sủa như ngọc. Mặt ngọc để chỉ người đáng quý. Em nhị: nghĩa tương tự như hoa tươi đẹp, đáng yêu (lối dùng tôn xưng).
- (68) *Đàn cầm, đàn sắt*: đàn cầm: nhạc cụ năm hay bảy dây do vua Thần Nông làm ra. Đàn sắt bỏ họ Bào Hi thời Trung Quốc cổ làm ra với hai mươi lăm dây. Có nhiều thuyết nói về lịch sử đàn sắt như sau: Họ Chu kẻ sĩ là Đạt làm ra đàn sắt năm dây. Sau ông Cổ Tấu (bố vua Thuấn) sửa đàn sắt thành mười lăm dây rồi lại tăng lên hai mươi ba dây. Vua Hoàng Đế sai người Tổ nữ gảy đàn sắt năm mươi dây.
Đàn sắt thường dùng là mười chín hoặc hăm năm dây. Sau này, người ta đeo dây đàn làm đàn sắt ba mươi sáu dây.
- (69) *Ông*: ở đây chỉ ông ngoại là vua Đường.
- (70) *Nhị đàn*: tức cái nhị (hai). Nhị có hai dây nên có tên là Nhị (hai).
- (71) *Tứ quý*: bốn mùa trong năm.
- (72) *Mặt ngọc*: chỉ chung con trai con gái mặt mũi sáng sủa như ngọc. Mặt ngọc để chỉ người đáng quý.

Chiêu Đức

Hoàng Triều Ân

Giới thiệu - Phiên âm - Dịch nghĩa - Chú giải

CÁI CHÍ LỚN, MỐI TÌNH ĐẸP TRONG TRUYỆN CHIÊU ĐỨC

Chiêu Đức là một truyện vào loại dài trong số những truyện thơ nôm dân tộc Tày. Truyện gồm 2.646 câu.

Truyện được lưu truyền rộng rãi trong đồng bào dân tộc Tày, hầu như ai cũng được nghe kể, cũng có người thuộc toàn truyện, có nhiều người thuộc từng đoạn truyện, bởi Chiêu Đức có chí lớn, mối tình giữa Chiêu Đức và Kim Nữ là mối tình đẹp, son sắt thủy chung.

Truyện kể như sau:

Chiêu Đức nhân vật chính trong truyện, là con trai một nhà Bách Vạn, và nàng Kim Nữ con gái quý của nhà họ Viên, đều là đôi con cầu tự do trời phó xuống nơi hạ thế để đáp lại lòng thành kính của Bách Vạn và Viên Ngoại.

Bách Vạn và Viên Ngoại - đôi bạn đồng châu, cùng là nhà giàu sang quyền quý - không có con. Hai người rủ nhau lên xin phật ở chùa Lôi Âm. Sau vài ngày đêm ăn chay niệm Phật ở chùa, Bách Vạn và Viên Ngoại đều nằm mơ thấy Phật trao cho mỗi người một đứa con. Hai người vô cùng mừng rỡ và hẹn ước với nhau: "Nếu sau này chúng ta một bên sinh trai, một bên sinh gái sẽ kết làm thông gia, cho hai đứa kết thành đôi vợ chồng".

Quả nhiên sau này, vợ Bách Vạn sinh ra chàng Chiêu Đức và vợ nhà họ Viên sinh ra nàng Kim Nữ. Lời kết ước

trước cửa chùa Lôi Âm ngày nọ được ôn lại với nhau. Hai nhà đều chăm lo dưỡng dục, mong cho con chóng lớn để sớm tác thành gia thất. Nhưng khi Chiêu Đức lớn khôn đến tuổi lấy vợ thì cha mẹ qua đời, chàng trở nên cô cút, tứ cố vô thân. Thấy Chiêu Đức lâm vào cảnh nghèo hèn, không nơi nương tựa, Viên Ngoại liền tính chuyện bội ước. Ông bà định không gả Kim Nữ cho Chiêu Đức nữa mà lại gả nàng cho con nhà Phạm tướng công, mặc dầu Kim Nữ vẫn khăng khăng giữ lời ước xưa, dành lòng chung thủy với Chiêu Đức nhưng Viên Ngoại cứ nhận lời cưới hỏi của nhà họ Phạm.

Chiêu Đức hổ thân tử phạm, phải rời bỏ quê hương. Chàng ra đi với một ý chí cố công học hành để trở thành người khá giả. Thương chàng cô cút, lại biết chàng là người ham học thông minh, một vị sư ông nhận nuôi chàng và dạy kinh sử cho chàng. Chàng lại còn được nàng Kim Nữ giấu cha mẹ nay gửi quần áo, mai gửi thư tâm tình hứa hẹn. Vì vậy chàng càng cố học hành, ra công luyện văn sớm tối. Chẳng bao lâu chàng đã thông lâu lâu mọi đoạn phú thơ. Thấy chàng học giỏi thầy và bạn đều mừng, nhưng mong từ đây chàng sẽ hết khổ. Nhưng một tai họa bất ngờ lại xảy đến với chàng. Chàng bị kết tội oan về việc bà nhũ mẫu của Kim Nữ bị giết hại trong đêm Kim Nữ nhờ bà nhũ mẫu đưa vàng lại tặng chàng, lại bị tên Hoàng Thăng giết hại. Bọn vua quan đem chàng ra pháp trường xử chém. Chàng được một đàn ruồi vàng bay đến bám đầy mình chàng và bâu kín lưới kiếm của đao phủ để cứu chàng. Đao phủ không chém được chàng phải tâu lên vua. Sau đó Hoàng Thăng bị phát giác rồi bị bắt giam. Chiêu Đức thoát khỏi tù tội. Thấy chàng được tha, Kim Nữ vô cùng vui mừng đón chàng về và định sớm yên bề gia thất, sớm tránh cho chồng những bước buồn phiền. Nhưng Chiêu Đức chưa chịu dừng bước tiến ở đây. Chàng còn định tìm thầy học thêm

các phép thần thông, các mưu thao lược để trở thành người văn võ kiêm toàn.

Chàng dặn dò người yêu rồi lại ra đi. Chàng qua chùa Lôi Âm vượt các bến tiên, thẳng lên mừng bân tìm thầy dạy phép. Chàng được nhà đạo sĩ Huyền Thiên truyền dạy phép thần thuật lại. Ba năm ròng rã chàng đã tinh thông mọi phép thuật. Một hôm chàng nhận được thư nàng Kim Nữ cho con bạch hạc Kim Dao đưa tới. Chàng nhớ người yêu, vào xin đạo sĩ cho mình trở về hạ giới. Đạo sĩ bằng lòng vì lúc đó chàng đã đủ tài năng và đức độ để trở lại trần gian. Đạo sĩ ân cần nhắn nhủ: khi Chiêu Đức về dương gian hãy sang giúp vua nước Trần dẹp giặc xâm lược.

Chàng nhận lệnh thầy rồi từ biệt trở về. Trên đường về chàng gặp các nàng tiên. Các nàng lưu luyến ngổ tình mong muốn giữ chàng ở lại mừng tiên. Nhưng chàng một lòng chung thủy với Kim Nữ, không để vào tai một lời hoa nguyệt của các nàng tiên nga. Về đến chùa Lôi Âm, chàng gặp nàng Kim Nữ đã lên đó đón chàng. Đàng đẵng ba năm trời xa cách nay mới lại gặp nhau, Kim Nữ ngỡ ý với chàng cho được sum họp một nhà, vui cảnh "uyên ương tha cỏ".

Nhưng theo lời thầy dạy, chàng còn phải làm một việc lớn. Chàng dặn dò người yêu để đi dẹp giặc sau này về sẽ đón nàng tại chùa này. Kim Nữ thấy chàng có chí lớn không những không ngăn cản, giữ chàng lại như những cô gái thông thường, mà còn khuyên chàng đi và chúc chóng thắng trận trở về.

Chiêu Đức đến gặp vua Trần rồi cất quân đi ra trận. Ngụy quân có tên tướng giỏi Mạnh Hàn, phép thuật cao cường, thông thuộc lược thao, đã từng đánh đông dẹp bắc nhiều phen. Gặp Chiêu Đức, Mạnh Hàn thả đủ các phép thuật cao. Nhưng Chiêu Đức lại có nhiều thuật cao phép lạ hơn. Tướng

giặc sau nhiều ngày tháng giáp trận, quân Ngụy bị thua to, tướng Ngụy bị bắt, vua Ngụy xin hàng.

Chiêu Đức phát cờ hát khúc khải hoàn ca. Trần vương vô cùng mừng rỡ, làm yến khao quân thưởng tướng rồi nhường ngôi cho Chiêu Đức. Chiêu Đức lên ngôi, tìm đón Kim Nữ về cung làm hoàng hậu, đưa kiều đón cha mẹ vợ về cung, sai người đón thầy dạy về làm Thái phó. Chàng còn làm ma cúng tế bà nhũ mẫu chết oan uổng.

Từ đó, Chiêu Đức và Kim Nữ cùng sống một cuộc đời vinh hoa phú quý giữa muôn dân an cư lạc nghiệp trong một nước thịnh vượng thái bình.

Nội dung truyện toát lên một tấm gương khổ học, khổ luyện, nêu lên một bài học quên mình dưng cảm vì dân vì nước, chứa đựng một mối tình chung thủy tốt đẹp vượt khỏi vòng lễ giáo phong kiến nghiêm khắc, tột độ chiết tình cảm con người.

*

*   *

Chiêu Đức - một bài học khổ học khổ luyện

Trong những truyện dân gian dân tộc, nhân vật "chàng mồ côi" hiền lành trung thực thường thường lúc đầu nghèo khó khổ sở rồi về sau ngẫu nhiên hoặc được tiên, bụt, thần, trời giúp đỡ, hoặc tự nhiên nhặt được vàng bạc mà trở nên giàu có vinh hoa. Nhưng ở đây, Chiêu Đức mồ côi cả cha lẫn mẹ, không người thân thích cậy nhờ, đã tự tạo ra một cuộc đời ấm no và hạnh phúc bằng bàn tay khối óc của mình.

Mồ côi cha mẹ từ năm 12 tuổi, Chiêu Đức sau khi đã bán hết ruộng vườn ao chuôm để làm ma cho cha, đã nghĩ ngay

đến việc đi tìm học đạo để sau này: "Dẫu không vào điện bệ cung vua, cũng là được thầy đồ dạy trẻ".

Ở đời nếu quen cảnh sống trong gia đình giàu có, người ta thường ỷ lại vào vàng bạc của cải của cha mẹ mà ăn chơi cho thỏa thích. Khi cha mẹ mất sớm, thì họ sẽ phải đi ăn nhờ, ở nhờ. Nhưng Chiêu Đức không thế. Sinh ra và sống trong cảnh: "Săn của cải tư trang điền sản, mặc cùng ăn năm trọn ấm no, vững vàng tựa cây đa đèo gió". Chiêu Đức gặp phải lúc cha mẹ sớm qua đời, đã tự đặt cho mình cái lý tưởng:

"Thân nam nhi phải luyện văn chương
 Học giỏi sẽ ấm thân no miệng
 Nếu nhờ thân độ lượng thương ta
 Điểm bảng đã đăng khoa cũng dễ."

Rồi chàng ra đi theo tiếng gọi của lý tưởng. Trong lưng không một đồng một lạng, chàng "bò đất, bò làng" vừa đi xin ăn từng bữa, không hề kêu than.

Chàng gặp những bước gian lao, không thoảng chút ngả lòng nản chí. Chàng tự răn mình bằng những gương xưa để củng cố thêm vững lý tưởng:

"Chu Mãi Thân đời cổ nêu gương
 Ngày đêm luyện văn chương sử sách
 Ngày sau thông mọi mạch thi thư
 Đỗ bảng nhả nhà vua quý trọng."

Hay là:

Phật Hiền Kính thành thân có chuyện
 Chịu tu thân không kém không hèn

Chàng tin tưởng vào một ngày mai nếu cố bền lòng vững chí, chàng xây dựng một viễn cảnh tươi đẹp: "Người

nghèo khó làm nên có lúc, trước khổ sau sung túc có phen, bản bạc sau sẽ trở nên phú quý"

Lý tưởng và lòng tin đã mở ra cho chàng con đường. Chàng "dứt tình làng bản" quyết tâm ra đi: "Tim chôn Khổng môn học chữ, tạm xa nhà từ già hương dân". Hết ngày này đến ngày khác, dù có phải: "Trên đường đi vừa dạo vừa xin, hết hàng phố hết làng vào bản" chàng vẫn không lùi bước. Chàng cố công tìm tới một trường: "Khổng môn" để xin học. Chàng lễ độ khấu đầu lạy sư ông:

"Tôi đến xin tìm chỗ học văn

Nhờ thầy được vài vần cũng quý."

Chàng đã tìm đúng thầy. Thầy học của chàng khác rất xa với thầy học của Lưu Đài nhận dạy học cho Lưu Đài nhưng lại bắt Lưu Đài làm công cho thầy để đổi lấy bát cơm ăn, đổi lấy manh áo mặc. Còn thầy dạy học của Chiêu Đức biết rõ chàng hơn:

"Dạng này phải con quan quyền quý

Nhìn con người có chí học văn

Đúng là kẻ ra công tìm đạo."

Nên sẵn sàng nhận nuôi chàng và ngày đêm dạy học cho chàng. Chàng lại được người yêu đã hứa hôn là nàng Kim Nữ cho quần áo và thường xuyên gửi thư tâm tình hứa hẹn giữ mối tình chung thủy với chàng, khuyên nhủ chàng cố gắng học hành. Vì vậy, chàng ra công đèn sách. Chẳng bao lâu chàng đã: "Học một chữ biết ngàn câu luận, Thông lâu lâu mọi đoạn phú kinh".

Ba năm học nơi cửa thánh là ba năm chịu đựng vất vả thiếu thốn. Nhưng chàng không hề phàn nàn kêu ca. Chàng lại còn bị kết tội oan, xuyt bị chém đầu, nếu không có đám

ruồi vàng dẫn đường cho bọn vua quan tìm ra sự thật. Tuy vậy chàng vẫn nuôi một niềm tin với một ý nghĩa "Ngồi ngay ngắn không sợ bóng ngà nghiêng". Rồi sự thật đã giải thoát cho chàng.

Tin chàng được ân xá khiến nàng Kim Nữ sung sướng như bắt được cửa rơi. Nàng đón chàng tại ngục thất và định sớm cùng chàng chung sống. Nhưng chàng còn muốn tiến bộ hơn nữa:

"Quan lại nghĩ mưu cầu học phép
 Học lược thao mọi chước tinh thông."

Chàng lấy gương xưa: "Tướng Lưu hầu xưa đáng trọng phu, đã từng được theo hầu thiên tử" để xây dựng lòng tin cho mình. Chàng đặt lòng tin vào ngày mai huy hoàng: "Tuy ta là hạ thứ thường dân, thành tâm học có lần nên giỏi".

Rồi chàng lại ân cần dặn dò người thương Kim Nữ để lại ra đi:

"Nàng không chê cửa thánh bản nho
 Ngày năm tháng chớ lo sai hẹn
 Rồi ngày mai sẽ nguyện duyên se
 Đủ tài hãy tính bề gia thất
 Ta sẽ về cửa Phật Lô Âm
 Ăn chay lạy mừng bản học phép."

Chàng leo đèo lội suối lên cửa Phật Lô Âm, thắp hương cầu bụt mở cho con đường lên tiên. Chàng đi qua bến tiên, đi qua cửa trời. Bao nhiêu nàng tiên Nga xinh đẹp, bao nhiêu hàng phố, chợ phồn hoa không quyến rũ được chàng dừng chân lại. Chàng lên tới động đạo sĩ Huyền Thiên, nơi mà từ xưa không bao giờ có bóng dáng người trần lọt tới. Được đạo

sĩ mền thương dạy bảo, chàng say mê ngày đêm ra công luyện tập các phép rất mới lạ:

"Một phép biến hổ lang rừng thẳm
Nuốt trôi liền dao kiếm cùng người
Một phép hóa mưa rơi nắng dữ
Một phép phun ra lửa cháy rừng
Một phép hóa nước dâng sóng cả
Một phép ra trời tỏ trời râm
Một phép chỉ dòng sông nước cạn
Một phép sai mây biến thành người
Một phép chỉ cây tươi nghiêng đổ
Một phép là kiếm trận hoãn quân
Một phép là biến đặng vân hoá vũ
Trăm hai mươi tuổi lữ ngại trần
Một phép biến trời đen như bit
Một phép nhìn rõ quỷ vạ con."

Người trần học phép tiên, chàng phải chịu bao nhiêu vất vả gian lao nhưng chẳng bao lâu chàng đã: "Học thuộc lắm phép lạ thuật cao, trở nên vị anh hào võ giở, đủ tài năng về cõi trần gian, đủ đức độ kinh bang tế thế"

Thế rồi, sau ba năm học luyện, chàng được đạo sĩ cho phép về dương gian dùng tài để cứu bản cứu muôn. Trở về đến Lô Âm, chàng gặp nàng Kim Nữ đã chờ đón chàng ở đó từ lâu. Nàng xin chàng cho định bề gia thất. Nhưng chàng theo tiếng gọi của lương tri, theo lời dặn của ông thầy, lại tạm gác việc riêng tư, lo toan việc cứu dân cứu nước. Để khi muôn bản thái bình chàng và nàng sẽ tính cuộc tình duyên loan

phượng. Chàng quyết chí ra đi giúp Trần quốc dẹp giặc Ngụy xâm lăng.

Chiêu Đức - một tấm gương quên mình dũng cảm vì dân vì nước.

Phần vì vâng lời thầy dạy, phần vì căm ghét lũ giặc xâm lăng, phần vì thương dân yêu nước, Chiêu Đức sau sáu năm trời khổ học khổ luyện, nay lại tạm lưu việc riêng, hăng hái ra tay dẹp giặc cứu nước. Chàng dặn dò tha thiết người thương:

"Nàng hãy chờ ở lại Lôi Âm
 Để ta gắng một phen dùng phép
 Ra công cùng phó giúp Trần vương

.....

Ta dẹp xong thiên hạ được yên
 Sẽ lên đón hoa duyên ngọc nữ."

Chàng đã hay văn lại giỏi võ nhưng rất mực khiêm tốn. Chàng giản dị không chịu ngồi lên kiệu rồng của vua đến đón, mà đi bộ theo sứ giả vào triều. Khi được vua trao việc nước, chàng nói:

"Thắng là nhờ phúc chúa lộc vua
 Không thắng thầy bảo về báo lại."

Nghe chàng tâu bày, nhà vua rất vừa ý, nhưng bách quan văn võ còn có ý nghi nghi hoặc hoặc:

"Có thể chọn binh cơ Chiêu Đức
 Cho ra đi dẹp giặc ải quan
 Nhưng lo nó gian ngoan quỷ kế."

Rồi họ tâu vua cử Tôn Lan - "Tướng thiên hạ biết tên" - cất quân lệnh mọi chống đông tây" ra trận. Nhưng tướng Tôn Lan tài giỏi "đáng kể mười phân" cũng không địch nổi tướng

Ngụy Mạnh Hàn. Tin danh tướng Tôn Lan thua trận tới tai vua và các triều thần làm cho cả triều đình hoảng hốt. Trần vương bàn bạc với bách quan đành phải cử Chiêu Đức. Biết rõ ràng là triều đình có ý thử tài mình, nên khi nhận cất quân ra đi dẹp giặc Chiêu Đức lại nhún nhường: "Thân bản bạc nhờ ơn hoàng đế, tài của tôi khôn thể đảm đương, nhưng vương sự từ nan lỗi đạo". Chàng ra quân kéo lên biên ải, với phép thuật "lôi minh" goàm gió nhẹ "Hiu hiu thổi lay lất ngọn tùng" để giục quân đi thêm chóng. Đến nơi đất biên cương, thấy dân bị:

"Giặc Ngụy đến cướp mừng cướp bản
Nhân dân đều tán loạn vào rừng
Ba năm bạn chuột chim khi vượn
Ruộng đất bỏ hoang vắng đầy lau
Giặc cướp bắt bò trâu đi mất
Địa phương từng chặt vật đã lâu
Ba năm sống nhờ khoai nhờ quả
Không màn chắn quần áo đồ dùng
Đói rét ở trong rừng cam chịu
Không biết đâu hột gạo nhỏ to."

Chàng vô cùng thương xót. Chàng càng thương dân bao nhiêu, càng căm thù, bậy nhiều. Càng căm thù giặc bao nhiêu, chàng càng hạ quyết tâm đánh giặc bậy nhiều. Gặp phải tướng giặc Mạnh Hàn, võ nghệ cao cường, tinh thông thao lược, chàng không hề nao núng. Sau ba ngày giáp trận, với các môn võ nghệ bình thường, chàng không thể giành được phần thắng. Sang ngày thứ tư, chàng phải dùng đến mưu rồi phép.

Trước khi thế hung hăng tiến lên như nước suối tràn của quân địch, chàng liền hạ phép trận phong ba: "Sai gió vật lùa, la, voi, ngựa" của quân thù làm cho tướng Mạnh Hàn phải

hoảng hốt kêu la: "Nhẹ như tướng con trời Khoắc Phạ, nên mới ra phép lạ lôi phong". Tướng địch hạ phép lửa đốt núi thì Chiêu Đức lại dùng phép"... Ứng mưa rào đón địch, dập tắt lửa mọi cách đang tan" Tướng Ngụy thả phép cao "ba trăm rần" thì chàng lại bày "trận phong vân mây bay bốn phía". Chưa chịu bó tay, Mạnh Hàn lại sai "nước lũ tràn vào như bể" dùng rồng rần làm cho Trần quân khiếp vía kinh hoàng. Chàng liền: "... Bể cạn dần hóa sông tức khắc, nước lui dần bãi cát hiện ra, vực nước sâu trăm sào ngàn sải, cạn hết dần tro bãi cát vàng", làm cho: "Quân long vương tan hoang chạy chốn".

Mạnh Hàn càng hung hăng hơn. Hấn ra phép thả đàn chó ngao "Đầu to bằng cái đậu nóng hai, trông dữ tợn như bày chó dại, vào dinh Trần cắn hại lung tung". Chiêu Đức vẫn bình tĩnh sai "phép lang phép hổ". Đàn hổ lang liền: "Cắn chết hết lũ chó ngao kia". Rồi lần lượt hết phép "phá vân cưỡi móc" vây kín quân thù, đến phép "cây cò mọc thành quân đuổi đánh", chàng đã làm cho tướng giặc hết thể mạnh. Quân giặc chạy đâu cũng như trời không dung thứ, và cuối cùng phải nộp thân chịu hàng.

Khi ra trận chàng rất nghiêm nghị, kiên cường, nhưng khi bắt được quân giặc chàng lại rất độ lượng khoan hồng: "Chiêu Đức truyền: quân thả hồi hương, ta chẳng giết động mừng động bán".

Nhưng đối với tướng giặc kẻ chủ mưu gây tai họa cho dân, khi đã nổi xung, sát khí thì chàng lại xử sự vô cùng nghiêm khắc: "Tướng giặc là xử trăm không ta, dẫn ra bãi phù sa chợ muện, tướng Mạnh Hàn phải chém phanh thây".

Khi đuổi giặc đến đất giặc, chàng dặn quan quân phải giữ kỷ luật nghiêm minh, chàng nói:

"Của dân chớ có xâm phạm đến
Quân ta không cướp chiếm bản mừng

Quan cảm điện Ngụy vương không đốt
Chiêu an dân chịu phục là thôi
Chớ làm động các nơi thôn bản."

Sau khi nhận sứ quy hàng của Ngụy vương, Chiêu Đức lui quân hát khúc khải hoàn ca trở về. Vua Trần thấy chàng có tài năng có đức độ, thì vô cùng mừng rỡ, cũng như muôn dân trăm họ vô cùng hân hoan: "Vua bèn ban sớ nhường lên ngôi, nhất là thận lòng trời thiên đế, hai là thuận hạ thế lê dân"

Từ đây vì hết sức hết lòng vì dân vì nước, chàng đã thấy con đường vinh hoa phú quý giữa cảnh nước thanh bình. Và khi muôn dân trăm họ được an cư lạc nghiệp, chàng mới tinh đến chuyện riêng tư của mình: việc tình duyên đôi lứa.

Kim Nữ - tấm gương sáng của một mối tình chung thủy

Khác với nàng Thị Đan (trong truyện *Nam Kim Thị Đan*) vượt xa nàng Bioóc Lả (trong truyện *Bioóc Lả, Lương Quân*) không giống nàng Quyển Vương (trong truyện *Trần Châu*), nàng Kim Nữ có một tiết thái rất khác thường. Nàng không đi vào con đường tự vẫn, khi gặp phải lúc cha mẹ bội hôn với người yêu đã đính ước như Thị Đan, như Bioóc Lả. Nàng cũng không lặng lẽ đi tu như Quyển Vương khi bị cha mẹ ép gả cho con nhà họ Phạm. Khi nghe cha mẹ bàn bạc bội ước với Chiêu Đức, người đã đính hôn từ khi còn trong trứng nước, vì chàng sớm mất cha mẹ mà hóa nên nghèo khó, nàng liền thẳng thắn nói với cha mẹ ba lần bốn lượt. Lúc thì nàng trách cha mẹ không giữ chữ tín:

"Đã nói lời bốn ngựa khó thu
Giờ này lại tính lo bội ước
Thà đừng trao lời trước vì nhau
Để lời hẹn về sau sai quá."

Lúc thì nàng bạo mồm bạo miệng oán cha mẹ lòng chim dạ cá: "Khi nay duyên cá nhạ đang chờ, bỏ lại xẻ ra đồ giáo dờ"

Rồi nàng nói lên nỗi lòng của mình trước cuộc nhân duyên không thể thay đổi này, nàng lập luận:

"Ai là kẻ toàn thân thơm ngát
Ai là người lột xác như trăn
Việc thân số Ngọc Hoàng đã định

.....

Tiền tài như phấn thổ vô danh
Lụa rách lẫn vải xanh khôn bỏ
Đồng thau còn có thể pha vàng

.....

Lòng người sao coi rẻ kẻ nghèo
Tích đức để ngày sau mới đúng
Một ngày là nghĩa trong phu thê."

Thấy cha mẹ thay lòng đổi dạ, ruồng bỏ người yêu, ngày đêm nàng khóc lóc than thở, hết trách cha mẹ lại than phận oán thân, và nàng càng nhớ tới người yêu: "Lòng day dứt khỏi châu ảm ức, nhớ tới chàng Chiêu Đức nho sinh, nghe chàng học sử kinh bên xóm".

Thương chàng thân cô thế cô, không người cận thân chăm sóc, "Nàng nhờ bà nhũ mẫu cảm thông tìm chàng chốn Khổng môn thăm hỏi, xem rằng quan nghèo khổ sao đây."

Biết rõ chàng ăn mặc rách rưới, không bằng bè bạn nàng liền tặng chàng quần áo bằng thứ lụa tốt nhất của nước Ngô, để chàng được mặc lạnh lặn như các bạn đồng môn. Khi nhờ bà nhũ mẫu đem áo tặng chàng, nàng gửi luôn cả tấm lòng

chung thủy: "Nhấn mẫu đoạn nhấn tin gửi sĩ, vợ chồng là đạo nghĩa chính mình, chàng hãy giữ lời tin của thiếp".

Mối tình chung thủy trùm nặng lên người nàng. Chưa tin hẳn ở sức mạnh đấu tranh của mình với cha mẹ, nàng còn nhờ trời đất phù hộ:

"Cầu trời đất thành tâm soi xét
Chiêu Đức là chồng thiếp vô thân
Mẹ quốc mẫu tạo nên quan cả
Hai chúng tôi hẹn ước xe đôi
Tạo hóa dật trúc mai phu phụ."

Nàng còn nói cùng cha mẹ lý lẽ cao hơn bằng cách dựa vào trời:

"Chiêu Đức quan tài ngộ giới giang
Trời phó kết tào khang phu phụ
Từ lúc còn thuở nhỏ giường loan
Lẽ vật có quan lang mai mối
Cha nhận lời không chối một câu

.....

Lòng cha mẹ sai sơ lỗi ước
Nhưng lòng con rất mực mến thương."

Thấy con không lay chuyển, nắm rõ Chiêu Đức không thể kiếm được sính lễ cao, hai ông bà Viên Ngoại liền thách thức lễ cưới thật nặng. Kế này cũng không bắt được Kim Nữ lùi bước. Nàng bèn lập cách nhờ nhũ mẫu đưa vàng vốn riêng của mình cho chàng để dẫn cưới: "Còn hai nén vàng thoi vàng đúc, đưa quan làm cửa góc cưới xin".

Trong thư gửi chàng, nàng ân cần dặn dò tha thiết như thể hai vợ chồng trong phòng loan nhấn nhủ nhau:

"Vàng của ấy để mai làm lễ
Đưa đến nhà cha mẹ thứ nghi
Sĩ khó chẳng kiếm ra lễ vật
Van sự dùng của thiếp cho xong
Miễn là đạo nhân duyên trọn vẹn
Của thiếp coi như thể của chàng."

Không may bà nhũ mẫu đương đêm đưa vàng đi tặng chàng bị tên gian giết hại; Viên Ngoại đầu đơn thưa kiện lên quan. Kim Nữ liền nói thật với bố:

"Nhũ mẫu con chết hại thân oan
Bời chưng tạc thông quan Chiêu Đức."

Đây là lần thứ ba nàng nói rõ với cha nàng lòng mến thương của mình đối với Chiêu Đức. Nàng có ý làm cho cha nàng rũ lòng thương con mà rút đơn kiện. Nhưng cha nàng càng giận giữ hơn, quyết không tha tội.

Và vì thế chàng bị tội oan, bị đưa ra pháp trường. Nghe tin dữ như bị sét đánh ngang tai, lại một lần nữa Kim Nữ nói rõ hơn với cha mẹ lòng chung thủy sắt son của mình đối với Chiêu Đức và xin cha mẹ cho đi thăm chàng tại nơi xẻ chém. Nàng thành thực nói: "Chiêu Đức nghĩa một ngày chồng vợ, bởi chưng quan nghèo khổ bần hàn, mới nên nổi mắc oan khôn chối" và: "Vi con quan mắc tội đến thân, ngày mai có lệnh trên truyền chém, con xin đi hội diện với quan..."

Nàng bèn thu xếp đi ngay để được gặp mặt chàng trước khi chàng bị xử chém

Nàng lo liệu chu tất với các nghĩa tử của chàng. Nàng: "Mang theo thêm quần áo cho quan, cơm rượu sắp mâm bàn

mỹ vị, cùng hai người tiểu nữ gánh gồng, đôi chân bước mắt tuôn hàng lệ, đôi dòng rơi như thể mưa nguồn".

Đến kinh thành, nàng vào dinh hỏi thăm chàng. Khi thấy quan quân dẫn Chiêu Đức ra pháp trường, nàng không nề hà gì lễ giáo phong kiến nghiêm khắc "nam nữ thụ thụ bất thân". Nàng dạ dứt đòi cơn "Xông vào thốn thức ôm quan".

Rồi nàng đặt cơm rượu ra mời chàng ăn uống trước giờ vĩnh biệt. Nước mắt tuôn như suối, nàng bày: "Cơm thịt với rượu hoa đủ thức, nàng mời quan Chiêu Đức ngồi ăn".

Ruột đứt từng khúc, lòng héo như dưa, nàng: "Mời chàng với chén cúa chén đào, bỏ lòng thiếp ước ao từ bấy" và tha thiết mời "Uống cạn chén hơi quan vì thiếp".

Sau này khi sự thực bị phơi trần, Chiêu Đức được xét rõ là oan. Chàng được nhà vua ân xá. Nàng Kim Nữ vô cùng sung sướng, khi tin ấy lọt tới tai nàng. Nàng tìm đến chàng và mừng thầm trong dạ: "Đây là duyên loan phượng thắm xe". Nàng thầm ước: "Sớm định hẹn duyên ương thã có, chớ để chàng buồn bã lâu ngày".

Chiêu Đức cũng vô cùng sung sướng vì càng thấy rõ lòng chung thủy của nàng.

Nhưng khi nàng ngờ ý sớm sum họp một nhà thì chàng lại tha thiết dặn người yêu để ra đi thêm một hạn học thêm thao lược. Khác xa những phường thể nhi tầm thường, nàng Kim Nữ lại tự dẫn lòng: "Thiếp một lòng một dạ với chàng, chàng thụ huấn thần thông phép thuật" và "Chờ Chiêu quan hết hạn học tiên, mai ngày sẽ vầy duyên loan phượng".

Sau một hạn ba năm chờ chàng học văn, nay lại một hạn chờ chàng ba năm học phép tiên, nàng Kim Nữ vẫn kiên trì

một lòng một dạ sắt son. Trong khi ấy nàng bị cha nàng ép gả cho con nhà họ Phạm. Nàng coi đây là một tai nạn lớn xảy ra. Nàng uất ức than thân thảm trách cha mẹ: "Cha mẹ tham lại vừa tính bạc, chết tao còn thoái thác không nghe".

Rồi nàng than thở với chim kim dao và hỏi chim - con chim bạch hạc của Chiêu Đức gửi tặng nàng hồi trước:

"Mày biết quan Chiêu Đức ở đâu
Chỉ đường giúp đỡ tao đi với."

Khi chim nói cho biết nơi đang học phép của chàng, theo đường chim đưa: "Nhìn chim cất bước theo ngay, trên đầu nàng chim bay trước gió, mùi này nàng đi bộ trên sương, rong ruổi giữa đại ngàn sơn cước".

Mười ngày đi bộ leo đèo vượt suối, qua núi băng ngàn, nàng đến chùa Lôi Âm chờ đón chàng. Nàng viết thư đưa tới tay chàng. Được tin nàng, Chiêu Đức lúc đó học phép đã thành thực, liền xin thầy đạo sĩ cho giáng trần.

Đến chùa Lôi Âm chàng gặp nàng. Hai người gặp nhau mừng mừng tủi tủi. Kim Nữ những mong được sum vầy gia thất từ đây. Nhưng bước đường đi của chàng chưa tới đích. Lý tưởng của chàng chưa đạt. Chàng lại ngỏ ý với người thương một lần nữa ra đi dẹp loạn giúp Trần vương, cứu dân, cứu nước.

Không những nàng không ngăn cản như những người thiếu phu mong chồng khác, nàng lại còn nói rõ lòng mình để yên dạ người yêu:

"Sự này mặc do quan lo liệu
Thiếp sẵn lòng chờ hạn kẻ chi
Nghĩa chồng vợ xá gì chờ đợi."

Thế là lại thêm một hạn ba năm chờ mong. Nàng lại âm thầm nương chôn cửa Phật chờ chồng ngày tháng giặc trở về. Khi tháng giặc ca khúc khải hoàn, Chiêu Đức được nhà vua mến yêu, định gả con gái cho chàng, nhưng chàng giữ vẹn tấm lòng với nàng Kim Nữ (dù chỉ là con dân thường). Chàng tâu vua:

"Vợ chồng đạo tao khang chính sự
Tôi bạn nàng Kim Nữ đã lâu."

Rồi chàng xin phép vua về Lôi Âm đón nàng. Từ đây hai người được xum vầy loan phượng. Hạnh phúc lứa đôi, do bàn tay, do trí óc của họ, đã đến với họ giữa cảnh thanh bình yên thái của muôn dân an cư lạc nghiệp. Sau 9 năm ấp ủ mối tình chung thủy, qua bao nhiêu đợt sóng gió, bao nhiêu lớp chồng gai, đã về với đôi bạn chung tình.

Truyện Chiêu Đức - Một truyện thơ giàu tính dân tộc

Truyện Chiêu Đức là một pho chuyện tình. Mối tình chung thủy của lứa đôi được xây dựng trên chồng gai sóng gió và thành công trên con đường khổ học khổ luyện, với lòng dũng cảm quên mình cứu nước cứu dân. Truyện được kết cấu với một cốt truyện rất mạch lạc, cấu trúc rất rõ ràng, gồm những tình tiết với những chi tiết khá chặt chẽ, đúng với phong cách của một truyện thơ Nôm truyền thống.

Với ý định xây dựng ba chủ đề lớn: khuyến học, ca ngợi lòng trung thành vì dân vì nước và đề cao mối tình chung thủy, tác giả đã đặt tuyến nhân vật chính diện có phần đông đảo, rõ ràng và đẹp đẽ hơn các nhân vật ở phe phái phản diện. Bên

cạnh Chiêu Đức và Kim Nữ, một loạt người lương thiện như nhũ mẫu, ông thầy Nho môn trường ốc, ông đạo sĩ Huyền thiên cho đến bụt Lô Âm, bụt cả, chim bạch hạc, kim dao.v.v.... đều một lòng giúp Chiêu Đức thành công trong ba năm học văn, ba năm học phép và ba năm dẹp giặc Ngụy bang, trong hoàn cảnh xây đắp mỗi tình chung thủy. Bọn phe phái phản diện như hai vợ chồng Viên Ngoại, tham lam bạc tình, bọn quan gian nịnh ngu ngốc, bọn quân Ngụy hung tàn, nhà họ Phạm tướng công cũng được miêu tả khá sâu càng tôn nhân vật chính diện lên thêm nổi.

Nhân vật chính Chiêu Đức và Kim Nữ được miêu tả khá rõ ràng và đậm nét với tính cách riêng biệt của từng người.

Chiêu Đức, con nhà giàu, được ân cần dưỡng dục từ tấm bé. Khi lớn lên, gặp phải nạn cha mẹ mất sớm, đã phải bán hết ruộng vườn ao chuôm lo báo hiếu cho cha mẹ, rồi chàng phải lâm trong cảnh thiếu túng, đi lang thang đây đó ăn xin ăn mày, nhưng vẫn giữ vững lý tưởng của người nam nhi là phải học hành để sau này trở nên khá giả để tự nuôi thân. Ba năm dòng kiên nhẫn mài mài kinh sử dưới cửa Khổng, chàng đã trở nên văn hay; rồi lại ba năm học phép với đạo sĩ ở mường trên, chàng trở thành con người văn võ kiêm toàn. Thành tài gặp phải lúc nước có giặc ngoại xâm, chàng hăng hái đem tài ra diệt giặc, cứu bản cứu mường. Việc nước đã yên, chàng mới tính toán đến chuyện riêng tư, kết duyên cùng nàng Kim Nữ. Suốt thời gian chín năm trời dài dặc, lúc thì bị tội oan, bị tù đầy, bị tra tấn, trước lưỡi kiếm, lưỡi dao của bọn quan quân, chàng không hề nản chí, không hề khuất phục; lúc thì gặp cảnh chợ búa xa hoa, chàng không hề mãi vui chôn vùi lý tưởng; lúc gặp các nàng tiên nga trên gheo tỏ tình, chàng không hề sa ngã; Khi thành tài, dẹp xong loạn nước, được nhà vua gọi gả công chúa, chàng vẫn giữ một lòng son sắt với người yêu. Khi làm nên vinh hoa phú quý, chàng không hề quên thầy quên bạn, mời thầy về

làm Thái sư, mời bạn cùng về giúp nước phò vua, làm ma báo hiếu bà nữ mẫu, giúp vợ báo ân báo oán toàn vẹn. Chàng Chiêu Đức được miêu tả khá điển hình - đã được nêu tấm gương "trí dũng hiếu trung" của con người nam nhi thời đại.

Kim Nữ sinh thành trong gia đình giàu có, lớn lên với lễ giáo phong kiến. Nhưng lễ giáo phong kiến không trói được lòng nàng. Nàng đã vượt ra ngoài lễ giáo phong kiến bấy lâu vẫn toả chiết con người, nhất là về đường tình ái và hôn nhân. Cha mẹ nàng đã đính hôn nàng với chàng Chiêu Đức từ ngày còn trứng nước. Chỉ vì cha mẹ Chiêu Đức sớm qua đời; Chiêu Đức trở nên nghèo khó nên cha mẹ nàng bội hôn giữa lúc nàng đang ở tuổi gả chồng. Nàng giữ trọn chữ tín, không chịu để cha mẹ nàng phản lại lời gả bó từ ngày nào. Nàng đã đấu tranh cho mỗi tình chung thủy bằng những mức thấp cao. Khi cha mẹ bàn bạc không gả nàng cho Chiêu Đức, nàng thẳng thắn trách cha mẹ không giữ trọn lời giao ước. Khi Chiêu Đức bị bắt oan, nàng nói thẳng với cha mẹ nguyên do bà nữ mẫu bị giết hại. Khi nghe tin Chiêu Đức sắp phải ra pháp trường, nàng xin cha mẹ cho được đi xem mặt chàng. Lúc bị ép gả cho con nhà họ Phạm, nàng kiên quyết ra đi tìm gặp người yêu. Đối với người yêu thì nàng chú ý giúp đỡ, buổi đầu giúp quần áo, rồi sau lại cho vàng để làm lễ vật thú nghi. Nàng kiên gan chờ hết hạn ba năm này rồi lại ba năm khác để người yêu được ra đi theo tiếng gọi của lý tưởng. Không những nàng không giữ chân người yêu phải ở lại như những bậc nữ thông thường mà nàng còn khuyên chàng ra đi và chúc chóng thành công trở về. Khi được vinh hoa phú quý, ở bậc hoàng hậu ngai cao, nàng hết lòng tìm mọi cách báo ân báo oán cho trọn vẹn. Kim Nữ với gương nhân nghĩa tiết hạnh hiếu thảo, thật đáng được coi là một bậc nữ lưu của thời đại.

Các nhân vật khác trong truyện cũng được miêu tả mỗi người mỗi vẻ. Bà nữ mẫu thì hiền từ, thông cảm, dễ tính,

hết lòng giúp đỡ Kim Nữ dù đường xa cũng không ngại, đêm hôm cũng không lui. Ông thầy dạy văn thì thật là một vị "thánh sư" trọng nghĩa khinh tài. Ông đạo sĩ thì sẵn sàng giúp đỡ Chiêu Đức ở trần gian lên cõi tiên, truyền hết mọi phép lạ thần thông. v.v....

Ngôn ngữ dân tộc ở đây được dùng có chọn lựa đã làm cho câu chuyện thêm sáng sủa và làm cho câu chuyện rõ ràng là của dân tộc. Tính dân tộc càng thể hiện rõ rệt nhất ở cách sử dụng các hình ảnh, hình tượng khi nói tới vấn đề giàu nghèo giữa hai nhà, tác giả đã dùng hình ảnh: "Lựa rách lẫn lựa lành khôn bỏ, đồng thau còn có thể pha vàng, quý vàng quá lòng người hóa đá."

Tả lại cảnh nhà Chiêu Đức, khi cha mẹ còn sống, ấm no, sung túc, tác giả nói: "Vững vàng như cây đa đèo gió".

Hay khi tả lòng ao ước kết bạn đôi lứa của chàng Chiêu Đức, những hình ảnh độc đáo đượm màu sắc dân tộc đã được dùng khá linh hoạt như: "Thắc piến khôn tìm ổ gà rừng" hay là: "Nhược loan còn mền phượng trụ lông, loan dù có bay tung trời thắm, đừng chê chim náu chốn rừng sâu". Và như: "Thân sóc mong vào bản được nào, anh vũ ước trắng sao không thể. Lý ngư mong vượt bể hóa rồng, hại thay cửa vũ môn cách viễn".

Hoặc khi nàng đã gắn bó với chàng, hình ảnh dùng lại càng làm cho rõ thêm lòng gắn bó thiết tha: "Cơm đã trộn phải canh khôn bỏ, kết bạn con nhà khó khôn rời".

Tả lòng nàng Kim Nữ lúc xa chàng, phải tủi thân lặng lẽ riêng bóng một mình tác giả dùng hình ảnh: "Khác nào tựa đòn càn gãy khúc".

Khác với nhiều truyện thơ Nôm khác, vấn đề tả cảnh tả tình ở đây được chú ý hơn và đã làm cho tình tiết thêm sâu sắc, thêm đậm đà. Khi lên chùa Lôi Âm được Phật phù hộ,

Chiêu Đức vô cùng sung sướng và nhìn thấy cảnh vật cũng như tươi vui: "Cảnh vật xem phơi phới đua xanh, bách trùng họa bướm ong tim nhụy" hay là "Chùa Lô Âm sơn đã đẹp xinh, bạch đàn tỏa hương thanh ngào ngạt".

Thực là cảnh hợp với tình. Người vui cảnh cũng như vui. Và khi tả nàng Kim Nữ nhớ người yêu, tác giả hình như đi sâu vào lòng nàng mà thốt lên thay nàng lời ai oán khi nghe tiếng chim hót nào nùng: "Chim kêu gì tiếng thăm tiếng thương".

Nếu chúng ta khen ngợi tác giả *Truyện Trần Châu* khéo tả được gần ba chục thứ hoa thơm cỏ lạ thì càng hết lời khen ngợi tác giả Chiêu Đức tả được hai mươi chín "phổ bán mua" ở phường trên thượng giới mỗi chợ một vẻ, mỗi phổ mỗi màu khác nhau, và biết được gần hai mươi "phép hóa thần thông" của nhà đạo sĩ mà càng phép càng cao, càng thuật càng lạ.

Qua đây chúng ta có thể ước đoán tác giả của truyện này là một nhà Nho có tài học, xem sách khá nhiều, hiểu biết khá rộng.

Tuy nhiên ta thấy ở tác phẩm còn có một số điểm hạn chế đáng tránh, nhất là về ngôn ngữ. Tác giả hãy còn dùng nhiều từ Hán Việt, nhiều điển cố xa lạ hoặc khó hiểu làm cho người đọc phải thêm công tra cứu. *Truyện Chiêu Đức* cũng như *Truyện Trần Châu*, Đinh Quân đều mắc phải cái kết cấu với khuôn khổ kiểu "Kiều" là khi nhân vật vượt khỏi bước khổ ải mà được vinh hoa phú quý là phải có thêm một chương "báo ơn báo oán" làm cho tác phẩm thêm nặng nề.

Tuy có một số điểm hạn chế, nhưng với nội dung tư tưởng lành mạnh và đáng học tập, dù ở thời đại nào, như gương khổ học khổ luyện để trở thành con người toàn diện, gương dũng cảm hy sinh quên mình vì dân vì nước và gương thẳng thắn đòi giữ vẹn mối tình chung thủy, *Truyện Chiêu Đức* vẫn có giá trị.

Chiêu Đức

Nguyên bản Nôm Tày, phiên âm, dịch nghĩa

CHIÊU ĐỨC

Bản dịch từ nguyên bản nôm Tày

Gió thoảng đưa âm áp thư hiền
Một mùa hồi tháng giêng đã vãn
Kể chuyện chàng Bách Vạn thuở xưa
Cùng Viên Ngoại đồng châu sang trọng⁽¹⁾
Đôi bạn hiền hào phóng văn chương
Đều hạng người quyền môn cao quý⁽²⁾
Thân yêu nhau như thể anh em
Cả hai cùng quyền vinh tài tử⁽³⁾
Cùng gia đình hào phú xứng đôi
Cùng thiếu kẻ kẻ đời nối dõi
Lời nhỏ to sớm tối thờ than:
"Rủ nhau đến Lôi Âm xin bụt
Xin với trời một chút gái trai".
Biện lễ vật châu trai của quý
Chọn đúng ngày thiên xá thiên khai⁽⁴⁾
Năm ngày tới thiên đài Phật ốc⁽⁵⁾
Hai người cùng hẹn ước luận bàn
Nghĩ thân phận không con cay đắng
Số trời chia sao chẳng có con
Bách Vạn vực sớm hôm quạnh quẽ
"Tôi cố xin một kẻ thiếu niên"
Bạn Viên Ngoại cùng duyên tương ngộ

呼厨肩行款外匪疏張厨匪歲茶母東冥王界取祖彬啟敗
 叮承共排仗負誦上鋪寺讀執敗聖世信花下照魏姝彩啟
 差經徒圓重坤拜名效鐘過名利妄罕音妖陌外宗承東禮
 新誦每四玉取望姓懸挽戒姓月涎瀕置姝世眞繼床陽每
 似吹淚掃方及吹轉似吹齋戶漆伏似舞泚似及秋良郵慮
 空根戒盡奏万根每堅尼花竹生泪登疏虞肩万眉根秋救
 曾和齋其疏百共讀骷僧香祝年勤散度疏吟百保味初齋姝
 百奴

Tăng soong cần ke kho đình ninh
 Vạ căn khâu tụng kinh sớ chua
 Trai giới thêm mọi đồ cùng mì
 Cổ bản sấp tứ vi bày háng
 Sớ tấu đức Ngọc hoàng pụt luông
 Pác Vạn cấp cân khôn Viên Ngoại
 Cùng căn khừn vọng bài tụng kinh
 Toọc mọi chữ tính danh thượng sớ
 Cửa soong cần vô sớ phỏ trương
 Tăng ni khâu cợn chuông nưa chùa⁽⁶⁾
 Hương và trái giới quá toọc kinh
 Chúc cạ họ tính danh tên tuổi
 Niên sinh thêm ngoặt lợi vắn giờ
 Động thâng pụt mừng nưa thánh mẫu⁽⁷⁾
 Hãn soong cần tu tẩu thê đồng⁽⁸⁾
 Khừn sớ chùa Lôi Âm tín thực
 Sớ tấu thâng mẹ pụt va vương
 Cạ mì cần thê dương hạ giới
 Pác vạn cấp Viên Ngoại soong cần
 Bầu mì lục kể tông ngòi chó
 Chùa căn khừn mà sớ mẹ bân
 Xo lục lòng dương đông hết phê
 Trai giới tặt mọi lệ sam vắn
 Mẹ pụt sai cần lòng su lệ
 Bách vật của tu thê soong quan
 Su au khừn thiên nhan tiến mẹ⁽⁹⁾

Hai bạn cùng kẻ khổ đình ninh
Rủ nhau tới tụng kinh cầu bụt
Cổ sấm sanh mọi thức giới trai⁽⁶⁾
Cổ bàn sắp hàng hai bốn phía
Dâng sớ lên Bụt cả Ngọc Hoàng
Bách Vạn với bạn vàng⁽⁷⁾ Viên Ngoại
Cùng toi nơi vọng bái tụng kinh⁽⁸⁾
Kê khai rõ họ tên trên sớ
Lễ vật bày vô số phô trương⁽⁹⁾
Tặng ni đến rung chuông bên bệ⁽¹⁰⁾
Dâng hương hoa câu kệ câu kinh
Báo lên Phật tính danh tên tuổi
Năm sinh cùng tháng lợi ngày lành
Động ngày Bụt mừng bân quốc mẫu⁽¹¹⁾
"Thấy hai người dân ở thế gian
Đến cầu lạy Lôi Âm cửa Phật
Tâu sớ về mẹ bụt quốc vương⁽¹²⁾
Bụt truyền bảo: Thế dương hạ giới⁽¹³⁾
Bách Vạn cùng Viên Ngoại hai quan
Không có kẻ tông đường kẻ tự⁽¹⁴⁾
Rủ nhau lên cầu tự thượng phương⁽¹⁵⁾
Xin con xuống dương đồng nổi dõi⁽¹⁶⁾
Cùng ăn chay trai giới ba ngày".
Bụt bèn cử người về thu lễ
Của thành tâm thu lễ hai quan⁽¹⁷⁾
Thu đem về thiên nhan tiến mẹ⁽¹⁸⁾

Lễ giới trai thực kể hơn người
Cảm thành kính mẹ trời bèn phó
Trao cho đôi nam nữ song sa¹¹⁹
Thân từng cửa theo về tức khắc:
"Dẫu mỗi người ly biệt khác phương
Sau này kết vợ chồng duyên số"
Bụt cả ban phép hộ¹²⁰ từng người
Ra về nơi cửa khôn thuận lý
Khi nào được quyền quý nên vua...
Định số xong cho về hạ giới
Bụt cả hẹn đời mới thái an¹²¹
Lại kể đoạn hai ông ở chùa
Đôi vợ chồng niệm phật ngày đêm
Người hiện giấc mộng êm nên đoạn¹²²
Giấc mộng quan Bách Vạn như ru
"Có người trao phong thư tường tận
Có quẻ "ly" vuông vắn quẻ "càn"¹²³
Viên Ngoại cũng mộng vàng hơn hồ
"Có người trời trao tới chữ khôn"¹²⁴
Cùng suy nghĩ hai quan bản bạc
"Hai giấc mơ khôn tạ nên lời
Càn khôn ấy đất trời cha mẹ
Hay là trời phó để cho ta
Ta kính cần cầu hoa thành quả"

Hai quan đều trong dạ hồ nghi:
"Hễ sinh hạ bên trai bên gái
Cho hợp duyên kết ngãi vợ chồng
Cho hợp với lời khôn trong mộng
Làm thiêng hỡi đất rộng trời vuông⁽²⁵⁾
Tình cờ kết tơ hồng đôi lứa"⁽²⁶⁾
Trao lời vàng trước cửa Lô Âm
Nói thôi hai bạn cùng về quán
Bách hoa cười tiễn bạn đưa hương
Tấp nập đoàn bướm ong bay lượn
Tiếng ve thêm tiếng ngoảng tiếng chim⁽²⁷⁾
Ngân vang động rừng xanh thơm ngát
Khấp núi ngàn vượn hót râm ran
Động vào dạ nhân tâm hớn hờ
Coi khác nào đời cổ Thuần Nghiêu⁽²⁸⁾
Mừng vui quá quên chiều hồi cổ
Lưu luyến mãi chùa cổ đẹp xinh
Tường bốn phía đá xanh lóng lánh
Hoành kèo cất tựa cánh sơn ca
Đôi rồng cuống tranh châu giao hội⁽²⁹⁾
Chân cột phô song hồ xuyên ngàn⁽³⁰⁾
Dang đôi cánh phượng loan lượn múa
Trên chim trời dưới thú hươu nai
Hành lang khéo đặt bày ngang dọc
Cửa vào ra cửa lấp đá bàn
Mái lợp kín ngói vàng ngói lục

Cạnh cửa ngói đôi thạch long lân⁽³¹⁾
Hoa đua nở hàng trên sáng lạn
Phong cảnh bày vườn quán thảo hương
Tại chốn ấy người trần quên lối
Hai quan cẳng hồ hởi lượn quanh
Cùng nhau rời đường giáp ngã ba
Vượt rừng suối núi hoa trùng điệp
Đôi bạn cùng tạm biệt xa nhau
Thẳng quê quán người đâu về đó
Bách Vạn về nhà ngói lâu son
Nàng Thị Nhan Văn Đăm ngọc nữ⁽³²⁾
Thụ thai ngay đêm giữa tháng giêng
Mãn nguyệt đúng đông thiên thập nguyệt⁽³³⁾
Thị Nhan nàng xinh đẹp, châu trai⁽³⁴⁾
Thoắt sinh hạ một trai tuấn tú
Đôi vợ chồng vui thú gia san
Mời tất cả tông thân nội ngoại⁽³⁵⁾
Hạ cỗ bàn thể dưới mời trên
Ghi lục mệnh trạch duyên⁽³⁶⁾ năm tháng
Ngày ngày nói cửa đặng bình yên⁽³⁷⁾
Con trai quý lấy tên Chiêu Đức
Mẹ ngày đêm dưỡng dục ân cần⁽³⁸⁾
Không có lúc ngã sân nằm đất⁽³⁹⁾
Năm tháng trôi càng đẹp càng xinh
Lòng trời phó chính mình khoan thái

x

矣自懶杉都速員肩功妹哇同脚日員屋尾兩百跣金功故保
 呵敢升分九域外安憐依孰辭故故外女声員才暫女良辭咳
 段良玉許臂边孟共良肩晚臂父日父玉边外蓮初曾野肩初
 員厨妻几途秋每事難厨泪女官育新化明处如附堆方怪义绿
 外香員娘过安事難厨泪女官育新化明处如附堆方怪义绿
 祥魁肩如泪少女帝乘音許娘方升習徑賦東礼株室生帝言和
 迷類船姆生女帝乘音許娘方升習徑賦東礼株室生帝言和

Lại ca đoạn Viên Ngoại táng mừng
 Tứ vãn khâm chut hương khân nguyên
 Mừng chòm ngược thê hiến mi đang¹¹
 Bân pãn hầu kê nạng noọng á
 Đo câu bươn vậ quả thảng sinh
 Tôc phạc pên lục nhinh thiếu nự
 Viên Ngoại vui mọi mự thư trai
 Mi nhinh cụng bãng chải bầu sứa
 Công ra khâm sở chùa Lôì Âm
 Mê pụt mi sương thâng chảng hầu
 Cật ten hết Kim Nự lục nạng
 Tông pi bươn duôi quan Chiêu Đức
 Cùm vãn po đượng dục ùm chòm
 Nhật vãn nhật thanh tân tha ná
 Viên Ngoại vô huấn hóa sơn kinh¹²
 Kim Nự ngược thông minh thơ phú
 Phong thanh khóp mọi xứ tây đông¹³
 Rườn Viên Ngoại mì nạng thi lệ¹⁴
 Pác Vạn hện tức thí nhờ môi¹⁵
 Xam tạm xo kết tôi gia thắ
 Kim Nự táng Chiêu Đức bân sinh
 Cụng khâm chùa tụng đĩnh chảng đay
 Vãn cón mì đạo gĩa giao ngôn¹⁶
 Bầu chề xo kết duyên giáo hóa

Đoạn nói chàng Viên Ngoại khác mừng
Kể từ lúc đốt hương khẩn nguyện⁽⁴⁰⁾
Năm Nhân Thìn toại nguyện chờ mong
Mang thai nghén nhờ ơn thượng đế
Đủ tháng năm đến độ tuần kỳ
Động dất một tiểu nhi thiếu nữ
Viên Ngoại ngồi cửa sổ thư trai⁽⁴¹⁾
"Con gái cũng như trai đều quý
Bỏ công xin nơi cửa Lôi Âm
Bụt cả hết lòng thương giáo thụ"⁽⁴²⁾
Liên đặt tên Kim Nữ con vàng
Cùng năm tháng với quan Chiêu Đức
Mẹ ngày đêm dưỡng dục chăm nom
Mỗi ngày mỗi lớn khôn thanh nhã⁽⁴³⁾
Chàng họ Viên giáo hóa dạy kinh⁽⁴⁴⁾
Ngọc kim nữ thông minh thơ phú⁽⁴⁵⁾
Tiếng đồn vang mọi xứ tây đông
Nghe Viên Ngoại có nàng nhân nghĩa⁽⁴⁶⁾
Bách Vạn tìm nhờ kẻ mối mai:
"Xin cho kết thông gia như nhất"⁽⁴⁷⁾
Kim Nữ cùng Chiêu Đức trời sinh
Con cửa phật tụng kinh sinh thế
Ngày trước trao đạo nghĩa lời tin
Không chê hãy kết thân hòa thuận...."

奇方眉桂翁重汁会姜阁年惘初回高低奇来毫升望章娶同奇妍歇
 丰艸庄花坎姜惘交碌定少外醴破高官升缘惘仰帝娘共眉分庄
 座雕疾见泣疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎疎
 泪眉疏女通改孟雷吟娶才姻绿棘滑醴破高奇升缘惘仰帝娘共眉分庄
 涓才涓生麻初父迷如秋捺伴鼓媒每似倦新帝官边菘亲故庄帝
 媒百群翁坎吱外群首眉吱浞醋吟采外信宴才改回伴嘆婿庄帝
 似吟改第群保真敢良限保合和帝嗚真肩前百脚蒙盖雨保夫瓶

Cầm môi mưa thắm sỏa thư trai
 Cạ Pac Vạn mi chải Chiêu Đức
 Vần còn khừn sớ pụt chẳng mi
 Rườn ông sinh nự nhi hoa quế
 Hửu khời mà thông ngĩ tàn ông'¹
 Bấu chẻ xo hết đồng ngĩa tọng
 Viên Ngoại vô vui toọng mừng chòm:
 "-Vần còn dú Lôi Am giao hội
 Khẩn khảm như cảm phuôi bấu sai
 Hẹn mi lục nhinh chải định các
 Bấu chẻ lược tài phọc thiếu niên'²
 Hợp kết bạn nhân duyên khời mừng"
 Khẩu lẫu thết đại đồng say sớ
 Đầy cầm môi tèo mưa phuc hồi''
 Lăn tèo mọi cảm phuôi cao đê
 Viên Ngoại cấn bấu chẻ quan cả
 Mi tin rầu mưa cạ chòm lai
 Dịch thực hửu bấu sai tư háo
 Pac Vạn dây cầm kháo mừng chòm
 Cùm vắn quan lẳng lẳng ngược vọng
 Mong hết pển pi noọng rườn chường
 Cái có mong hợp hôn giá thú
 Bường bạn thân mậu phụ cụng tông
 Bấu ngờ sớ nưa bần mi ký
 Phua mĩa xăng thâng thí pần chia
 Chiêu Đức đầy síp pi chẳng mà

Băng nhân⁽⁴⁸⁾ vào bàn luận thư trai:
"Bách Vạn có con trai Chiêu Đức
Ngày trước lên cửa phật xin về
Ông sinh hạ nữ nhi hoa quế
Cử tôi về thông nghĩa với ông
Không chê chọn kết thân nghĩa trọng"⁽⁴⁹⁾
Viên Ngoại mừng trong bụng như xuân:
"Ngày nào tại Lôi Âm cửa phật
Đóng đanh lời giao ước chưa phai
Ơn thượng đế cả hai đều có
Không chê thân nhi nữ ngay liền
Hợp đôi bạn nhân duyên đậm ấm..."
Bày mâm bàn yến ẩm say sưa
Được lời mới quay về nói lại:
"Tôi lựa tìm câu nói thấp cao
Ông Viên Ngoại đã trao lời ước
Nghe tin ta dạ rất mừng vui
Thật lòng bán không sai chút đỉnh"
Bách Vạn thu lời đính duyên vàng
Ngày đêm ước con quan chóng lớn
Sớm tác thành gia thất cho con
Tính ngày sớm hợp hôn giá thú⁽⁵⁰⁾
Bên họ Viên cũng ước cũng mong
Không ngờ số thượng phương đã định⁽⁵¹⁾
Vợ chồng chưa rõ nệnh chia phân
Chiêu Đức tuổi mười lăm chưa lớn

Trời cao vội chám đến mẹ cha
Quan ở lại thân cô tui phạm
Không mẹ cha bè bạn nương nhờ
Cô đơn mười hai mùa xuân hạ
Nhớ thuở xưa cha mẹ quan còn
Sẵn cửa cải tư trang điền sản⁽⁵²⁾
Mặc cùng ăn năm trọn ấm no
Vững vàng tựa cây đa đèo gió
Không mẹ cha con khổ mọi đường
Nay một thương thân quan Chiêu Đức
Bán ruộng vườn táng phúc mẹ cha:
"Đền công đức nuôi ta nhiều hạ"⁽⁵³⁾
Thánh nhân bày ra lệ mại thân⁽⁵⁴⁾
Cay đắng bán ao chuôm táng phụ⁽⁵⁵⁾
Mới gầy nên không có bát cơm
Nghèo đói phải sớm hôm hành khát
Chiêu Đức quan bỏ đất bỏ làng
Quan cam chịu thân quan khổn khổ
"Chu Mãi Thần đời cổ lưu gương"⁽⁵⁶⁾
Ngày đêm luyện văn chương sử sách
Ngày sau thông mọi mạch thi thư
Đỗ Bảng nhãn⁽⁵⁷⁾ nhà vua quý trọng
Tài văn chương chớ vội khi nhân⁽⁵⁸⁾
Phật Hiếu Kính thành thân có chuyện⁽⁵⁹⁾
Chịu tu thân không kém không hèn
Người nghèo sẽ làm nên có lúc

尹貴現進未命解艾壽百文過京方前將隣柴初本門黨泊心現
 伴富孤保時冷切意添添冷時坡南邊本時多尋聖過孔來城呈取仍
 富肩試辭柴助情科拜仗仿門奇生行坊去踏際涓置門棚翁飽辭
 後榮考錄尋出併登榜教翻禹樂門戶吟吟信際坡坊師功師孩贊
 而吏帝贊敲改眉度帝帝勅勿眉教寸戲似官舖泊呼恩魁身嘉
 貧苦門月信登架榜保仍翻莫異聖呼奇前選均各也士方頭祀妹
 前貧孔歲白孝恩点若共庄鯉本孔宜坪本呼曲保故仗昭印坪父

Tiên khô nhì hậu phú tuyền se
 Bản khô lại téo mi phú qui
 Không môn đày khảo thí cô nhì
 Tué nguyệt bươn them pi bầu chấy
 Câu tím pây tím sây son su
 Học rự vắn pịục lừ liệng minh
 Ôn thầy mì sương tỉnh siết rà
 Điểm bảng tổ đấng khoa ý ngài¹¹
 Nhược bầu đày bảng bài rườn vua
 Cụng nhăng đày giáo nho liệng pác
 Chảng lỏng rềng lỏng sức son vắn
 Lý ngư vượt vự môn khám quá¹²
 Bản huyện mì sây cả nam kinh
 Không thánh giáo môn sinh pèn vạn
 Quan sáng thuôn họ háng bản rườn:
 "-Khỏi lè pây khẩu trường son chừ
 Bản rườn cần côi dú hương lân"
 Sáng thời quan tím tím tím sây
 Khúc tàng quan tòi luầy kin xo
 Luầy các phó khám mùa quả bản
 Vắn nãng thâng trường giám Không môn
 Nho sị kéo sư môn lai lăm
 Chiêu Đức toọng lạc mãng khâu thâng
 Khẩu đầu lạy sư ông chiềng cạ:
 "- Khỏi tề thân lục pỵa cô nhì
 Pò mè thai bươn pi nhằng nọi

Trước khổ sau sung túc có phen
Bần bạc sẽ trở nên phú quý
Cô nhi về khảo thí Khổng môn⁽⁶⁰⁾
Năm ngày tháng luôn luôn vận chuyển
Thân nam nhi phải luyện văn chương
Học giỏi sẽ ấm thân no miệng
Nếu nhờ thầy độ lượng thương ta
Điểm bảng đạt đẳng khoa cũng dễ⁽⁶¹⁾
Dẫu không vào điện bệ cung vua
Cũng làm được thầy đồ dạy trẻ
Bảng học vấn sá kể ngày đêm
Lý ngư vượt vũ môn có bữa...⁽⁶²⁾
Bản châu có thầy khóa nam kính⁽⁶³⁾
Truyền Khổng giáo môn sinh hàng vạn
Quan chia tay làng bản quê hương:
"Tôi tìm chốn Khổng môn học chữ
Tạm xa nhà từ giã hương lân"
Dứt lời quan cất thân tìm đạo
Trên đường đi vừa dạo xin ăn
Hết hàng phố hết làng vào bản
Một ngày vào trường giám Khổng môn
Nho sĩ kẻ hàng muôn hàng ức⁽⁶⁴⁾
Bụng mừng vui Chiêu Đức đến trường
Cúi đầu lạy sư ông trước mặt⁽⁶⁵⁾
"Tôi là thân côi cút cô đơn
Cha mẹ chết tôi còn thơ ấu

Một mình tôi đói rét thảm thương
Cảnh nghèo khổ người thân không có
Tôi đến xin tìm chỗ học văn
Nhờ thầy được vài vắn cũng quý".
Thánh sư thương con trẻ khôn ngoan:
"Dạng này tất con quan quyền bính"⁽⁶⁶⁾
Nhìn người quan có tính ham văn
Đúng là kẻ ra công tìm đạo
Ta sẽ chăm dạy bảo cho ngoan
Mai ngày được ngôi sang quyền trọng
Sẵn dầu đèn ta vốn giảng văn
Cơm nước sẽ cùng ăn hàng bữa..."
Chiêu Đức quan tài ngộ mừng thăm
Ngồi trên chiếu, khai tâm thầy dạy
Ba năm trời chăm chỉ học văn
Học một chữ hiểu trăm câu luận⁽⁶⁷⁾
Thông lâu lâu mọi đoạn phú kinh⁽⁶⁸⁾
Chiêu Đức thật thông minh tài trí
Cửa thánh bèn khảo thí hành văn⁽⁶⁹⁾
Bút pháp tựa mặt trăng sáng rõ
Giảng sử kinh rạn tỏ văn phong
Thầy vừa chăm vừa mừng trong bụng
"Chiếm bằng vàng sau cũng có thừa
Đáng tài ấy đáng vua ngự trị"⁽⁷⁰⁾
Nói chi rằng tiến sĩ trượng nguyên".

女 身 悽 麻 窈 高 萬 倫 艾 雙 萬 衰 佗 空 啗 儘 苦 交 理 顏 倘 都 子 人
 金 娘 悽 伶 窈 窈 經 百 人 媿 兼 百 身 孤 拍 伶 許 望 首 魚 孔 似 作 甚 小
 娘 慮 新 妹 娥 料 交 雁 都 才 陳 難 兇 焉 佻 樂 凌 捕 鵠 妻 山 行 夫 庶
 妹 思 書 父 彌 喻 吟 燕 長 人 垓 大 孤 外 似 敢 敢 自 本 江 丈 下
 段 呖 玉 礼 玉 呖 肩 綠 帝 慙 登 臨 邊 謙 初 开 敢 礼 似 敢 在 豈 尋 更
 吟 女 月 愁 妹 群 媿 伏 芳 首 效 芳 翬 独 执 落 开 且 仍 貴 独 也 也
 吏 改 金 嶽 芳 父 改 藁 陳 昭 黃 天 昭 深 善 保 貧 保 榮 素 富 善 儲 善

*
 * *
 Lại cạ đoạn mè nàng Kim Nự
 Vần vắn lo tự lự dẫu thân
 Kim Nự ngược thanh tân đẹp đẽ
 Tuế nguyệt le pơ me liệng mà
 Tiết thái ngược dương nga yếu điệu
 Pơ me lo luận lẹo thấp cao
 Vần còn mì cảm chao Pac Vạn
 Mong kết duyên ến nhận nhân luân
 Đông chượng đay khum lông cật ngài
 Chiêu Đức toọng nhân tài vô song
 Ngờ tẩu song tân dong Pac Vạn
 Thiên số lâm đại nạn thân xi
 Chiêu Đức pên cô nhi lục pya
 Thôm nà them khôi mạ vit không
 Khô đoc xo cần boong liệng pac
 Bấu păt khai lục miac hấu mền
 Bàn bạc lục vẫn lãng kin khó
 Bấu khai tè teo bo cừu giao
 Tèo pên cần đăm khao vô lý
 Tô nhãng hãn câu pi Khổng Nhan
 Phú qui tại lâm san cần thàng
 Khô đoc dú chang háng rầu đư
 Châu lé đàng trượng phu quân tư
 Khô lé pên hạ thú tiêu nhân

*

*   *

Lại nói đoạn Ngô Bươn Kim Nữ⁽¹⁾
Ngày ngày buồn tư lự trong thân
Nàng Kim Nữ thanh tân đẹp đẽ
Tháng năm trôi ớn kể mẹ cha
Đầy tiết thái dương nga yếu điệu
Cha mẹ nàng lo liệu thấp cao:
"Ngày trước có lời giao Bách Vạn
Mong xe duyên ến nhận nhân luân⁽²⁾
Kết thông gia sớm hôm nhờ phúc
Đức nhân chàng Chiêu Đức vô song⁽³⁾
Không ngờ hai người thân Bách Vạn
Số trời gây đại nạn thảm thê
Chiêu Đức hóa cô nhi đói rách
Người làm cùng ruộng đất sạch không
Thân nghèo khó xin ăn từng bữa
Nếu ta trao ngọc nữ cho chàng
Ngày sau ắt gian nan vất vả
Không gả mang tiếng kẻ nuốt lời
Bỏ bạn cũ hóa người bạc bẽo
Câu Khổng Nhan ta liệu làm sao?
Phú quý tại rừng sâu lắm khách
Nghèo hèn nơi phố xá ai coi
Người giàu đáng con người quân tử
Kẻ khó thành hạ thú tiểu nhân

来道礼杰恁者翰
 夫婿主少凌姑捲
 莫结伴伴官少年
 躬分官伴伴官少
 得船伴伴伴伴伴
 故群伙伙伙伙伙
 陈乃庄庄庄庄庄
 呵赫乃庄庄庄庄
 赫乃庄庄庄庄庄
 乃庄庄庄庄庄庄
 金女样样样样样
 形样样样样样样
 开样样样样样样
 金女样样样样样
 女样样样样样样
 妹样样样样样样
 一礼礼礼礼礼礼
 群礼礼礼礼礼礼
 登保保保保保保
 雷音音音音音音
 登音音音音音音
 料音音音音音音
 料音音音音音音
 一音音音音音音
 是音音音音音音

Lội đạo lẽ mặc mền đã luận
 Phua mĩa chùa lo lãng cò khoen
 Mong kết ngược thiếu niên táng chôn
 Chiêu Đức quan khô bán bầu sương
 Ca đặc bạn yên trong lạng đặng
 Vẫn còn nhắng Pac Vạn lương gia
 Dong chương chẳng đày kha đạo lẳng
 Cả này đặng sung tám tợ táng
 Hec vãi pha mờ khang chẳng khôn
 Phit va rầu té lộn phải xô
 Kim Nự ngược khôi chua niên thiếu
 Hình dong ngòi yếu điệu tốt tươi
 Khai hâu cần mờ côi mắt vãi
 Kim Nự ngược vạ lại đày nghìn:
 "-Pò mè phuồi cảm khinh cảm bạc
 Thứ nhất số thượng cac pụt păn
 Hâu kết nghĩa nhân luân yêu dẫu
 Soong lẽ cảm ngôn ngự cụu giao
 Bầu che lẳng thấp cao sung tám
 Lôi Âm mi cảm sáng bầu sai
 Sam lẽ tin vạng lại giao kết
 Lêu mì tin sứ điệp vắn danh
 Sĩ lẽ đáng công khanh trường giá
 Nhất ngôn xuất tứ mạ nan truy
 Giờ này lục bầu mi vội pac
 Thà pây mì hẹn ước đuôi căn

Mặc lỗi đạo không cần bàn luận!"
Vợ chồng già lo lắng ngày đêm:
"Mong kết gā thiếu niên con bạn
Nay Chiêu Đức bản hoạn khó thương
Ô thước bạn uyên ương sao đáng⁽⁷⁴⁾
Ngày xưa coi Bách Vạn lương gia
Kết thân được thuận hòa tương xứng
Nay thấp cao ngòi đứng nhờ nhàng
Vạc lớn sánh nòi gang thất khôn
Lụa hoa ai đem lẫn vải xô
Kim Nữ Ngọc Khôi Châu niên thiếu
Hình dáng người yếu điệu tốt tươi
Bán cho kẻ mỗ cô thật hại!"
Kim Nữ nàng qua lại được tin:
"Sao cha mẹ lời khinh lời bạc?
Thứ nhất là thượng các đã phân⁽⁷⁵⁾
Cho thành nghĩa nhân luân hợp đạo
Hai là lời ước hẹn cựu giao
Không hề nghĩ thấp cao chê chọn
Cửa Lô Âm, lời hẹn không sai
Ba là chuyện vắng lai giao kẻ⁽⁷⁶⁾
Đều có tên sứ điệp vấn danh⁽⁷⁷⁾
Bốn là đáng công khanh trưởng giả⁽⁷⁸⁾
Một lời quá bốn ngựa khó thu
Giờ này lại tính lo bội ước,
Thà đừng trao lời trước với nhau

Đề lỗi hẹn về sau thật khó
Con không theo Bao Tự⁽⁷⁹⁾ ngày xưa
Đề thiên hạ làm bia nhiều đoạn
Khi nay duyên én nhận đang chờ
Bổ lại xử ra đồ giáo giở
Sinh tử do thiên số chia phân
Ai là kẻ toàn thân thơm ngát
Ai là người lột xác như trăn
Việc thiên số Ngọc hoàng đã định
Gã Thạch Sùng giàu thịnh thườ xưa⁽⁸⁰⁾
Lại thua cuộc Hăng Nô nghèo khó
Tiền tài như phấn thổ vô danh⁽⁸¹⁾
Lụa rách lẫn cái xanh không bỏ
Đồng thau còn có thể pha vàng
Quý vàng quá lòng thương hóa đá
Làm người sao coi rẻ kẻ nghèo
Tích đức để ngày sau mới đúng.
Một ngày là nghĩa trọng phu thê..."
Ngày đêm ngọc khôi châu than vọng
Trách mẹ cha có bụng bất nhân
Nàng càng nghĩ càng phiền, nàng khóc
Nước mắt rơi thánh thót như mưa
Lòng day dứt khôi châu ấm ức
Nhớ tới chàng Chiêu Đức nho sinh
Nghe chàng học sử kinh bên xóm
Với sư ông bản quán trong mường

Không ai kẻ cậ thân thăm hỏi
Kim Nữ nàg xiết nỗi mền thương
Nghèo khó cũng là chồng nghĩa nặng
Trách mẹ cha lận đận bất nhân
Làm hại đến tình duyên phu phụ
Nàng nhờ bà nhũ mẫu⁽⁸²⁾ cảm thông
Tim chàng chôn Khổng môn⁽⁸³⁾ tham hỏi
Xem rằng quan nghèo khổ sao đây?
Nhũ mẫu: "dạ", ra đi tức khắc
Nơi Khổng môn tìm cách hỏi han
Nho sinh kéo dư muôn đi lại
Mẫu đến nơi đứng dưới hàng tre
Người người vận áo the tươm tất
Chỉ một mình Chiêu Đức hàn Nho⁽⁸⁴⁾
Mặc rách rưới quần thô áo vải
Mẫu tới gần thăm hỏi đình ninh
Người gọi đến chính danh Chiêu Đức
Mẫu mới hay người thực Nho quan
Mẫu trở lại giá san người ngọc.⁽⁸⁵⁾
"Tôi đến nơi rõ mặt biết tên
Tại trường ốc hàng nghìn sĩ tử
Quần áo lành đẹp đẽ thân sinh
Chỉ một vị Nho sinh mặc rách
Đúng là chàng Chiêu Đức hàn Nho
Coi ra kẻ trượng phu tài trí
Tôi xem ra vừa ý mọi đàng

重明願彬个堆妇生体地短继啼良啗
 敬正祝国对浩夫攸身保長入彼錦句滋襄運寸歡啾仙珠西謹
 振恩地真親和枚許京帝孰空野秃班珠呂魁桃丹另勸礼豔衣
 吟惻彬夫裁交竹漏遮上差保毛棧吳了魁數花菓牡韜啗茁条官
 小玉懸世林帝劫幼帝放棧匪娘ノ玉粧玉八玉憲味許句祥吏許
 且女娥方許世化乃掖呼乃擎女熏女和女欽世香桂懸娘琮珠
 宴金啗照夜空造接攀若襪娘金鉉金狐金捧恩水踏幼身呼冠襪

Thật thà khỏi cạ nàng kính trọng"
 Kim Nự ngược mừng toọng chính minh
 Pac nàng khân bản đin chúc nguyện:
 "- Chiêu Đức lè phua hiển khoắc bản
 Pụt hâu khỏi thành thân đuôi cá
 Soong khỏi đày giao hóa kết tôi
 Tạo hóa pên trúc mai phu phụ
 Sửa nậy au mưa hẩu nho sinh
 Cừ nung hẩu dà kinh thân thể
 Nhược cạ số thượng để bầu tha
 Sửa nậy nung sai ngoa trảng đoan"
 Nàng may thôi bầu vánh nhập mây
 Kim Nự ngược mau tay một phút
 Huyền Huân, phit, thung thục, cảm nung
 Kim Nự ngược Ngô Bươn củ pac
 Phái va của phit miác nước Ngô
 Kim Nự ngược khô chua may còn
 Boóng khém nhập khi nằng liên thôi
 Toọng noọng ngược va khô thuận thảo
 Mộc hương nưc nhị đáo hom van
 Lạp què mùi mậu đàn hom phút
 Au pây hẩu Chiêu Đức bạn tiên
 Thân nằng củ pac khuyên đuôi mè
 Con quặng táng dú lè sự tây"
 On mè lại tèo pây them cần
 Sửa pây hẩu quan nung dà kinh

Hết lời lẽ trình nàng kính trọng⁽⁸⁶⁾
Kim Nữ nàng nghe ngóng xót thương:
"Cầu trời đất thành tâm soi xét
Chiêu Đức là chồng thiếp vô thân
Mẹ quốc vương tạo nên quan cà⁽⁸⁷⁾
Hai chúng tôi trời đã xe đôi
Tạo hóa kết trúc mai phu phụ⁽⁸⁸⁾
Áo này về với chủ nhỏ sinh
Ngàn đêm bạn che thân kẻ khó
Nếu số nơi thượng đế không phân
Áo này mặc sai thân dài ngắn..."
Áo đã may chưa sẵn lên tà
Kim Nữ ngọc nghĩ ra tức khắc
Nhờ Huyền Huân⁽⁸⁹⁾ chấp cánh tới trường
Đo dài ngắn thân quan Chiêu Đức
Lựa nước Ngô Trinh Thục đi mua
May quần mới khỏi châu tiền tặng
Đến tay chàng được nhận mới thôi
Nàng Kim Nữ hoa khôi⁽⁹⁰⁾ hiền thảo
Xức mộc hương quần áo thoảng thơm
Hương quế, hương mẫu đơn ngào ngọt
Đưa tặng chàng Chiêu Đức bạn duyên
Nàng còn cất lời khuyên nhũ mẫu:
"Ngày vắng bàn tới sự riêng tư
Mẹ chịu khó đi cho lần nữa
Đem áo quần tặng chủ che thân."

听 夫 竟 蛛 蛛 降 塌 蛛 船 母 外 外 外 侯 父 帝 金 娘 羞 襪 宜 礼 禹 羞 蛛 巾 船
 吏 俾 请 听 鼓 蛛 条 踏 踪 句 大 边 外 生 笑 依 女 眉 听 乃 襪 被 门 襪 连 怆 方
 听 仁 吟 寸 听 运 纷 外 沃 听 吟 娘 许 步 许 孤 听 方 听 娘 以 帝 被 合 保 襪 毒 蟹
 信 美 信 恩 吟 列 坛 来 听 娘 许 步 许 孤 听 方 听 娘 以 帝 被 合 保 襪 毒 蟹
 听 正 鼓 对 每 甜 泪 沃 沙 雷 官 女 床 妇 都 惹 听 科 朴 依 短 莫 青 官 朴 惊
 竟 明 如 根 跋 泪 沃 沙 雷 官 女 床 妇 都 惹 听 科 朴 依 短 莫 青 官 朴 惊

Sáng mẹ lại sáng tin cạ pi:
 "-Phua mĩa rà nhân ngĩa chính minh
 Pi hạy chữ cảm tịn của noọng"
 Mè lục sáng thuôn toọng đũa căn
 Mè hạy pây cạ cảm mọi đũa
 Chàng thối mè liện lít cảm thàng
 Trường ốc tèo phân vân khâu ooc
 Mè mưa dặng ngoại noọc bại sa⁽⁶⁰⁾
 Chiêu Đức luây oóc mà tó nà
 Mạu nhân củ pac cạ chiêng quan:
 "-Khôi pên mè liêng nằng Kim Nự
 Nằng khôi phac cảm hâu khôi mà
 Pụt sinh quan - nằng là phu phụ
 Pò định khai au hâu đá do
 Đầy hân quan bản cô lại tứ⁽⁶¹⁾
 Kim Nự ngược nhằng chữ nhằng sương
 Nằng mì kệ thương phương mè pụt⁽⁶¹⁾
 Nhược cạ ruyền nhằng chữ nhằng khoa
 Sửa nầy nằng nhập mà nằng phác
 Quan núng khâu ngòi mực cảm y⁽⁶¹⁾
 Lẹ sửa bầu tên tì tràng đoan
 Vụ môn chảng hợp bạn Kim ngư⁽⁶²⁾
 Nhược sửa núng bầu thư lê đá
 Mè liện chao sửa phả hâu quan
 Khôn vuông cạ miâu làng nằng phác"
 Chiêu Đức quan nà miác hư kinh⁽⁶¹⁾

Nhắn mẫu đoạn nhắn tin gửi sī:
"Vợ chồng là đạo nghĩa chính mình
Chàng hãy nhớ lời tin của thiếp".
Hai mẫu con như hết lời vàng:
"Mẫu nhớ chuyển tới qua cận kề".
Mẫu nói thôi xá kể xa gần
Mau cất bước tới trường bên xóm
Sau bụi tre mẫu bán tin vào.
Chiêu Đức vội ra chào trước mẹ
Mẫu bà liền kể lễ trình quan:
"Tôi là mẹ nuôi nàng Kim Nữ
Nàng khỏi châu có cử tôi về...
Bụt đã định phu thê nghĩa nặng
Cha mẹ nàng dạ cũng rất ưa
Khi quan hóa bản cô⁽⁹¹⁾ lại chối
Kim Nữ nàng còn nhớ còn thương
Nàng đĩnh ninh thượng phương lời Bụt
Nhược tình duyên đạo đức còn ninh
Quần áo tặng bạn tình nàng chúc
Quan mặc vừa đúng mức cảm y
Nếu quần áo không dài không ngắn
Đúng vũ mô hợp bạn kim ngư⁽⁹²⁾
Nhược quần áo không vừa là hết..."
Mẫu liền trao gói tiếp tay quan
Trầu cau ca tẩm khăn nàng gửi
Chiêu Đức, chàng nhận gói tâm tình

女 娶 慣 門 坎 塚 和 娘 吟 身 願 奴 咏 家 境 都 恋 都 切 休 思 當 務 交 穎 敗
 少 敗 身 孔 討 姻 因 許 庄 洞 誓 保 每 冤 帝 料 辨 平 併 恹 音 并 先 落 來
 青 諸 飢 賢 坤 伴 仙 把 屠 禍 心 下 肚 乃 赴 祿 未 也 殊 劫 外 私 光 前 高 吏
 身 仍 僉 聖 吟 党 似 涓 呵 罪 一 志 暖 边 併 實 色 納 料 方 帝 把 豈 吟 濕 差
 玉 玉 坏 肩 戚 弃 伴 害 勾 凌 肩 官 念 肩 肩 許 曉 姑 吟 請 祿 麻 立 舖 凌 了
 拜 道 乃 仍 習 凌 綠 乃 毋 要 本 士 雀 保 玉 幼 林 群 方 乃 晨 凌 賤 娘 咬 坏
 惹 菱 姪 恩 哥 收 鵝 駐 此 保 娘 哀 官 乙 惹 株 李 曾 姐 义 晏 幼 僉 恩 保 身

"- Ôn bái ngược thân sinh thiếu nợ
 Ngĩa đạo ngược nhãng chữ văn xưa
 Pử này khởi bản cơ thân hén
 Ôn nhãng mì thánh hiền Không môn
 Sơn tập chắc cảm khôn đuôi tàn
 Hết lãng tè đàng bạn nhân ruyền
 Cây rục bạn cân tiên khôn và
 Cả này hại mừa pyá hầu nằng"
 Mê mậu cứ pác khan chãng cạ:
 "- Bấu yêu lãng tội vạ thàng thân
 Nằng pôn mì nhất tâm thề nguyệן
 Lượng sị quan chí bển bấu nò?"
 Quan hác năm đầu cò mọi nhệ:
 "- Ất bấu mì pện nầy oan gia
 Ôn ngược mì srong qua đày dưng"
 Mê au hầu quan nùng liên du
 Mừ pác ngoài bâu sư pện liên
 Tằng khen cò nạp pín bặng đờ
 Chiêu Đức cạ: khôi chua srong siết
 Ngĩa nầy chữ vạn kiếp bấu lùm
 Nầu cảm nùng đày chòm mùng toọng
 Au lãng mà pyá noọng tè đàng
 Bản tiện rộp phong quang chòm máu
 Ôn nằng chữ cảm cẩu tiên giao
 Bấu chề lãng thấp cao lạc loài
 Thân khôi lều khó rại lai văn

"Cảm tạ ngọc thân xinh thiếu nữ
Nghĩa đạo nàng còn nhớ ngày xưa
Nay ta hóa bản cô hèn kém
Ơn thánh hiền tựa chốn Khổng môn
Học hành chút lời khôn với bạn
Còn xứng đâu kết bạn nhân duyên
Thân cóc ước bạn tiên không thể
Của nàng ta gửi trả lại nàng".
Bà mẫu cất lời than mọi nỗi:
"Không yêu sao rước tội vào thân
Nàng giữ trọn nhất tâm mình hệ⁽⁹³⁾
Còn nho quan bên chí mức nao?"
Quan tự nghĩ thấp cao mọi nhẽ:
"Nếu không thông cũng kể oan gia
Được lành lặn ơn nhờ ngọc nữ"
Mẫu ép chàng mặc thử cho coi
Áo vừa sát không dài không rộng
Quần vừa như đo chấm gót chân
Chiêu Đức cảm khôi châu tha thiết;
"Ơn nghĩa này vạn kiếp ghi lòng
Bên mình có hình dung hôm sớm
Lấy gì mà hoàn tặng nghĩa nàng
Bản tiện đợi phong quang⁽⁹⁴⁾ sẽ trả
Ơn nàng ghi lời cũ tiền giao
Không chê chọn thấp cao lưu lạc
Thân tôi qua đói khát lâu ngày

青帝巧珠百歡
 增珠困魁吡相歡
 欣呵大拜卡鶴書浪彩東心麓吟充在吟呼伎呵班來未短見牙
 地甚意魁封應陪禽儻地其万几雷吟充在吟呼伎呵班來未短見牙
 然徵世者排綠約鳳書藝仍年眉官歌孤寸涓欣呼班來未短見牙
 咱麻併吟草心想乃解歧切干思暹吟涓強柔魁吟襪許旗係方葩
 聾併保林宜情鳳政杰傑併詰息日配母官母坏拾仍外激代服被

Xu tình nghìn tha hãn rọ dá
 Sương mà tội ơn á chua tai
 Bầu sương rà ý dai khôn nai
 Phác cảm chạ ơn bài khôi chua"
 Quan thảo bài phong sư tháy pac
 "Tình tâm ruyền phượng hạc tương hoan
 Phượng sường ước kết loan chòm phảng
 Văn này phượng lia rằng đô khôn
 Mặc chải loan mền bèn sung tằm
 Bầu che nôộc bắc bảm đông khăm
 Sương siết nhằng cam tôm ám này
 Chừ xiên niên vạn tời bầu lùm
 Khăn khăn mì kỳ cảm sư phác"
 Viết thôi quan nà miác liện phong
 Phuôi cảm tằm cảm sung ân ái
 Mạu mưa thảng cửa đại cạ năng
 Quan chẳng thuôn mọi cảm hầu á
 Mạu tèo rườn kê cạ ruyền do:
 "Khôi pây hãn hãn nho quan cá
 Síp cảm cạ ơn á đây sương
 Nhằng sửa của Ngô Bươn nạng phác"⁶⁶
 Khôi hầu quan nà miác nung đu
 Kích thước ngòi nài thư lạ dương
 Tài nà mì trắng đoàn tên ri
 Chiêu Đức quan nam nhi khô khát
 Nung bầu sửa nà miác khéo đo

Mắt đã thấy tai nghe mọi sự
Thương tôi nàng ngọc nữ châu trai
Không thương chẳng thể nài đâu đó
Chịu ơn nàng xin ngỏ đôi câu".
Quan thảo bức phong thư thay mặt:
"Mối nhân duyên phượng hạc tương đương
Phượng mong kết cung loan nghĩa cả
Nhưng phượng nay lìa tổ trụi lông
Trời cao thấp biết cùng ai ngỏ?
Thắc phiền khôn tìm ở gà rừng!⁽⁹⁵⁾
Nhớ thề cũ vợ chồng chung trướng
Nhược loan còn nhớ phượng trụi lông
Loan dù đã bay tung trời thắm
Đừng chê chim náu chốn rừng sâu
Thương mến phượng, phượng đâu kém cỏi
Nhớ nghìn năm phượng mãi không quên
Vì nghĩa nặng thành tâm vài khúc..."
Viết xong quan Chiêu Đức cẩn phong⁽⁹⁶⁾
Đủ ý nghĩa sâu nông ân ái
Mẫu về nơi cửa đại trình nàng
Đem theo đủ lời vàng quan cả
Về tới nhà kể rõ nguyên do:
"Tôi tới gặp hàn nho Chiêu Đức
Lời lời khen người ngọc mến thương
Còn quần áo Ngô Bươn gửi tặng
Tôi cho quan trường ốc mặc xem
Quần áo vừa như in như ngắm
Không vạt dài vạt ngắn khó coi
Quan Chiêu Đức mỗ cô nghèo khó
Mặc áo quần ngọc nữ khéo đo

呂新齊妾, 考年訖
 相清擾罕, 呼少竟一
 希審似排, 未姚欲意
 秋他肩引, 眉花白宴
 如曉那妹, 官玉未每
 姻親屋醜, 秀女秋吟
 色相坊吟, 照金开每
 涅恩昭害, 少昭彬
 尋雖新色, 效父囑
 困懸買婿
 心意仇
 要意呈
 欲对左
 匠吟改
 貧保併
 仁扶金
 女大

Sắc nựa như lục vua sường lạ
 Tướng mạo ngời tha na thanh tân
 Trường ốc ná mì cần hầu táy
 Cảm phuôi mè dận báy tâu nua
 Chiêu Đức quan mì sự cạ khảo"
 Kim nự ngược va đảo thiếu niên
 Khay hãn sự viết ten pị ký
 Mọi cảm mọi thực ý nhất tâm
 Net út như va phong thục thí
 Khãn khãn đạo nhân ngĩa mản quây
 Chiêu Đức lẽ phua hấy yêu dẫu
 Hại thác pò bấu hâu ý khôn
 Thiếu nự ngược Ngô Bươn chiêng pò:
 "Chiêu Đức quan tài ngô hãn hoi
 Bân sinh lông kết đôi dưới khơi
 Tâm pura pị nhãng nọi xằng chàn
 Cúa lệ mì quan làng chang chậu
 To tường rầu bấu lấu cảm lãng
 Đạ đính ước cón lãng đoạn đá
 Sở pãn quan pên pạ bản cô
 Pò mè tèo dây đư bấu hâu
 Tọ lá lục thiếu nự nhãng srong
 Khôn rọi đạo thê dương nhân nại
 Ôn pò hạy srong hải lục nhình"
 Viên Ngoại đá cao thanh Kim Nự:
 "-Mẫu điệp câu bấu hâu điệp đại

Sắc da tựa con vua đẹp lạ
Mặt mũi thêm tướng mạo hào hoa
Cả trường ốc không ai sánh kịp
Nghe lời hay đúng dịp trình thưa
Quan Chiêu Đức gửi thư phúc đáp".
Kim Nữ nàng người đẹp thiếu niên
Coi thấy chữ bút nghiên chàng chép
Độc lời lời ý đẹp nhập tâm
Nét bút tựa đàng tuần hoa nở⁽⁹⁷⁾
Cả tấm lòng đức độ khiêm nhường
"Chiếu Đức đúng là chồng yêu dấu
Hại thay cha mẹ thiếu ý không"
Thiếu nữ ngọc Ngô Bươn trình báo:
"Chiếu Đức quan tài ngộ giỏi giang
Trời phó kết tao khang phu phu⁽⁹⁸⁾
Từ lúc còn tuổi nhỏ giường hoa⁽⁹⁹⁾
Lẽ vắt có quan lang mai mối⁽¹⁰⁰⁾
Cha nhận lời không chối một câu
Định kỳ hẹn cùng nhau kết bạn
Không ngờ quan gặp nạn bản cô
Lòng bố mẹ sai sơ bội ước
Nhưng lòng con rất mực mến thương
Khôn lỗi đạo thế dương nhân nghĩa
Xin mẹ cha thương trẻ nữ nhi..."
Viên Ngoại quát tiếng chì tiếng bác:
"Mày yêu - tao không chấp - yêu sông.

致 佻 佻 保 开 理 耻
 羞 扶 偁 恩 慕 的 於
 佻 咏 偁 娘 增 的 於
 礼 聘 父 娘 增 的 於
 保 弦 及 全 娘 拈 分
 赠 絳 幼 全 娘 拈 分
 拙 拘 幼 亦 新 每 地
 招 方 空 百 月 娘 地
 措 滄 官 車 帝 礼 因
 散 寔 長 寺 地 玉 封
 金 女 且 致 吟 保 啞

Lục pya câu bầu khai kim của
 Nhược lục mẫu toọng mộ ước tra
 Câu riệc au ngân thua khai nặc
 Lẹ sinh phỏ bầu pất sip phân
 Sỏi, vèn cặp kim ngân, mu lâu
 Lụa phít au mà hầu mọi tàng
 Nộp câu soong pac chàng ngân chay
 Chiêu Dưc quan xa đày lê au".
 Chá nậm khừm tênh khau khỏn ước
 Hết thục tha lục nguộc kê sầm
 Kim Nự nguộc ngìn cầm bầu pac.

*

* *

吏 呼 又 醫 来 攸 生
 坊 屋 般 史 来 攸 生
 獨 插 時 史 来 攸 生
 盆 插 埗 左 屋 女 論 綠
 詩 身 賦 官 筆 研 伴 恂
 自 賦 玉 保 强 班 全 温
 以 幻 被 吳 許 心 遮 女
 想 約 唸 人 許 心 壯 身
 金 女 姑 人 心 乐 亦 併 渴
 襪 袴 虹 紕 亦 亦 亦 其
 帽 巾 鞋 紕 亦 亦 亦 其
 如 真 月 个 个 个 个 吟

Lại gạ đoạn nả miác nhỏ sinh
 Trương ốc son sử kinh luận ngự
 Thoảng điếp thâng Kim Nự bạn ruyền
 Puồn thân tả but nghiễn quan chạn
 Thơ phú quan bầu cang bầu ôn
 Tứ văn nguộc Ngô Bươn Kim Nự
 Nhập au sửa mà hầu dá thân
 Sường ước nậm nhân tâm sây khat:
 "-Kim Nự noọng nhập mà hầu pi
 Sửa khóa noọng nhập mà hầu pi
 Mả khân của noọng nhu va khời"
 Nàng khiến mè lạo môi mà cạ:
 "Noọng chân mì sương cá thực cầm

Con cô tao không hàng ăn của⁽¹⁰¹⁾
Nếu như mày bụng dạ ước mơ
Tao gọi bạc ngàn thua thật nặng⁽¹⁰²⁾
Sinh lễ tao không nhượng mười phân⁽¹⁰³⁾
Hoa, vòng với bạc vàng rượu lợn
Lụa là đều phải trọn mọi đường
Hai trăm lạng bạc thường bạc nén
Chiêu Đức quan nộp vện lễ đầu
Tao cho phép đón dâu tức khắc".
Ngao ngán lòng nàng khóc thương thân
"Hỡi rượu gạo bạc vàng sinh lễ!
Giá con người mới quý làm sao!
Tát nước ngược đời cao khôn ước !
Làm vừa lòng người ngọc khó thay!
Nàng Kim Nữ đấng cay mọi khúc.

*

* * *

Đoạn kể quan Chiêu Đức nho sinh
Nơi trường ốc học kinh luận ngữ
Thoảng nhớ nàng Kim Nữ bạn duyên
Buồn thân bỏ bút nghiên quan biếng
Thơ phú quan không luyện không ôn
Từ ngày ngọc Ngõ Bươn Kim Nữ
Gửi áo quần chàng giữ thay thân
Nhưng mong nhớ ngày đêm ruột héo:
"Kim Nữ nàng niên thiếu mến thương
Quần áo tự bản hương gửi tới
Mũ khăn nàng chẳng thiếu chẳng sai
Nàng nhờ mẹ lão nuôi đưa đến
Nàng thực lòng thương mến nhất tâm

事併慕交礼生吸大降泪律远於許归浥勤斗欣蝴蝶天堂金得大
 降保恩首駐養困蝶困困边葦隈保仍赤鞵地致蝶碧歸第棠曾
 断思班故高妹妾素殊本杉录汀綿珠如俠魁高女泪效穿世门飭
 羞了梧姪淫交秋困律吟勤变禹恩魁夫婢信丈金困闹透恹孔雀
 欣如玉吟凌眉許姑保约勤乙湏海妹绿帝官万伴意或肆雀伴官
 姊妹礼請吱仍保許淪德歎燕开拓父结善身白呀景桂蜂官生方
 鼠父甫仍保攷父保晚妹翅鯉室僕秋约着盈太祥望月蛻舟攷昭

Rủ là hãn khô khăn chàng sự
 Pô me noọng lêu tứ bẩu sương
 Tậu lữ ngược Ngô Bươn toọng mộ
 Nhằng chữ cảm pừa cô cự giao
 Bẩu che lãng thập cao của lệ
 Lục nhằng mi pò mè chượng sinh
 Pô bẩu hẩu lục nhinh khôn cái
 Bẩu hẩu noọng khôn nài điếp dai
 Đăm năm bẩu lợt dài khôn chàng
 Ma suông ước khấu bán khôn thâng
 Pya piộc ước dao bán khôn piot
 Lý ngư ái piểu loọc pèn luông
 Hại thay tu Vụ môn cách viện.
 Đẹp mặt them toọng mền ruyền ưa
 Tọ pò mè khôi chua bẩu hẩu
 Ước kết ruyền phu phụ nhằng quây
 Chước rãng đay xe đay xích thâng"
 Puồn thân quan tùm nằng mùng dao
 Thái Bạch vạn trượng cao Bắc Đẩu"
 Táng rãng bạn Kim Nụ lục cần
 Vọng cánh ý khôn thâng điếp hó
 Nguyệt quế chại cửa sổ bích thiên"
 Queng quý rọt thẩu xuyên sư đáng
 Thân quan hạc mơ máng lo puồn
 Nho sinh bạn Không môn nòn đắc
 Chiêu Đứơc quan hạc sục tăng đai

Hay là thấy khó khăn nói thử
Cha mẹ nàng chẳng nhớ chẳng thương
Dẫu là ngọc Ngô Bươn yêu quý
Còn nhớ lời thề biển hẹn non
Không chê chốn đê hèn gian khổ
Con còn nhớ cha mẹ chăm nuôi
Cha không thuận con thời hết cãi
Cho không ượng con chỉ mền suông!
Ai dò đáy dòng sông hỏi bạn?
Thân sóc mong vào bản được nào⁽¹⁰⁴⁾
Anh Vũ⁽¹⁰⁵⁾ ước trăng sao không thể
Lý ngư mong vượt bể hóa rồng
Hại thay của vũ môn cách viễn
Thấy nàng xinh bụng mền duyên ư
Nhưng cha mẹ không thừa không nhận
Ước duyên may nhưng vẫn chưa thành
Có kể gì xích thẳng xe chỉ...⁽¹⁰⁶⁾
Buồn thân quan ngồi đấy trông sao
Thái Bạch vẫn nhòm sao Bắc Đẩu⁽¹⁰⁷⁾
Ví như nàng Kim Nữ cô đơn
Như Hồ quốc Chiêu Quân nhớ nước⁽¹⁰⁸⁾
Bóng trăng soi chênh chếch bên song
Tiếng khảm khắc rừng xanh khuya khoắt⁽¹⁰⁹⁾
Thân quan càng bút dứt lo buồn
Nho sinh bạn Không môn gái ngủ
Chiêu Đức quan ủ rũ mơ màng

女嬰願門兒索似女糠乃都方官
 叔昆孔蛛歌仍边金糟帥得百呼
 來事分顯杉秀辭小班妇江寐聖
 徑各都世父昭尋救格夫分麥敢
 温戶帝惹惹号龜吟玉嫁帝宜父
 窈窕的廿廿坏妹灵对党得方欣
 躬身宜一登命父娶姑許菓昭分
 現孩負了我自雀父裁請孩父保

Yêu điệu ôn vọng lai thực nự
 Thân quan lo cac sự phòng vãn
 Quan ước đay đũa phãn khãn nguyên:
 "- Nhất lễ on thể hiển Không môn
 Soong lễ on pò bản, mề pụt
 Minh khôi hiệu Chiêu Đức cô nhi
 Pò mề thai tâm pi nhãng nọi
 Siêng liêng gỏi châu khôi pên cần
 Kết đũa ngược Ngô Bươn Kim Nự
 Hảu đàng ruyên phu phụ tao khãng"
 Nòn đắc đay phãn chang cùm nầy"
 Chiêu Đức quan mọng mị đắc đũa
 Phãn hãn pò vãn xưa Pac Vạn
 Hiệu mà năng bường xãng cạ quan:
 "-Lục câu kết nhân ruyên phu phụ
 Viên Ngoạ mền bấu hâu mặc mền
 Lều mì chao đũa căn nả chua
 Lục câu chữ khâm số Lôi Âm
 Tự nhiên pụt hác phãn cãm cạ
 Hác rụ đũa ngược á kết đôi"
 Pò phuối đoạn xong thối liệu tèo
 Súc đũa tòng bạng chiểu tha hãn
 Chữ điép thâng cãm phãn mãng toọng
 Lục pyạ bản hác vãn sương thâng
 Pò khôi thai liệu hãng cặn nầy
 Bấu luôn mị mọng mị phãn hãn

Quan thoảng nhớ tới nàng Kim Nữ
Nghĩ miên man các sự phòng vãn⁽¹¹⁰⁾
Quan vọng tưởng ba phân cầu ước:
"Nhất là nhờ thánh đức Khổng môn
Hai là cậy công ơn mẹ bụt
Tên tôi là Chiêu Đức cô đơn
Cha mẹ chết từ năm còn bé
Bụt linh thiêng cứu kẻ bản hàn
Được biết ngọc kinh trâm⁽¹¹¹⁾ Kim Nữ
Cho hợp duyên phu phụ tao khang
Xin bụt giác mộng vàng xem thử...."
Chiêu Đức quan mộng寐 say sưa
Mơ thấy bố ngày xưa Bách Vạn
Hiện lên ngồi bên cạnh giường quan
"Con ta kết phượng loan phu phụ
Viên Ngoại từ xá kẻ làm chi
Đã giao kết từ khi cầu bụt
Con ta lên khấn trước Lôi Âm
Tất sẽ được bụt phân bụt xử
Tự khắc giành ngọc nữ kết đôi"
Báo xong bố vụt rời biển mắt
Tức thì quan thức giác về phòng
Nhớ lại giác mộng vàng mừng dạ;
"Con mồ côi trời đã yêu thương
Cha đã chết bao năm rỗng rã
Ta chưa từng mộng寐 thấy về

許銀新乙念初坏廷併襪敢奢出以塞勤降帝登敢生百共負百許
 戰災詳礼摩法奔轍宮退速寒速泪主泪下敢疏群官才良外才結
 侍乙以帝良官長彬瀕厨敢官準官良伏厨官釋良許及厨生依緣
 雷出通如泪奔雷降若忌端仗雷眩捲宮雷雷雷雷雷雷雷雷雷雷
 誓親神柯呈深音福嗜子归士音方鐘廣音殊名福麻外音女生竹
 願泪呂慈架身伏欣許靛治容伏香堂新閣生劣迦界欣許安劣婚
 誓鄰厨定叨浹疏帝礼連厨珠主贊代規山仗跪释下琴庄狄耽合

Hâu chắc tuyền Lôi Âm thè nguyệt
 Siêng liêng át xuất hiện lòn thàng
 Tô tướng khau thông thân chua lạ
 Ất lê đày noọng á định rườn
 Niệm mừ khừn thàng chiềng nai sáy
 Xo phép quan tề luày một thân:
 "-Khôi tề khừn Lôi Âm sớ pụt
 Ngộ mây bán giáng phuc đày hãn⁽⁷²⁾
 Sương hải tua khô khấn lê hầu"
 Lạy thôi chùa quân tử liền pây
 Văn tóc văn tàng quây chùa tuây
 Bản hãn quan nho sị ruối rong
 Xuất tóc chôn Lôi Âm chau pụt
 Khau thàng quan Chiêu Đức chut hương
 Sại dùa khừn đóng chuông dạy đàng
 Đọng thàng pụt cung quáng hiện lỏng⁽⁷³⁾
 Giáng hạ chùa Lôi Âm sơn các
 Đày hãn quan nà miác nho sinh
 Dâng sớ chữ tính danh Chiêu Đức
 Văn còn khừn cầu phuc Thích Ca⁽⁷⁴⁾
 Sinh quan hầu lỏng mà hạ giới⁽⁷⁵⁾
 Pac Vạn cấp Viên Ngoại song cằn
 Cụng khừn chùa Lôi Âm chằng hầu
 Viên Ngoại sinh quý nự lực nhìn
 Pac Vạn ý cụng sinh Chiêu Đức
 Hầu kết ruyên mai trúc hợp hôn

Không hề biết lời thề lời nguyện
Nay linh thiêng xuất hiện trong mơ
Nói mình bạch nhỏ to chuyện cũ
Tất được nàng ngọc nữ về nhà".
Quan quý lạy bàn thờ quốc mẫu
Rồi quan liền lằm bằm một thân:
"Ta lại đến Lôi Âm thờ bụt
Ngộ may trời giáng phúc cho chẳng
Nếu trời thực mến thương kẻ khó"
Lạy xong người quân tử bèn đi
Ngày tiếp ngày đường xa quan thấy
Một thân người nho sĩ ruỗi rong
Vào đến chùa Chiêu Đức thấp hương
Sãi lên bệ rung chuông vang dậy
Động lòng bụt thượng đế hiện thân
Giáng hạ cửa Lôi Âm sơn dã
Trông thấy quan nho sĩ dương gian
Dâng sớ gửi đích danh Chiêu Đức:
"Ngày trước lên cầu phúc Thích ca
Bụt ban trẻ đưa về hạ giới
Bách Vạn cùng Viên Ngoại tri âm
Cùng lên cửa Lôi Âm xin đức
Viên Ngoại sinh ra bạch nữ nhi
Bách Vạn được con trai Chiêu Đức
Bụt trao lời mai trúc kết duyên

兆著貞情 伏仁世仇 伏姪官女 彬閣量下 高鶴伏形 音首生
 坐羞情 几倚地 秋修 鄒憲 欽許 娟耐 奎域 宮恩 天濕 白如 化雷 塘鄰
 似 似吟 許仁 命麻 方儘 羞於 化敗 恁娘 婦倫 達王 呼瑾 啗身 命鄒 咆
 命 汝眉 开 眉 固 良 積 許 超 凌 現 他 拾 玉 夫 人 迫 君 每 喝 豈 波 絲 皓
 主 边 連 保 玉 官 羅 儘 付 儘 仍 伏 如 配 曾 边 道 咋 收 伏 須 昼 伏 官 退 晚
 万 方 外 嫁 女 方 答 父 庄 乃 伏 係 光 蘇 方 群 糠 許 凌 吟 許 瑶 退 尸 伏 物
 百 聆 員 狄 金 胎 庄 携 伏 自 恩 映 毫 現 胎 收 槽 者 收 每 付 鴿 呀 左 褂 景

Pac Vạn chúa minh cần tần hóa
 Chiêu Đức pên lục pya khô khan
 Viên Ngoại liên mì cảm tình phụ
 Lục nhìn bầu khai hầu kê mền
 Kim Nự ngược mì nhân thương tình
 Chiêu Đức quan cô minh khai phya
 Chàng lặn lội khùn mà xo pút
 Tời pò miền tịch đức tu nhân
 Pút giáng phó hầu mền lòng thê
 Tuấn nậy mền chịu khô hàn cơ
 Toọng pút nhằng ái ư lục pya
 Ngìn sương pút hiện hóa hầu hần
 Hào quang như tha vẫn rung chôi
 Hiện lòng phuôi thập thỏi đuôi quan:
 "Chiêu Đức tăng ngược nàng Kim Nự
 Vẫn còn pên phụ phụ khoắc bân"
 Tao khạng đạo nhân luân cung các
 Đá hầu lo bực đat tư lương
 Vẫn lẳng hêt quân vương thiên hạ
 Mọi cảm pút mọi cạ tháp cao
 Phó hầu tua chim rao bạch hạc
 Chim rao rụ chảng pac như cần
 Sáng thỏi pút biển thân hóa hình
 Tả se quan một minh Lôi Âm
 Lay pút thỏi tèo lòng tàng cầu
 Cảnh vật ngòi lau lâu đua xinh

Bách Vạn sớm quy tiên châu phật
Chiêu Đức thành cô cút khó khăn
Viên Ngoại vội sinh lòng tình phụ
Con gái không định gả con cô
Nàng Kim Nữ nhớ lời giao kết
Thân bản cô Chiêu Đức gian nan
Lăn lội tới chùa vàng thăm bụt
Thấy bố chàng tích đức tu nhân
Bụt liền phó cho quan hạ thế
Tạm tuần này chịu khó cơ hàn".
Lòng bụt cả mến quan Chiêu Đức
Bụt nghìn thương hóa phép hiển linh
Hào quan sáng bên mình chơi chọi
Hiện thành con chiếu rọi cho quan:
"Quan Chiêu Đức cùng nàng Kim Nữ
Ngày xưa là phu phụ thượng thiên⁽¹¹²⁾
Tao khang đạo nhân luân lâu các
Đừng để cho nhiều khúc thâm thương
Ngày sau sẽ làm vương thiên hạ"
Bụt phán truyền mọi nhẽ thấp cao
Liên phó đôi Kim dao bạch hạc⁽¹¹³⁾
Kim dao quen đối đáp như người
Dặn thôi bụt lên trời biến mất
Để lại quan cửa phật Lôi Âm
Quan lạy bụt theo đường hạ giới⁽¹¹⁴⁾
Cảnh vật xem phơi phới đua xanh

Bách từng họa bướm ong tìm nhị
Ve nỉ non đường ý mong chờ
Tựa như kẻ ngâm thơ trường hận⁽¹¹⁵⁾
Chiêu Đức quan trách phạt than thân
Ngoạn cánh mới phân vân chốn lạ
Chùa Lô Âm sơn dã đẹp xinh
Bạch đàn tỏa hương than ngào ngọt
Làm người nơi chốn đất thế đồng⁽¹¹⁶⁾
Quá vui thú quên đường hạ giới
Vi nhớ nàng Kim Nữ hằng nga⁽¹¹⁷⁾
Về đến nơi đất tổ bản mường
Lại ra mắt Khổng môn trường ốc:
"Một tháng qua vắng vắng nhà
Nay trở lại ngâm nga thơ phú"
Kim dao theo thông tỏ mọi đường
Gà gáy sáng gáy dồn báo thức
Chim gọi quan Chiêu Đức đọc kinh⁽¹¹⁸⁾
Coi nhau tựa em anh ruột thịt
Chim nghe quan thỏn thức tư lương⁽¹¹⁹⁾
"Nàng Kim Nữ còn thương chăng nhỉ?
Hay đã về chốn mới quên sau!"
Kim dao biết nói câu nhân nghĩa:
"Chùa lô Âm còn kể truyền ngôn⁽¹²⁰⁾
Xòe đôi cánh chim khôn an ủi
Giải rõ ràng mọi nỗi nông sâu

者嗜女嗜岸泊鬻未重俾别未切修效过取望
 翁庄金碧远催病曰轻依新郡至有定封吟收
 挑吟娘武低雁笔拖由思麻曰思月港自庶玉消
 建啗地燕羊朴吧寸绿眉未建相花安祥髯伴朴
 主自耽如牧仍建官事齐朴摩吟向齿官教嫫
 创方侷蝶海姐堊方创似吟吟笑每尊伏冲官肩
 笔始乙狭北肅鸿船笔助娘骷醜保求曰李竟未
 托吟放他碧鸥

But chep chua liên phê: chữ dá
 Chiêu Đức cù pac cạ chảng khan:
 "Ăt mảu chặc tí năng Kim Nự?"
 Sứ điệp như Tô Vũ xưa kia⁸⁰
 Bắc hải mục dương đê viện ngân
 Tuc thư nhãng phác nhạ tin thảng
 Chim rao liên sạ khôn bướng ná
 Chiêu Đức quan thuôn dạ viết sư
 Bút chep sự duyên do khinh trọng
 "Chặc cấn tề mi toọng sương rá?
 Năng cỏi phác sự mà hấu biết"
 Cò ngầu mừ liên viết lỏng sư
 Phuoít mọi cảm tương tư chí thiết
 Bầu chữ câu va nguyệt piếu sông
 Cầu pụt dù mưa mường định số
 Viết xong quan táng tậu phong qua
 Mừ quan úm nôc mà cạ chặc:
 "-Pi mi ruyên bậu nguộc vản xưa
 Sư nây pỉ phác mừ cỏi chữ"
 Tinh gắm nôc liên dú bầu hàng
 Thạc pich ooc bông khôn hấu kiết
 Cạ thuôn câu chí thiết tri âm
 Pioóng nôc pây tím thảng thảo xá⁸¹
 Tha mền lè khùn phạ ngòi tông
 Tóp pich nôc bên sung chang há.
 Chim rao bên khâm quá bên mây

Chim khuyên như nhớ câu "vững dạ"¹²¹
Chiêu Đức quan bày tỏ mọi đường:
"Chắc chim biết tin nàng Kim Nữ
Nhớ chồng như Tô Vũ hiền thê"¹²²
Chồng Bắc Hải chặn dê viễn ngàn¹²³
Nàng không từ gửi nhận tin thông"
Kim dao đứng rửa lông bên cạnh
Chiêu Đức quan tính toán viết thư
Bút chép mọi nguyên do kính trọng.⁽¹²⁴⁾
"Nếu nàng còn có bụng thương ta
Nàng hãy gửi thư hoa cho biết"
Cổ ước tay liền viết thành thư
Bói hết nỗi riêng tư chí thiết
"Không phải câu hoa nguyệt lãng nhăng
Cầu bụt tại mừng bản định số"
Viết xong quan dán kín phong thư
Quan mừng dạ ôm chim phong sắc
"Ta kết duyên bạn ngọc ngày xưa
Thư này gửi tin về để nhớ"
Chim nghe lời đứng tựa bên chàng
Xòe đôi cánh rù lông gật gật
Nói hết lời chí thiết tri âm
Chim đi tìm hương lân nhà cò
Mắt nhìn trời ghé cổ trông xa
Chim vỗ cánh liệng qua trời cả
Kim dao về đến chỗ bến mây

望 聲 京 欣 濃 併 望 邦 徒 花 觥 都 結 帝 落 由 戰 名 配 娘 柯 高 塚 遇 雁 啣	遠 梧 地 晚 性 嗜 嘆 竊 呂 谷 祥 麻 攬 帝 作 緣 了 姓 吟 交 許 涅 叫 相 朴 差	欷 如 倚 時 吟 隨 量 如 呀 杜 麻 扒 未 傑 理 朴 都 方 呈 外 趣 和 理 母 未 殺	形 地 嗜 信 望 呂 思 命 端 麻 以 連 封 力 鶴 未 沃 恥 僅 許 未 交 鶴 殊 肩 每	連 挑 咏 歎 呀 呀 恩 麻 呀 吟 杉 娘 眉 娘 邊 敢 拜 騎 官 擲 自 騎 對 官 吟	杉 騎 命 然 騎 吐 迫 騎 偏 出 金 帝 金 兀 出 娘 帝 出 未 官 呀 娘 力 能 金	Phut nâng liên bên pây việu vọng Bên lòng chấp tr noọng Ngô Bươn Nôc roọng riệc tiếng sương bác bầm Minh nâng độc tẩm dặng ngòi hần Ngìn nôc roọng soong cãm nạo núng Nôc lãng roọng lạ lúng tiếng sương Xot mà toọng tư lương thân vọng Bưc đat mà minh noọng khao bang Nôc mầu roọng tâng lãng lạ đố? Mầu hiên khai mà tô cốc va Chim rao bên khai mà tâng cooc Kim Nự ngược liên păt mà du Đầy hần mì phong sư lâm kiết Kim Nự nâng lặc điếp nao nao Ke này pèn chim rao rầu lặc Xuất đày hần sư phác duyền do Nâng liên khay ooc du lêu chắc Đày hần chư Chiêu Đức tinh danh Chim rao nôc mền chiềng cãm phuối "Sư này quan hâu khoi chao nâng Quan chao bái sư sang hâu á Cạ mì câu giao hóa thập cao" Nâng chãng nôc chim rao sam nự Lặc chãng đuối mè mậu tương tư Chiêu Đức quan mì sự phác nhận Puồn thân cạ mọi đoạn kho khần
--	--	--	--	---	---	--

Chỉ một phút đã bay xa tấp
Đến chỗ bên người ngọc Ngô Bươn
Nghe chim vọng tiếng thương bi thảm
Thân ngọc nàng thờ thần đứng coi
Thấy chim gọi những lời ai oán:
"Chim kêu gì tiếng thảm bi thương?"
Nàng xót dạ tư thương than vãn
Nghĩ mà thương lòng bạn thân xinh
Chim có chuyện tâm tình sự lạ
"Hãy vào đây tìm đồ gốc hoa"
Kim dao vội nhảy vào bên cạnh
Kim Nữ liền túm cánh tìm xem
Thấy thư lạ buộc kèm bên nách
Kim Nữ nàng bứt đứt trong tâm
"Đây Kim dao là chim đất lạ
Đem theo thư gửi bạn duyên hoa"⁽¹²⁵⁾
Nàng bèn dở phong thư nàng đọc
Thấy rõ ràng Chiêu Đức họ tên
Kim dao tiếng thanh thanh khê bảo:
"Đây là thư quý báu gửi nàng
Đây là chữ của quan gửi bạn
Có câu khinh câu trọng thấp cao"
Nàng gửi bạn Kim dao ba bữa
Thầm ngỡ cùng như mẫu hiền từ:
"Quan Chiêu Đức có thư gửi nhận
Buồn thân chàng than vãn thăm thương

胡吁路皇帝游際併職胡補擲寫吁礼媒情顏嗜呼竟俾買京姑俾
 慕改孝家改結家保杉正困色橫改敗老事紅吁叮对塚準輿賂登
 改胎生斧乳止邦妹阳方漢苦低船生妹嫁尋官惟吁菱娥愁金恩
 保幼伎肩賂娘皜笨羽胎沛旁金胎收摩曲麻呈金改仁陽盆月寸
 致吁官保联刃帝吟肩帝哈保炳眉交以句吟舖私幼道开窗拾併
 乃妹馮化吁啗改浪奇决色功望保媪眉措副朴共改祿礼帝女燕併
 自父善致幼登庄边道新耕勤仍宦新娘笔堯私助父帝保身仍併

Từ này lục bầu hân mờ hồ
 Pò mẹ cạ au của cười xin
 Khô khat quan nhỏ sinh học tó
 Lục pyạ bầu mì pò gia không
 Au lãng hêt của khoang cười đây
 Soong pac chàng ngàn chày kiết can⁵⁵
 Chàng cười đây khao bang gia tế
 Pèn lội cầm pò mẹ bầu srong
 Đạo cả mì âm dương bản chắc
 Hầu quyết đây Chiêu Đức chính minh
 Com đã húp phải canh khôn bó
 Cản công bầu lao khô sắc pày
 Nhằng soong pêng kim đây vàng đuc
 Quan bầu mì của côc cười xin
 Hầu mẹ chao nhỏ sinh hêt lệ
 Nàng đoại khấu mừ mẹ lạo mồi
 But chep câu khuc nhôi sự tính:
 "-Pi phác cầm mà tìm hồng nhan"⁵⁶
 Noọng cụng chữ chiềng quan cạ khảo
 Cùm vắn noọng puồn nào đing ninh
 Pò tở au cười xin duỗi pi
 Đây lè đạo nhân ngĩa ruyền rà
 Bầu đây khai dương nga chôn máu
 Thân noọng hạc puồn sấu đầu kinh
 Nhằng nhi síp chàng kim của noọng
 Sương le sương thuồn toọng soong rà

Con càng thấy đau lòng mong nhớ
 Cha mẹ truyền lấy của cưới xin
 Thân nghèo khó nho sinh trường ốc
 Không mẹ cha côi cút nhà không
 Lấy gì gọi của dưng lễ cưới?
 Hai trăm lạng bạc mới kiết can⁽¹²⁶⁾
 Mới cưới được con nàng gia thế
 Để phụ tình cha mẹ không thương
 Để lỗi đạo âm dương, khổ cực
 Phải cuộc lỗi đạo đức nhân duyên
 Cơm đã trót phải canh khôn bỏ
 Kết bạn con nhà khó khôn rời
 Còn hai nén vàng thoi vàng đúc
 Đưa quan làm của gốc cưới xin⁽¹²⁷⁾
 Tặng cho bạn Nho sinh làm lễ"
 Nàng đưa vàng cho mẹ lão nuôi⁽¹²⁸⁾
 Cầm bút chép khúc nhôi mọi sự:
 "Quan có lời trình tự gửi sang
 Thiếp xin gửi tới quan tác dạ
 Thiếp từ ngày buồn bã lo phiền
 Bỏ thách lễ cưới xin vô kể
 Có là nên đạo nghĩa duyên ta
 Không có, thiếp vào nhà người khác
 Thân thiếp bao uất ức buồn thương
 Còn hai chục lạng vàng vốn liếng
 Thương là thương hết bụng đôi ta

Đêm nay giữa canh ba giờ tý
Thư thiếp về tới sĩ nho quan
Thiếp cậy mẹ đem vàng đứng đợi
Tại bến sông cửa suối dưới đường
Quan tức khắc ra thông chốn ấy
Phải đúng như lời hẹn không sai
Vàng của ấy để mai làm lễ
Đưa đến nhà cho mẹ thư nghi⁽¹²⁹⁾
Sĩ khó chẳng kiếm ra lễ vật
Vạn sự dùng của thiếp cho xong
Miễn là đạo nhân duyên trọn vẹn
Của thiếp coi như thể của chàng..."
Thảo thư xong ngọc nàng liền gọi
Kim dao bèn bay vội tới ngay
Nhìn chim ướm châu trai vội hét:
"Mây mưa đâu làm ướm kim dao?"
Nàng cất tiếng gọi cao bạn nữ:
"Mau mau tìm châu châu về đây"
Nàng dặn đoạn ôm ngay chim thảo
Bón thật no châu châu đầy điều
Nàng nhắc nhủ mọi điều to nhỏ
Kim dao nghe hiểu rõ lòng nàng
Bên người chim rửa lông vỗ cánh
Nàng thả chim, chim liệng bay cao
Chim cất cánh bay vào trời thăm
Liệng vài vòng về chốn thảo lưu⁽¹³⁰⁾

Chiêu Đức mãi đọc thư trường ốc
Vừa thấy con bạch hạc kim dao
Liền chạy lại ôm vào hôn hít
Thấy thư nàng buộc chặt bên sườn
Đọc thấy rõ chữ chung chữ thủy
"Dẫu nghìn vàng không thể lổi trời
Nửa đêm đến đúng nơi hò hẹn
Chàng sẽ gặp bà mẹ lão nuôi
Trao cho số vàng thoi của quý"
Trống đêm gieo giở tý canh ba
Mẹ ra bên phù sa ngồi ngóng
Trời nửa đêm thanh vắng không sao⁽¹³¹⁾
Thấy bà nơi ngã ba ngồi lẽ
Gã Hoàng Thăng chính kẻ gian tham
Bắt mẹ dạy hỏi han mọi sự
Giật cướp lấy không lời sau trước
Rồi chém ngay tức khắc mẹ thương
Đêm khuya khoắt không người chứng có
Tang tính vô sở cứ ai hay
Chiêu Đức tại cung tây nằm mộng
"Chim bồ câu bị "Poóng " chết khô⁽¹³²⁾
Một mình ngủ càng mê càng sợ
Thức giấc quan thấy sự lạ lùng
Gà giục già gáy dồn trong xóm
Thức giấc xem dưới bóng trăng mờ
Quan vội vã chạy ra bãi cát
Thấy mẫu nằm đường giáp một thân

戚作艷咬讓官係門留滄制郟縣尸吓卡柯駐戶秋命查屋羨蒙
 保且信保以命呂孔放渡本点存体群龜跡蹠尸人調坊保叫安
 洵得幻听艘婁究坊亦柯隣疑叫驗西降差留夥係就庄家速証總
 甚黨寺几以躬冕渭曾氣多粟該勘東京如肢身每戶者隣火扒行
 官妹以表别曾冕絲寸麻寸雅及麻曾吟辭奔滾竊纒却各查礼曾
 另听庄妹排寸妹官改徐驗婁長鬻河禁几珂袴黠長驗添官耻寸
 輅与官欣裂别欣守矧取咱曾社粟堵索約精禳聚社勘誦法敢隊

Chiêu Đức quan pây thâng bấu chắc
 Ngợ cạ mè nòn đăc thâ râu
 Quan châng khau um au túm nằng
 Hãn mè rôi kê rặng bấu đặng
 Lượ pải pet khâu đàng khâu sừ
 Pet thuôn tâng đàng nựa mình quan
 Hãn mè nòn thai oan lạ đương
 Thân quan tèo mùa trướng Khổng môn
 Rùng vằn thuôn tâng rườn hãn nà
 Cản tâu mà thai khả bển sông
 Thịnh nghiệm thuôn hương lãn bản đê"
 Tâng nhìn chài đêch kê điếm đo
 Xạ trường cấp cai châu phủ huyện
 Piộm nà mà khám nghiệm thê thây
 Hua kha tâng đông tây sí bường
 Nòn khoãn ngai keng xang biên sừ
 Ước ký pi, pứa tầu thai khả
 Khen, kha, xu, lằng, nà tích tang
 Sừ khóa nùng thân đàng rì quàng
 Phiôm đăm khao mọi đường thây cản
 Xạ trường biên họ ten nhân mạng
 Khám nghiệm đo đá châng điểu tra
 Biên them cac lân gia, trường ốc
 Phep quan tra hòa tọc bấu sai"
 Hãn tang lê păt ngay xam miông
 Tòi thuôn tâng háng tồng nhìn chài

Chiêu Đức bước tới gần không biết
Tưởng rằng bà yên giấc chờ quan
Lay lay chàng gọi nâng ngồi dậy
Thấy mẹ mềm ủ rũ không thừa
Trên người mẹ đầy đầy những máu
Dây ngay sang quần áo của quan
Quan thấy mẹ chết oan sự lạ
Chạy ngay về báo cửa Khổng môn:
"Có người ở bến sông bị giết"
Ông thầy liền gọi hết nho quan
Mời mọi kẻ hương lân làng nước
Già trẻ cùng các bậc trưởng phu
Xã trưởng khắp các châu các huyện
Hợp mặt về khám nghiệm thi hài⁽¹³³⁾
Khám đầu tóc chân tay xấp ngựa
Khám nằm nghiêng khám đũ bụng lưng
Độ bao tuổi ước chừng giờ chết
Khám mặt tai mũi mắt vết thương
Khám quần áo đo thân dài rộng
Khám tóc, khám hình dạng phân minh
Xã trưởng ghi họ tên nhân mạng⁽¹³⁴⁾
Khám nghiệm xong mới tính điều tra
Biên thêm cả lân gia trưởng ốc⁽¹³⁵⁾
Phép quan tra hỏa tốc không sai
Thấy tang tích bắt ngay tra mối
Gọi tổng người đòi mọi gái trai

Các phố chợ không ai vắng mặt
Đòi các cô các bậc quan binh
Gọi cả bản Nho sinh trên dưới
Biên tính danh tên tuổi sĩ nhân
Quan phủ đến xã thôn hội diện⁽¹³⁶⁾
Tang tích vô sớ kiểm khôn toan
Bỗng thấy máu trên thân Chiêu Đức
Tình ngay nhưng lý khúc không minh⁽¹³⁷⁾
Quan thấy vậy đồng tình bắt giữ
Lấy lệnh nghiêm xét xử gian ngay
Vết máu hãy còn dây trên áo
Quan phủ châu quát tháo vang âm:
"Thằng này đúng tội nhân phạm pháp
Tức thì đem luật pháp khảo tra
Chiêu Đức phải cung khai biên bản
"Ngày tháng năm sinh quán xã thôn....
Chiêu Đức chính là tên tự bé
Không mẹ cha thân lẽ một mình
Nhà nghèo ở nho sinh trường ốc
Vốn không lòng ác độc hại ai
Sáng sớm đến phủ sa bãi cát
Thấy mẹ nằm giữa mặt lạ thay
Không nhìn kỹ không hay đã chết
Bé lên coi mới biết sự tình
Toàn thân bị máu tanh ô uest
Thấy vậy tôi liền chạy về nhà

保戰几新取唯帝
 情妄秋报管甘端
 恍阴魁恩好韶罪
 叙徐柯酒外保欣
 保收劳保劫重
 哄退室似望听鄙
 劫礼似别州别社
 劫生没保据依使
 劫号保麻色旬暴
 劫章几凶渡倚跪
 醉醉殊姆似柯魁
 醉殊庄以别奸范
 劫劫在恩音呼共
 劫劫事官社万查
 劫劫了罪

Bầu chặc kẻ khà cần chạy náo
 Tình thật xo báo cáo cam đoan
 Vàng dâm đón toọng chan chịu tội.
 Cản tẩu khà tua khơi bầu hãn
 Bầu dò lao bầu pên tội trọng
 Cung thôi quan bài vọng cạ đo
 Khôi lê cần biệt châu biệt xạ
 Hậu sinh một lục pyà cô nhi
 Khôi đoc bầu cữ y rài luấy
 Khôi tím mà thâng sậy son sur
 Vạ may rụ sắc câu khôn khèo
 Bầu chữ kẻ hung bạo khà cần
 Chậu chậu ooc bên sông rào nà
 Hãn mè mậu ngược ngọa tac ngai
 Bầu ngờ cần khà thai rụ sồng
 Khôi chảng khâu pây um tùm đu
 Lượ chảng pet tin mù tha nà
 Nhược toọng chan khơi khà nậy chậy
 Khôi tề rào rào pây sâu sạch
 Sự lảng lượ nhằng pet hâu hãn!
 Quan cụng cạ mọi cần hâu piết
 Xạ trường hac lặc điệp chang đang
 Vạ sự lè tạm cham Chiêu Đức
 Ta duyên đo hâu chặc ngay chan
 Rầu lêu đậy cung đoan sao khâu
 Vô tội rầu xá hâu đậy đậy

Không hề biết người nào giết mẹ
Cam đoan khai mọi nhẽ trước sau
Nếu giấu diếm lòng gian, chịu tội
Ai giết người tôi tội không hay
Không giết không mảy may lo sợ....."
Khai xong quan kể rõ duyên do:
"Tôi là kẻ biệt châu biệt xã
Từ ngày nhỏ không mẹ không cha
Nghèo khó chốn nương nhờ không có
Tìm về nương tại cửa Khổng môn
Mong học chút điều khôn lẽ phải
Không phải phường phản bội bất nhân
Sáng sớm đến bến sông tắm rửa
Thấy lão bà nằm ngửa lạ thay
Tưởng bà ngủ nào hay bà chết
Tôi đến gần bế xốc lên coi
Máu mới dính thân tôi như thế
Nếu chính tôi là kẻ giết người
Thời tôi đã ra ngoài suối rửa
Còn máu nào bám ở thân tôi
Xin quan xét mọi lời cho rõ..."
Xã trưởng nghe mọi sự tỏ tường
"Dù sao hãy tạm giam Chiêu Đức
Tìm duyên do cho thực đúng sai
Hãy ghi đủ lời khai sau trước
Không tội thời châm chước càng hay

者躬情事東猶新欺問咄察
 欣曾依無鉗和吟沒審考
 尸番奸釋增款官堂司論
 躬曾理免拙焚薪大泪護尸
 博别稼肩并尸以泪座仍事
 驗色証保肩累納良泪門當
 捱裂情若若罪速速速衙豎

Cử nghiệm pác đang thầy hân đá
 Lướt đá pet tăng nả tăng đang
 Tình ngày tộ lý chan thương tính
 Nhược bầu mì miện thích vô cô
 Nhược mì hâu tên hua kiềm thực
 Tội luây se tời lục vạ lan
 Đệ nộ khâu rườn quan coi đoán
 Đệ khâm thảng đại đáng một khi
 Đệ thảng tả thảng ty thăm vấn⁽¹⁷⁾
 Nha môn nhặng nghị luận khảo xam
 Cham đương sự se sam bươn xet

*

* *

邦何前外冤方量座尊任臥害他
 高喊泪負身軀芦反定邪柯慘保
 又东冤过表吏寔取王屯奸琼身買
 鬻氣得父氣撫了君律臥呻枕禿
 段了信对案事第罪罪件臥免
 呼母帝案坏喊外件肩状意姆乃
 吏老之称妹黜負保作告故妹殺

Lại cạ đoạn nả miác khao bang
 Lạo mẫu lều thai oan nhồng á
 Rắp đây tin tuyền quá thảng rườn
 Xung thạc đuôi phụ thân Viên Ngoại:
 "Mê khôi thúc thai rại thân oan
 Bời nhồng sự thông quan Chiêu Đức"
 Viên Ngoại pò lều chặc lo lường:
 "-Bầu kiện tội quân vương phân tộ"⁽¹⁸⁾
 Rầu mì tội luật đạ định toan
 Cáo trạng kiện cần chan tả nịnh⁽¹⁹⁾
 Cố ý lục cần quặng khả cần
 Mê mộ mèn mật thân thâm hại
 Việc nậy khôi thúc mại bầu tha

Cứ khám kỹ thi hài cho rõ
Vết máu hoen ở đó rành rành
Tình ngay phải lý gian khôn nổi
Nếu không tường chịu tội không oan
Giết người tăt bồi thường nhân mạng
Tiếng lưu truyền đến tận đời con
Ta nộp án vào quan xét đoán
Sau ta theo điều án thi hành...."
Án đệ đến tại doanh nghị ván⁽¹³⁸⁾
Nha môn còn nghị luận tra thêm⁽¹³⁹⁾
Nhưng Chiêu Đức phải giam ba tháng

*

* * *

Lại tiếp sang kể đoạn Ngô Bươn
Thân lão mẫu chết oan vì à
Tin truyền đi tới kẻ gia nhân⁽¹⁴⁰⁾
Nàng xưng thực phụ thân Viên Ngoại
"Nhũ mẫu con chết hại thân quan
Bồi chung tội thông quan Chiêu Đức"
Bố họ Viên hỏi biết trước sau
"Nếu không kiện lẽ đâu dung thứ
Tôi ai gây thì cứ phải cam"
Đưa cáo trạng⁽¹⁴¹⁾ lên quan gian nịnh
"Ai đã tâm đê mê vắng giết người
Sự phải xét ra nơi kẻ ác
Quan rằng: "Ta phải xét không tha

告查動証 登官勤單 碎吟區麻 候免理 似事羨 意欣姪 姪端 微凌 鄰編
 件禁行奸 巧瀆吟批 妝恨拾沃 吟欄事 柯引 保故他 姪姪 灵 亦 排 鄰 編
 庶考邪 恩司 候臂 繁端 据 踈 泉 何 頭 叫 意 嶼 口 雅 理 謂 仍 吟 退 則 吟 口
 单冷奸 路大 吟叁 直茸 証 以 艷 扛 叩 捏 故 醫 抄 才 非 籍 仍 吟 退 則 吟 口
 政門 取 取 福 翁 帝 針 及 初 私 方 官 官 連 謂 跪 取 吟 役 剔 謂 桑 緩 醜 吟
 次衙 取 取 福 翁 帝 針 及 初 私 方 官 官 連 謂 跪 取 吟 役 剔 謂 桑 緩 醜 吟
 位初 帝 登 求 每 退 職 口 文 郎 媛 胎 以 衙 事 胎 官 官 恩 眉 事 吏 衙 事 旅

Vị thử hết đơn mà kiện cao
 Xo nha môn coi khảo xét ta
 Đây chạc cần gian tả hành động
 Qui mà các rọ toọng chan ngày
 Cầu nhờ phúc đại ty khéo rự"
 Mọi vắn ông khẩu hầu tu quan
 Chăm se đây sam buon coi khám
 Chúc câu kê chực án chấp đơn"
 Khẩu cung cấp cam đoan tạng tờ
 Lập hồ sơ chứng cớ hẳn hoi
 Tục thẩu lẽ khẩu rời thập thời
 Tồi Chiêu Đức báo nội ooc mà
 Chiêu Đức Quan công cả khẩu hầu
 Khẩu thàng quan khẩu đầu lạy oan
 Nha môn liên nạt xam sự lí:
 "-Sự này mầu có ý khà cần!"
 Chiêu Đức qui nả sân dận sự
 Quan cạ như sao khẩu bầu sai"
 Quan ty cạ: "Tài giai cố ý!
 Toọng ngày việc phi lý tha hãn
 Mì lượ pet dang mầu chơi chòi
 Sự lãng mầu nhằng chôi đa đoan"
 Lại sống tèo khẩu cham rườn ngục
 Nha môn hoạn vắn piục pây lãng
 Quan đường phuối hư cảm phuối dú
 Y như cảm sao khẩu bút biên

Nay đã có đơn về kiện cáo
Sai nha môn hãy khảo hãy tra
Đã biết việc gian tà làm bậy
Ta sẽ truy rõ kẻ gian ngay
Ta ớn đội đại ty khéo giỏi
Theo lệ thường hỏi tội cửa quan
Chọn ba tháng tạm giam mới xét
Chức câu kê hãy chẳng nhập đơn
Vào cung báo cam đoan từ trạng
Lập hồ sơ giữ chứng hãn hoi
Đi sẵn phải bám mỗi theo riết
Đòi Chiêu quan trò kiết ra đây"
Quan Chiêu Đức đeo gông ra mắt
Đến nơi quan vật vã lạy van
Cao lời quát nha môn tra hỏi:
"Cớ sao mày cố ý giết người"
Quan Chiêu Đức quỳ nơi sân bé⁽¹⁴²⁾
Lời thưa lên như thể thuộc lòng⁽¹⁴³⁾
Lời nói đúng ra dường thừa ý
"Dạ ngay việc phi lý rõ ràng
Vết máu dính toàn thân bê bết
Cớ sao mày còn chối không khai?"
Quan lại bắt giam nơi ngục thất
Rồi ngày mai ngày một lại tra
Chàng cũng chẳng nói ngoa nói khác
Lại lời thưa như bút chép biên

甚 困 严 寔 法 衙
 河 纳 禁 姑 机 下
 嗟 甚 查 拷 失 吊
 媿 许 臆 填 伙 吹
 保 芦 称 保 保 意
 负 倒 卷 携 罪 数
 停 兢 定 一 虐 敢
 兢 首 配 吟 了 方
 薛 帝 眉 保 保 礼
 柯 况 官 边 孝 配
 冤 打 免 躬 共 奸
 冤 打 免 躬 共 奸
 率 称 迹 分 命
 来 保 奸 迹 分 命
 坤 若 家 昼 州 主
 家 家 昼 州 主 家

Nha môn phép thật nghiêm khôn thậm
 Hạ lạnh pát cò cùm nạp kha
 Tiểu thất cần khảo ta thậm khốc
 Kim khẩu phảy chán ác hẩu pồng
 Chiêu Đức ý bầu xưng rừ dương
 Đi cái mền bầu vang bầu phèn
 Mọi vắn tội khảo khoen tao tinh
 Chiêu Đức toọng nhất định khăng khăng
 Síp cảm rôi dương cảm phuối cẩu
 Nha môn khảo lêu ngẩu đơ pi
 "Thạc minh khi bầu mì đay ká
 Pát khôi lê pèn xá uông oan"
 Ngìn cảm phuối đấng quan thánh dá:
 "Khay pác mầu tội cạ mền oan
 Rành rành lượt pet đang lai núng
 Khảo pây tầu mầu cụng bầu xưng
 Cảm pi cạ: "đạo tang gian tích
 Công luận sự minh bạch síp phẩn
 Khả nhân mạng au thần tèn mạng
 Nhược mầu nhằng cò ngeng chang khôn
 Bầu chịu tội nha môn le dá
 Đẹ bản án tầu quá quốc gia
 Phụng chi vua phe mà cớ rự
 Thừa y cấp rườn phu rườn châu
 Dâng biểu khùm mừ tầu vua chúa:
 "-Mì kè cần khà mậu Viên gia

Nha môn có phép nghiêm nghịet khổ
 Tư pháp quan⁽¹⁴⁴⁾ cùm cổ khóa chân
 Thêm tàn bạo treo chân tra khảo
 Nung đỏ kìm đốt ngực đốt lưng
 Chiêu Đức quyết không xưng không nói
 Chí nam nhi khí khái to gan
 Ngày ngày bị khảo giam đánh đá
 Chiêu Đức quan vững dạ chí bền
 Mười lời khai vẫn nguyên lời cũ
 Nha môn tra đã đủ thág ngày
 "Tôi dạ thực lòng ngay không giết
 Bắt giam tôi bị thiệt thân oan"
 Nghe lời nói quan gian liền quát:
 "Sao còn kêu bị ức oan
 Máu mê vấy toàn thân là chứng
 Sao dám kêu gặp khúc oan gia⁽¹⁴⁵⁾
 Câu ví nói: "thấy tang, thấy tích
 Mới luận ra hắc bạch rõ ràng⁽¹⁴⁶⁾
 Giết nhân mạng lấy thân đền mạng
 Nhược mày còn cố cứng⁽¹⁴⁷⁾ bụng khôn
 Không chịu tội mười phân đáng chém
 Đệ bản lên long điện quốc gia
 Phụng chỉ⁽¹⁴⁸⁾ đưa về ta sẽ xử"
 Thừa ty cùng quan phủ quan châu
 Tìm đủ mọi duyên do phụng tấu⁽¹⁴⁹⁾
 "Có kẻ nào giết mẫu nhà Viên⁽¹⁵⁰⁾

深尸審盡斷詳隱凌斷呈陞郝安浪斬涓命門柯麻奉咁笔人礼幻
 殊死盟吟麻詠啞群戩良數察憲批查斬涓命門柯麻奉咁笔人礼幻
 沙駢肩詔泮犯藏帝凌葉王歲枯御塢判皆令人下衙訟顏方僂提
 浮勘了保保首昂皇吟本帝万优連欠連劃法杀批哥对天能許押
 幽黠方僂盟正僂奏許江汨壽戩壽僂律冒各以寺批人命扒
 竟振咁哄曰方榜什旨緊本宗判冲僂口方批法御司隊批批人命扒
 榮帝摩口因睇查僂批每速太御晚依語睇珠詔帝承吏殊壽捆保

Nòn thai dù pù sa dài thắm
 Đay pào pây khâm nghiêm tù thí
 Mừ Chiêu Đức lều mì lượt sấm
 Khảo cung mền bấu nhum cãm hâu
 Nhân vệt lượt bấu sâu mà đoán
 Chiêu Đức chinh thù phạm rọ ràng
 Ta khảo mền ngang xàng chỏi tỷ
 Boong khò tẩu hoàng đế cón lãng
 Phê chí hẩu cỏi dẳng chặc đoán"
 Mọi nhẹ chang bản án khừm chiêng
 Đẹ bôn thâng đế vương điện bệ"
 Thái Tông vua vạn tuế xet đư
 Ngự phán chặc dàu kho nặc nầu
 Ngòi xong vua liên ngự phê rằng
 "-Y boong mầu kém tâng ta đoán"
 Ngự khẩu vua liền phán lòng mừ"
 "-Chiêu Đức tội hãm hua tên mình
 Châu phê tuyền pháp lệnh nha môn
 Chiêu pháp luật sát nhân lè khà"
 Đày ngự chi phê hạ tèo mà
 Thừa ty cac đảng nha khâm phụng"
 Lại tòi khảo đối tụng thêm xam:
 Châu phê đấng thiên nhan hạ bút
 Vua phe pát Chiêu Đức phạm nhân
 Tên nhân mạng hẩu mền chặc lẹ
 Bấu tinh păt ep đế nhãn au

Chết nằm ngửa ở trên bãi cát
Theo bản khai khảo sát thi hải¹⁵¹
Có vết máu hoen tay Chiêu Đức
Hồi cung chàng chối giết hại người
Chỉ nhìn máy đem lời ước đoán
Chính Chiêu quan thủ phạm rõ ràng
Hồi cung nó không cam chịu lý
Bấm tâu lên hoàng đế trước sau
Phê chỉ xuống thế nào xét đoán
Chuyển bản sao bình án lời khai
Đệ lên chôn trước ngai điện bệ
Vua Thái Tông vạn tuế xét coi
Không cần nhắc đúng sai gọn nhẹ
Xem xong vua trên bệ phê rằng:
"Nếu chúng mày kém đường tra đoán
Vua xét rồi liền phán truyền sang:
Chiêu Đức phải đem thân đền mạng
Nếu nó không chịu lệnh nha môn
Vua hạ chiếu "sát nhân phải chém"¹⁵²
Được chỉ vua phê chuẩn trở về
Thừa ty với các nha khâm phạt¹⁵³
Lại sai đòi đối tượng hỏi thêm
Theo lời đức thiên nhan hạ bút¹⁵⁴
Vua phê rằng: "Chiêu Đức giết người
Phải đền mạng thường bồi các lệ
Không nghe giao tử vệ chém đầu"

昭齊競躬乙几扒魚若吟衙帳拙方吟承身敗內損何叫查保
 方句人魏礼奸罪辜吟井門方命幕旨司官叙乃功保罪其許
 看地命新告礼沁先坏罪以儘百判几讀曉了冤玉配者罪娘
 每懟当海衙一怕受保刑奏一泐殿杀兩帝保故奎醫泪露迨
 旬躬干肩門定油差証查壽定氣建人醫欣姻氣女衙命露連
 雷咩保鬧公鞞定來正沮且畔保樓礼獄甚困麻私事殊許股
 雷冕受王庭奴效排直增令叨唱行刺門穷來处保情帝渴躬

Chiêu Đức khan mọi câu bường ná:
 Tè au khôì pây khá kêu vãn
 Tèn nhân mạng đàng can bầu thụ¹
 Khá thai lòng âm phủ Diêm vương²
 Ất lê cáo nha môn cung đình
 Kè chan lê hát định bản sâu
 Pất tội tòm vạc dầu tinh số
 Vô cô mèn thụ khô lai pây¹¹
 Nhuợc cạ khôì bầu ngày chính trực
 Côi cam tội hình cự thàng hua
 Nha môn khâu tâu vua thả lệnh
 Chiêu Đức mèn nhất định roọng nai
 Tèn mạng tâu thàng thai bầu tinh
 Đức vua phán điện đình lâu môn
 Cầm chỉ: "Kè sat nhân lê khá!"
 Thừa ty toọc bường ná ngục môn
 Thân quan ngồi day hãn thặm cúng
 Vãn bản lều bầu rúng khôn lai
 "-Nội này oan! Vãn thai mà xấu
 Tồn công nguộc Kim Nự sương rà
 Câu bầu phuối nã nha sự tính
 Kèo tội tè thàng minh chua tai
 Hạc cam tội lia thai hâu khat
 Bầu hâu náng bực dat dàu dang"

x
 x x

*
 * *

Chiêu Đức lạy hai lời tỏ bày:
"Hãy đem tôi chém cổ cho cam
Đến các lệ thân oan không chịu
Tôi chết về âm phủ Diêm vương
Ắt là có nha môn đình tụng
Tìm bắt người xấu bụng gian tâu
Bỏ tra khảo vạc dầu cho bõ
Chúng có thêm chịu khổ nhiều lần
Nếu tôi thiếu lòng nhân lòng chính
Cho tôi cam chịu lệnh chém đầu"
Nha môn lại vào tâu thánh đế
"Chiêu Đức quan xá kẻ liễu thân
Đền vàng bạc mười phân không chịu"⁽¹⁵⁵⁾
Đức vua truyền đến điện lầu môn:
"Lời chỉ viết sát nhân phải chém"
Nha môn quỳ trước điện hành văn
Thân quan kể: "nỗi oan khôn thấu
Nhìn trời trời đen tối khôn toan
Tiếc ngày tận thác thân sắp sửa
Tiếc công nàng Kim Nữ thương ta
Ta phải cáo trước nha mọi nhẽ
Kẻo tội lây tới kẻ châu trai"⁽¹⁵⁵⁾
Ta cam tội một mai chịu ché
Chớ để ai phải thiệt thân vàng

*

* *

女娘方車行敢柯妾色来托是外辜柯害呵吱结休意低嗔官味似
 金泪昭切望来免罪故羞退爱源燕得命杰庄交仍懞翻保辞美登
 邦許官曲他寔冤下夫穷羞直缺罪弄鬻看过娟切班妹魅袴楚婢
 嫡論文每論飢罪天边禽单定域秃令朦啗羞夫仍梧父建被侵小
 敢限芦深齟秃颯菱宜葵狄媚官肩黠旬官菱共玉吟娘携及膝
 吁信踪娘系生奠殖方身笱杜夫狄踪初外黜台妹女帝射連醜黠
 夷眉敢身磊功保尸强喊意淋菱喊敢狄真因敢笱金燃即娘和吁

Lại đoạn cạ khảo bang Kim Nự
 Mi tin cần lân hầu thâng nàng
 Văn tẩu hện văn quan Chiêu Đức
 Thân nàng lo mọi khúc xiết xa
 Rối rối lây nặm tha song háng
 "-Công sinh chịu cơ hán lai văn
 Bầu ngờ thục tội oan men khả
 Se tiếng xấu thiên hạ tẩu nư
 Chiêu Đức ngĩa pên phua văn náng
 Nhoòng thân quan bản cứng khô lai
 Ý pò tẩu đon sai thối thac
 Múc sây lục định chực ái ân
 Ngĩa phua miac khoác bản tua khỏi
 Nhoòng lục quan thục tội vô cô
 Văn tẩu mì lệnh vua tuyền khả
 Lục xo pây mìn g nà mìn quan"
 Viên ngoại cù pác khan: "Mặc á!
 Nhân bởi quan khô quá chảng che
 Văn náng ngĩa phua mì giao kết
 Pò mè cụng nhãng siết nhãng sương"
 Kim Nự nguộc Ngô Bươn ý đẹp
 Ngìn đay cảm pò mè lều đay
 Tục thí náng liện pây bầu đá
 Náng liện may sửa khóa hầu quan
 Khẩu lâu cặp hòm bàn mỹ vị
 Cạ pây rèo tiều tí song cần

Lại kể đoạn Ngọc nương Kim Nữ
Có tin về báo rõ mọi đường
"Ngày nào được thấy quan Chiêu Đức?"
Thân nàng lo mọi khúc xiết xa
Dòng nước mắt tuôn ra thảm thiết
"Công sinh kia đói rét bao phen
Ngờ đâu chịu tội oan chết chém
Đeo tiếng đời oán hận mai sau
Chiêu Đức nghĩa một ngày chồng vợ
Bởi chưng quan nghèo khổ bản hàn
Nên mới mắc nỗi oan khôn chối
Nhớ những ngày còn nói ái ân
Nơi thương giới vợ chồng sớm tối
Vì con quan mắc tội đến thân
Ngày nào có lệnh trên truyền chém
Con xin đi hội diện với quan"
Viên Ngoại cất lời bàn với ả:
"Bởi chưng quan nghèo khó mới chê
Một ngày nghĩa phu thê giao kết
Cha mẹ cũng còn tiếc còn thương"
Nàng Kim Nữ Ngô Bươn đẹp ý
Nghe những lời cha mẹ đều hay
Nàng tức khắc ra đi xem cáo⁽¹⁵⁷⁾
Mang theo thêm quần áo cho quan
Cơm rượu sắp mâm bàn mỹ vị
Cùng hai nàng tiểu nữ gánh gồng

題	蘇	羅	海	唯	兀	同	Và	pây	va	hây	nần	kỳ	hối
蘇	蘇	羅	海	唯	兀	同	Rọi	rọi	nằm	tha	rời	pền	theo
父	蘇	羅	海	唯	兀	同	Pò	mè	sinh	lục	đeo	rà	mó
父	蘇	羅	海	唯	兀	同	Tham	châu	chối	tua	khò	bầu	sương
在	蘇	羅	海	唯	兀	同	Chẳng	pền	tiền	lia	cương	lai	đoạn
蒙	蘇	羅	海	唯	兀	同	Mong	kết	đây	pền	bạn	tào	khang
保	蘇	羅	海	唯	兀	同	Bầu	ngờ	thúc	tội	oan	pây	khả
泪	蘇	羅	海	唯	兀	同	Thằng	bại	sa	tó	nà	thành	đô
空	蘇	羅	海	唯	兀	同	Soong	hàng	lệ	khôi	chua	nàng	hây
船	蘇	羅	海	唯	兀	同	Chiêu	Đức	nhằng	dú	ti	rườn	quan
欺	蘇	羅	海	唯	兀	同	Khi	nằng	lệnh	thiên	nhan	thành	đề
僧	蘇	羅	海	唯	兀	同	Tuyên	chỉ	quân	thị	vệ	Kim	ngô
解	蘇	羅	海	唯	兀	同	Giải	Chiêu	Đức	ooc	mừa	hánh	quyết
曾	蘇	羅	海	唯	兀	同	Tặng	mường	cần	thâm	thiết	sương	qua
每	蘇	羅	海	唯	兀	同	Mọi	cần	tóc	nằm	tha	ngâm	ngại
每	蘇	羅	海	唯	兀	同	Mọi	cần	mọi	sương	hải	đuôi	quan
引	蘇	羅	海	唯	兀	同	Dặn	ooc	mừa	đơn	chang	phẳng	bển
炬	蘇	羅	海	唯	兀	同	Chiêng	tông	giục	lẻ	chuyển	mòng	nần
煎	蘇	羅	海	唯	兀	同	Đêch	ké	kéo	rèo	lãng	xao	xac
金	蘇	羅	海	唯	兀	同	Kim	Nự	nằm	tha	lac	ngôi	du
藤	蘇	羅	海	唯	兀	同	Mùng	hân	pền	sị	nho	thật	thá
娘	蘇	羅	海	唯	兀	同	Nàng	khâu	cót	cò	cá	hây	lần
那	蘇	羅	海	唯	兀	同	Chiêu	Đức	ngôi	đầy	hân	Kim	Nự:
那	蘇	羅	海	唯	兀	同	"Bản	đin	bầu	tộ	hầu	ruyên	rà
想	蘇	羅	海	唯	兀	同	On	noọng	đây	sương	quan	khò	khát
愛	蘇	羅	海	唯	兀	同	Ái	kết	bạ	nà	miác	pền	tôi

Đôi chân bước mắt tuôn hàng lệ
Dòng dòng rơi như thể mưa nguồn
"Cha mẹ sinh một thân lẽ bóng
Tham giàu từ⁽¹⁵⁸⁾ kẻ khó không thương
Mới nên nổi xa gương lìa phấn
Vợ chồng mong kết phận tao khang
Không ngờ chàng bị oan tội chém..."
Nàng đi về tới chốn thành đô
Nghe ngào khóc dòng châu thổn thức
Nàng tìm hỏi Chiêu Đức dinh quan
Bỗng có lệnh thiên nhan thánh đế
Truyền chỉ ra thị vệ Kim ngô⁽¹⁵⁹⁾
Giải Chiêu Đức rời thành ra bến
Tiếng trống chiêng động chuyển vang âm
Già trẻ kéo theo quan xao xác
Kim Nữ tuôn nước mắt đứng coi
Thật đúng chàng sĩ nho Chiêu Đức
Nàng xông vào thổn thức ôm quan
Chiêu Đức nhận ra nàng Kim Nữ
"Trời đất không dứt bỏ duyên xe
Ơn nàng vẫn thương ta kẻ khó
Ước kết thành đôi lứa phượng loan..."

慘敗殊自收保保措在耗齣呼金功自出过艱晏敬昼沃身敗滄
 切声伏改跣似依保保措在耗齣呼金功自出过艱晏敬昼沃身敗滄
 淪庄許竟豎切依驟馳氣由功乃出女出若咩期方界羊保齣歡功他
 也边生飢豎切依驟馳氣由功乃出女出若咩期方界羊保齣歡功他
 谿乃却寒秋許大吏毅躬顏命歎落單呵官刻點諸未謹龜孝冠
 平来道了泣色困糶更躬身依出齊僕竟切棄保全胎期愈庄海凡
 波鞞廊都処排躬似禍冤惜鄰落汾个依得伙女嘆限差驟侵竟娘

Thâm thiêt nậm tha rời bãng pé
 Hết rừ chãng pện nậy rội bán
 Mê pụt hâu sinh lổng đạo lãng
 Tứ vãn pí cơ hán lều do
 Nhò kha pây kin xo khop xừ
 Mì cân sương au hâu sắc phài
 Bấu sương tèo mà dai khôn nài
 Bấu mì sim xâu rại khà cần
 Ûm cần thai tội bân vền vạ
 Chãng nội pền sự khà thân oan
 Mát công nguộc dong nhan thương tính
 Pừa nậy pí hóa minh pền phi
 Sáng noọng them sắc khi tè piắc"
 Kim Nự nậm tha lac đường phân
 "Công noọng sương hàn đan pí cá
 Tậu khò dó noọng á siết sương
 Noọng xam rạ pí quan nòn đăc
 Quá kỳ thâng hện khoắc bấu hân"
 Chiêu Đức khan: "Vãn Đăm Kim Nự"
 Nâu cảm pí châu chữ có ngầu
 Hết rừ bấu pây thư kỳ hện
 Rụ rà bân xui khiến hạc sai
 Ooc pây hân mẽ thai chãng tèo"
 Thân nãng toọng lo héo hây xâm
 "Hết công bấu pền ơn kè pí"
 Nậm tha tọc pện pé cạ nãng:

Thê thăm nước mắt tuôn như suối
"Trách ai gây nên nỗi hỡi trời?
Bụi cả bỏ ta nơi hạ thế
Tự ngày ta hóa kẻ cơ hàn⁽¹⁶⁰⁾
Cát chân tới ăn xin khắp xứ
Có người thương thì bỏ vài lưng⁽¹⁶¹⁾
Không được thương về không khôn nói
Không có lòng xấu đại giết người
Thương người chết tội trời mắc nạn
Mới nên câu đền mạng thân oan
Hoài công ngọc Ngô Bươn thương đến
Lúc này ta thác mạng ra ma
Dặn Kim nữ một câu vĩnh biệt"
Nàng Kim trào nước mắt mưa tuôn
"Công thiếp mền hàn đản nho si⁽¹⁶²⁾
Không chê nghèo một dạ yêu thương
Thiếp xin hỏi: "Phải chăng chàng ngủ
Quên hẹn chàng không ở bến sông?"
Chiêu Đức nói" Văn Đăm Kim Nữ!
Sớm hôm ta cố nhớ bụng mong
Sao lại bảo ta không đúng hẹn?
Chắc tại trời xui khiến cho sai
Đến đã thấy xác người nhũ mẩu"
Nghe ra nàng đã thấu khóc thương:
"Mất công chẳng thành công hỡi sī!"
Nước mắt tuôn như bể bào nàng:

"Giờ đây bị tội oan đòi đoạn
Hay là duyên én nhận không hòa?"
Cơm thịt với rượu hoa đủ thức
Nàng mời quan Chiêu Đức ngồi ăn
Mồm nói nước mắt rơi nàng khóc:
"Mời chàng vơi chén cúc chén đào"⁽¹⁶³⁾
Bỏ lòng thiếp ước ao mãi mãi"
Cất chén quỳnh nàng lại mời thêm"⁽¹⁶⁴⁾
"Chiêu Đức quan chẳng biết nói sao
Không còn bụng dạ nào ăn uống
Kêu trời, trời không thấu khôn thay"
Chén rượu rót không vơi không cạn
Ruồi nom bay hạ cánh chén quỳnh
Trách trời khéo xui quanh cơ sự
Ruồi vàng sà chén rượu nho sinh
Quan Chiêu Đức cứu sinh làm phúc
"Có đức may báo đức ơn sâu"
Ruồi được cứu bỗng đâu sống lại
Ngẫm thân quan thương hại trong tâm
"Nay tao vớt cho mày khỏi chết
Tao mắc oan tội nghiệt đế vương
Kêu trời, trời không thương không luận
Biết chẳng ai cứu sống thân tao?"

配身罪秋虫悔鬻文断侵劣似
 雀糝魚矧白剔丙刚代如耻曾
 愁林仁倍蚊共燿金根降凌杰
 休弗肩反螭了逐罢朱啗馨如
 官惹官恩蛛倪信沃叫批批熟
 方蚊狄肩帝蚊街第蚊麻了保
 兆螭帝保救螭自引螭靴靴腕
 文自吏条股吊保螭尖瀨昼昼
 保肉

Chiêu Đức quan đầu sâu hạc phướn
 Mèng phản ơn phọt khói mật thân
 Đầy hân quan mi nhân vô tội
 Bấu mì toọng phan bội kha cần
 Châu đay mè mèng phản bạch trùng
 Mèng phản mền lều cụng piết sương
 Tứ vệ tùn giục chuông buong na
 Dân quan ooc bại xá pyạ phần
 Mèng phản kéo chùa cần đại đoán
 Bèn mà chấp pac dáng như xấm
 Bèn mà chấp nà lãng Chiêu Đức
 Ngồi lều dăm như mặc tăng cần
 Phán bấu khâu thàng thân khôn khá
 Tứ vệ hân sự lạ liên kho
 Lại tèo khâu tâu vua thánh hoàng
 Tèo án khâu phù dang sân hao:
 "Chiêu Đức lệnh quốc gia tuyên khá
 Diệu ooc mừa do sá mong phần
 Bấu chặc mì sự lãng oan khuát
 Mèng kéo pậu bấu chặc tàng phần,
 Tềm buong nà buong lãng soong xang
 Tua khói lè tả dáng se đai
 Rj số nềm ầu thai đaokiếm
 Rụ lè bản đin hiện hâu hân
 Bấu mì tội sừc lãng dáng khá
 Nội chảng ooc sự lạ nan minh

Quan Chiêu Đức âu sầu than thở
Ruồi vàng được vớt khỏi mắt thân
Thấy chàng có lòng nhân vô tội
Không có lòng phản bội giết người
Cứu cả giống nhặng ruồi không giết
Thấy chàng mang tội chết cũng thương...
Bốn phía tiếng trống chiêng giục giã
Quân dẫn quan ra bãi pháp trường
Từng đoàn nhặng ruồi vàng kéo đến
Đậu xung quanh lưới kiếm đen ngoàm
Bám kín khắp toàn thân Chiêu Đức
Dày kín đen như mực không sai
Quân không thấy có nơi hạ kiếm
Tứ vệ quân thấy chuyện lạ lùng
Liên tâu trước ngai rồng thánh đế
Đưa án vào điện bệ sân hoa¹⁶⁵⁾
"Tội Chiêu Đức, quốc gia truyền chém
Quân điệu ra đến bến hạ đao"¹⁶⁶⁾
Chắc có sự làm sao oan khốc¹⁶⁷⁾
Ruồi bậu đen không biết chém đâu
Kín thân thể trước sau hai cạnh
Quân tâu đành tuốt kiếm nhìn không
Hay số nó chưa cần gươm giáo
Hay là trời đất bảo việc chi
Hay không có tội gì đáng giết
Mới xảy ra sự việc lạ lùng

啟寬過勸落王所端審前品朝見奸理似采呈坏其段明杰顏制是
 每寬察買建帝恭甘覆泪上連賧寔蔡柯处吏几庄每分晚天顏制是
 輕配官柯根阁门摆官印行送泪新咄意身咱明罪官勘佃願宜帝
 重柔台私朱奏衙証制制衙奉涓挂連故臨自許當審查閑礼勉皇
 事在沃玉須吹赦給台連戰希以論官謂罪官察許呈官袒俞党方
 宴希方女祥韋惠洪托人制令方連册凌党方欺奸新制沃香坏拔
 奏方胎金瓣引采叭付赦台欣胎取脚緣左胎寇寔集台翁嬖若扶

Tầu thực sự trọng khinh mọi khái"
 Đức vua chẳng tẻo phuoối khoan khoan:
 "-Điều án ooc đải quan xet quá"
 Kim Nự ngược noọng á mời khuyên
 Mêng táng tua chùa căn liện piac
 Dận quan khâu lâu cac đế vương
 Điều án phó nha môn rườn sớ
 Khâu cung cấp chứng cứ cam đoan
 Phó thác đải chế quan phục thâm
 Xá nhân liện chuyên án thâng rườn
 Đải chế chức nha môn thượng phẩm
 Hãn lệnh vua phụng tổng liện tông
 Chiêu Đức khâu mùa tháng nhan kiến
 Căn liện luận kết đoán ngày chan
 Tư thí quan liện xam xet lý:
 "-Duyên lãng mầu cố ý khả cần
 Chẳng dãng tội lãm thân xư xat?"¹⁵
 Chiêu Đức quan củ pac lại trình:
 "-Ôn cần xet hữu minh kê khôi
 Ngày chan hữu dãng tội chẳng cam"
 Tấp tò chiêng nã quan mọi đoạn
 Đải chế quan ta khâm phân minh
 Ông ooc lạy bãn đìn ngòi điếm
 Chit hương ông lạy nguyện thiên nhan
 "-Nhược khôi đãng ngòi quan đải chế
 Phù tá đức hoàng đế minh quân

Tâu thực trước điện rỗng mọi nhẽ"
Đức vua bèn cặn kê hỏi quân:
"Đưa bản án nha môn xét lại"
Kim Nữ bên hể hả mời khuyển
Đoàn ruồi vàng tự nhiên bay mất
Nàng theo quan vào các đế vương
Nghe bản án nha môn xét xử
Lời cung khai chứng cứ cam đoan
Đều phó thác chế quan⁽¹⁵⁸⁾ phúc thẩm⁽¹⁶⁹⁾
Tội nhân được chuyển án sang nhà
Chức Đài chế quan nha thượng phẩm⁽¹⁷⁰⁾
Nghe lời vua phụng tổn liền coi
Gọi Chiêu Đức đến nơi xét hỏi
Để luận bàn kết tội ngay gian
Quan tức khắc hỏi han mọi nhẽ
"Vì sao mày có ý giết người
Gây nên tội cúi đầu chết chém?"
Chiêu Đức quan mở miệng thưa trình
"Ơn quan xét công minh mọi nỗi
Ngay gian cho đúng tội mới cam
Thực thà báo trước quan mọi đoạn"
Đài chế bèn khám xét phân minh
Ông ra lạy bốn bên trời đất
Đốt hương trầm lễ khẩn thiên nhan⁽¹⁷¹⁾
"Nếu tôi xứng ngôi quan đài chế
Phò tá vua hoàn để phân minh⁽¹⁷²⁾

命民平万署燥造欣虫绳且门纳翁黄肩部扒衙察心者司据机
 天万公晓何劳论现虫黄实公麻咱产听巡拾敲泪审奸段呈証兼
 仁性云魁良吟高黄绳夥掺吟洗沃奴管知樊敲纳查惹似吟肩祸
 恩百保運蟪弄心产绳边敲吟舖菜肩本号惘差涓連毒柯跪保坏
 顿顿以翁捕税官定弄麻似悅連調社忘察官連幼官偏敲邪陵扒
 廿廿訟冲致繩制長麻寸差夥財負本社繩制肘引制繩愈繩跡兇
 一翌首懸燒益蟪悅弄連辱即羞暇總黃台部指台黃故黃脏迹陵

Nhật lệ thuận toạng nhân thiên mệnh
 Soong le thuận bach tinh vạn dân
 Thỉnh tụng lều hầu pên công bảng"
 Khán xong ôn liên năng ngòi phương
 Xây hãn phẩu mềng lương bường na
 "Thằng thẳng" mền roọng cạ lao sao
 Đãi chế quan tâm cao luận bán:
 Mềng lương định họ Hoàng hiện hãn
 Mền mà roọng thẳng thẳng ú ú
 Suón xón mà pên chữ Hoàng Thằng"
 Liên sai cần pây tham thật thá
 Mì chừ mìn lé cạ công môn
 Tục thí liên biên ten mà nộp
 Sai viên điều án ooc tinh ông:
 "-Đầu bán xạ mì cần họ Hoàng
 Tông xạ nâng bàn quán cạ mì
 Hoàng Thằng chừ hiệu tri tuần bộ"
 Đãi chế quan mùng rọ sip phãn
 Tục thí liên sai cần pây pất
 Chí dận au mừa nộp thẳng nha
 Đãi chế quan liên ta thẳm sat:
 "Hoàng Thằng mầu đọc ac gian tâm
 Cố ý pây khá cần đoạn dá"
 Hoàng Thằng lòng qui cạ: "Chiềng ty
 Tang tích lãng bấu mì chửng có
 Lãng cuốn pất khỏi vạ vô cơ?"

Trước là thuận với lòng thiên mệnh⁽¹⁷³⁾
Sau là vừa bách tính muôn dân⁽¹⁷⁴⁾
Cho xét án công bằng sau trước"
Vừa khấn ông vừa xét bốn phương
Bỗng thấy lũ ruồi vàng bay đến
Gọi lao sao đúng tiếng "Hoàng Thăng"
Quan Đài chế luận bàn xét kỹ
"Hoàng Thăng là đúng nghĩ ruồi vàng
Nó kêu tiếng "Hoàng Thăng" như thế
Chắc mách ta tìm kẻ Hoàng Thăng!"
Liên sai sử hỏi han trên dưới
Có người đưa tin tới cung môn⁽¹⁷⁵⁾
Biên chép họ cùng tên báo nộp
Sai viên điều án trước trình quan
"Bản xã có họ Hoàng một gã
Tổng châu xem không kẻ thứ hai
Hoàng Thăng đúng tên người tuần bộ⁽¹⁷⁶⁾
Đài chế quan mừng rỡ mười phân
Liên tức khắc đem quân đến bắt
Dẫn ngay về trình nộp trước quan
Chức Đài chế hỏi han thẩm xét
"Hoàng Thăng người độc ác gian tâm
Cố ý giết người thân Viên Ngoại"
Hoàng Thăng bèn quỳ lạy giường ty:
"Đâu tang tích lấy gì chứng cứ?
Tự dưng gây tội vạ cho tôi

Ngày tra khám nhiều người còn biết
Máu hoen người Chiêu Đức rõ ràng
Sao lại bắt Hoàng Thăng vô tội?"
Nó nói nhiều lời chối không khai
Dầu kim cặp lửa dùi không chịu
"Đúng chính là Chiêu Đức không oan
Đội ơn nặng nhờ quan xét kỹ"
Đài chế ông suy nghĩ miên man:
"Việc này đã mong manh tia sáng
Hoàng Thăng khai ra đáng lý ngay
Xét bặt nữa cho hay lẽ phải
Một việc ta xét lại cho công"
Tìm trước mối Đài ông suy nghĩ:
"Hai thằng đều lời lẽ khôn ngoan"
Đài chế bảo đưa giam cách bức
"Tra cho ra thực tích mới khôn"
Bày trước lạ đài ông giảng bầy
"Để chúng mày lộ tẩy không sai"
Giam ba tháng ông Đài mới gọi
Nha môn đều ái ngại trong tâm
Quan sai lính đào hầm dưới đất
Ông Đài bày mưu chước thật khôn
Chiêu Đức với Hoàng Thăng hai gã
Đài chế ông ghi rõ tính danh
Biên đủ cả ngày sinh năm tháng
Dẫn hai người ra tận bãi soi⁽¹⁷⁷⁾

Nơi mẹ mẩu ngày rồi bị giết
Quan sai nha nặn cốt hình nhân⁽¹⁷⁸⁾
Chiêu hồn lạc nhập thân mẹ mẩu
Sấm sửa mâm cơm rượu cho ăn
Xong liền tỏ thành tâm khát khẩn:
"Hai thằng kia giết chết mẹ thân
Mời hồn vía hiện lên để hỏi
Biết rõ người có tội gian tâm"
Quan bày kế tìm người giống mẩu
Tùng người vào ngòi giấu mỗi nơi
Không động dây giấu người dòm ngó
Theo hầm sâu đến chỗ người nằm
Lặng nghe ngóng lời cung khai báo
Sai cô hồn bà mẩu kêu oan
Vào ngòi chôn giường trong cát riêng
Lặng nghe quan Chiêu Đức dường nao
Hồn giả gọi từ hào dưới đất:
"Chiêu Đức mày nữ giết mẹ chẳng?"
Quan nghe tiếng nơi âm vọng bảo
Tưởng rằng hồn bà mẩu hiện linh
Quan Chiêu Đức liền trình mọi nhẽ:
"Tôi không hề giết mẹ lúc nao
Không biết có kẻ nào gian ý
Đã tham tâm giết mẹ lấy vàng
Sớm dậy sắp học văn cửa thánh⁽¹⁷⁹⁾
Tôi ra chơi tại bến thông dong

Thấy mẹ ngủ bên sông bãi cát
Tưởng mẹ còn ngon giấc chờ tôi
Tôi bèn đến bể người lên hỏi
Mới biết rằng mẹ phải thác oan
Có công chẳng nên công khôn nổi
Không thấy vàng máu lại dây đầy
Dây sang cả thân tôi mọi chỗ
Người ta ngờ tôi hại mẹ thân
Mới gây phải tội oan khôn khổ"
Người sai nha nghe kể mọi đường
Lại sang thử Hoàng Thăng cho rõ
Nơi hầm sau hồn hỏi tỏ tường
"Hoàng Thăng có bụng gian dáo dờ
Mày làm sao giết bỏ thân tao
Vàng bạc giấu nơi nào đem trả
Tao cáo ông Đai chế hết khôn"
Thấy hồn gọi phân vân mọi sự
Hoàng Thăng quỳ vội vã xưng ngay:
"Đêm khuya thất mẹ ngồi vắng vẻ
Tôi nhớ tay giết mẹ chết oan
Lời vi bảo nhân tâm tham của
Đã quá tay chót nhờ tội trời
Làm ma báo, để tôi lo liệu"
Rằng:"Vàng tao mày giấu đâu chẳng?"
Ruột gan héo Hoàng Thăng buồn bã:
"Vàng tôi chôn trước cửa sân chơi

昼吟棘官且呈段
 雀每奸妾几展
 都据绳堊窻金
 涓所黄告罪真炳
 吟耽醉溺凄凄望
 灵员要条方绳帝
 缺差的踣胎黄幼
 涓名即慈授空差
 纳翁扒終台肩番
 差白事屋
 差幼涓名即慈授
 空差纳翁扒終台
 肩番差白事屋

Siêng liêng còi mưa du hạc rự"
 Sai viên chặc sờ cứ mọi cảm"
 Dịch thực chữ Hoàng Thăng gian tá.
 Ngoạc tèo mưa cáo sỏa Đai quan:
 "Chiêu Đức thục tội oan thật thá.
 Hoàng Thăng mền chẵn khả cả linh
 Au đay soong pêng kim thối đoạn
 Mưa phăng se nọng khâm tu mền".
 Đai quan mắng tằm tênh khứa hó
 Túc thí sai sứ bộ cón lãng"
 Pây thàng rưon Hoàng Thăng ngòi quá
 Cốt lòng chửa tó nà pac tu
 Soong pêng kim đay đo rọ rãng.
 Sai viên tèo ngoạc thảng mà thảng
 Nộp kim tình đưc ông bầu chấy.
 Ông ngoạc cò: "Sự nây đạ xong!"
 Pắt mền mà xam cung nhìn bầu
 Chung Hoàng Thăng au khấu mà thàng
 Đai ché quan lạy bán chằng cạ:
 "Mi cần tàu thiên hạ tồng rả
 Thảm xet đay ooc mà việc cái
 Tỏi mền khấu mà nây câu xam".
 Sai nhân dận Hoàng Thăng chiêng nà
 Đai ché liền tuyên cạ: "Hoàng Thăng
 Sự nây mầu te cam rự báu?
 Rự nhằng cạ câu khảo páy minh?"

Linh thiêng hãy về coi sẽ rõ"
Sai viên nghe sờ sứ như lời⁽¹⁸⁰⁾
"Hoàng Thăng đúng là người gian trá"
Đưa báo cung đến cửa Đài quan:
"Chiêu Đức mắc tội oan thực sự
Chính Hoàng Thăng ấy kẻ sát nhân
Lấy cướp mấy nền vàng đi mất
Nơi cửa vào chôn cất rõ ràng"
Ông Đài chế mừng lòng khôn kể
Tức khắc sai sứ bộ quan nhân
Đến nhà kẻ Hoàng Thăng xem thử
Sứ sai đào từ cửa ra sân
Bèn thấy đủ số vàng bà mẹ
Sai viên liền đem cả trở về
Trình Đài chế không hề trì hoãn
"Đã rõ ràng các khóa có đây
Tra hỏi lại cung khai cho rõ."
Định gian ngay xét xử trước sau
Ông chấp lạy quỳ tâu thượng đế
"Thiên hạ người mấy kẻ như ta
Thẩm xét mãi mới ra sự ấy
Đòi nó vào đứng đấy khai cung."
Nha môn dẫn Hoàng Thăng ra mắt
Đài chế quan liên quát kẻ gian:
"Sự đã rõ còn oan chăng tá
Hãy còn kêu xét khảo không minh?"

突謂事伯秦黃政連稱
 沃呼凌差乃繩煤跪
 空伯罪伯謂欣以郵
 炳保雀懣仍郵身那
 金柯懣尋鄰鄉鄉吟
 丙恩汨帝若果眉吟
 留趾命未憐莊罪凌
 突謂事伯秦黃政連稱
 沃呼凌差乃繩煤跪
 空伯罪伯謂欣以郵
 炳保雀懣仍郵身那
 金柯懣尋鄰鄉鄉吟
 丙恩汨帝若果眉吟
 留趾命未憐莊罪凌
 突謂事伯秦黃政連稱
 沃呼凌差乃繩煤跪
 空伯罪伯謂欣以郵
 炳保雀懣仍郵身那
 金柯懣尋鄰鄉鄉吟
 丙恩汨帝若果眉吟
 留趾命未憐莊罪凌

Toạt ooc soong peng kim buông na
 "- Mảu ngòi câu bấu kha toong ngày
 Sự lãng tội hạc pây thãng minh
 Câu sai cãn pây tím đấi thư
 Giò nầy mảu nhãng đư rừ đương"
 Hoàng Thãng hãn rọ rãng quá tang
 Ngậi điếp khaur thân đang mì tội
 Liện quì lỏng ná chỏi cãm lãng
 Sung ngày cạ mọi cãm thậi thá
 "- Khỏi đạ chot đấi khả mè Viên"
 Xung ngay phục vọng quan đầi chể
 Khay mớc quàng pện pé pện bán
 Tha hâu khỏi pên cãn pyom bải".
 Đầi chể bấu hâu nài lai cãm
 Rẻo công lý công tâm sử đốan
 Viểt bỗn tầu mừa điệi thiên nhan:
 "Khỏi khảm hãn thân oan Chiếu Đức
 Ooc Hoàng Thãng gian khuc phân minh
 Cướp mè mậu au kin hại mình"
 Đức vua phán điệi đĩnh lâu môn
 Lệnh chỉ quân sát nhân pây khả.
 Khỏi ngằn cấp mò mậ ngằn chèn
 Điểi sãn su nộp quan công đĩnh
 Pât au minh tền minh lạo môi.
 Đầi chể khaur thãng nơi ngục thậi
 Xá tội quan Chiếu Đức nho sinh

Đưa tang chứng vàng tin hai nén
Mày xem tao không chém bụng ngay
Ai xui đại mày gây nên nỗi
Tao sai người tìm thấy vàng đây
Giờ này hãy còn kêu ai nữa?"
Hoàng Thăng nhìn đúng cửa cướp về
Biết ngay thực thân ta có lỗi
Quý trước giuờng không chối một câu
Xưng thực rõ trước sau cận kề
"Tôi nhớ tay giết mẹ họ Viên
Xưng tội phục đức quan Đài chế
Hãy mở lòng rộng bể trời cao
Tha tội chết cho tôi nhờ phúc"
Đài chế không nghe hết lời van
Theo công lý công tâm xử kiện
Viết sớ tâu lên điện thiên nhan
"Tôi đi khám thân oan Chiêu Đức
Thấy Hoàng Thăng gian khuất rõ ràng
Giết mẹ mẫu cướp vàng đem giấu".
Vua phán truyền hạ chiếu lâu môn:
"Lệnh chỉ giải sát nhân ra chém
Tịch thu ngay gia sản bạc vàng
Cùng vườn ruộng nộp quan tức khắc
Tội giết người phải bắt nộp thân".
Quan đài chế bèn sang ngục thất
Xá tội chàng Chiêu Đức nho sinh

Quan còn thưởng vàng tinh hai nén
Khen rằng: "Anh đức hạnh khôn ngoan
Tình ngay cùng lý gian đã tỏ
Cho nên khi chém cổ không thành
Thiên hạ đã thua anh cao kể".
Vua khen: "Ông Đài chế rất minh
Xét ra việc trọng khinh gian chính"⁽¹⁸¹⁾
Liên phong thăng chức hiển bồng cao
Lưu danh tiếng đâu đâu đều biết
Chiêu Đức quan định giết lại thôi
Hoàng Thăng muốn hại người bị hại
Trời đất không dung loại gian ngoan
Tội chém lại phải thân đáng kiếp
Đài chế quan khám xét trước sau
Kẻ gian bắt chém đầu đền mạng
Người ngay quan ra lệnh tha về
Chiêu Đức lại gặp thầy gặp bạn:
"Bấy lâu tội bị nạn bị tra
Thấy tôi ngay quan tha không giết".
Thầy trò cùng khôn xiết mừng vui
Đám Nho sĩ bạn nơi trường ốc
Cầm tay nhau cùng chúc mừng quan
Tin đồn đến tai nàng Kim Nữ
"Chiêu Đức vua ân xá trường sinh"⁽¹⁸²⁾
Nàng Kim Nữ thân xinh mừng bụng
"Đây là duyên loan phượng thắm xe".

个章畱畱
 竟帝窠采獨
 赤歎杏把去
 窺鸞筓金務
 晚娘对儂野
 女琼昨許岸
 金齒即保端

Kim Nự hú khoãn mà pi cá
 Dú quặng nãng khản phạ rườn chuong
 Pyục rừ tời uyên ương piom nà
 Bấu hâu mền puồn bạ lại vãn
 Mèng ngản rạ mua xuân pậu biooc

*

* *

生圣功。賦都法火鸞功許強。歐帝色於帝麻達好
 仗瀕眉詩帝時帝求眉時自歆定玉过齊杉直並
 又方姪姻通昼咄着音漢松子娘女慈孃珠乃車沃
 張史驍精了采每雷帝赤男雀金功娘魁殺切去
 又敗時踏流宦吏煉涓候柴吟悅玉每呻改采寫官
 吁蘇助柳甘官署齊刘是書老結把箭凌肩添白
 夷叁江文每身翰有碧恆以干嗒相乃勾吏敗鞣

Lại cạ đoạn Chiêu Đức nho sinh
 Sam pi son sử kinh tu thánh
 Chang cùm kết bong tên mi công
 Vãn bài lâu tinh thông thơ phú
 Mọi xec quan lều rự dầy do
 Thân quan lại teo lo son piúp
 Thao lược luyện mọi chước đay còm
 Câu tè mùa Lôi Âm câu khản
 Xưa Lưu Hâu rườn Hán mi công¹³⁰⁾
 Nhờ ơn sáy Xích Tòng son hâu¹³¹⁾
 Cầm pi cạ nam tứ tự cường
 Biooc phông mền hac rường hom ầu
 Côi kết ngược Kim Nự đĩnh rườn
 Tèn pýa mọi công ơn ngược sác
 Nảy pi khản ngản nặc quá ưa
 Au lãng cươi khôi chua tè đay
 Lại mi tèo việc nẩy bên mà
 Vãn them mự xiết xa bức đat
 May dãi quan khảo ooc ngay chan

Nàng hú vía chàng về đầy đủ
Ở vắng nàng càng nghĩ, càng thương
"Sớm định hẹn yên ương tha cớ"⁽¹⁸³⁾
Chớ để chàng buồn bã lâu ngày".
Mừng xuân ong bướm bay vờn nhí.

*

* * *

Đoạn nói về Nho sĩ Chiêu quan⁽¹⁸⁴⁾
Ba mùa hạ học văn cửa thánh
Cùng đèn dầu kết bạn sớm hôm
Văn bài giỏi tinh thông thơ phú
Sách nào quan cũng thuộc lâu lâu
Quan lại nghĩ mưu cầu học phép
Học lược thao mọi chức tinh thông⁽¹⁸⁵⁾
"Ta hãy đến Lôi Âm cầu khẩn
Tướng Lưu hầu xưa đáng trọng phu"⁽¹⁸⁶⁾
Đã từng được theo hầu thiên tử⁽¹⁸⁷⁾
Ta tuy là hạ thứ thường dân
Thành tâm học có lần nên giỏi
Sẽ kết nàng lập nổi cơ ngơi
Trả nghĩa cả con người ngọc nữ⁽¹⁸⁸⁾
Nhưng cha nàng thách thức quá cao
Lấy gì cưới khôi châu cho đủ
Nay lại thêm một sự không hay
Gây nên chuyện tai bay vạ gió
May đài quan tra rõ ngay gian

帝 聖 皇 天 顏 大 救
 魁 珠 齊 賦 者 登 曾
 連 亂 玉 仍 將 致 但
 謹 曰 中 呼 過 濕 高
 叮 封 許 焉 瑤 人
 者 玉 請 昭 方 攸 限
 聖 呖 爭 來 敢 期 嫁
 時 都 吟 卓 掩 姻 室
 竟 齊 才 翹 伏 雷 音
 聖 嘉 濁 翹 杉 吟 法
 精 通 長 每 疎 吟 麻
 勸 滑 玉 朴 吟 兒 且
 芥 福 吹 切 屋 孔 娘
 涸 對 吟 梧 呼 者 還
 每 吟 官 杉 高 哥 璿
 段 窈 未 麻 吟 青 年
 窈 女 保 未 軒 欣 隸
 女 長 思 怩 色 分
 芥 曾 神 邇 法 呂
 取 吧 義 壺 良 君
 竟 都 才 汗 儼 乃
 竟 才 幹 派 仙

Đày thánh hoàng thiên nhan đại xá
 Khôi chua tê chắc đá rụ xằng
 Ké lòn ngược nhằng sương lục pya
 Liện viết sư chàng quá thấp cao
 Cẩn phong hầu chim rao mùa cac
 Cạ: "Ngược chữ Chiêu Đức nho nhân
 Đá lo sậu lai vắn kỳ hện
 Soong rà cỏi trọn vẹn nhân duyên
 Sơn đo tài chàng êm gia thất
 Pi tê mùa lạy pụt Lôi Âm
 Kim chay khừn mừng bản sơn phep
 Tinh thông rụ mọi mạch cỏi mà
 Khuyên mùa ngược dương nga hạy thả
 Sư phong phac mùa cạ kê năng
 Kiết phục khẩu pích đàng tua noộc
 Chim rao lia trường ộc Không môn
 Mùa đuôi ngược Ngô Bươn đá chậy.
 Mọi cảm quan sáng cậy chim rao
 Đoạn thôi nôộc bay cao tầm phạ
 Quan au sư mà cạ thanh niên
 Kim Nự nằng thư hiên hãn chữ
 "- Noọng bầu mì toọng búa sắc phân
 Pi khừn sơn thần thông phep lạ
 Sư tăng nôộc tháy nà lương quân
 Vắn quá mự mừng chòm pậu vạn
 Pi sơn đo tài cán mừng tiên

Được thánh hoàng thiên nhan đại xá
Chẳng hay nàng liệu có thấu chẳng
Nếu nàng giữ lòng thương cô cút!"
Nhấn người thân họa bức thư hoa
Cẩn phong⁽¹⁸⁹⁾ gửi kim dao cắt cánh
"Nàng không chê cửa thánh bản nhơ
Ngày năm tháng chớ lo sai hẹn
Rồi ngày mai sẽ nguyện duyên xe
Đủ tài hãy tinh bề gia thất
Ta còn về cửa phát Lô Âm
Ăn chay lạy mừng bản học phép
Biết tinh thông các mạch hãy về
Hồi nàng nhớ lời thề sơn hai⁽¹⁹⁰⁾
Bức thư quan gửi tới ngọc nàng
Buộc chặt dưới cánh vàng chim hạc
Kim dao từ trường ốc Khổng môn
Về với ngọc Ngô Bươn⁽¹⁹¹⁾ tức khắc
Mại lời quan phó mặc kim dao
Chim vỗ cánh bay cao mây thăm
Đưa thư về trao tận thiếu niên
Kim Nữ tại thư hiên thấy chữ
"Thiếp một lòng một dạ với chàng
Chàng thụ huấn thần thông phép thuật
Thư gửi chim thay mặt lương quân
Ngày đêm thiếp xem văn làm bạn
Chờ Chiêu quan hết hạn học tiên

麻佛吟嬉綠喜鳳

Mà rà coi kết duyên loan phượng".

x

*

* *

夫胎地九等霄空善施地胎各和慧研竟同胎退柴功施
 巧方齊茂坤布保喃祐保方象根柴寸弘道方散吁赤穉
 設呈款保頑冊感帝岳肩句伴幽帝伴佛者愼以帝柴柴
 新師涓咪許賦大養暇訖味来来位落干他褪等乃呀
 坊翁本魁儿詩道身容凌恒斋骂秋士根里漂柴珠魁大
 孔象多道寒文師低来抱驟奇咪姪同呵寻困孔熊凉許
 門伴隣柴飢教舍乐改券巧穿修走門斤慧治仗礼退介

Lại cạ đoạn rườn tương Không môn
 Chiêu Đức chiêng sư ông chung bạn:
 "Khoi tè xo mùa bán hương lân
 Cầu toi bầu lìm on đạo sáy
 Sơn khôn ngoan hấu kê hân cơ
 Tàng sư sec phú thơ văn giáo
 Soong rà cam đại đạo sư ông
 Kho đac đay chượng thân đay miac
 Thi phục dù dàu cac lai vãn
 Khôi bầu mì thực lãng pýa khoản
 Chiêu Đức cù pac chàng tèo nai
 Cac chúng bạn thư trai son chữ
 Vạ căn dù lại mự luôm tu
 Ôn sáy đay lai thu kinh sử
 Sảng thuôn bạn nhỏ sị đồng môn⁽¹⁾⁽²⁾
 Pi noọng rà pi ac căn cả này
 Dòng đạo gia xiên lý tìm pây
 Chiêu Đức nậm tha luây khôn táy
 Thôi đoạn khâu lay sáy Không nhỏ
 Sáy cạ: "Náo son trò chiêu lệ
 Công sư sáy nhăng ý nọi thôi
 Thi phục thầy son dai hấu cá

Mai ngày sẽ thắm duyên loan phượng".

*
*   *
*

Lại kể về dưới chướng Không môn
Chiêu Đức trình sư ông mọi nhẽ:
"Tôi xin quay về chỗ hương lân
Chín đời vẫn nhớ ơn thầy dạy
Dạy điều khôn cho kẻ hàn cơ
Nhất là biết phú thơ vạn đạo⁽¹⁹²⁾
Hai là nhờ thơm thảo sư ông
Cảm đức được nuôi thân kẻ khó
Nhờ phúc thầy sau có miếng ăn
Biết lấy gì đền công trả nghĩa".
Chiêu Đức quan lại kể mọi lời
Cùng các bạn thư trai trường ốc
Ở cùng nhau ăn học bấy lâu
Một thầy dạy ba thu kinh sử
Dặn khắp phương nho sĩ đồng môn⁽¹⁹³⁾
"Đây là lúc lên đường cách bức
Từ đạo thầy thiên lý xa nhau".
Quan Chiêu Đức hàng châu lai láng
Vào lạy trình dưới chướng thầy nho
Thầy rằng: "Dạy hai câu chiếu lệ
Nghĩa và công đáng kể là bao
Ta làm phúc công lao ta xóa

喧' 踏' 通' 愚' 袖' 着' 唵' 袂' 秋' 叶' 来' 柴' 床' 諸' 敲' 鼓' 官' 豨' 屋' 容' 采' 魁' 辣' 歡' 棚'
 評' 舞' 流' 寸' 傘' 礼' 呈' 被' 来' 几' 仍' 惹' 沃' 牒' 勿' 季' 送' 庄' 如' 坊' 催' 厨' 蹀' 庄' 歡' 孟'
 把' 堵' 士' 根' 重' 師' 吟' 暖' 火' 餘' 害' 伏' 蹀' 他' 諸' 归' 路' 堵' 瘡' 滑' 方' 音' 雀' 魁' 卞' 山'
 系' 哭' 囊' 牒' 权' 忘' 唔' 和' 灯' 教' 佛' 保' 連' 滄' 仍' 处' 沃' 粹' 了' 踣' 胎' 雷' 官' 祥' 式' 林'
 柴' 魁' 姑' 佃' 帝' 保' 甸' 相' 及' 足' 情' 义' 官' 速' 义' 伴' 魁' 汜' 壯' 殊' 官' 準' 空' 牧' 每' 尹'
 券' 抗' 尉' 架' 踪' 道' 方' 凌' 滄' 不' 吁' 荒' 匪' 翁' 佃' 象' 根' 送' 伙' 伴' 命' 良' 速' 幸' 仙' 鶴'
 浅' 送' 浅' 喻' 朕' 得' 朕' 幼' 松' 礼' 柴' 九' 裊' 歸' 柴' 寸' 殊' 魁' 每' 象' 漫' 寻' 空' 拾' 厨' 徹'

Chèn khoan sây tèo pýa hâu quan
 Sổng lục pây kin tàng phiái lỏ
 Tiền tài như phân thổ lưu thông
 Lỏn sây tờ điệp căn thuỏn toọng
 Lục tầu đáy quyền trọng tẩn dù
 Đắc đạo bầu vong sư lễ dái".
 Chiêu Đức cù pac cạ chiếng thưa:
 "Au lằng tền khấu cửa sửa phá
 Phùm nặm cấp đặng hóa lai thu
 Lệ bát tục kính đư kê khời"
 Sây cạ: "Tình rà hại nhằng lai
 Cầu tời ngĩa bầu dai ơn sây".
 Lạy thỏi quan liên luây ooc mà
 Sư ông tọc nặm tha điệp dầu
 "Sây tờ ngĩa nhằng chứ cật pây
 Thuỏn chùng bạn xâu quây học tó
 Chũa căn pây ooc lỏ sống quan
 Pây sổng thâng piỏng tàng chẳng tèo
 Mọi căn sây lểu héo như sớ
 Chùng bạn tèo ngoạc mưa trường ỏc
 Một mình quan Chiêu Đức hạc rong
 Tím khừn chỏn Lôi Âm chũa miác
 Không tọc không quan hạc luây pây
 Síp hà vắn tàng pây chẳng piot
 Chũa tiên mọi sức biỏoc hom van
 Nu nôc roạn lằm san vui mẳng

Tiền khoán đây ta trả lại con
Làm chi phí đi đường cách trở
Tiền tài như phấn thổ kẻ đâu
Miễn thầy tớ yêu nhau hết bụng⁽¹⁹⁴⁾
Lúc nào con quyền trọng dù che
Đắc đạo bất vong sư⁽¹⁹⁵⁾ ấy quý".
Chiêu Đức quan quỳ lạy trình lên:
"Công cơm muối⁽¹⁹⁶⁾ sớm hôm quần áo
Công dầu đèn, dạy bảo bao thu
Lễ bát túc, kính sư, tạc dạ
Coi nghĩa cao bực nhỏ công đầy
Chim đòi chịu ơn thầy ghi nhớ".
Chào thầy quan bách bộ ra đi
Sư ông dặn vân vi lệ rõ:
"Nghĩa thầy trò tạc dạ hôm nay
Toàn chúng bạn thân trai nhỏ sĩ
Rủ nhau ra tiễn kẻ lên đường
Đưa đến chốn viễn phương trọn đạo".
Mọi người đều ruột héo như tơ
Bạn hưu lại trở về trường ốc
Một mình quan Chiêu Đức ruổi rong
Tìm lên chốn Lôi Âm chùa đẹp
Hết độ đường lại tiếp độ đường
Dòng nửa tháng dặm trường cách trở
Lên tới thềm đủ thứ hoa thơm
Bách điều⁽¹⁹⁷⁾ khắp núi rừng đua hát

Thêm bách trùng⁽¹⁹⁸⁾ thánh thót tiếng ngâm
Vượn khi cất vang ầm tiếng hú
Lại bạch đàn mùi xạ mùi lan⁽¹⁹⁹⁾
Vườn bụt có quả cam quả chuối
Quả đào tiên thơm phức thay cơm
Ăn ít lại ngon mồm thơm mãi
Ở chùa tiên thoải mái luôn luôn
Quan ở đó vài tuần quen quên
Mừng một rằm lên điện thấp hương⁽²⁰⁰⁾
Động lòng mẹ thượng phương bụt cả
Bụt tức thì hiện hóa xuống coi
Hào quang tựa mặt trời sáng chói
Hiện vào ngôi giường mỗi bảo quan:
"Con ta ở dương gian hạ thế
Ba năm tròn hóa kẻ mồ cô
Con ta ước về trời tìm mẹ
Lên học thêm võ nghệ thì lên"
Quan Chiêu Đức tâu liền mọi nhẽ:
"Bụt sinh con hạ thế dương gian
Con sao biết tìm đường lên Bụt?"
Phật Lô Âm đã biết trước sau
Sai đôi én cánh ô chỉ lỗi
"Con ta mau đi bộ theo chim
Đường bụt kia người lên đồng đảo
Không thiếu gì phường bạn mường tiên."⁽²⁰¹⁾
Nghe thôi én bay trên thượng giới

官 著 通 厚 竟 蹻 音 保 嘔 柜 波 界 杉 珂 倦 廊 官 漢 涓 桃 饒 乃 波 網 拖 應
 且 母 神 參 派 郡 雷 芭 卮 匣 碧 上 僂 各 許 道 凡 倦 良 憐 滄 華 碧 雨 海 陰
 主 算 法 與 各 緣 姥 權 惜 卮 匣 碧 上 僂 各 許 道 凡 倦 良 憐 滄 華 碧 雨 海 陰
 批 咿 呀 了 止 水 岸 格 操 匣 來 礼 恒 梯 吟 嘖 梯 懸 立 派 瑰 望 上 雲 陰 碧
 赤 齒 良 意 渴 連 驛 草 會 敵 狄 鼓 官 慢 床 帝 榜 者 官 進 涸 良 啟 啟 啟
 鄒 方 齊 帝 乃 燕 沃 泪 難 衰 鄰 良 智 秋 鄒 女 許 方 射 采 功 魚 良 啟 良 啟 良
 官 躬 佁 於 日 对 落 良 像 旬 號 梯 旬 叶 蔡 仙 旌 彤 郡 批 泓 鯉 招 招 招 招

Quan lòng mà chấp chùa thả quan
 Chiêu Đức dù lo toan mọi chước
 Câu te khum son phép thần thông
 Cấm chay ý lều hàng tam ngọt
 Pừa nầy mùa thượng các nường sung
 Tỏi én liền bên vòng quán què
 Piác ooc noọc ngân ké Lôi Âm
 Khùm thàng chỏn cóc lũng bâu tac
 Nhìn chài hội xao xac chỏm khua
 Cũ khùm khai tập lửa tập măng
 Ngòi du cần lai pạng bich ba⁽¹³⁶⁾
 Lửa khùm pây le mùa thượng giới
 Cũ pac quan chằng duôi suông ban⁽¹³⁷⁾
 "Khôi xo mượn mùa ngân các á
 Tèo lòng mà coi púa hâu suông"
 Tiên nự đày ngìn sương đạo lang
 Tì hâu bàng lửa pạng ké quan
 Chiêu Đức chạ ơn nạng suông hán
 Tục thí quan liệt nậm khùm mùa
 Xấp xói tiên muông nra sân đảo
 Vãng lạc động hộn hảo nậm khao
 Lý ngư khùm vọng dao chỏn nầy⁽¹³⁸⁾
 Chèo khùm khai thượng vị bich ba
 Chèo khùm khai vãn la vụ vọng⁽¹³⁹⁾
 Chèo khùm khai nậm sóng hải biên⁽¹⁴⁰⁾
 Chèo khùm khai bich thiên nậm ứng

Hạ cánh về đậ cuối chùa hoa
Chiêu Đức tự lo toan mọi chước
"Ta sẽ đi học phép thần thông
Ăn chay khoảng ba tuần trắng sáng
Ngày đêm nơi thượng các mường bản"
Én cất cánh bay tròn vòng lượn
Rời Lô Âm rời chốn vườn hoa
Lên tới gốc cây đa là đỗ
Đông năm thanh nữ tú⁽²⁰²⁾ cười vui
Cùng bơi lội thi bơi thuyền chiếc
Dượt trên làn sóng biếc hải uyên⁽²⁰³⁾
Thuyền lên ấy thuyền tiên thượng giới
Cất lời quan cười hỏi sông bản⁽²⁰⁴⁾
"Tôi xin mượn thuyền vàng các ả
Trở về tôi sẽ trả sông nàng"⁽²⁰⁵⁾
Tiên nữ động lòng thương Chiêu Đức
Liền trao cho một chiếc thuyền hương⁽²⁰⁶⁾
Chiêu Đức biệt các nàng sông Hán⁽²⁰⁷⁾
Tức khắc quan rẽ bến chèo thuyền
Nhấp nhô thấy mường trên⁽²⁰⁸⁾ sáng loáng
Nước vực sâu dòn sóng rung rinh
Lý ngư⁽²⁰⁹⁾ vượt thiên đình chốn ấy
Chèo lên đường thượng vị bích ba⁽²¹⁰⁾
Chèo đến khúc vân la vũ võng⁽²¹¹⁾
Chèo vượt qua làn sóng hải biên⁽²¹²⁾
Chèo đến chốn bích thiên⁽²¹³⁾ nước đọng

Chèo qua đường ngàn dặm tấn công
Chèo lên vực nước hồng nước đỏ
Bày tiên nhìn người trẻ muốn trên
Chiêu Đức động xiêu xiêu trong dạ
Quan chèo thuyền lướt gió trên dòng
Chiêu Đức mượn thuyền hương vượt khúc
Thuyền quan leo các bậc lên trời
Mười đường gộp một đường quan trẩy
Mười khúc dồn một khúc quan đi
Khúc xấu với khúc ngay quan lượn
Thuyền quan băng một hướng tiến lên
Lên đến chốn bày tiên thuyền đỗ"
"Chờ ngày sau ta trả về trần
Nhờ sông giữ thuyền vàng tại bến
Hai nàng lòng thương mến liếc coi"
"Thuyền chàng hãy buộc nơi bến cuối
Bao giờ về chàng hãy đem theo
Để còn dịp ngày sau trở lại,..."
Ý vừa người hạ giới người tiên
"Chàng nhớ ngại mất thuyền chàng nhé"
Chiêu Đức từ các ngã sông bản
Quan đi bộ trên đường rộng rãi
Theo sau chàng đôi én lượn bay
Đường cái lớn qua ngay rừng rậm
Biết bao nhiêu xá dặm mường bản
Bao hàng quán khách đường nghỉ trọ

Tối xuống, về đến cửa Bích San⁽²¹⁴⁾
Giữa hàng phố tam quang⁽²¹⁵⁾ đình cả
Ở bên đường đại lộ thênh thang
Trong có bàn xếp hàng vô số
Dàn ra thành cửa sổ rèm buông
Khép lại hóa bức tường liền bích⁽²¹⁶⁾
Buồng trên là phòng sách phòng hương
Căn dưới có trang hoàng đồ bản⁽²¹⁷⁾
Lắm đồ chơi, lắm cảnh, lắm trò
Còn chứa chất bao kho vật lạ
Bách vật⁽²¹⁸⁾ cùng vô kể bạc vàng
Rời chùa sĩ lên đường hai ngã
Một hồi quan bách bộ đến nơi⁽²¹⁹⁾
Trông thấy chợ trên trời sáng lạn
Bao nhiêu phường phố bán phố mua
Một chợ bán lợn trâu ngan ngỗng
Đủ mặt hàng bán tận đêm khuya
Một chợ bán hương hoa lan xạ
Một chợ hàng quần áo túi khăn
Một chợ bán vàng bạc nhà cửa
Một chợ bày các thứ chiếu hoa
Một chợ bán vịt gà, dầu, thuốc
Có chợ hàng ngựa, súng, bát ăn
Hội trai gái chiếm phần chợ giữa
Một chợ bày đàn nhị nỉ non
Một chợ bán trâu voi, kim chỉ

Một chợ hàng dao , búa, rìu, khoan
Trầu cau canh rượu cần riêng chợ
Một chợ là hàng đũa hàng danh
Một chợ bán vải xanh mũ mốc
Một chợ bày mũ bọt mũ tiên
Một chợ bán chấn chiến dù xạ⁽²²⁰⁾
Một chợ hàng gương khóa quạt nan
Một chợ có hương trầm áo nhuộm
Một chợ là hàng lụa hàng tơ
Một chợ bán thiên thư vạn quyển
Một chợ bán sách truyện thời xưa
Một chợ bán quả chua bánh trai
Một chợ tiên thượng giới vui chơi
Gạo thịt muối riêng nơi chợ dưới
Một chợ hàng rượu nước rượu tắm
Kể sao hết các hàng các phố
Bách vật bày vô số thiếu chi
Kể sao hết nhà kho chứa của
Kể còn nhiều các phố bán mua
Đi từ sớm đến trưa không khắp
Một chợ tiên hội hát tươi vui
Một chợ tiên đeo hoa quanh cổ
Một chợ đàn hát hội⁽²²¹⁾ xinh tươi
Đàn khí luyện mùa vui một chợ
Quan xem ra có đủ mọi phần
Chàng Chiêu Đức ngắm nhìn đủ thức

昂節流落哩蹀跚
 迂道免貧缺官我
 文官堂曉容杉靴
 女建上慈上港我
 黠生良苦良行迨
 弄餘戎餘龜迨辭
 涸取才取取取在
 昂節流落哩蹀跚
 迂道免貧缺官我
 文官堂曉容杉靴
 女建上慈上港我
 黠生良苦良行迨
 弄餘戎餘龜迨辭
 涸取才取取取在
 昂節流落哩蹀跚
 迂道免貧缺官我
 文官堂曉容杉靴
 女建上慈上港我
 黠生良苦良行迨
 弄餘戎餘龜迨辭
 涸取才取取取在

Vọng long pây lóp lóp ngênh ngang
 Cản tâu sinh pên quan đạo dăng
 Văn thài khúm thượng dáng phong lưu
 Cản tâu khó nhác nhau bản bạc
 Văn thài khúm thượng các xo kín
 Mà ngô háng mường bản quan luáy
 Xàng pây khop ngạ bảy ngạ ba
 Thôi đoạn quan ooc mà tàng cap
 En tãi quan Chiêu Đức lảng lảng
 Khám khum sam pac không nửa pha
 Ên bèn khâu mùa cạ Thích ca
 "Chiêu Đức quan khúm mà thâng tỳ"
 Mê pút dù lâu ngi mừng chòm
 Hầu ên ooc mà thâng rắp cá
 Rắp quan khâu mùa sóa pút luông
 Pi pút dù nưa chường ăn nà
 Chiêu Đức khâu lạy tạ lếu thôi
 Thông than cạ mô côi kho khát
 Pút pi và vù pac chảng khan"
 "Lục câu càn dương gian đạo lang
 Khó dooc chịu co hán lai xuân
 Lòn lục câu nri công pi cạ
 Lục khúm son pẹp lạ duôi tiên
 Nhặng mi sáy Huyền Thiên pác pè
 Pẹp lạ càn son ngê lục thao⁽¹⁴²⁾
 Biến hóa kê chước cao lạ lừng

Võng lọng hoa ngang dọc nghênh ngang
Ai sinh hạ nên quan trần thế
Ngày về nơi thượng đế phong lưu⁽²²²⁾
Ai sinh hạ âu sầu đói khát
Ngày về lên thượng các⁽²²³⁾ xin ăn
Quan đi khắp mừng trên tiên giới
Quan thấy cả chốn mới chốn quen
Xong quan ra tới ven đường cái
Chiêu Đức đi đi mãi trên đường
Cần vượt ba trăm phùng⁽²²⁴⁾ thượng giới
Én liệng bay vào gọi Thích Ca⁽²²⁵⁾
"Quan Chiêu Đức đã ra tới chỗ"
Bụt cả đang nằm nghỉ được tin
Sai em phục ngoài hiên đón sĩ
Đón quan vào trước bệ bụt luông⁽²²⁷⁾
Chồng bụt ngự trên giường trông thấy
Gọi Chiêu quan vào lạy hỏi han
Thấy cô út người con nghèo khó
Chồng bụt liền bày tỏ lòng thương
"Con ta sống dương gian hạ thế
Chịu cơ hàn xá kẻ bao xuân
Nay con đã có công tìm bố
Lên học thêm phép lạ với tiên
Nhờ đạo sĩ Huyền Thiên cao cả
Sẽ dạy con phép lạ lục thao
Truyền đủ mọi chước cao kế mới

Mọi phép đều có mối thần thông
Một phép biến hồ lang rừng thẳm
Nuốt trôi liền đao kiếm cùng người
Một phép hóa mưa rơi nắng dữ
Một phép phun ra lửa cháy rừng
Một phép hóa nước dâng sóng cả
Một phép ra trời tỏ trời râm⁽²²⁸⁾
Một phép chỉ dòng sông nước cạn
Một phép sai mây biến thành người
Một phép chỉ cây tươi nghiêng đổ
Một phép là kiếm trận hãm quân⁽²²⁹⁾
Một phép biến đặng vân hoán vũ⁽²³⁰⁾
Trăm hai mươi tuổi lý ngập tràn
Một phép biến trời đen như bit
Một phép nhìn rõ quỷ vạ con
Truyền toàn những thuật khôn phép lạ"
Chiêu Đức quan mừng dạ say mê
"Nhờ ơn bố đưa về luyện võ
Mai ngày về bản xứ thế gian
Con mãi mãi ghi ơn tác dạ"
Bụt tam quang đến cửa Huyền Thiên
Trăm hoa nở hương viên⁽²³¹⁾ thơm ngát
Cổng vào sân hai cột chạm rồng
Cửa sổ bụi phủ dung thắm sắc
Trong nhà đôi phượng hạc giao ca⁽²³²⁾
Trong vườn có bách hoa đua nở

Bướm ong bay hớn hờ tim hoa
Có trăm loài cảm thú thảo lã⁽²³³⁾
Quan Chiêu Đức vui trông cảnh lạ
Thoắt quan vào bãi tạ sư ông
Quan quý lạ giữa sân bày tỏ:
"Tôi là người hạ giới dương gian
Nghe đời đồn sư ông phép giỏi
Đem thân về tìm tới cửa tiên
Xin học phép người hiền hộ mệnh"
Sư ông lòng xúc động bảo ban:
"Hú vía hồn con quan hạ thế
Liều mình lên thượng đế mường trời
Lòng mộ đạo phép người cho đủ
Thuật lược thao chẳng giữ, truyền con
Không mấy kể dương gian lên tới"
Chiêu Đức quan cân vọi nén vàng
Đặt làm khoản lệ thường của thánh
Những mong thông chóng vánh phép màu
Chỉ một lúc Huyền Thiên truyền huấn
Lục thao cung nhâm độn tinh nhan⁽²³⁴⁾
Bát quái ứng thiên tinh sáng chói⁽²³⁵⁾
Quan thuộc lâu cả mọi phép cao
Thần thông với lược thao mọi chước
Thầy Huyền Thiên đều tập cho quan
Phép lục đạo mọi đường truyền cả

師符每聯寄寄党肩
 翁法致方入部派才玄
 方及策官心方散畧天
 聖咒引區法鄰時安架
 賢神喻明名才主邦雅
 保官尽創法文坐泊囉
 酬屋情胞乖武間世江

Sư ông đức thánh hiền bầu dâm
 Phù phép cấp chú thần quan rự
 Mọi phè sây dạy độ tận tinh
 Chiêu Đức quan thông minh sáng dạ
 Sơn nhập tâm phếp lạ phếp quai
 Sơn đo đức đo tài văn võ
 Dàng tua cần đưng chú trần gian
 Mi tài lược an bang trị thế
 Piom Huyền thiên sây tạy giới giang

*

* *

女理啗良妹都岩楓礼媒女似模點叮
 金姑啗士寻庄呂蘇命恹金儿姜文敢
 娘許高方夏矮犯单射对許恨乐敢
 志付湿胎上务髻户身即皓可船雷準
 殿官啗官淵叁玉出出連款連幼既如
 呵敢私吟坎出免似娘他啗妹吟限礼
 吏自啗排初宦踟屑散户肆父回敢車

Lại cạ đoạn ngược nàng Kim Nự
 Tứ văn quan phó hải chim rao
 Mên rộng tiếng thắp cao chàng pac
 Bảy cạ quan Chiêu Đức sị lương
 Nhãng khâm mùa thượng phương tím mè
 Quan dú sam mua hứ chấng lòng
 Cừ minh ngược xu pôm lạ nhâm
 Mi cần nấng họ Phạm rườn sang
 Hãn nàng dú thân đản minh lè
 Họ Phạm liên tục thí nhờ môi
 Xam pac xo kết đôi Kim Nự
 Pô mè liên khai hải kê cần
 Hời cần au của ngân miếu mac
 Văn hện cười á miác Văn Đâm
 Xa lẹ nhờ chọn văn cần đénh

Nhà đạo sĩ cúng đã thực lòng
Cả phù phép chú thần dạy hết
Thầy còn truyền các phép binh cơ
Quan Chiêu Đức tha hồ thỏa dạ
Học thuộc bài phép lạ thuật cao
Trở nên vị anh hào võ giỏi
Đủ tài năng về cõi trần gian
Đủ đức độ trị bang tế thế⁽²³⁶⁾
Xứng với người thượng giới không ngoa

*

* *

Lại kể đoạn Dương Nga Kim Nữ⁽²³⁷⁾
Từ ngày quan giao phó kim đao
Chim cất tiếng thắp cao hôm sớm
Thay mặt quan anh tuấn sĩ lương⁽²³⁸⁾
"Chàng còn đến thượng phương tìm mẹ
Quan đi ba mùa hạ mới về"
Đêm hôm ấy nàng mê thấy nạn
Vi có chàng họ Phạm nhà sang⁽²³⁹⁾
Thấy nàng ở thân đàn chờ khách⁽²⁴⁰⁾
Họ Phạm liền tức khắc nhờ mai
Ba trăm ước kết đôi Kim Nữ⁽²⁴¹⁾
Cha mẹ nàng nhận lễ mai nhân⁽²⁴²⁾
Trả lời lấy bạc vàng trầu quả⁽²⁴³⁾
Nhờ người chọn ngày lành tháng tốt

Kim Nữ nàng uất ức khôn thừa⁽²⁴⁴⁾
"Cha mẹ tham lại vừa tình bạc
Chết tao còn thoái thác không nghe"
Nàng than với kim dao sau trước
"Mày biết quan Chiêu Đức ở đâu
Chỉ đường giúp để tao đi với"
Chim thấy nàng than thở đáng thương
Liên cất tiếng nói năng mọi nhẽ
Khác chi người biết rõ tin thông
Xòe đôi cánh rìa lông vừa nói
Mắt nhìn lên thượng giới xa xa
Nàng ngọc nữ xót xa trong bụng
Gió đêm khuya nổi sóng Tiêu Tương⁽²⁴⁵⁾
Nàng bỏ mặc đỉnh hương mọi thức
Lên tìm quan Chiêu Đức Lôi Âm
Chim bay bỗng dẫn đường đi trước
Nàng nhìn chim cất bước theo sau
Trên đầu nàng chim lao trước gió
Mười ngày nàng đi bộ trên sương
Rong ruổi chốn đại ngàn sơn cước
Dẫn nàng lên thượng các mừng ban
Lên đến chốn Lôi Âm đất lạ
Nàng thấy chùa sơn dã cực xinh
Liên hôm sớm tụng kinh bá chúc⁽²⁴⁶⁾
Không thấy quan Chiêu Đức sĩ nho
Nàng Kim Nữ viết thư nhiều đoạn

娘 朴 許 燕 雁 林 蘇
 飛 多 出 匿 池 王 母
 蝶 根 處 夫 婦 雄 甌
 金 女 齒 雷 音 江 厨
 朴 夫 許 君 子 賦 汨
 研 免 吟 驟 歎 下 界
 尸 登 俾 結 義 夫 媚
 娘 割 自 高 低 我 咄
 謹 封 娘 庄 朴 勢 理
 躬 勝 霜 彬 跪 尋 駭
 幼 未 娘 漏 啼 几 官
 漏 尋 官 胎 方 天 係
 法 驗 官 連 專 每 狀
 官 仍 齒 江 壩 兩 番
 聘 欲 勢 赤 汨 吟 味
 路 理 悅 官 士 仗 吟 旺
 胎 方 官 敢 群 朴 娘
 敢 未 結 谷 湯 在 抱
 耶 方 歎 幼 色 吹 抱
 瀨 乃 邊 幼 勢 均 登 考
 干 曉 中 娘 艷 許 蘇
 未 娘 長 朴 音 賦 且
 胎 方 官 疾 仗 生 信 恩

Nàng phác hâu én nhận thư pây
 Chiêu Đức dú Đạo tri Vương mẫu⁽¹²⁹⁾
 Diệp căn ruyền phu phụ nan thông
 Kim Nự dú Lôi Âm chang chùa
 Phác sư hâu quân tử chặc thâng
 Sáng pi còi tèo lỏng hạ giới
 Se soong rà kết ngại phua nũa
 Nàng chep câu cao đê thây pac
 Cẩn phong nàng chảng phác nôộc rao
 Nôộc thảng pích mền phao tám phạ
 Au sư nàng mưa cạ kê nhan
 Mưa tím quan Chiêu Đức Huyền Thiên
 Phep nghiệm quan liên chuyên mọi dương
 Quan nhãng dú chang tướng duối cần
 Choac hân nôộc mà thâng bường nả
 Chim rao mền roọng cạ lúi lo
 Chiêu Đức quan sị nhỏ ngấm dôm
 Hân pên nôộc vẫn còn phác nàng
 Phong sư kiết cộc hang chảng chấp
 Chiêu Đức quan sị nhỏ ngấm dôm
 Tua nậy pên nôộc câu rự khảo
 Khay ngòi sư nàng báo hâu lỏng
 Kim Nự khúm Lôi Âm đú thả
 Sư nàng phác mà cạ chặc tin
 Chiêu Đức quan nhỏ sinh mừng toọng

Gửi nhờ đôi én nhận đưa đi
Chiêu Đức tại dao tri⁽²⁴⁷⁾ thiên mẫu⁽²⁴⁸⁾
Yêu nhau duyên phụ phụ khôn về
Kim Nữ chốn cửa chùa sơn dã⁽²⁴⁹⁾
"Gửi thư người quân tử biết chẳng
Chàng mau lại dương gian hạ thế
Để đôi ta kết nghĩa phu thê".
Thư nàng chép bút phê thay miệng
Dán kín nàng gửi chuyển nhờ chim
Chim cất cánh bay lên trời thăm
Sẽ đưa thư tới tận tay quan
Vụt bay đến thiên môn cao tít⁽²⁵⁰⁾
Tìm hỏi quan Chiêu Đức Huyền Thiên
Luyện phép nghiệm quan chuyên tập huấn⁽²⁵¹⁾
Quan say mê dưới chướng đạo tà⁽²⁵²⁾
Bỗng chim đến đậu ngay trước cửa
Kim dao bèn tỏ thẻ trình thưa
Quan Chiêu Đức sĩ nho trình tới
Đúng là chim ngày trước tặng nàng
Nơi đuôi có phong thư buộc chắc
Chiêu Đức liền ôm ấp nâng niu
"Đây có phải kim dao chim quý?"
Bóc thư xem sự thể tin nàng
"Kim Nữ ở Lô Âm chờ đợi".
Bức thư nàng báo vội tin hay
Quan Chiêu Đức như say trong dạ

余波韜妙新架秋敬身雨陽个躑位明廟徐訪胎伴先沃秋法間聖
 師奎文神膏功奎重户嘆世許親治至道孤窰江保姻跨每守陌頌
 望典聖高踈恨退師煥雲畏五吁壽架岫忙聒咒却緬官玉敢跨根
 拜了三法孰炳了有莫呼瀕醉啗云道新保儀神守每架艷來齊封
 官畫法許以奎畫即許昼那刻句狄加功了事添孜長者青根以出
 村麻昼架架把麻物吏得幻吏天昨請捕夢每机啟敢勇輝拜乃辭
 却却崎冠冠冠以礼架劍狄架玄卧吟許万叔矣每他昭者了丑登

Tục thí quan bài vọng sư ông
 Khởi mà dú lêu hâng sam khuốp
 Sơn rự phép tam lược lục thao⁽¹⁵⁰⁾
 Ôn sây hâu phép cao thần diệu
 Lạy thấy khởi xo tèo tề lỏng
 Quan pyá sam pêng ngân công sây
 Khởi mà dú lêu chấy sam thu
 Lệ vật tục hựu sư tọng kính⁽¹⁵¹⁾
 Sây lại hâu mạc kiếm hộ thân
 "Kiếm nầy rự hô vãn hoán vụ"⁽¹⁵²⁾
 Lục au lỏng tu tât thê dương"
 Sây lại khắc chữ "vương" hâu cá
 Huyền Thiên cu pac cạ thân sơ:
 "Piục rừ lục pên vua tị vị
 Côi chữ thâng đạo sây thành minh
 Hâu bộ công lỏng đin đạo lạng
 Vạn sự lêu bầu máng cần tâu
 Ngự mọi sự đường rầu hạc chữ
 Binh cơ them thần chú chang cò
 Mọi phê lục sơn đo bầu kẹn
 Tha vãn khúm mọi miền rừng quang"
 Chiêu Đức chạ sây quan ngoac ooc
 Chạ sao sinh báo nguộc mọi cần
 Lêu cấp cần lai vãn sơn phap
 "Pừa nầy khởi tề ngoac dương gian
 Sam pi dú duối cần tu thánh

Tức khắc quan bái tạ sư ông:
"Ba năm tại mừng bân học phép
Lược thao tôi đã biết khá thông
Ơn thầy dạy thần công kế diệu
Nay xin thầy tôi liệu về trần".
Ba nén bạc quan dâng lễ tạ:
"Tôi lên đây kể đã ba thu
Lễ dù nhỏ lòng đầy kính trọng".
Kiếm thầy đưa ra tặng nho sinh:
"Kiếm này biết hô vân hoán vũ⁽²⁵³⁾
Con đem về dùng ở thế dương⁽²⁵⁴⁾."
Thầy lại tạc chữ vương cho sĩ⁽²⁵⁵⁾
Huyền Thiên còn căn kê dặn thêm:
"Mai ngày được làm vua trị nước
Con chớ quên đạo học thánh sư
Cho bố công trở về dương thế
Vạn sự đừng ỉ cậy vào ai
Gặp việc phải dùng tài tự chủ
Sẵn binh cơ thần chủ trong tay
Sẽ làm tốt làm hay mọi sự
Thông đất trời chuyển cả bốn phương"
Chiêu Đức biệt bạn đường trên dưới
"Ở lại sau bạn hồi mọi người
Ba năm sống cùng nhau học hỏi

刀世彬个東麓低送仙落官主典帝金法精听音姑嗜改夫快辣勉
 亦君泥竟世救虫踪園速对群保望呈呀了良雷对庄膳对許澄和
 景柔义叹下通界慈贡信跨皆眾彬許天脉信止悉望頑义涓奈症
 如涓請聖地神下叫貅旬形拉煩父挪玄每眉幽孟啗坤直斬固惠
 根叶凌啣新法涎培地官倪广新泪官坎通在寐在向玉命孩仍臻
 牒呼凌孤落沃洽曾逢方理聶根刀方静屋女了叶翠女故是儂牽
 併爾恩伴竟吟許殿坎牝胡康味ノ眼叁帝金玉强仗金倪愚併承

Sương diệp cân nhu canh rườn deo
 Dầu cạ khôi mừa lèo lạ thể
 Loọng lằng lằng chú nghĩa mường bản"
 Bạt tiên sáng soong cảm pi cá:
 "Pi piac lỏng ti da thể đong
 Cỏi ooc phép thần thông châu to
 Hắt nậm mường hạ giới đứ dầy"
 Đoạn tăng phẩu cảm pây rẻo sỏng
 Khám pận tăng noọc cong phươn tiên
 Chiêu Đức quan cu tín liện piac
 Chím rao mền bên ngoạc đuỏi quan
 Khang pich quạng tam tăng cỏn châu
 Chùa cân lỏng tu tầu bẩu háng
 Phut đeo thâng po bần Hoảng đứ
 Chiêu Đức quan báy kờ chiẻng Kim:
 "Sam pi khám Huyền Thiên son phép
 Dầy rự thông mọi mạch lêu tinh
 Kim Nự chảng mì tín khum cạ
 Nguộc lêu mã đứ tha l ỏi Âm
 Nây khôi chảng vỏi lỏng đuỏi noọng"
 Pựt pỏ cu pac vọng chảng khan:
 "Kim Nự nguộc khỏn ngoan đi cỏi
 Mền cỏ mình chực ngại đuỏi phua
 Khấn khấn lực lỏng mừa bẩu khoát
 Sương mền nhắng cỏ nải đấng cạ
 Thỏ phụng them lỏng ngay vạ mừn"

Thương yêu nhau như thể một nhà
Nay tôi sẽ cách xa thượng giới
Lìa nhau đi dạ nhớ bồi hồi".
Bạn tiên đáp hai lời: "Hỡi sĩ
Bạn ra về hạ thế dương gian
Hãy nhớ bạn mừng bạn thương mến
Bằng hữu là nghĩa trọng thiên niên
Trùng phùng bạn nhân duyên vạn kiếp".
Dặn thôi quan từ biệt bạn thân
Quan Chiêu Đức cất chân rảo bước
Kim đao liền bay trước dẫn quan
Thăng cánh liêng đưa đường cho chủ
Cùng nhau về hạ thế không lâu
Một lúc quan tới lầu hoàng đế
Chiêu Đức liền vào ghé râu lên:
"Ba năm học Huyền Thiên các phép
Giữ đã tạm mọi mạch thông tinh
Nay Kim Nữ có tin lên gọi
Người ngọc đang chờ tại Lôi Âm
Tôi phải vội về trần với ả".
Bụt bổ mừng trong dạ khen rằng:
"Nàng Kim Nữ dong nhan tiết thái
Liều mình mong trọn nghĩa với chồng
Mau con hãy về đường hạ giới
Thương ngọc nàng cố đợi lâu ngày
Cho trọn đạo lòng ngay của ả".

Chiêu Đức quan bái tạ biệt cha
"Lạy bụt cha con về hạ thế".
Kim dao bay xá kể thấp cao
Từng vòng liệng thấp cao cùng chủ
Tìm đường về quê cũ không lâu
Về đến chốn sông bân giữ bến
Quan tìm thuyền gửi bạn năm xưa
Tiên nữ đáp hai câu bảo sĩ:
"Thuyền quan không mấy may xuy xuyên".
Quả người tiên trọn vẹn lời vàng
Tay chéo lái đưa chàng rộng ruổi
Theo dòng sông hướng tới bến xưa
Thuyền lướt nhẹ gió đưa càng nhẹ
Chiêu Đức cùng các ả sông bân
Đó tiếp độ thuyền vàng vun vút
Nhớ vợ chàng Chiêu Đức phân vân
Kim dao liệng ven dòng sông cái
Bao dặm đường sóng nổi ầm vang
Thuyền xuống thác quay ngang quay dọc
Rời thuyền qua sóng biếc giữa dòng
Vào khoang giữa gập nòng sông hán:
"Ơn các nàng độ lượng thương nhau
Tôi đã trải ba thu mới lại".
Sông bân trao lời hạ thân thương
"Xá chi chiếc thuyền lương hỡi sĩ

根 迄 新 馭 通 时 归 律 花 譜 香 女 俾 歎 眉 厨 塲 卒 塲 毀 公 命 樓 伴 墜 如
 侑 会 垓 城 神 即 甚 運 咏 慎 黛 金 几 乃 庄 良 短 則 共 边 相 咏 耽 赴 鵠 泪
 止 菱 出 彬 名 音 里 数 下 花 厨 班 許 赤 胡 信 路 叫 拜 免 抱 塲 咏 耽 赴 鵠 泪
 寔 敗 吟 倦 法 需 干 浚 園 式 汨 梧 吏 帝 暮 哥 半 心 保 罪 户 車 良 落 朴 未
 伴 尸 猪 準 开 律 鼓 蘇 景 每 以 王 彬 如 恩 竟 尸 如 凌 扒 敢 致 官 数 未 幅
 喻 愛 者 尸 齐 昌 淡 橙 放 春 醴 飲 侑 哥 女 政 如 哥 泪 蹂 許 牒 侑 彬 帝 敗
 訃 鬼 喧 拍 望 人 勿 垂 矜 敢 自 帝 未 係 金 自 佐 壯 那 父 可 如 仍 燕 魏 有

Ké lộn bạn thật thả sương căn
 Ân ái se vẫn lẳng cõi ngộ"
 Quan cha "suông cõi đủ khỏi lộng"
 Vít se chôn suông bán khoac phạ
 Quan tẻ khay phép lạ thần thông
 Phut nặng piot Lôi Âm tức thí
 Muốn dậm pây xiên lý thậm quây
 Phi đảng lộng một khi liền piot"⁽¹⁵¹⁾
 Mừng hân cảnh phươn biooc lùm va
 Cẩn xuân mọi thục va chơn chờ
 Cù tin khấu thăng chúa tèm hương
 Đầy hân ngược Ngô Bươn Kim Nự
 "-Rồi sương bán lại hửu ké rà
 Dường lẳng noọng dầy mà nầy nó?"
 Kim Nự toọng mộ hổ chảng khan:
 "Tứ vẫn pi tím tin khum chua
 Tả noọng se bán lộ tôn tàng
 Táng lẳng như lâm cảm tặc tốt
 Nả thăng lẳng bầu piot tợ tàng
 Pò tèo pắt tội oan pên đoạn
 Khai hửu căn họ Phạm tướng công
 Noọng điệp khôm xa tàng veng minh
 Nhằng sương qua khúm tím chắc nơi
 Ên bên pây lạc tôi mất bạn
 Nhận đày sự phac nhận chim rao
 Tứ vẫn bực sự chao thăng noọng

Miền rằng ta thực dạ yêu nhau
Hẹn ước một ngày sau hội ngộ"
Quan biệt sông: "Hãy ở tôi đi"
Bỏ bạn tiên lại nơi Khoắc phạ⁽²⁵⁶⁾
Quan liền dùng phép lạ thần thông
Một loáng tới Lôi Âm tức khắc
Muôn dặm đường xa lắc xa lơ
Dùng phép lượn quan về tới chốn
Gặp cảnh xưa hoa nhện bốn phương
Ngày xuân nhị đưa hương thơm ngát
Quan vào chùa khấn phật thắp hương
Gặp người ngọc Ngô Bươn Kim Nữ
"Ai xui nên nông nỗi hỡi thương!
Đưa nàng tới chùa hương sơn dã?"
Nàng Ngô Bươn bụng dạ bàng hoàng
"Từ ngày chàng đi ra tìm Phật
Thần thiếp mang lật đật nửa đường
Khác nào chiếc đòn càn gãy khúc
Không xa, sao không suốt⁽²⁵⁷⁾ dở dang
Bỏ lại ép bao phen đòi đoạ
Gả thiếp cho họ Phạm tướng công
Thiếp đã liệu tìm đường tự vẫn
Nhưng thương chàng không nỡ lia đời
Én bay xa lạc đôi mắt bạn
Nhận được thư gửi nhận kim dao
Từ ngày bức thư giao về thiếp

歡頰汨徒音達朔管遺定嗜
 省叫未每雷壯涓本官僕庄
 望官侍裝厨岷朴郗段叔手
 沒番信未汨了庄回波行慕
 勉義肩佐恩岷以竟守合官法
 夙出雁庄扛臂未佳礼帝方帝
 昇帝煎出髣參日取夙左胎守
 冠玉乃孫保呵保想祿秦日
 晚勉

Nâu cảm mền một vọng tiếng van
 Đầy đu tháy nà quan kéo phiến
 Ên nhận mì tin tuyến sư thàng
 Noọng chảng tả tư trang mọi đồ
 Nôộc tam khun thàng chùa Lôi Âm
 Sam bươn dù lều hăng sây dat
 Viêt sư noọng chảng phác mùa thàng
 Chắc tin pi hồi lỏng bản quán
 Rụ lè son phep đoạn quan thoi
 Chảng đày hợp truc mai rà ngô"
 Chiêu Đức quan mộ hồ liệt khan:
 "-Son đày phep sam xuân mong tèo
 Ôn sây cạ thông hiều lều tinh
 Pừa hãn nôộc tuyến tin thàng cạ
 Ngược lều mà dù thả Lôi Âm
 Này pi chảng vôi lỏng cấp cần
 Tư hồng nguyệt lạo sổng rốp cần⁽¹⁵⁵⁾
 Bấu nội mền hăng vắn dù lé
 Cà này đày phi chi tăng soong
 Bấu châu ước cò ngoòng đoạn dá
 Sường định vắn kết khóa thành hôn
 Tọ nhằng vác ăn mòn việc cải
 Tân bang loạn thàm hại piết sường
 Pừa dù mà sam bươn dù chùa
 Ngòi đày hãn khí số tân bang⁽¹⁵⁶⁾
 Mền loạn lạc nhiều nhưng đin ti

Sáng chiều chim cất tiếng nhỏ to
Muốn cho chàng khỏi lo trong dạ
Nhờ chim từ chốn lạ đưa thư
Thiếp mới bỏ lương tư mọi thức
Theo chim về cửa phật Lôi Âm
Nơi sơn dã đã tròn ba tháng
Thiếp gửi thư nhắn bạn duyên hoa
Được tin sĩ hời về bản quán
Chắc là chàng học huấn đã thôi
Sẽ về hội trúc mai duyên thắm"
Chiêu Đức quan hớn hở lời rằng:
"Học phép trải ba xuân trọn vẹn
Ơn thầy truyền các phép đều tinh
Chim vừa lúc đưa tin nàng tới
Bảo rằng nàng ở đợi Lôi Âm
Nay ta mới hạ trần về gặp
Nguyệt lão mong được gặp tơ hồng⁽²⁵⁸⁾
Kẻo muộn lại ăn năn mãi mãi"
Đôi uyên ương lệ rài hai hàng
Ngày nay thỏa lòng mong đôi lứa
Ước chọn ngày kết nghĩa tao khang
Nhưng Chiêu Đức phân vân tính toán:
"Tần bang gây thơm hương hoạn lạc
Ba tháng ở cùng nàng cửa phật
Xem địa đồ đất nước Trần vương
Đang có họa nhiều nhưng không vẹn

Nước Ngụy gây nên loạn xâm lăng
Trần Vương lại không con thái tử
Đang cần người tài cả đảm đang
Mới giữ được gia bang yên thái⁽²⁵⁹⁾
Nàng hãy chờ ở tại Lôi Âm
Để ta gắng một phen dùng phép
Ra công cùng phò giúp Trần vương
Nếu Trần quốc số còn chưa tận
Nhờ ơn trời còn vận linh thiêng
Như lời dặn Huyền Thiên truyền bảo
Ta dẹp xong thiên hạ được yên
Sẽ lên đón hoa duyên ngọc nữ".
Kim Nữ nàng bày tỏ lời khôn:
"Sự này mặc để quan lo liệu
Thiếp sẵn lòng chờ hẹn kẻ chi
Nghĩa chồng vợ ngại gì chờ đợi"
Chiêu Đức quan dặn vội rồi đi
Liên biến phép phong suy cưới móc⁽²⁶⁰⁾
Bỏ chùa về đến đất Trần bang
Qua xem khắp mọi phường hàng phố
Giả làm người khách lạ nam kinh
Đêm hôm đó đại minh Trần chúa⁽²⁶¹⁾
Hiện giấc mơ ở chốn thâm cung
Nằm mê thấy: "con rồng khoắc phạ
Lọt vào cung đại phá điện vua
Vào ngồi cạnh dinh cơ cung quán⁽²⁶²⁾

官首智凌分吾都横歎域科吁新位南下邦过枯形吟斯低吁泔皇
 百平如步都事了座改德匪呈差邸庸天乱葵卜隄野疾会天缺痊
 相安造却論欣疑恨隱懣沃家駃是市安禍官泥弄速共会天缺痊
 諸榮老翁赤規城宮每踪跡躬国帝城在夷石江眉殿老交为国陶
 沃吏弄弄天庄蟠各踪吏吏弄扶權素悅帝曾滄齊判童新乾致蕞
 取昌台王司凌放寸懣殿天度肩繫亦秋保寸群界弄翁煥封封眉如
 傳歎毀秦豫黜分破过退可斯寔義初帝立汲靜職名買定帝乃安

Tuyên cần ooc chư tướng bạch quan
 Khi nâng lại tèo an bạng cầu
 Dền dãi vua lau lau như xưa
 Tản vương vua sức đua lo lãng
 Tỏi tư thiên mà luận đua phần¹⁶¹
 Bơi lãng chẳng hiện hân sự lạ
 Phần hân luồng khoác phạ lêu lông
 Phá thuẫn cac cung ngân sỏa vãng
 Quá pây tèo yên ôn một khi
 Thôi đoạn lại tèo pây vãng vặc
 Tư thiên liện pôi ooc đôn khoa
 Đoán mộng vua quốc gia chiêm cạ:
 "Thực mì lục khặc phạ sai lông
 Tháy nà quyền đế quân tức vị"¹⁶²
 Nhãng mà tổ thành thị phố Nam
 Dây cần min chẳng an thiên hạ
 Lập bầu dây tai vạ loạn bang"
 Rốp thuẫn tảng bạch quan tâu quá:
 "Pi cón nặm chang tà bôc khô
 Chắc là te mì vua ân hình"
 Đức vua phán diện dính soong cãm:
 "Mời ông đồng lạo tăng mà pôi"¹⁶³
 Ván chèn lông giao hội táng mun
 Dây què cần vi thiên đoán cạ
 "Nây mì lục khoác phạ mà thâng
 Cùng như tòi Đào Đường thánh vãng"¹⁶⁴

Truyền lời ra trách mắng bách quan
Rồi một lúc chiêu an như cũ
Điện cung vua vui thú như xưa"
Vua Trần tỉnh giấc mơ kinh hãi
Đòi tư thiên⁽²⁶³⁾ vào hỏi dữ lành:
"Bởi sao hiện ra thành sự lạ
Mê thấy rồng khoắc phạ hiện về
Phá phách các dinh cơ cung điện
Rồi lại về yên tịnh hơn xưa
Nước nhà lại vui vậy sáng chói?"
Tư thiên liền gieo bói một khoa
Đoán mộng rồi tâu vua qua quẻ:
"Thực có con khoắc phạ xuống trần
Thay mặt đức đế quân trị nước
Nay còn chơi trong đất phỏ Nam
Tìm được sĩ mới an thiên hạ
Không thấy chàng khó trị loạn bang"
Rồi gặp các bách quan chư tướng:
"Năm xưa dòng sông luồng cạn khô
Chắc là có một vua ẩn bóng"
Đức vua liền phán xuống câu rằng:
"Mau mời lão sư tăng đến bói"
Sư Trần Tiên giao hội bói liền
Gieo ra "càn vi thiên" một quẻ⁽²⁶⁴⁾
"Đúng có con khoắc phạ xuống trần
Khác nào đức Hán quân thuờ trước

中 河 洞 出 鴻 叙 肩
 現 卦 卦 美 疑 安 致 眉
 官 有 新 差 疑 安 致 眉
 尋 車 卦 美 疑 安 致 眉
 道 駟 卦 美 疑 安 致 眉
 名 南 卦 美 疑 安 致 眉
 妾 南 卦 美 疑 安 致 眉
 且 南 卦 美 疑 安 致 眉
 途 南 卦 美 疑 安 致 眉
 个 南 卦 美 疑 安 致 眉
 良 南 卦 美 疑 安 致 眉
 萬 南 卦 美 疑 安 致 眉
 前 南 卦 美 疑 安 致 眉
 素 南 卦 美 疑 安 致 眉
 羊 南 卦 美 疑 安 致 眉
 產 南 卦 美 疑 安 致 眉
 門 南 卦 美 疑 安 致 眉
 雲 南 卦 美 疑 安 致 眉
 邑 南 卦 美 疑 安 致 眉
 潘 南 卦 美 疑 安 致 眉
 慈 南 卦 美 疑 安 致 眉
 落 南 卦 美 疑 安 致 眉
 敢 南 卦 美 疑 安 致 眉
 免 南 卦 美 疑 安 致 眉
 求 南 卦 美 疑 安 致 眉
 鴻 南 卦 美 疑 安 致 眉

Mi cần ân đứ dân Hà Trung
 Lục nửa phạ sai lòng què hiện".
 Nà mừng khua vua tuyền bạch quan:
 "Khoài táng pây phổ Nam xa tím!"
 Lại sai cần liệt tình rêu lãng
 Tục thí dầy hãn quan tởng lạ
 Dương ná lục khoắc phạ mừng nua
 Ngoạc tèo mừ tâu vua thật thá:
 "- Mi cần nãng tởng lạ nhàn du".
 Vua sai au mạ dù rập cá
 Lọng quạt bậy thàng sóa chủ gia⁽¹⁶⁵⁾
 Quan chà looc pộc phà nòn dú.
 Quân puốc kéo sấp khẩu tằm rừn:
 "Dầy hãn quan táng mừng mà tổ
 Bấu chác cần dầy đũa đường rừ
 Tôn dầy miác thàng xu điện sóa
 Vua rập mừa ngòi nà lầu môn
 Dú tí hâu chùa rừn cạ thật".
 Chùa rừn liên tục khắc khi nãng
 Tái khẩu mừa dầy thàng chang suôm.
 Quan looc lo hết khôn bấu pây:
 "Khòì lè cần mừng quây xiêu lạc
 Puôn pân kin liệng pac quá vắn
 Bấu mi tội mòn lãng dầu mìn
 Lãng mì lệnh triêu đĩnh mà cầu?
 Thân khòì hạc dau sàu sậy khat".

Nay còn đang sơn cước ẩn hình
Còn nên sự dữ lành tùy chúa"
Mặt tươi cười vua du bách quan:
"Mau mau hãy xuống đường tìm sĩ"
Vua liền sai quan cả dò thăm
Tức thì thấy một quan tướng lạ
Dong nhan người khoắc phạ trời trên,
Liền trở lại tâu lên hoàng đế
"Có một người tướng kẻ lại phu"
Vua sai đem ngựa dù đi đón
Võng quạt về đến nhà quan
Quan lên giường trùm chăn quan đắp
Quân quốc gia vào chật đầy nhà
Thấy có quan phương xa tới trợ
Không biết người ra số thế nào
Có tiếng lọt đến tai hoàng đế
Vua đòi quan vào bộ lầu môn
"Ăn đâu đấy chủ nhân phải nói?"
Chủ nhà liền báo vội lòng mừng
Quân tìm đến trong buồng thấy sĩ
Quan lại còn cố chối không đi:
"Tôi là kẻ mừng xa lưu lạc
Làm buồn tim hai bát cơm ăn
Không có tội với trong cung điện
Sao triều đình ra lệnh bắt quan
Làm tôi sợ đòi cơm ruột đứt!"

看呀杉龍果取啾啾罪跡朝壽歲方吟嬾習京方奕跃精保聖國
 吟乘致啾啾外庄吟保貧眉隆吟裡方双判出丙南昭龜國法盛宏泰
 啾干相外啾啾泣立薛似壽吟裏保呼池訂呂奏君名批啾吟真構壽
 白事係叨判涓麻怪怡啾秋幼榮嵩殿構容跪啓正了愚啾吟可札却
 連啾啾底望報撰壽運報吟外更寫望御報官報吟外某宴事吟
 羞眉恬方壽吏弄方罪敢碎羞泪啾官壽比方礼户妹辭愚吟取羞
 欽保敢能啾啾啾能吟保告教吟奎石方獨船吟外繞父叁歌取帝架

Khâm sai liện củ pac cạ quan:
 "Bầu mì lằng sự can mã roọng
 Hãn điềm đây đường sường lục bản"
 Chiêu Đức quan lạc chòm pac phuồi:
 "Đưc vua cần phán dạy khoi vàng
 Dây rại rá mưa thâng chảng chảnh".
 Kiệu lọng vua mã rập khâu mưa
 Chiêu Đức liện chỏi từ bầu ơ:
 "- Khoi lé cần đây tờ bản cồ
 Bầu dam khâu kiệu vua mì tội
 Cáo từ khoi xo chỏi hạc càm".
 Khâm sai liện au quan khâu chầu
 Khâu thâng quan côm bầu lạy vua
 Sam tiêng vọng tung hô vạ tuế ⁽¹⁶⁶⁾
 Bach quan ngự điện chầy song phương
 Đưc vua ngự lâu môn phán cạ:
 "- Mâu pên cần khęc lạ dù hâu?"
 Chiêu Đức quan qui tâu bương ná:
 "- Khoi lé cần khęc lạ Nam Kinh
 Ten họ khoi chính danh Chiêu Đức
 Pò mè khoi lêu mât dạ hâng
 Sam pi khoi khừn son khoãc phạ
 Nhớ ơn sảy son cạ phệp tình
 Chac cạ bầu thật cả rình rự bầu
 Đây chảnh sự cơ cầu thực hư
 Sảy sai khoi lỏng dụ Iần quóc

Khâm sai liền nói thực với quan:
"Không phải có tội oan giết chém
Đây điềm hay, thiên tướng con trời!"
Quan Chiêu Đức vui cười nói rõ:
"Đức vua ra lệnh gọi, tôi vâng
Dữ lành về đến cung tất biết"
Nhìn kiệu dù vua sắm đón quan
Chiêu Đức chối không nhìn không nhận
"Tôi, người dân thân phận nghèo hèn
Đâu có dám ngồi lên võng kiệu
Hết lời tôi xin kiếu khác đi"
Khâm sai dẫn quan về trước bệ⁽²⁶⁵⁾
Đến nơi quan bái lạy đức vua
Ba tiếng vọng tung hô vạn tuế⁽²⁶⁶⁾
Bách quan ngồi trên dưới hai hàng
Thánh đế ngự tàu môn phán dụ:
"Khanh là người khách lạ nơi nao?"
Quan Chiêu Đức quỳ tâu trước điện
"Chính quê tôi xã huyện Nam Kinh
Họ tên tôi chính danh Chiêu Đức
Bố mẹ tôi bất phúc⁽²⁶⁷⁾ chết non
Ba năm trước học nơi khoắc phạt
Tôi học thầy có cả phép tinh
Không biết phải thật tinh chẳng tá
Chưa rõ thực hay giả như sao
Thầy tiến cử tôi vào Trần quốc

一 新 形 傑 望 慕 若 慕 希 唯
 定 以 礼 形 奏 王 嘴 固 探 碧
 肩 法 甚 以 希 意 且 尹 肩 榮
 賊 神 朝 踪 每 勿 法 獨 太 叔
 送 通 廷 涓 段 嘔 孟 兼 子 訂
 反 新 肆 家 塚 煨 述 各 致 治
 呂 町 弄 堂 由 恩 精 庶 坤 位

Nhất định mi sắc nước phân quân
 Hầu khai phép thần thông lồng dánh
 Hình lễ ơn triều đình bong vua
 Bầu hình khời tèo mùa gia đáng"
 Quan tâu vua mọi đoạn duyên do
 Tàn vương ý lạc khuya đầu toạng:
 "- Nhược mẫu rự phép rộng thuật tinh
 Tàn quốc se mẫu kiêm các thứ
 Vua bầu mi thái tử lục khôn
 Tợn tập cửa quyền môn tị vị"

*

* *

吏 吏 人 肩 吁 征 方 吁 人 希 百 家 許 祿
 吁 馬 民 本 肩 討 希 肩 民 職 官 止 換 勞
 歎 亦 跡 奏 賊 各 肩 賊 肩 差 以 法 軍 律
 灑 汨 散 天 在 邊 令 魂 急 相 涓 矣 魁 招
 魏 泄 散 顏 陣 魏 得 邦 本 作 論 札 鄒 鄂
 邊 沮 枝 上 魏 府 百 境 亦 懸 器 耽 隘 計
 魏 本 灑 累 王 纒 官 亂 奏 斷 希 方 潤 計

Lại cả đoạn nước Ngụy biên cương
 Bình mà mà thàng mường thàng bán
 Nhân dân ni pải sán tả hoang
 Mì bốn tấu thiên nhan thượng khản
 Cạ mì sắc tái trận Ngụy vương
 Chinh thảo các biên cương phủ huyện⁽¹⁶⁷⁾
 Đức vua mì lệnh tiến bách quan:
 Cạ mì sắc Ngụy bang nhiều loạn
 Nhân dân mì cấp bốn mà tấu
 Vua chắc sai tướng tấu pây tòn?"
 Bạch quan khâu mừa luận ná vua:
 "Mong thả phép binh cơ Chiêu Đức
 Hầu cầm quân pây tức ai quan
 Tộ lao mền lữa piàng qui kè"⁽¹⁶⁸⁾

Nói rằng sẽ có giặc ngoại xâm
Cho người phép thần thông về trị
Thắng là nhờ phúc chúa lộc vua
Không thắng thầy bảo về báo lại"
Chiêu Đức quan tâu mọi duyên do
Trần vương thấy ý vừa trong bụng:
"Nhiều khanh nhiều phép trọng thuật tinh
Trần quốc sẽ để khanh cai trị
Vua không có Thái tử con không
Thu xếp cửa quyền môn trị vị"

*

* *

Đoạn nói về nước Ngụy biên cương
Binh mã kéo phá mường phá bản
Nhân dân chạy tán loạn nhà hoang
Có bốn⁽²⁶⁸⁾ báo thiên nhan khẩn cấp
Rằng: Ngụy vương phái giặc xâm lăng
Cướp các trấn biên cương phủ huyện
Đức vua ra lệnh chuyển bách quan
Rằng có giặc Ngụy bang nhiều loạn
Nhân dân đưa cấp bốn⁽²⁶⁹⁾ vào tâu
Vua biết phái tướng nào đón giữ?"
Bách quan vào tranh cãi trước vua:
"Có thể chọn binh cơ Chiêu Đức
Cho ra đi dẹp giặc ải quan
Nhưng lo nó gian ngoan quỳ kế"

信那顏 亞馬王 叮咛地 根界分 陣英算 螭散主 乃算乃 家法叶 昼
 喚登 龜重 東女 君動 必沿 立通 十郎 敗史 如跪 蔡事 論陣 國昼 魏庄
 帝拉 下堂 猶麟 謝堵 信英 射敗 害獎 陣凌 本勃 跪蔡 事論 陣國 昼魏 庄
 奎卦 天孫 每万 拜敲 咄治 邪相 利倪 翰蹂 尚施 急咄 奏担 上秋 齋係
 奏法 桐將 曾十 吹叫 了万 連卒 大軍 連蹀 失翰 告恩 以齊 奏肩 羞边
 官戰 郡大 泣領 莖馬 園希 祈戰 莖生 莖軍 赤蔡 莖希 官信 官呼 使督
 各保 魄論 吹抗 孫安 軍十 空交 孫魏 孫魏 耳軍 孫方 百將 百嘴 希才

Các quan tâu thánh để huy tin
 Bầu chặc phép kể rình rự ná
 Ngồi đu tường thiên hạ long nhan
 Luận đại tướng Tôn Lan trọng quyền
 Soi khớp tăng mọi miền đông tây
 Thống lịch sip muốn pây binh mạ
 Tôn Lan khai bãi tạ quân vương
 Binh mạ kéo khừn tăng động đình
 Quân quốc lều tợn tứn phân vân
 Sip hà vắn trảy quân thàng ti
 Soong bường liện tục thí chấp căn
 Giao chiến ha cừm vắn piên chái
 Tôn Lan tài lợi hại sip phân
 Ngụy vương quân mền hăng tục trận
 Tôn Lan liện sua trận bại binh
 Ngụy quân tẹp rèo tin pèn toán
 Kéo mà tèm tông bản như mềng
 Quân Tần sua si rềng ni sản.
 Tôn Lan cáo cập khừn Tần vương
 Đức vua toọng lo lường sự nầy
 Bạch quan khâu tâu bảy luận toan
 Tướng tầu tề đằm đàng trận nầy?
 Bạch quan tâu thượng vị quốc gia:
 "Tiếng cạ mi cần mà rự phép
 Vua sứ sai pây tẹp Ngụy châu
 Tài trí pèn đương rừ cháng rự

Bách quan tâu: "Thánh đế hãy xem
Biết đâu phải phép tinh chẳng tá
Hay chọn quan thiên hạ biết tên
Nên sai tướng Tôn Lan quyền trọng
Cử quân binh mọi chống xa gần"
Thống lĩnh mười muôn⁽²⁷⁰⁾ quân binh mã
Tôn Lan vào bái tạ vua quan
Binh mã kéo lên đường vang động
Quân quốc đông lộn nhộn trên đường
Mười lăm ngày trẩy quân đến chốn
Hai bên liền bày trận xong ngay
Giao chiến năm đêm ngày biên ải
Tài Tôn Lan đáng kể mười phân
Ngụy vương cũng chưa cần nhìn nhận
Tôn Lan liền thua trận tan binh
Bị giặc Ngụy theo chân đuổi đánh
Kéo đầy đồng đông mạnh như ong
Quân Trần chạy tây đông tán loạn
Tôn Lan tâu báo nạn lên vua
Trần vương hoảng e thua giặc Ngụy
Gọi bách quan vào bệ luận toan:
"Tướng nào sẽ đảm đương trận ấy?"
Bách quan tâu hoàng đế quốc gia
"Tiếng rằng có quân sư biết phép
Vua thứ ai đi dẹp Ngụy quân
Tài trí đến đường nào sẽ rõ

帝見官軍安強君拜當認嘆戶邦帝矣云東鶴堂或或兩韜燭
 前陛呀担操搗明望担秋却扶刻私逐代岸竟諾或軍將六韜
 許門倚碩着咳陛泪歎雄符射羽功没响勿通以矣肆南恁老
 尊樓及才登几架秋殺辞令冠項或運雷蒼神進軍每云呂江
 首漏肩肩巧新奏外認不肩礼袈昌官法干化軍雄叫押法馬
 法以弄方机粒方苗敢事弄彈英彈方快露法領將矣國軍前砲
 肩感方那神天胎發裸王方形如形那官露变婉各雄軍將登坑
 軍

Mi phép rầu tôn hắt ngai sơn".
 Tỏi khâu mưa lầu môn bộ kiến
 Đức vua mi lệnh tuyển roọng quan:
 "Chiêu Đức mi tài ngoan đảm lược
 Thần cơ khéo rự chước dẹp an
 Thiên vị hắt kê quan kê trị"⁽¹⁶⁹⁾
 Chiêu Đức tâu tâu bộ mình quân:
 Bản bạc khôi xo thàng kin bái
 Bâu đảm nhận việc cải đảm đang
 Vương sự bắt từ nan xo nhin⁽¹⁷⁰⁾
 Đức vua mi lệnh tuyển khôi vãng
 Hình trận lẻ on bản phù hộ
 Như đời xưa Hạng Vũ, Lưu Bang⁽¹⁷¹⁾
 Hình trận nâng thành công lẻ dầy".
 Chiêu Đức quan liên tấy giục binh
 Quan sứ phép lồi mình tài ét
 Phí phí con lỏm pật ngàn đồng
 Biến hóa phép thần thông long cầu
 Thống lĩnh quân tiến khâu chừ đỉnh
 Các tướng hùng quân binh nhúng nhúng
 Hùng binh kéo mọi búng quân uy
 Quân quốc xấp vãn vì sí bường
 Tướng quân phép lạ dưỡng lực thao.
 Sam muôn mạ hồng mao yên vàng⁽¹⁷²⁾
 Súng pháo thêm đáng dào uy nghiêm
 Quân Tản kéo kẻ xiên kẻ vạn.

Giới phép ta tôn kế lên ngôi"
Gọi quan đến lầu môn trước điện
Đức vua ra lệnh chuyển bách quan:
"Chiêu Đức có tài ngoan thao lược"⁽²⁷¹⁾
Giới thần cơ dẹp được Ngụy quân
Sẽ truyền ngôi cho quan trị vị"
Chiêu Đức tâu dưới bệ minh quân:
"Thân bản bạc nhờ ơn hoàng đế
Tài của tôi khôn thể đảm đang
Nhưng vương sự từ nan lỗi đạo"⁽²⁷²⁾
Đức vua ra lệnh báo , tôi vâng
Thắng trận được nhờ ơn tri ngộ
Như đời Hán cao tổ diệt xâm"⁽²⁷³⁾
Thắng một trận thành công cả nước"
Chiêu Đức quan lập tức dấy binh
Quan thù phép lôi minh thú nhất"⁽²⁷⁴⁾
Gió hiu hiu lay lất ngọn tùng
Biến hóa phép thần thông long cầu"⁽²⁷⁵⁾
Gấp thúc quân vào thấu các dinh
Các tướng dục quân binh các ngã
Binh pháp dùng muôn vẻ muôn hình
Quân quốc vây bốn phương trận địa
Tướng quân dùng phép nhẹ lược thao
Ba ngàn ngựa hồng mao yên nạm"⁽²⁷⁶⁾
Súng ống cùng đao kiếm oai nghiêm
Quân Trần kéo hàng ngàn hàng vạn

Quan vào lạy trước điện thánh quân
Ra quân lệnh mọi miền kéo trẩy
Hẹn ngày không chậm trễ phép vua
Quan Chiêu Đức mừng vui trong bụng
"Ơn vua phong chức trọng sắc vàng
Ta nhất định giúp vương trị quốc"
Quan mừng thầm khúc ruột nở nang
Quan bày kế lên đường tức khắc
Như sao sa pháp phối cờ hồng
Vang dậy đất tiếng chuông tiếng trống
Nhin móc bay hiệu lệnh vang rền
Lửa cùng ngựa xông lên trận địa
Chặt đầy đồng như thể bèo ao⁽²⁷⁷⁾
Chọc màn móc rào rào đạn súng
Mười ngày vào các trận ải biên⁽²⁷⁸⁾
Quan về đến các miền giáp giới
Dân biên thù y kéo đến hân hoan:
"Vạn vọng cậy đức quan cứu sống
Gấp giải nguy dân mọn biên cương
Giặc Ngụy đến cướp mừng cướp bản
Nhân dân đều tán loạn vào rừng
Ba năm bạn chuột chim khi vượn
Đất ruộng vườn hoang vắng đầy lau
Giặc cướp hết bò trâu đi mất
Địa phương từng chặt vật bấy lâu
Ba năm sống những khoai những quả

慨被曾襪枅姑乳
 氓甬以林山低度
 保戩夥不和边声
 君戩翁麻禁榭也界
 揲寸媵恣吏鼓归
 尹民寐帝稀地首
 茂君耆老者于皆
 祝翁郭令麻好保落
 翁郭令麻好保落
 民莖然吟感动和
 宜白喧许叶茅安抱
 许民小者地魏造
 吟传留赋聆敦吟
 民民开
 魏

Sút phà tăng sửa phá của khoong
 Dên dac khấu lâm sơn di dò
 Báu chắc muối bấp khấu pên rừ
 On ông mà cụm hua piên chái
 Tệp thuôn sác ac rại pây quây
 Dư dân mà rườn hây ti cáu
 Tội ơn ông lau lâu tềnh hua
 Chuc ông sồng như pù bầu lac
 Ông vâng mệnh mà tuc Ngụy bang
 Dân dú đông ooc tàng quáng tồng"
 Quan nghìn cảm cảm động cạ srong:
 "Củ pac cạ năm mừng đá ân
 Vua hâu khôi mà chân biên cương
 Hâu đin nhà anh khang cháng dá
 Dân sự ni đông pá tèo mừa
 Hạy lạc nghiệp an cư bán quán⁽¹⁷⁴⁾
 Thâu đá lo hoạn nạn lãng lai
 Nà rây bầu mì vài canh tac
 Sác Ngụy mèn pất cặp khả thai
 Côi tậu sự đin đai mà dùng
 Phê phần của lãng cúng siêu srong
 Côi xa au táng mừng mà pố
 Dân tầu lè cụng tổ dân ông"
 Dân tèo rườn hôn duềng mọi miễn
 Khay sư phac lệnh tuyền bach quan
 Sác Ngụy kéo mà thâng vô vạn

Chăn màn thêm quần áo đồ dùng
Đói rét vào trong rừng ẩn náu
Không biết đâu hột gạo nhỏ to
Ơn ông về trị phủ⁽²⁷⁹⁾ biên giới
Ra phép mầu đánh đuổi giặc đi
Để dân chúng được về nhà ở
Ơn đức ông trăm họ sao quên
Chúc tụng ông vạn niên nghìn phúc
Ông vâng lệnh dẹp giặc Ngụy bang
Cứu dân thấy con đường sinh sống
Đức ông nghe trong bụng rất thương
Cất lời bảo: "Bản mường chó lẫn"⁽²⁸⁰⁾
Vua truyền ta về trấn biên cương
Đem yên vui cho mường cho xã
Dân sự ta hãy bỏ rừng già
Về lạc nghiệp tại nhà tại bản
Dân chớ lo hoạn nạn gì nhiều
Ruộng nước không có trâu cày cấy
Giặc Ngụy lừa hết thầy trâu đi
Sẽ tạm ở các nơi đưa đến
Của cải cùng má giống thiếu chẳng
Sẽ vay ở các mường dùng tạm
Đâu cũng là dân bản dân ông"
Nghe quan nói dân mừng hớn hờ
Quan phát tờ lệnh chỉ bách quan
Giặc Ngụy kéo dân sang ngàn vạn

帝	噉	嘴	滄	難	連	聲		Dày ngìn tiếng tồn nản liên thanh
動	鐘	深	有	撐	噴	拍		Tiếng chuông thêm tiếng sanh tiếng phạch
空	叮	如	軼	撐	發	壺		Động đình như phạ phịch phạ dăng
看	哂	押	泪	根	交	陣		Soong bường ap thàng căn giao trận
看	哂	看	在	根	馬	嘩		Tinh ngìn tiếng chiêng tồng mạ la
官	燒	在	噉	噉	究	喀		Tiếng sùng nản lán la thục thec
交	在	帝	用	法	几	凌		Quan xằng dùng phù phép kẻ lằng
定	在	分	帝	敗	隘	口		Giao chiến dày sam vãn ái khẩu ⁽¹⁷⁵⁾
空	哂	仍	直	根	每	分		Vận xằng phân thàng thụ sắc phân
柳	哂	改	大	哥	命	異		Soong bường nhằng chực căn mọi ý
軍	魏	叫	吹	哥	但	但		Tục thàng vãn tải si lán la
橫	肩	有	孟	孟	孟	數		Quân Ngụy kéo khẩu mà tán tận
吏	登	法	女	机	三	畧		Mền mi tiếng Mạnh Hán, Mạnh Dur
船	方	官	傲	着	吹	躡		Lại rụ phép binh cơ tam lược
車	魏	帝	然	孟	建	晉		Chiêu Đức quan giả chước hét lui
臨	方	連	沃	孟	馬	波		Quân Ngụy đủ ngìn vui liên tùm
郡	跡	蹄	馬	勢	連	象		Chiêu Đức liên ooc trận phong ba
又	兔	將	孟	漢	喝	枯		Tục lộm lẩn mạ lừa liến chạng
候	邊	將	謹	寺	城	歛		Pừa mìn tướng Mạnh Hán ngặc cò
獲	庄	沃	法	忌	雷	馬		Nẫu pện tướng khiên nưả khoắc phạ ⁽¹⁷⁶⁾
定	用	法	神	通	橫	取		Mền chằng ooc phép lạ lôi phong
音	邊	奮	方	地	絕	亦		Vận dụng phép thần thông mền chắc
馬	波	導	地	邑	岸	菴		Biển pền lỏm phương bắc phao mà
孟	漢	連	律	燁	大	保		Ôm òm tóm khai phua đại ngán
					燁	燁		Phong ba liên lự tặng bầu lỏm
						杷		Mạnh Hán hết phảy póng mây pá

Nghe tiếng trống vang động liên thanh
Tiếng chiêng, tiếng tiền sanh, tiếng phách⁽²⁸¹⁾
Âm âm như sấm sét khắp nơi
Hai quân giáp trận tiền giao chiến
Vang tiếng nhạc tiếng kiển ngựa la
Súng hai bên nổi ran bốn phía
Quan chưa thềm ra kế thần thông
Giao chiến ba ngày rông trước ải
Cũng chưa phân thắng bại bên nào
Hai bên chỉ lừa nhau từng bước
Ngày thứ tư đến lúc gay go
Quân giặc Ngụy lần mò kéo tới
Tướng Mạnh Hàn với tướng Mạnh Du
Thông thạo phép binh cơ thao lược
Chiêu Đức quan già chước rút lui
Ngụy coi thường reo vui liền tiến
Chiêu Đức bèn ra trận phong ba
Sai gió vật lừa la voi ngựa
Mạnh Hàn liền ngheo cổ cát lời:
"Nhẹ như tiếng con trời khoắc phạ
Nên mới ra phép lạ lôi phong"
Mạnh Hàn việc cát hung đều biết
Đưa gió từ phương bắc bay sang
Ào ào đánh dội rừng đồ núi
Phong ba quan Chiêu Đức liền tan
Lại phép lừa Mạnh Hàn đốt núi

麟先色魏河尽曠塔阴尔
 竊符坵破色政盟竊神尔
 火汾处麻煤麻深卒法點
 被牧每良保鼓冷魏要輜
 軍連灼連了未收埽蹂瀕
 效方寸秦塔泪方良漢百寸
 眉此塔兵灼如船深孟查
 軍胎排汾新胎变空孟連
 蛟胎破秦滄

Mi số quán bị hoa thai lần
 Chiêu Đức liện hết phân phù chú
 Đập thuôn phảy mọi xứ khai phya
 Binh Tản tiến khúm mà phá Ngụy
 Phảy đập lẹo bầu mây các kha
 Mạo thàng mùi pây mà vẫn cầm
 Chiêu Đức hết nậm thúm mệnh mông
 Thúm khúm búng Ngụy quân thai đập
 Mạnh Hán tèo biên phep thần âm⁽¹⁷⁷⁾
 Sam pac tua ngũ dăm xả xạ
 Đut thuôn nậm tó nà bôc ngay
 Quân Ngụy tèo sông dấy như cón
 Chiêu Đức quan lại biên phep thần
 Bảy ooc trện phong vân biển chuyên
 Phân lỏm tèo đin phứa đa đoan
 Lồng rêng quân Mạnh Hán kha chap
 Chiêu Đức quan ooc phap bầu nân
 Biên phep hấu Ngụy quân táo tình
 Soong mù bầu thàng minh toàn thân
 Mạnh Hán khiển nưc bân vận chuyên
 Liện chao sư lồng bạn Long vương
 Ngược phù khúm dư muôn nậm sóng
 Chiêu Đức khúm việng vọng khai phya
 Hân thúm thuôn tống nà phận pé
 Tản quân rộng lất lý thả thai
 Nậm thúm bầu mì nơi đày tựa

Mạnh như tên bốn cõi lặn vào
Chiêu Đức ứng mưa rào đón đánh
Dập tắt lửa mọi cánh đang lan
Binh Trần lại kéo tràn phá Ngụy
Lửa tắt im không cháy được xa
Phép hai tướng tung ra suốt buổi
Chiêu Đức làm lụt lội mệnh mông
Nước ngập trại Ngụy quân chết cả
Mạnh Hàn lại biến hóa phép cao
Ba trăm rần hắc xạ đeo kính⁽²⁸²⁾
Hút nước tràn, trại lính cạn ngay
Ngụy quân sống lại ngay tức khắc
Phép thần công Chiêu Đức dần bày
Phong vận trận mây bay bốn phía
Mịt mù nơi trận địa mưa tuôn
Đốc hết sức Mạnh Hàn chân đạp
Chiêu Đức quan ra phép ứng ngay
Làm cho giặc Ngụy quân khùng khiếp
Hai tay không giữ được toàn thân
Mạnh Hàn lên trời trên vận chuyển
Giao thư về nhờ bạn Long vương
Rồng rần hiện dư muôn theo sóng
Chiêu Đức liền lên tận nền cao
Nhìn nước lũ tràn vào như bể
Trần quân lo rền rĩ kêu than
Nước ngập kín hết nơi đứng đỡ

地 邑 曾 四 妣 也 泓
 船 方 呼 登 以 者 况
 宜 連 脫 望 以 者 况
 滄 潘 是 卜 割 指 空
 杰 壺 寸 弟 鄰 即 甘
 哇 同 矧 子 地 殊 澹
 群 礼 佐 乃 花 海
 媿 蛇 位 乃 花 海
 日 免 将 孟 漢 砥 枯
 寸 法 着 羊 車 奈 帝
 魏 王 除 则 遂 秦 才 畧
 倭 戰 将 送 困 敵 因 當
 亂 送 所 破 秦 邦 沮 數
 立 將 漢 法 煉 過 高
 安 嶺 變 近 蘇 檄 也 倍
 瀕 究 來 高 點 邑 淫
 東 西 至 南 地 年 色
 每 瀕 晚 如 妹 苑 吏
 吟 别 方 變 寸 慌 敗 界
 遊 别 方 變 寸 慌 敗 界
 蘇 免 漢 法 亂 踞 敗
 寸 法 亂 踞 敗

Khau phya tăng từ xứ pên vãng
 Chiêu Đức hồ soong cảm: "Dá vàng!"⁽¹⁷⁸⁾
 Quan liên thot mặc dáng chi không
 Nậm thum liên bóc lông tục thí
 Kiệt cực thuôn tâm ti dài sa
 Khẩu tổng lọng xiên va pé hái
 Cón lè tá pùr nây nhịnh rài
 Ngủ ngược phộng ni thai xuôn pán
 Pùr mìn tương Mạnh Hán di kho
 Thuôn phep chước rừ xa tèo đày
 Ngụy vương từ tục ngậy thán khoãn⁽¹⁷⁹⁾
 "Rầu chắc tướng nước Tần tái lược
 Cản nước Ngụy khôn địch khôn đương
 Năm cạ phá Tần bang thàng tên
 Rốp tướng mền phep luyện qua cao"
 Mạnh Hán biển ma ngào pên phẩu
 Ăn hua cặn ăn chậu ôp chẳng
 Tua khảo, lái, đáng, đăm lai sắc
 Đông tây chỉ nam bắc kéo mà
 Mọi tua ngòi như ma bá rại
 Khẩu thàng khớp vang bại tẩu nư
 Chiêu Đức biển hết sưa vô vạn
 Khớp kin thuôn tuyết tận ma ngáo
 Ma mền sưa cap tao khớp thuôn
 Mạnh Hán hần thật khôn khoãn xiêu
 Thuôn phep luôn ni tèo bại trận

Núi đồi chìm thành bể thành sông
 Chiêu Đức gọi "Chư quân !chớ hoảng!"
 Quan liền cầm thanh kiếm chỉ sang
 Bể nước cạn hóa sông tức khắc
 Nước lui dần bãi cát hiện ra
 Vực nước kể trăm sào ngàn sải
 Cạn hết dần trơ bãi cát vàng
 Quân long vương tan hoang chạy trốn
 Tướng Mạnh Hàn nguy khốn càng lo
 Phép thần hết lại thu không được
 Thua hẳn quan Chiêu Đức phép màu
 Ngụy vương ngẩn: "Tài cao vô địch
 Thiên hạ không tài lực đảm đương
 Không hòng phá nước Trần đến điện
 Nó có tài thao lược quá cao
 Ngụy hóa phép chó ngao đại sự⁽²⁸³⁾
 Đầu to bằng cái đậu⁽²⁸⁴⁾ nóng hai⁽²⁸⁵⁾
 Con trắng, con hoa mai, toàn sắc
 Từ đông tây nam bắc kéo về
 Trông dữ tợn như bầy chó đại
 Vào dinh Trần cắn bậy lung tung
 Chiêu Đức ứng phép lang phép hổ
 Lang hổ trừ hết lũ chó ngao
 Nhìn thấy lũ chó sao chết cả
 Mạnh Hàn càng hoảng sợ kinh hồn
 Đã hết phép chắc phần bại trận

古軍仍壯亂訊終法地孟秦踞東樸孟踞軍叩壯保將終了天曾敵
 命魏隨方亂變院官軍漢軍沃西芽漢越士芽方肩賊沃躬下秦
 準龜將道叫边边变回竟短礼曹晉將踞麻官躬礼涓將臥軍國
 以跡更藏頻聖四樓認困罣探南边用共保納得未倭浮孟吨漢軍
 隱蹤漢運没療至苛跪踞古療北秋稷尋律身詳佑躬沙漢归魏威
 山計乱噪短聖坦百拖隱躬齊仍保信緩色束回天保滂烹每臨當
 林万鼓沃堵坊邑草園命堵杰秦醜摩卡拟手多下他洞尹地老盛

Cổ minh chôn khấu ân sơn lâm
 Quân Ngụy thại lộn lẫn kẻ vạ
 Nhịnh tùy tướng Mạnh Hán luôn pây
 Chiêu Đức vãn phá mây pầu ooc
 Mười mooc keo toa khớp tôn tàng
 Mooc biên pèn sây khang sây léc
 Chung queng pèn tứ bích dân phya
 Pèn quân quốc nhộn nhạo bao vây
 Mạnh Hán ý khỏn ni ân minh
 Tần quân tôn sí chim kha tàng
 Ni ooc lè sây khang te mắc
 Đông tây tăng nam bắc nhịnh Tần
 Mạc nhà tùm pèn cần bầu phuối
 Mạnh Hán tương rụng rơi tín mùr
 Ni quả tầu cụng tùm khe biooc
 Quân sị ni bầu lot sắc cần
 Cáp nha mà nộp thân thục thú
 Chiêu Đức quan tuyển hẩu hồi hương
 Bầu mì khà sat thương thiên hạ
 Tương sắc lè rầu khà bầu sa
 Chung ooc mùa pù sa phắng giản
 Lêu khà tướng Mạnh Hán phanh thây
 Thiên hạ cần tồn quây mọi tí
 Tàng vua quan nước Ngụy lâm ngự
 Hán Tần quốc quân uy đang thịnh

Cổ chạy hoài vào ản sơn lâm⁽²⁸⁶⁾
Ngụy quân chết kẻ muôn kẻ vạn
Mạnh Hàn cùng tỳ tướng chạy quàng
Chiêu Đức hạ phá vân cưỡi móc
Bao đám mây đón các ngã đường
Móc biến hóa hột gang hột sắt
Vây kín quanh bốn mặt núi rừng
Quan biến phép lau rung xanh lá
Mọc nên quân nhón nháo bốn bề
Mạnh Hàn thật không dè bị hãm
Trần quân vây bốn ngã đường đi
Chạy ra lưới hột chì dày đặc
Từ đông tây nam bắc xa gần
Cây cỏ mọc thành quân đuổi đánh
Mạnh Hàn hết thể mạnh rụng rời
Chạy đau cũng như trời không thứ
Quân không còn, lừa ngựa không còn
Đành ngậm cỏ nộ thân chịu thú
Chiêu Đức truyền: "quân thả hồi hương
Ta chớ giết động mừng động bản
Tướng giặc là xử trảm không tha
Dẫn ra bãi phù sa chớ muộn
Tướng Mạnh Hàn phi chém phanh thây"
Người thiên hạ đồn đi mọi xứ
Tin đồn về nước Ngụy trung đô⁽²⁸⁷⁾
Tướng Trần giúp nhà vua hưng thịnh

越 邊 界 門 馬 軍 犯 逆 嬖 退 室 忍 首 岬 動 王 謝 歸 漢 家 兼 歸 立 閉 朱 璣 刀
 蹤 邊 構 摸 譯 作 滄 保 禮 家 三 紹 攀 保 棗 朶 來 分 國 殺 出 餘 認 琉 魚
 命 歸 寨 閉 吁 叔 亂 王 伏 地 及 渭 首 安 真 乃 下 劫 直 麻 別 低 納 王 具 肩
 隱 越 殿 余 判 準 劫 魏 歸 各 不 沃 系 殺 進 室 首 連 祥 驟 隔 必 麻 魏 寶 胎
 蓮 路 析 仍 官 保 越 殿 麻 勤 悔 使 秋 禮 秋 律 赤 界 乃 民 既 帝 煨 胎 添 每
 根 里 京 孰 方 民 保 榮 安 尋 王 許 界 乃 魏 赤 本 地 自 回 王 事 金 物 珠 物
 味 干 左 駐 船 駐 還 宜 招 者 魏 羞 地 自 諾 俠 肩 北 尔 了 魏 使 鑿 貴 珍 礼

Chùa căn liên ân minh ni pây
 Xiên lý lộ xiêu quây piêu chái
 Tả kinh kỳ đền trại lâu môn
 Cửa khoong nhịnh dư muôn mò mạ
 Chiêu Đức quan phan cạ rao quân
 Cửa dân bầu chin cần tẩu phạm
 Thâu bầu pây cươp loạn nậm mường
 Quan cầm điện Ngụy vương bầu chit
 Chiêu an mà qui phục lễ thôi
 Dá tòm động cac nơi gia thất
 Ngụy vương hỏi bát cập tam tư
 Sai hầu sử ooc mừa chịu thú:
 Địa giới xao nguyên câu khen đin
 Tứ nậy lễ việc binh bầu đong
 Nước Ngụy xo tiến công Tản vương
 Sử mã lợt cung môn lạy tạ
 Mì bốn mà thú hạ lai qui
 Pắc địa giới liên chia păn nước
 Nhụy tứ nậy táng chực quốc gia
 Lêu hỏi dân tèo mà phục nghiệp
 Ngụy vương ni cách biệt dụ quây
 Sử sự đày cầm đậy lân rập
 Quý vật của Ngụy vương chịu lội
 Trần châu them bảo bối lưu li
 Lẹ vật mọi của mì vô vạn

Ngụy vương lo toan định chạy xa
Tìm nơi tránh cho qua ngày tháng
Bò ngôi cao quyền trọng lâu môn
Bỏ cửa cái hàng muôn bò ngựa
Chiêu Đức quan ban bố lệnh quân:
"Cửa dân chớ có xâm phạm đến
Quân ta không cướp chiếm bản mường
Nghiêm cấm điện Ngụy vương không đốt
Chiêu an dân chịu phục là thôi
Chớ làm động mọi nơi than bản"
Ngụy vương càng hỏi hận việc xưa
Bèn sai sứ dâng thư đầu thú:
"Địa giới nguyên như cũ đã phân
Hai bên cùng dừng quân bỏ kiếm
Vua Ngụy xin công hiến Trần vương"
Sứ về đến công môn lạy tạ:
"Có bản về chịu hạ ra hàng
Phân địa giới láng giềng hai nước"
Ngụy từ đây tự giữ quốc gia
Gọi dân trở về nhà về bản
Ngụy vương chạy tán loạn phương tây
Sai sứ báo lời ngay hối cải
Khiêng bạc vàng làm lễ cống lên
Quý vật của Ngụy quân khiêng lại
Trần châu cùng bảo bối lưu ly⁽²⁸⁸⁾
Kể không thiếu thứ gì của quý

都勞多界由皇行貢強糊叶境都帝家叶昭薛精主堆位敬量勉帝
 京納灵边麻圣姓迳边袖沃召帝圣国吟官得帝公曾大歐度得止
 故秋接麻吏弄券室動香艷通用希治过苦克隼美許勉治灵讓聘
 回使戎驟柔妻納羞保尖桥神信党督奏功希帝女开點盛才詔天
 望項了押儘本秋雖矣堵得法取儘官共拙王教曾了臣帝官眉頓
 宴来万馬王方玉物炭娘王方狗驗許室皇同每皇竟許姓方弄弄
 朕駐百妥魏胎魏百官民秦批黜法帝百圣能事娥希得百躬方一

Hết yền kin lời cổ kinh dô
 Của lai háng sử xo nộp khoan
 Bạch vạn lêu khâu án đa đa
 Bình mạ ap teo mà piên chái
 Ngụy vương mền tèo lai, mà do
 Chiêu Đức bốn tâu vua thánh vãng
 "Ngụy vương xo nộp khoán qui háng
 Bạch vật của sai quan tiên công"
 Quan rút binh bầu động biên cương
 Dân cảm tàng tem lương lạy mừng
 Tản vương tuyền kiệu năng ooc chòm:
 "-Chiêu Đức phép thần thông lạ lung
 Bời câu chặc tin dụng đay đo
 Phép nhiệm mền đàng vua thánh đế
 Po hửu quan thê trị quốc gia"
 Bạch quan cụng tâu qua cảm cạ:
 "Thánh hoàng tên công khó quan Chiêu
 Tô tông pưa vua Nghiêu truyền Thuần
 Sứ mọi phè đay trợn đay linh
 Nga Hoàng tàng Nự Anh công chúa
 Vua Nghiêu lêu khai hửu tàng tòi
 Tuyền hửu tap năng ngôi đại vị
 Bạch tính đay thịnh trị ầu ca
 Chiêu Đức quan tài đa độ lượng
 Đức vua mì chiếu nhượng tuyền ngôi
 Nhất lè thuận thiên thời thượng đế

Yên ảm xong hồi cố kinh đô
Sứ mang đủ mọi đồ về tiến
Bách vật nhiều khôn đếm khôn phân
Cho lừa ngựa áp gần biên ải
Ngụy vương mới trở lại thành đô
Chiêu Đức bỗn tâu vua Trần đế:
"Ngụy vương nay chịu lễ qui hàng
Chọn của quý đem sang tiến cống"
Quan rút binh không động biên cương
Dân trăm họ hồi hương vui vẻ
Vua Trần vương xiết kể mừng lòng:
"Chiêu Đức giỏi thần thông phép lạ
Bởi trăm mình biết biết kẻ có tài
Ra phép nghiêm không sai thánh đế
Đáng là vua cai trị quốc gia"
Bách quan cũng tâu qua lời lẽ:
"Vua nên đền công khó quan Chiêu⁽²⁸⁹⁾
Đời thường cổ vua Nghiêu truyền Thuấn⁽²⁹⁰⁾
Nơi Lịch Sơn vua ẩn rừng xanh
Nga Hoàng cùng Nhụy Anh hai ả
Vua Nghiêu truyền đem gả cả hai
Nhờ thế được yên vui thiên hạ
Trăm hạ dân xướng hạ âu ca
Quan Chiêu Đức tài to lượng lớn
Đức vua ban sớ nhượng lên ngôi
Nhất là thuận lòng trời thiên đế⁽²⁹¹⁾

民定半界營，王滿掃區鳴，娶主都晉身，听王隨克座，頭甯稍殺，誓首
 黎色頌，適諸望，源反噫，喻如嘆，麻礼盆，嘆桑，唱郭驟，民賊，款了，如地
 世君令，秋外滑，蝶頌，其詩，弄妙，袖掩，和，強，款，翁，听休，各安，乱，渭
 下能得，來內，戲利，弄，極，吟，快，令，狂，馬，老，他，渭，適，意，方，唱，保，寔，撲，反，了
 和論，軍，揀，曾，了，保，今，每，情，孟，肩，墮，得，勤，滄，踪，民，私，送，向，乃，留，狗，獲，翁
 罪朝，差，士，將，戰，凌，然，秋，民，廊，咆，遍，宜，結，素，奇，尸，解，驟，方，王，地，魏，字，出
 登江，弄，軍，宜，征，凌，帝，每，最，前，秋，民，秋，曾，來，翁，佐，甯，卑，船，自，彰，賊，保，樓

Soong lê hòa hạ thê lê dân"
 Chang triều luận Chiêu quân đạ định
 Vua sai quân tuyển lệnh ban sự⁽¹⁸⁰⁾
 Quân sĩ toòng lai thu biên chái
 Quan tướng tăng nội ngoại chur đình
 Chinh chiến lêu pây quen rằm rập
 Lãng lãng bấu rời điép tu rườn
 Đầy ngìn lệnh vua bản phân bái⁽¹⁸¹⁾
 Mọi cần mọi cắc cáy phằng khoa
 Tỏi dân tính ngâm thơ lượn hát
 Rườn lạng vui khoái lạc như xưa
 Cản tồn mì lệnh vua roọng chúa
 Dân biên thùy quây xầu mà du
 Hãn quan tuyển mạ dù lê tũn
 Tăng ké eng lảo lũng puồn thân
 Rọi rọi nặm tha lũng thán cạ:
 "- Ông tè tèo mừ vạ Tần vương
 Tả se dân biên cương pac ái!"
 Giác giải càn ý cải tằm sung
 Kèo rèo sông đưc ông tèo sỏa
 Chiêu Đức cù pac cạ: "Dân thâu
 Từ pửa nây bấu dau sâu dác
 Churóng rầy nà cung cac lục lan
 Sác Ngụy câu dẹp an lêu đọan
 Bấu lo mền phiến loạn như xưa
 Thâu dù, ông tè mừ ti câu

Hai là thuận hạ thế lê dân"
Quan triều luận Chiêu quan cũng đáng
Vua sai người gọi tướng hồi hương
Chiêu Đức đóng ở phương biên ải
Chư tướng cùng nội ngoại chư dinh
Việc chinh chiến đã quen rãm rắp
Lâu ngày cũng nhớ tới quê hương
Thấy có lệnh vua ban triều gọi
Mọi người đều phấn khởi cười vui
Cùng đàn hát ngâm chơi thơ phú
Chúc bản mừng tấp nập hơn xưa
Nghe đồn có lệnh vua đòi chúa⁽²⁹²⁾
Xa gần đều nô nức biết tin
Thấy quan báo ngựa lừa sắp trẩy
Trăm họ dân chồn chồn lo buồn
Trẻ già nước mắt tuôn lưu chúa⁽²⁹³⁾
Nghe ông về quê tổ Trần vương
Từ biệt chốn biên cương trấn ải
Rủ nhau đem các loại bảo châu
Đưa lại biểu đức ông hồi giá⁽²⁹⁴⁾
Quan⁽²⁹⁵⁾ cất lời từ giả lương dân:
"Giặc giã hiện không còn quấy nhiễu
Các người yên lo liệu làm ăn
Giặc Ngụy đã dẹp an bốn cõi
Không còn lo loạn nổi như xưa
Các người ở ta về bản xứ

軍用希報禮, 兵媿泪, 燬, 法, 天, 阿, 堪, 世, 顏, 姑, 典, 送, 俗, 當, 沒, 國
 調信法礼, 繞快, 揮鶴, 了, 姑, 燬, 还, 法, 界, 别, 奇, 致, 结, 浩, 天, 终, 在, 仗, 媿, 正, 冠, 定
 部民率麻, 許, 送, 踣, 京, 邑, 君, 勝, 婿, 下, 机, 悟, 缘, 座, 勉, 帝, 橫, 女, 彬, 穿, 怨, 廣, 麻
 燬方吟, 劫, 保, 洽, 寔, 秦, 故, 姻, 大, 判, 天, 神, 孫, 浩, 定, 良, 聖, 糖, 金, 域, 万, 不, 充, 娘
 官听翁, 肩, 揲, 地, 退, 阴, 跌, 奏, 希, 速, 曾, 法, 圣, 嫁, 官, 行, 排, 义, 媿, 媿, 鏡, 載, 重, 立
 重寄, 泪, 吟, 吟, 每, 民, 波, 媿, 祖, 威, 秦, 边, 等, 我, 下, 几, 叔, 媿, 媿, 夫, 千, 千, 圣, 泪
 仍, 媿, 乃, 若, 翁, 許, 听, 史, 齊, 以, 如, 希, 地, 官, 意, 希, 許, 文, 官, 夫, 坏, 願, 坏, 义, 方, 坏

Nhặng nhì quan chân bộ điều quân
 Trần thủ cạ phương dân tin dụng
 Nậy mưa ông coi phụng phép vua
 Nếu cạ mì sắc mà lê páo
 Ông coi đẹp bầu hâu nhiều nhưong
 Hâu mọi ti nặm mừng khoái lạc"
 Sáng dân thôi quan ngoạc rút binh
 Biền phép mưa Tần kinh ngài rừng
 Bươn tâng hêt vắn nấng lều thàng
 Khâu lạy tâu minh quân ngài vàng
 "-Nhờ uy vua đại thắng khai hoàn!"
 Vua Tần liên phán: "Khen phép lạ
 Tồn khop tâng thiên hạ tâu nưa
 Quan son phép thần cơ piết rự
 Ý thầy thánh Tôn ngộ tề thiên"⁽¹⁸²⁾
 Vua hạ giá kết duyên lục á
 Hâu kẻ quan định thóa kết tôi
 Chao quyền hành khùn ngôi trị thế
 Quan lạy báy: "Thành đế thiên nhan
 Phua mì ngĩa tào kang chung thùy
 Khỏi bạn nạng Kim Nự dạ hâng
 Nguyên phua mia khoắc bản pụt sổng
 Khỏi xiên ngèo vạn cúng nạng sường
 Ngĩa thiên tái bất vương chính đấng
 Đức thánh hoàng sung quang ân ba"⁽¹⁸³⁾
 Khỏi mưa rập nạng mà định cac

Còn có quan trấn bộ ải biên
Quan trấn bảo, lương dân nghe lệnh
Nay ta về sẽ phụng phép vua
Giặc đến các người lo tàu chúa
Quan sẽ về dẹp lũ nhiều nhương
Chúc dân đất biên cương an lạc"
Dặn xong quan tức khắc rút binh
Biến phép trở về kinh phút chốc
Đương tháng dòng một lúc đến nơi
Vào trình lạy trước ngôi Trần đế
Quỳ tâu lên trước bệ mọi đường
Vua Trần phán: "Chào mừng phép lạ
Tiến đồn vang thiên hạ dưới trên
Quan học phép thần tiên thực giỏi
Quầy phép quan Ngô Khởi Tề bang⁽²⁹⁶⁾
Nay vua gả cho nàng công chúa
Để cho quan có lúa có đôi
Lại tức vị nối ngôi quyền cả"
Quan lạy quỳ trước bệ thiên nhan⁽²⁹⁸⁾
"Vợ chồng đạo tao khang chính sự"⁽²⁹⁹⁾
Tôi bạn nàng Kim Nữ đã lâu
Kết nghĩa tự trên lâu bọt cả
Thấy tôi thân nghèo khó nàng thương
Nghĩa trời cả không lòng quên bỏ
Đội ơn đức thánh đế quốc gia
Tôi xin đón nàng về định thất

許 補 功 誓 采 榜 泪
 秦 王 希 荆 新 杰 恩
 糴 糠 弄 荆 重 杰 辛
 事 家 礼 义 重 干 年
 殺 喉 室 姻 嫁 夫 婦
 在 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 恥 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 許 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 封 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 望 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 軍 吟 室 姻 嫁 夫 婦
 獨 吟 室 姻 嫁 夫 婦

Hầu bọ công nà miác sương thâng"
 Tản vương vua phản lòng mặt toạng
 "- Tào khảng lệ ngĩa tọng xiên niên
 Sự gia thất nhân duyên phu phụ
 Việc tâu cụng lo hầu vện toàn
 Chẳng chừ cần khôn ngoan kin dù
 Chiêu Đức bạn Kim Nự hằng nga
 Hầu pây rập au mà ngời nà
 Xứng dảng lệ thiên hạ vương phi
 Phong hêt Hoàng nự nhi tực thí
 Hoàng hậu thăng chính vị cao sang
 Quan Chiêu Đức mì công tếp sắc
 Tuyên ngời vua hầu chục nặm mường

*

* *

吏 宦 呵 長 堪 立 如
 選 入 邑 遠 望 踐 來
 帝 誠 添 香 花 每 式
 涓 地 渴 香 花 仗 雷 音
 吟 文 玉 荆 針 麻 洞
 嗔 矣 長 山 上 方 地 厨 厨
 寧 刀 長 長 上 地 厨 厨
 人 女 長 長 上 地 厨 厨
 金 女 長 長 上 地 厨 厨
 莫 女 長 長 上 地 厨 厨

Lại quan cạ khùm tàng rập noạng
 Thôi dấp nâng việcn vọng tèo mà
 Trai giới them hương hoa mọi thục
 Mưa pyá on mè pụt Lôi Âm
 Côi rập ngược kinh trâm mà các
 Soi ninh khùm sơn nhạc kẻ muôn
 Quan liệcn khùm thượng phương tực thí
 Phut đeo khùm thâng tí chùa tăng
 Kim Nự ngược đày hãn binh mạ
 Ngờ cạ cần quân lạ tầu mà
 Nàng ni ooc vườn va ản dù

Cho bỏ ngày nàng hết lòng thương"
Vua Trần quốc phán mừng: "Tùy dạ
Tao khang là nghĩa cả thiên niên
Việc nhà, việc nhân duyên, phu phụ
Việc việc đều lo liệu chu toàn
Mới ra kẻ lâu môn quyền quý
Chiêu Đức bạn Kim Nữ hằng nga
Vua phán hãy đưa về ra mắt
Nếu đáng người cung thất cung phi
Sẽ phong hoàng nữ nhi⁽³⁰⁰⁾ tức khắc
Rồi hoàng hậu thêm chức cao sang
Quan Chiêu Đức có công với nước
Vua truyền cho lên bậc ngôi cao"

*

*   *

Lại nói đoạn quan hồi đón ả
Một thời quan đã trở lại nhà
Bày biện đủ hương hoa trai giới
Đến Lôi Âm lễ tới ân nhân
Xin đón ngọc kinh trâm về các⁽³⁰¹⁾
Sai binh lên sơn nhạc kẻ muôn
Quan rong ruổi thượng phương không chậm
Một lúc quan đến chốn chùa hương
Kim Nữ ngó thấy phường binh mã
Tưởng là quân xa lạ đâu về
Nàng vội chạy vườn hoa lẩn nấp

昂賢家渴泪厨众寨吟床番修何娘贵珠拉海音乃欣望妻段
 廷伴国杜吹幔拾架魁呈良老架如泪叔魁燕拉堡乃泪已根女膏
 厨官面娥东针胡泪佳鬻马花吟夫吟装鱼燕拉堡乃泪已根女膏
 番命才陌番荆棘花娘安园庄取敲空如燕拉堡乃泪已根女膏
 插秋笋玉宜王恩官玉牒仍良官拜笑涌响方官命尸堯俾啞官堯
 馬淑軍女方依官村女厨放驪方正榮拉根船命家私莫望秋方敢
 英黠魁金船保身昂金寨娘建胎切惹外寨官放娘被那娘望能百

Bình mạ sấp nà chua nghênh ngang
 Páy hân cần minh quan bạn hiền
 Chắc quân tầu phương diện quốc gia
 Kim Nự ngược Dương Nga sây khat
 Chiêu Đức quan nà miác khẩu thàng
 Bấu hân ngược kính trâm dẫu chùa
 Thân quan toọng mộ hó síp phãn
 Tục thí quan xam thàng sây sại:
 "- Kim Nự ngược hoa đại pây tầu?"
 Sại chùa điép đầu chầu chiềng cạ:
 "- Nằng hãn nhỉnh bình mạ khủn mà
 Liện ni khủn vườn va vậ nà"
 Chiêu Đức quan chảng cạ thày tu"
 Khôi chính lè cần phua noọng á
 Ôn sây hại pây cạ thàng nằng
 Khôi rập mừa cung chang quyền qui"
 Sại páo thàng noọng nhi khôi chua"
 Quan Chiêu Đức rườn vua mà rập
 Hãn minh quan mà rập thàng rầu
 Nằng vèng minh khẩu pàu liện háy
 "-Tả noọng se tỵ nậy Lôi Âm
 Ná nợ pì mà thàng chôn nậy
 Duyên soong rả bản đày hâu hãn"
 Soong cần chảng đuôi cần thán vọng
 Chiêu Đức quan cạ noọng hiền thê:
 "Tứ vản pì biệt ly pèn đoạn

Trước chùa binh mã sắp nghênh ngang
Trông thấy bạn thân quan người cũ
Mới biết ra chàng đã trở về
Nàng Kim Nữ Dương Nga ruột đứt
Quan nhà vua Chiêu Đức tới nơi
Thấy chùa vắng bóng người ngọc nữ
Quan lo lắng trong dạ bồi hồi
Liên lên tiếng hỏi người thầy sãi:
"Kim Nữ nàng nay lại đi đâu?"
Sãi chùa cười gật đầu khẽ ngỏ:
"Nàng thấy đoàn binh mã tiến lên
Bèn chạy lánh ngôi bên vườn quá
Chiêu Đức quan liền báo thầy dòng⁽³⁰²⁾
"Ta đây chính là chồng Kim Nữ
Nhờ thầy ra báo ả Ngô Bươn
Ta lên đón về cung quyền quý"
Sãi báo tin ngọc nữ khỏi châu:
"Quan Chiêu Đức nhà vua tìm đón"
Thấy quan lên tận chốn chùa hương
Lăn lóc vào lòng quan nàng khóc:
"Bỏ thiếp nơi cửa phật Lô Âm
Ngờ đâu chàng còn thăm hỏi tới!
Chắc duyên trời kết mối từ đây!"
Đôi người thương giải bày to nhỏ
Chiêu Đức quan liền bảo hiền thê:
"Tự ngày ấy chia lìa ngọc nữ

Nhờ đức vua thánh đế đoái thương
Cho thử phép thần thông thày dạy
Vừa lúc quân nước Ngụy loạn bang
Vua sai trẩy biên cương dẹp giặc
Ba năm ròng trấn đất ải biên
Dẹp xong loạn mừng yên dân thái
Vua triệu về thù đãi công lao
Phong chức trọng quyền cao áo mũ
Vua có nàng công chúa hoàng tông
Định gả xuống gọi công chót đỉnh
Nhưng ta vì nhân chính⁽³⁰³⁾ khô châu
Ta lạy trước đức vua từ chối
Đức vua bèn ngự đoái đón nàng
Ta liền đến hương san⁽³⁰⁴⁾ xin bụt
Trai giới đem gọi chút hương hoa
Tế lễ các tướng nha cửa phật"
Nhìn rõ lòng Chiêu Đức quyền cao
Kim Nữ báo ngay vào sư sãi
Tặng ni liền tạ bái dóng chuông
Báo lễ đến thượng phương các cửa⁽³⁰⁵⁾
Tế ba ngày sắm sửa quan về:
"Cúi lạy bụt sơn Khê xin xuống
Đội ơn trên bụt thượng tặng ni
Đã phủ hộ nhiều thu tặng phúc
Vợ chồng tôi ơn bụt độ sinh⁽³⁰⁶⁾
Chào sư sãi tụng kinh các vị

Chào chiêm đồng, chuông cả, mõ con
Sớm hôm hãy truyền tin bụi cầ
Chào đức bà phật tổ ngôi trên
Chào hết thầy đông tây trấn điện⁽³⁰⁷⁾
Ngày đêm coi quyền lớn nhà chùa
Chào hết thầy bụi mo hương án
Chào chung quanh cửa đảng dọc ngang
Chào tất cả nhà chương chạm vách
Chào bốn phương ngõ ngách chùa tiên
Chào tất cả cửa con cửa đại
Chào vườn hoa ngát tỏa hương thơm
Khi có lệnh đông quân⁽³⁰⁸⁾ đưa nở
Chào hàng trên bụi cả bên ngai..."
Chào cảnh vật mọi nơi quan quán
Từ cảnh vườn phô hiên bách hoa
Từ⁽³⁰⁹⁾ sơn dã trở về dương thế
Vào kiệu vàng chồng vợ dù the
Lính tránh nhộn vui khoe cười nói
Bỏ đảng sau đồng nội Lôi Âm
Quan biến phép thần thông thuật lạ
Tùy tùng⁽³¹⁰⁾ cùng binh mã, kiệu rỗng
Một lúc kéo qua trường ngày ấy
Thầy Khổng môn ra thấy Chiêu quan
Thầy trò được gặp nhau vui vẻ
Kim Nữ nàng bái lại Khổng sư
Bà thầy đón vào nơi phong quế

呈冠似泼倂贵京代家慕凌始秦仰明分秦沃君
 長詩边管生权秦等国仰吟堯渭架正眉渭哈良
 撲章帝君沃萃地耕牧乘登窟孔粮土名順粮方
 了文了帝希希策涓扒正吹保同至条至肩佳粟胎
 宦架坏許同帝架秋魏孽架拉涓英方倂架曾
 恨冠乃位許架乃立界師下顏沃麻切芦才象前女
 金抱敢替爺日床晏太天孔嘻巧弥她眉杏亦金

Kim ngân qua lều tọng khun chiêng
 Pyá on sáy văn chương son tạy:
 "Văn này khôì lều đây pên càn
 I hê vị hâu vua Tần quán nước
 Pò sáy tòng pò ooc sinh rà
 Pừa này đây vinh hoa quyền qui
 Mả rập thày mừa tí Tần kinh
 Nâu cảm xo bấ pèng son tạy
 Thái sư nấng chính vậy quốc gia
 Thiên hạ mừng khâu mà ngưng mộ"
 Không nhan thày bấu rự cạ lãng
 Quan ooc rập dòng soong pi noong
 Ca: "Mả rập thánh Không mừa Tần
 Strong siết mừa rèo căn sáy tó
 Tí tầu cụng vương thổ chính minh
 Mì tãi đưc mì danh mì phận
 Cac chúng bạn tầu thuận khâm Tần
 Mả rườn sáy piem căn coi ooc
 Kim Nự tăng Chiêu Đức lương quân

Bạc vàng quan bày để trên giường
Trà ơn nghĩa vẫn chương ngày trước:
"Ngày nay tôi đã được nên người
Được kế vị⁽³¹¹⁾ lên ngôi Trần quốc
Đạo thầy coi như bậc mẹ cha
Nay tôi được vinh hoa quyền quý
Đến đón thầy lên chốn Trần Kinh
Hôm sớm được lời nghiêm dạy bảo
Chức Thái sư chính vị quốc gia
Thiên hạ coi thêm phần ngưỡng mộ..."⁽³¹²⁾
Thầy Khổng môn không chối được lời
Quan ra gặp đồng song bè bạn
Rằng: "Nhân ta về đón thánh sư
Bạn thân mến cùng về Trần quốc
Địa phương nào cũng đất làm ăn
Có tài đức, có tên, có phận..."
Thấy chúng bạn đều cuốn sang Trần
Đủ thầy bạn trên sân trường ốc
Kim Nữ cùng Chiêu Đức dẫn đường

<p> 斗 第 信 良 堪 媚 諾 壯 方 官 念 着 妻 放 入 邑 泪 秦 寔 寔 帝 味 根 吹 敷 陛 禪 帝 金 女 玉 魁 殊 望 拜 秦 王 狄 帝 態 女 見 咱 娘 庄 通 知 每 段 御 口 方 嘉 判 吟 臂 金 女 玉 方 員 我 伏 娘 伴 对 昭 方 寔 边 称 党 位 皇 来 子 媚 宴 孩 嘉 上 帝 領 生 許 娘 郝 云 帝 而 界 结 姻 許 边 义 世 東 效 宦 史 明 是 尺 子 金 女 嘉 封 許 后 復 壯 方 法 神 祇 變 化 党 於 权 天 下 治 安 郎 位 匠 天 顏 秦 皇 </p>	<p> Kéo quân tám khúm tâng mưa nước Chiêu Đức quan niệm chước trắng phòng¹⁸⁹⁾ Phut nằng thân Tần cung thánh đế Chùa căn khâu điện bệ lạy vua Kim Nự ngược khôi chua vọng bái Tần vương hân tiết thái nự nhi Tĩnh nằng cháng thông chi mọi đoạn Ngự khâu đưc vua phán cạ "khan Kim Nự ngược phương viên lục put Nằng bạn duôi Chiêu Đức thật pèn Xúng đàng vị hoàng tông tử tề Thật lục vua thượng đế ban sinh Hâu nằng lông pèn danh dương giới Két nhân hâu pèn ngai thè đông Sở quan pèn minh quân thiên tử" Kim Nự vua phong hầu hậu ngi Chiêu Đức phép thần ký biến hóa Đàng cầm quyền thiên hạ tị an Tức vị tap thiên nhan Tần hoàng </p>
--	---

Vụt chốc đến thành vương kinh đế⁽³¹³⁾
Rủ nhau vào điện bệ lạy vua
Kim Nữ ngọc khôi châu vọng bái
Trần vương coi tiết thái nữ nhi⁽³¹⁴⁾
Miệng nàng nói thông⁽³¹⁵⁾ tri mọi nhẽ
Đức vua xem ra về, bèn truyền:
"Kim Nữ ngọc thơm danh con Phật
Đức vua xem ra về, bèn truyền:
"Kim Nữ ngọc thơm danh con phật
Nàng bạn cùng Chiêu Đức xứng đôi
Rất xứng đáng người nơi cung thất
Chính thực là con Phật giáng sinh
Cho nàng xuống lưu tên trần giới
Kết nhân duyên ở cõi thế đông
Số quan đáng minh quân thái tử
Số nàng đáng hoàng hậu hoàng nhi
Chiêu Đức lắm phép kỳ biến hóa
Đáng cảm quyền thiên hạ trị dân
Lên ngôi thế thiên nhan Trần đế

許百藥夫	宦宦聖帝	以策壽得	鸚鵡聖少	憤呼帝年	敗才承勉	蕭歲夫室	Hầu quan khâu ngai vâng hêt vua
頌扎太鑿	帽著早牌	袍啄敵尸	襪唐解仗	買虞蘊凌	敗堯南江	蕭薛厄史	Bach quan piem tung hô vạn tuế
乘胎生	王勤王	保秋	太秋	子樹	堯南江	蕭帝烟	Tân hoàng vua thánh đế thừa thiên
秦太金	國平	長帝	人盡	位康	堯南江	蕭帝烟	Thiên đế tuyền thiếu niên ngôi báu
嘴焉	屯	娘波	一天	下宮	堯南江	蕭帝烟	Bản sửa bào mu mầu hêt vua
焉	封	許	正	宮	堯南江	蕭帝烟	Pât chước kiếu Đường, Ngu, Nghiêu, Thuán ⁽¹⁹⁰⁾
焉	樓	嶽	享	受	堯南江	蕭帝烟	Thái bình ca giải huân nam phong
焉	得	尸	國	家	堯南江	蕭帝烟	Tạc bia se lằng lằng chang sừ

x

*

x

x

* *

爽	呼	殺	戶	犯	相	公	Lại cạ đoạn họ Phạm tướng công
開	咭	亂	印	根	賅	蓋	Khai cửa khoong au ngân cửa cái
交	州	前	員	外	再	佐	Chao thâng rừm Viên Ngoại tái ta
收	低	立	序	麻	歡	喜	Vắn dây rập lủa mà hôn hi

Cho quan lên ngôi bệ vàng son..."
Bách quan bái tung hô vạn tuế
Thừa mệnh trời thánh đế Trần vương
Truyền Chiêu Đức thụ phong ngôi báu
Ban ngự bào mũ mới chức vua
Theo đời cổ Đường Ngu Nghiêu Thuấn
Thái bình ca tứ trấn phong đấng
Tạc bia lại ngàn năm sách sử
Trần vương không thái tử kế tông⁽³¹⁶⁾
Chiêu Đức con mừng bản thượng đế
Sinh hạ về hạ thế lên ngôi
Vương nhận làm con nuôi kế tự⁽³¹⁷⁾
Chiêu Đức lên tức vị đấng quang⁽³¹⁸⁾
Trần quốc vạn dân an giàu có
Nước thái bình thịnh phú phong niên⁽³¹⁹⁾
Nàng đức hạnh chính chuyên Kim Nữ
Tiếng đồn vang thiên hạ tây đông
Vua phong sắc chánh cung hoàng hậu
Nơi lầu son hưởng thụ vinh hoa
Lưu gương để nước nhà soi sáng

*

* *

Lại kể nhà họ Phạm tướng công
Bán gia tài sắm vàng lợn rợu
Đưa cho nhà Viên Ngoại bên kia
Xin cưới lấy con về kết ngãi

Mong được nàng Kim Nữ làm dâu
Nào ngờ nàng lại chê không nhận
Thấy nàng đi chón lẩn lâu ngày
Họ Phạm bị đấng cay khôn kể
Đệ đơn lên kêu xā kêu châu
Ông xā chẳng biết đâu xét xử
Chuyển cáo lên đến cửa quan nha
Quân không thiết thăm tra phải trái
Ăn đũa tiền đũa vải bên nguyên
Bắt Viên Ngoại đem giam làm tội.
Viên Ngoại không biết nói làm sao
Đành phải bán ruộng ao tôi tớ
Để có vàng chuộc tội miếng ăn
Vàng bạc kể hàng ngàn vạn nén
Ruộng ao chuôm sạch bách không còn
Không còn đất một hòn ném quạ
Viên Ngoại nên nghèo đói hơn người
Buộc phải đi ăn mày qua bữa
Hóa con người hết của hết khôn
Nhất là mất Ngô Bươn Kim Nữ
Hai là hết ao rẫy ruộng vườn
Ngày xưa đã giàu hơn thiên hạ
Ngày hôm nay khốn khổ trăm đường
Không được ở địa phương quê tổ
Xiêu lạc đi bản dưới mường trên
Lang thang khắp nước Ngô nước Hác

夫救登取蹀出收行夫福陵方文汝姿曾生弹放理員夫被
 媚望辭过歇外帝本速帝庸媚低其弄武寸皇各哥嗚开溺外媚渴
 被敢泪晴每王望帝泪阁初殺吏擲御掃曾后海及嘹如嘴蹀寐
 袴終奏秋村吟望几起致以味奴意樓望藉卷宮諸鉅百羊吟以暖
 鴻坑国望本秋鉢辭起弄汝樓立机台臨候顏御筆施花性涓律京
 紙过大烟了通意喜城危如行宴内宴以有金床会嗙星番墟秋墨
 晓没烟堆都建肩汝鄰绿漫乞希外筵朝官女悵飲啤星希午架足

Phua mia sửa khóa khat chia chèn
 Xo kin bại chung queng quá khóp
 Sam pi thâng Tân quốc đại minh
 Vần quá mự xo kin khôn nạn
 Luây xo mọi thôn bản lẹo đo
 Viên Ngoại pira khâu xo bức đát
 Vần đây kin sông pat ý mì
 Luây bản đây ki pi mọi xô
 Xuất tọc thâng xâu xừ thành đô
 Hãn rườn cac đên vua ngọa lục
 Hàng phố cần khâu ooc như xãm
 Phua mia việc chúa cần hành khât
 Phuc đây lại pira rộp yền vua
 Bôm cô bảy dinh cơ nội ngoại
 Dục vua ngự lâu đài yền duyên
 Vần vụ sấp soong miển khâu châu
 Khop thuôn tăng chư hầu bách quan
 Bà hoàng hậu dong nhan Kim Nự
 Tăng cac bà cụng gự chường ngân
 Đàng sí cạp chư quân hội âm
 Đàn hát rêu chuông tồn lân la
 Phông khay như bach va rính rính
 Nắt niu tiêng cửa tính nả vua
 Viên Ngoại chuôn khâu mừa sân biooc
 Phua mia chuôn khâu piot xo kin
 Sửa khat lời dẫu kinh bản hoán

Hai vợ chồng đói rách xác xơ
Ngửa tay khắp mọi nơi quanh quất
Ba năm sang Trần quốc đất lành
Ngày qua bữa ăn xin khốn nạn
Khắp đó đây thôn bản xa gần
Họ Viên Ngoại qua lần hành khát
Đêm ngày tìm hai bát độ thân
Lang thang đã vài năm quanh quất
Một ngày về tới đất thành đô
Thấy điện các⁽³²⁰⁾ nhà vua ngói lợp⁽³²¹⁾
Hàng phố đông tấp nập như bèo
Hai vợ chồng rủ nhau tạm trú
Tốt phúc vừa gặp gỡ yếm vui
Ngoài trong khắp đình cơ bàn cỗ
Đức vua lên lầu dự tiệc vua
Văn vũ sắp hàng đôi đông đủ
Cùng dưới trên các bộ bách quan
Đức hoàng hậu dung nhan Kim Nữ
Nơi cung đình cũng ngự bàn trên
Đang cùng với chư quân hội ẩm
Nhạc theo nhịp chiêng trống rân rã
Đưa nở tựa bách hoa rính rính
Bập bùng như đàn tinh trước vua
Viên Ngoại lén chui vào dưới điện
Hai vợ chồng lọt đến xin ăn
Quần áo rách trên thân toi tả

Trên ngai vàng vua ngự thấy thương:
"Ngày xưa gặp khó khăn hành khát
Lưu lạc đi xin khắp nơi nơi
Thấy ăn xin lòng tôi hắt héo"
Đức vua lòng nhân nghĩa phán truyền:
"Ban cho kẻ ăn xin vừa ý
Đủ rượu cơm mọi thức đủ mâm"
Không hề biết hai thân Kim Nữ
Quân sắp đầy bàn cỗ bùng lên
Thịt bánh lại còn thêm mỹ vị
Hai già dòn bỏ bọ bên sườn
Nàng Kim Nữ ngồi trên nhìn trộm
"Ai coi như hai phận mẹ cha
Cớ gì lại lạc vào đến chốn
Ra thân người bần khốn đáng thương?"
Nàng Kim Nữ than thầm trong dạ
Bèn phán truyền: "Ở lại ta coi!
Còn sai sắp cỗ mời tiếp nữa
Hãy ngồi đây thịt rượu vội gì?"
Nàng càng ngấm càng ngờ hai cụ
"Thật đúng là cha mẹ không sai!"
Thương cha mẹ nàng rơi nước mắt
Nhìn toàn thân mặc rách vá chằng
Nàng ngự chốn giường vàng lầu gác
Hai già ngồi trước mặt ngồi ăn
Nhìn trộm thấy dung nhan hoàng hậu:

主 姿 如 金 女 孩 僕
 边 凌 庄 现 乘 泣 乃
 力 慄 尸 眼 耻 夕 欽
 保 年 听 吟 凌 沃 百
 父 媪 滄 他 落 淋 京
 借 裸 歎 嚙 番 番 署
 听 对 根 仍 诸 胡 疑
 色 育 落 兴 薛 段 青
 推 似 共 同 署 同 名
 慌 娘 茁 南 京 本 处
 肩 妇 听 边 幹 相 親
 乃 續 障 西 東 祥 淡
 敢 羊 野 狄 玉 陌 娥
 金 女 出 于 座 力 听
 保 野 似 羞 餓 障 归
 聽 乃 父 殊 佛 段 青
 娘 欣 同 他 番 汉 親
 娘 呈 吟 郡 差 指 听
 肩 登 似 茁 鬻 箭 聖
 聽 真 如 双 親 躬 切
 呈 宦 竟 許 豫 以 麻
 聽 殿 娘 滄 他 淋 襪
 父 殊 狄 似 处 狄 方
 祥 似 茁 祥 港 祥 港
 氣 仍 保 作 駭 夷 抵
 作 莫 双 親 佛 歐 楚

"Chùa bà như Kim Nụ lục ra
 Pền lằng chằng hiện mà thàng này?"
 Lặc điệp se đẩu sây phết đặng
 Bấu ngó cạ cảm lằng ooc pac
 Phua mĩa nặm tha lặc lằm kinh
 Cha looc hêt mặt thình phiến na
 Cạ đuôi căn nhằng chữ hồ ngi
 Đạ lia piác hâng pi đoạn đá
 Síp căn cụng tồng nà tồng danh
 Vang nằng dụ Nam kinh bán xứ
 Mì pứa cạ pền chữ tương thân
 Nậy chái cách tây đông táng nước
 Hêt rừ chữ lục ngược Dương Nga !
 Kim Nụ dụ tềnh tòa lặc cạ:
 "Bấu chữ căn kho ngà cách quây
 Ké này po me hây đoạn đá
 Ngòi hần tồng tha na song sần"
 Nằng chiềng cảm lang quan chu cạ
 "Mì soong căn dụ na rườn kin
 Ngòi hêt như thân sinh đang khôi
 Chiềng quan pi hâu tời khum mà"
 Phuoit đoạn nằng nặm tha lằm sừa:
 "Pô me lục căn xu căn phương
 Táng căn dụ táng mường táng nước
 Thai nhằng bấu rừ chặc rại đậy
 Rầu ngòi sông thân hây vắn ké"

"Chúa bà như Kim Nữ con ta!
Cớ sao lại hiện vào cung thất?"
Thấy con càng ruột đứt mũi cay
Không thể nói nên lời to nhỏ
Vợ chồng nước mắt rỏ ướt thân
Bèn quay mặt làm thinh không nói
Nói với nhau: "Không nhớ rõ ràng
Xa nhau đã nhiều năm nhiều tháng
Mười người cung giống dạng giống tên
Nghe nàng khắp Nam kinh bản xứ
Có phải chăng là kẻ tương thân
Lại còn cách tây đông khác nước
Sao dám nhận con ngọc Dương Nga..."
Kim Nữ ngự trên tòa thẩm nghị:
"Không phải đâu xa lạ cách quê
Ấy chính phải mẹ cha đạo cả
Xem thực ra diện mạo song thân"
Nàng thưa với người thân thỏ thẻ:
"Có hai người ngồi cửa nhà ăn
Giống y hệt hai thân của thiếp
Chàng rộng lòng gọi xét xem sao?"
Nàng nói xong lệ trào ướt áo
"Cha, mẹ, con, người xứ người phương
Mỗi người ở mỗi mường mỗi nước
Chết sống còn không biết không hay
Ai chăm sóc những ngày già yếu?"

有娘莫每意别依
 弄許使嘆泪望登麴
 殊使赤了啜地望登麴
 各官了了啜地望登麴
 祥狄力敵聖嗽凌倂
 弄激狄聖嗽凌倂
 御床煨聖嗽凌倂
 登麴出抱南埕地
 撮所免失時源登保
 致指肩色源登保
 望狄連敵奏齧呈
 埕貫出地方漢女峴
 外生肩狄肩足用
 弟廊趾狄埕权訂
 押撮开狄云罪禍
 狄保首狄云罪禍
 寸保家財齧保都
 决媚信望嗽伶啗
 螺田環滋雀嗽啗
 散致行黠索前兇
 被袴渴羸由髡身
 刁乃狄羸聖君聶
 如鬼形聖啗啗聶
 遇段齧定方準翼
 有段玉金女信
 敬父姝滄他记宅

Tình nàng than mọi ý piết sương
 Vua hầu sư rộng thàng song ké
 Rèo sư mà thàng tư na vua
 Các quan lêu ngân ngo lạ lung
 Táng cần lạc ngày toọng năm có
 "Vua tôi cần kin xo lãng đường?"
 Ngự chương ngăn thánh thượng chảng xam:
 "-Song ké dù bắc nam quê tư
 Ruyên lãng men thât tư kin xo
 Lục lan mì sác tua rự bấu?"
 Song cần liên khai tẩu na chiềng
 "Quê quán dù tư phưong huyện ban...
 Khôi sinh mì lục hân ngự nhi
 Rườn lang của khoong mì tục dụng
 Ep duyên khai lục búng quyền môn
 Lục bấu tinh khôi pên tội vạ
 Thuôn gia tài pây pyá bâu đo
 Phua mĩa tùm kin xo liềng pác
 Luấy đin Nông nước Hạc xo kin¹⁹⁴
 Văn bán háng dăm nòn rườn thỏ¹⁹⁵
 Sưa khóa khạt da ro đàng thân¹⁹⁶
 Pừa nầy hân thánh quân phạt chân
 Nhor ơn bân kin im đau đàng
 Thói đoạn pây du phưong chòn mầu
 Tinh đoan nguộc Kim Nự tùm mà
 Um po me nậm tha rây rây

Nghe nàng than không thiếu lời thương
Vua sai gọi hai người hành khát
Theo sứ vào trước mặt nhà vua
Các quan đều ngẩn ngơ không hiểu
Mọi người mọi ý nghĩ khác thường
Theo sứ người khác phương tìm đến
Vua ngự trên thánh điện phán lời:
"Hai người ở khác nơi năm bắc?
Cớ sao đi hành khát xin ăn?
Còn có cháu có con chằng tá?"
Hai người qui tâu ở trước sân:
"Quê quán chốn địa phương huyện bản...
Cũng có sinh một phận nữ nhi
Có nhà cửa trâu bò đất ruộng
Ép duyên con vào chốn quyền môn⁽³²²⁾
Con không thuận gây nên tội vạ
Bán hết của đem trả nhà trai
Vợ chồng phải khắp nơi hành khát
Sang nước Nồng nước Hác xin ăn
Ngày lê phố đêm nằm xó chợ
Quần áo rách không đủ che thân
Ngày nay thấy thánh quân phát chẩn⁽³²³⁾
Nhờ ơn trên được bữa no lòng
Rồi mai lại đi sang nơi khác"
Nghe xong Kim Nữ ngọc đứng lên
Ôm cha mẹ lệ tuôn lai láng

分恒齊分海冥停
 听乃正秋安第
 效生新源世第
 父妹發駟祖幼
 庄内禿羅禍反
 杉吹許拋喃以
 父妹秋帝廷麻
 管許幼難巾襪
 許老親禿尅
 文止皇漆曾宮
 席蓋桃祝壽双
 並寔奄九啟通
 圓正民天下一
 万方享太不和
 希在分坐聖生
 吞落強流連亦
 獲大平保勤平
 民詢戰秋蓄歉
 縣敬寸每地貼
 首罪獸流通漢

Phan khoa tè phan hây linh đình
 Cạ: "Nây chính lục nhìn pò mè
 Sô sinh lòng tu thè au quan
 Pò mè tham châu sang phan nà
 Cháng nội thúc tội vạ khâu đang
 Bân xui hâu bắc nam mà tó
 Pò mè lục đày ngộ ơn bân"
 Quán hâu au hái khân sừa khóa
 Hâu lạo thân thooç quả cung lãng
 Rôp thượng hoảng them tăng thái hậu
 Tiệç bản đảo chuc thâu soong thân⁽¹⁹⁷⁾
 Dú cung long cùm vãn thông thả
 Quốc chính dân thiên hạ âu ca
 Vạn phương hương thái hòa hưng thịnh
 Vua nhân đưc sinh thánh sinh hiền
 Cac nước mền lưu liên mà công
 Tội thái bình bầu đợng can qua
 Dân gian chặc hêt nà hêt rầy
 Puôn pản thuôn mọi tí cúa khoong
 Tăng tâu phạt lưu thông chan chớ,

α

*

α 人

* *

敗珠娘了諸家山
 庄奠吼对官每段
 亦姑几唯万家財
 齋地添摸恨但但

Văn quặng năng lều chú gia san
 Cháng than thờ đuôi quan mọi đoạn:
 "-Rừn noọng kỹ pac vạn gia tài
 Nà rầy them khôì vại tàn tận

Phản cười thêm phần khóc thảm thương
Rằng: "đây chính là con cha mẹ
Số sinh về hạ thế lấy quan
Cha mẹ hám giàu sang bội ước
Vạ gây nên tự chuốc vào thân
Trời xui khiến khác mừng nam bắc
Cha, mẹ, con được gặp, ghi ơn"
Vua sai khắp giầy khăn quần áo
Cho hai thân thay bộ tả tơi
Phong thượng hoàng cùng ngôi thái hậu⁽³²⁴⁾
Bày cỗ bàn mừng họ hai thân
Ngày đêm tại cung loan thông thả
Quốc chính dân thiên hạ âu ca⁽³²⁵⁾
Vạn phương hưởng thái hòa hưng thịnh⁽³²⁶⁾
Vua có nhân sinh thánh sinh hiền
Các nước nhỏ lưu liên triều cống
Đời thái bình không động can qua⁽³²⁷⁾
Dân hoan hỉ làm nương cây ruộng
Buôn bán ra khắp chốn thị thành
Nghề nghề được lưu thông tứ xứ

*

* * *

Ngày nhân nàng tính nhớ ơn riêng
Bèn than thở với chồng mọi nhẽ:
"Nhà thiếp xưa trăm vạn gia tài
Ruộng ao thêm trâu bò khôn đếm

押 禮 燬 免 深 庄 疎 戶 珠 空 成 庄 數 魁 勇 策 免 扒 許 讓 使 擲 唐 連 擡 許
 緣 離 究 扒 留 信 敢 犯 淚 傑 傑 采 醜 希 寬 差 戶 改 魁 者 計 那 差 肢 使
 前 姑 如 父 弟 珂 如 僅 淪 請 殊 罕 免 險 御 麻 使 犯 幼 添 魁 意 希 官 魁 骨 涓
 戶 恨 眉 相 殘 魁 乃 敢 他 功 飢 趁 劫 他 殿 嫡 過 相 幼 立 呈 秦 大 魁 幼 秦
 狍 背 厨 恨 係 秋 設 侵 落 惹 善 冲 荆 潔 池 那 地 公 姆 陵 笋 王 使 沿 以 京
 幼 眉 雷 鋸 茅 每 乃 迫 淋 殊 射 暮 凜 咪 庄 者 唐 捆 麻 庙 唐 首 港 妹 小 交
 妙 效 音 孃 枯 地 欽 達 巾 母 身 夜 佈 地 嗜 笑 宗 賊 秦 所 王 賞 秦 姆 錫 納

Ep duyên rườn họ Phạm au lùa
 Lệ lấu của ngằn hua mì số
 Điệp pi noọng mừa chùa Lôi Âm
 Mèn pát po tèn ngằn của nặc
 Thôm nà mèn tan tac táng eo
 Chảng tùm kha pây xo mọi tí
 Cùm vắn noọng nài nãi khôm
 Họ Phạm mền hát xâm bức đát
 Châu lệ nậm tha lac rằm khân
 Soong ra chữ công ơn mé mậu
 Nhoòng rà mè cơ khổ đang thân
 Chảng tèo tốt xiêu cùm mộ dạ
 Đang mè men cuop há piom háy"
 Và phuôi nậm tha luây làm tí
 Đức vua ngự điện chí chảng khan:
 "Rôi khoãn mã ! khao bang dá háy
 Pi sai sứ quá tí Đường tông
 Pát họ Phạm tướng công tèn của
 Hâu cải au đưc mậu mã Tần
 Nhang phi them lập lãng miếu số"
 Sứ giã pây chiềng sự Đường vương
 Bậy kê ý Tần vương câu mẩu
 Đường bang vua đại sứ nước Tần
 Liện sai quan pây thăng mè mậu
 Cốt hải cốt cau khấu tiếu mềng
 Hâu sứ mừa Tần kinh chao nộp

Thiếp bị nhà họ Phạm ép duyên
Nó đem lợn rượu tiền làm lễ
Thiếp yêu chàng trốn cửa Lôi Âm
Nó bắt mẹ đèn vàng rất nặng
Ruộng ao cha đem bán tận bờ⁽³²⁸⁾
Mới đến nỗi đó đây hành khát
Ngày đêm lòng dạ thiếp càng cay
Họ Phạm đã khéo gậy vạ cả⁽³²⁹⁾”
Nàng nói xong lệ rõ ướt khăn:
"Thứ hai nhớ công ơn nhũ mẫu
Mẫu vì ta bị khổ vào thân
Vượt sương gió đêm hôm khuya khoắt
Mẫu thân yêu bị cướp giết oan
Thiếp thương tiếc sớm hôm trong dạ"
Đức vua trên điện bệ than rằng:
"Hú hồn vía! Hỡi nàng chớ khóc
Tôi cho người sang đất Đường Tông
Bắt họ Phạm tướng công đèn của
Đem cốt người nhũ mẫu về Trần
Làm ma tế lập lăng thờ cúng..."
Sứ đi ngay sang chốn Đường kinh
Vào qui lạy tâu trình lệnh chủ
Vua Đường vương tiếp sứ nước Trần
Sai người dẫn quan nhân ra mộ
Đào hài cốt đem bỏ tiền sành
Sai sứ chuyển Trần kinh giao nộp

堆 喊 止 体 止 咎 娘 吧
 翻 帝 瑟 扶 瑟 惨 弄 吧
 拉 穰 笑 桐 榮 郭 啞 喪
 没 麻 起 樸 吹 他 安 咎
 后 道 了 柄 巨 洽 以 速
 曾 架 娘 样 朝 狄 根 地
 希 咏 官 械 各 舟 味 洽

x

x x

官 糸 員 火 秦 躡 肥 啞 墟 壑 歎 役 訂 治 安 皓
 羞 把 户 香 熬 吟 金 吧 欣 安 墟 歎 役 訂 治 安 皓
 皆 履 踪 漆 使 恨 雀 聖 愧 棺 降 王 接 展 聖 親
 下 幼 抱 曉 踪 金 僮 取 矢 入 萬 唐 事 弄 玉 双
 宋 狔 翳 馬 牠 賂 牠 保 祥 狐 坪 許 使 納 交 許
 唐 户 梁 墓 户 牠 户 滄 然 許 馬 信 恨 庚 連 呈
 希 扒 肉 彰 狄 把 狄 粒 自 使 擅 披 金 渭 弄 娘

Vua tặng hậu ooc rập noọc tàng
 Riệc sậy tào mà nhang trái giới
 Quan nạng lều lẩn hầy na vong
 Sừ phán tậu mạy tông phù thể
 Cac triều thần khấu tề nà vong
 Mọi cần nặm tha lòng thâm tháy
 Chứa ăn khâu an ủi vua - nạng
 Nặm tha tồc thay tang rày rày

*

* *

Vua Đường tông hạ chí sai quan:
 Pát họ Phạm au ngàn pyá tèo
 Nội thôm nà pyá tèo họ Viên
 Chương mở má ngòi them hương hòa
 Lục họ Phạm rêu sừ pây Tân
 Pyá nộ của Kim ngân còi ngoạc"
 Lục họ Phạm mềm hạc puồn sim
 Khẩu nặm bấu chắc kìn bựa tòn
 Tự nhiên hạc thât hồn hơn tàng⁽¹⁹⁸⁾
 Sừ hầu cần nhập quan yên táng
 Tào mã phăng dú xáng tàng luông
 Páo tin hầu Đường vương chắc việc
 Kim ngân sứ su xếp mọi mòn
 Mừa tâu nộ vua Tần điện tráy
 Vua liện trao nguộc nhí mọi ăn
 Nạng chiềng hầu song thân chắc khảo

Hậu cùng vua đón gặp giữa đường
Đón thầy cúng phát tang trai giới
Vua, hậu đều lẫn khóc trước vong⁽³³⁰⁾
Áo xo gậy tầm vông phù thể⁽³³¹⁾
Các quan đều vào tế vong linh
Mọi người cũng thương tâm rơi lệ
Mọi người đều buồn bã thay nàng
Nước mắt chảy hai hàng lai láng

*

*   *

Vua Đường còn truyền phán sai quan:
"Bắt họ Phạm đem vàng của cải
Cùng ruộng ai đưa trả họ nàng
Không cho thiếu khoản nào to nhỏ
Cọn họ Phạm theo sứ sang Trần
Trả xong của bạc vàng sẽ lại"
Còn họ Phạm tự thấy buồn thân
Hai bữa chẳng biết ăn cơm nước
Tự nhiên sinh hoảng hốt chết lẫn
Sứ liền gọi nhập quan yên táng
Đào huyệt chôn bên cạnh đường quan
Báo tin đến vua Đường được biết
Còn bạc vàng thu xếp đem theo
Trình trước điện trao tay Trần đế
Vua liền trao ngọc nữ hoàn toàn
Nàng trình đệ song thân mọi thứ

帝 殊 萬 寔 後 赤 赤
 諸 臻 侍 敗 聖 色 虬

Pò mé dú cung hậu chường nưa

Chú tèo tuyền vãn xưa đạ quá

α

*

x

α

*

*

計 侍 尸 天 下 埃 偶
 呼 疎 陰 吟 我 解 把
 侍 昭 方 金 女 送 唐
 每 段 每 地 翻 頌 世

Kê tuyền se thiên hạ tán rả

Cơn quặng coi ngâm nga chài búa

Tuyền Chiêu Đức - Kim Nự nước Đường

Mọi đoạn mọi pên cương tu thê.

Cha mẹ nơi cung các giường trên
Nhớ truyện trên cùng ôm than thờ

*

*   *   *

Chiêu Đức cùng Kim Nữ kết duyên
Đời người như bóng tiên cảnh lạ
Chép truyện lưu thiên hạ gần xa
Ngày vắng đêm ngâm nga giải muộn.

Chú thích phần phiên âm:

- (1) *Viễn việc*: biện việc, hết việc.
- (2) *Lôi Âm*: tên ăn chùa sớ pụt mi tiếng thiêng ở mừng trời
- (3) *Giới trai*: giới lễ cấm bầu het bại việc xấu xa bằng lấu lão. sao báo, lặc mióc...
- (4) *Thiên xá thiên khai*: vắn phạ khay váng, vạ xá lẹo mọi tội tẩu phạ - Tục lễ vắn dây.
- (5) *Tương ngộ*: hoàn cảnh tổng căn chạp căn.
- (6) *Tăng ni*: ten roọng chung căn dù nửa chúa; tăng lễ pò chài; Ni lễ mề nhinh.
- (7) *Mường nửa*: căn thá kê cạ dù nửa phạ cúng mi bán mi mừng bằng dú tu thể.
- (8) *Thánh mạo*: rêu truyền thuyết dú nửa pham mi mề giả thành; Va Vương thánh mạo.
- (8) *Tu tẩu thể đồng*: ten roọng chung tì trần gian.
- (9) *Thiên nhan*: nả phạ, ý phuối nả vua.
- (10) *Song sa*: mản tu táng, ý phuối ăn suôm của sao, báo.
- (11) *Phep máu*: phep màu nhiệm.
- (12) *Rèo bat quái*: căn lễ pỏ; ly lễ quả pôi thuộc mưa hưởng cung vua. Khôn lễ mề.
- (13) *Nan minh*: khổ chắc rọ.
- (14) *Nghiêu cú*: bởi chữ cù. Điển tích: tời vua Nghiêu thịnh thể, mọi căn dân do ím vui xử. Mi vắn nâng vua ooc hìn dăm tàng cái (khang cù) hăn mọi căn dân hát vui về
- (15) *Tứ bích*: pha trình sí cooc rườn.
- (16) *Tranh chua giao hội*: song pạng luồng chao căn cheng muối ngọc châu.
- (17) *Qui bối*: doong nửa tua tẩu. Kiểu rườn mĩ hìn sảng chạm đong tẩu.
- (18) *Đạo lả*: tổng đạo lảng, chỉ thể gian.

- (19) *Đông thiên thập ngoại*: mùa đông bươn sip.
- (20) *Chua tai*: cầm cáu, phuối cần mề nhinh đảy sao.
- (21) *Tông thân*: ỏi noọng hạ háng xẩu.
- (22) *Lục minh*: lộc mệnh. pi bươn, vắn giờ cần sinh. *Trạch duyên*: Đùng lục minh se ngòi cap căn hợp pền phua mia hủ soong cần sao báo.
- (23) *Pi pây bươn tây vắn tây cải má, đảy sao*.
- (24) *Thế hiến*: cần mia điệp, đảy hiến.
- (25) *Huấn hóa sơn kinh*: sơn tạy kin dú.
- (26) *Phong thanh*: heng lỏm, ý phuối tiếng tồn pây mọi tỉ.
- (27) *Thi lệ*: *Kinh Thi* vạ kinh kê. Soong pho sec se tạy sơn sư của Trung Quốc tởi cón.
- (28) *Môi*: pỏ dờng, pỏ mòi.
- (29) *Giao môn*: cầm phuối hện căn.
- (30) *Thông nghị*: thông việc đòng đảng.
- (31) *Phoc*: tẩn, bấu xẩng chắc lẩng.
- (32) *Phuc hồi*: mừa pyá cầm.
- (33) *Cần tời ké cạ*: ăn thia sỏng, sinh ooc dú chang tời thẻ gian lẻ do pỏ phạ, mề biooc đĩnh đoạt.
- (34) *Sở y*: tỉ nương tựa.
- (35) *Thiếu thốn khai nà thôm tàng mậu*: cần thá ké khai đấng cáu, khai thom nà se hêt phi hẫu pỏ mề.
- (36) *Hành khất*: pây kin xo.
- (37) *Tich cáu*: mừa dú bưởng Trung Quốc mì Chu Mậu Thần, rừòn khô, lục pyá, pây kin xo, mề trí, chịu khô sơn sư sec, lẩng mà đảy hêt quan.
- (38) *Thi thư*: *Kinh Thi* vạ *Kinh Thư*, sec Khổng Tử soạn ooc.
- (39) *Sư nho*: ý phuối vắn cón khô khát tọ vắn lẩng chàu.
- (40) *Đấng khoa*: thi độ.

- (41) *Vu môn*: tuyền cẩu lãn cạ mi tu đản sung rộng hêt Vu môn (tu lỏm). Pya nuầy ái piễn luồng lẻ mền si căn đoat tèo khảm dầy tu nấy chảng đậy.
- (42) *Tịch thượng*: nẳng tênh chường.
- (43) *Ý câu nấy cạ*: son chữ nẳng chặc xiên chữ.
- (44) *Tầm pây bại sẩy sư nam hèn đũng bựt mặc đeng khuyên ăn vòng mồn khấu bài của học tó hêt giỏi.*
- (45) *Tị vị*: khữn ngôi hêt vua tị thiên hạ
- (46) *Nhân luân*: việc phua mĩa (Phua mĩa lẻ đạo côc chang há đạo của tói cần).
- (47) *Nhân tái vô song*: (Cần mi tái bấu cần râu tắng).
- (48) *Thân xi*: xac thai (Phuổi cần đạ mắt).
- (49) *Cựu giao*: cam kêt va căn hâng đá.
- (51) *Thượng cac*: triều đĩnh nưa phạ.
- (52) *Cầm phuổi ooc pac đá lẻ si tua mạ tó nản tẹp au hời tèo dầy.*
- (53) *Tó cooc*: sống kè.
- (54) *Khổng môn*: tu đạo Khổng. Rườn tướng.
- (55) *Truc lý*: pha suôn, (pha rì) mạy khoang lỏm xung quanh.
- (56) *Hàn Nho*: cần học tó khó khát.
- (58) *Sự tây*: việc của dang hây.
- (59) *Bại sa*: đon rài noọc sân trường.
- (60) *Tứ: từ, ngày, hiển.*
- (61) *Kệ*: cầm kệ, kinh kệ. Cầm sấm nhự của kinh phật.
- (62) *Cầm y*: sửa cầm, sửa biooc.
- (63) *Kim ngư*: pia kim.
- (64) *Hư kinh*: cầm phuổi mi tảo lý tới mùa hèn dũng.
- (65) *Ngô Bươn*: Ngô Ban. Phuổi cần lục sao đậy sao.
- (66) *Va khôi*: (Va: biooc; khôi: đậy sướt). Phuổi cần mẽ nhinh đậy sao. Chang bại tuyền cẩu hèn dũng cầm nấy.

- (67) *Xích thẳng*: xích thẳng. Mây si deng. Tuyên tời ké lẩn: Nguyệt lao au mây si deng lằm kha soong cần nhìn chài lục ngám sinh le địn phua mia vắn lằng cái mã.
- (68) *Thái bạch*: ten ăn dao đi bường tây. Bắc đầu: Ten ăn dao bường bắc. ý phuối tinh ruyền của soong cần nhằng cách quân căn lai.
- (69) *Nguyệt quế*: ngàu hai; Bích thiên: Phá phạ kheo.
- (70) *Yếu điệu thực nữ*: cầm thơ dú chang se kinh thi (yếu điệu thực nữ. quân tử hào cầu: lục sao dây hiển. Piòi kết duyên đuió cần quân tử).
- (71) *Tao khang*: hua khẩu piên, ý phuối phua mia sương điép cần dù mén khòn đac kìn hua piên khẩu lộn lằm cụng bầu tá căn
- (72) *Giáng phúc*: pioóng au phúc lồng mà hầu.
- (73) *Cung quang*: cần tời ké cạ nưa phạ mi cung quang hàn, búng phật, tiên dù.
- (74) *Thích Ca*: ten đưc Phật (Thích Ca mâu ni).
- (75) *Hạ giới*: tu tấu, tu thể.
- (76) *Tân hóa*: piên hóa khôi trần gian (thai tà mình).
- (77) *Khoắc bản*: khoắc phạ. Cần thá ké ca nưa phạ mi lai khoắc lai thần (12 thần).
- (78) *Bach trùng*: poong mềng nhôi chang đong.
- (79) *Giải huẩn*: giải uẩn. Chài puồn.
- (80) *Ttu tấu*: ten roọng trần gian.
- (81) *Bán dạ*: chang cứn.
- (82) *Tuyển ngôn*: truyền ngôn, tuyên cầm phuối.
- (83) Tích Tô Vũ pây sứ nước Hung Nô, vua nước nầy chẳng le, sai pây liệng bể. Hàng pi. Tô Vũ păt đáy tua nôc nhận. Viết lư lằm kha tua nhận. Nhận rêu thời tiết bên mã phương nam (rườn Hán). mi cần bấn đáy nôc nhận, hăn sư phac, vua nước Hán rập đáy Tô Vũ mà tò tèo.
- (84) *Thào xá*: rườn tổ cửa bại học tổ son sư.
- (85) *Khao bang*: phuối cần lục sao (nả bang càng suối).
- (86) *Kiệt can*: ngàn thua.

- (87) *Hồng nhan*: nà đeng đao. phuồi mùa cần dây lao.
- (88) *Thú ngừ*: ngừ thec dú đảm lầu.
- (89) *Tràng phi*: bên pây quây.
- (90) *Thảo lư*: rườn cà.
- (91) *Thiên kim mại nhật tiếu*. sừ nho: Xiên kim dụ cảm khua tooc.
- (92) *Thỉnh nghiêm*: roọng khảm nghiêm xac cần thai.
- (93) *Hóa tốc*. khoai pặng phầy. Cấn điếu băng phầy máy lãng kha.
- (94) *Li khuc*: li lệ khuât khuc bấu đầu.
- (95) *Ngương ngọ*. nòn ngai.
- (96) *Quan*: tuc Chiêu Đức; Piet; Lẹo mọi cần.
- (97) Ý phuồi đệ mùa thàng tỷ mì nhiệm vụ ta xet.
- (98) *Phản tọa*: tèo mèn tội.
- (99) *Cáo trang*: phúc tội.
- (100) *Đại ty*: cảm tài hang boong quan chức tời cón.
- (101) *Chức câu kê*: phiêng chức chánh văn phòng (triều Lê).
- (102) *Tạng tử*: bấu đon.
- (103) *Sao khẩu*: bấu cam đoan, đương sự viết.
- (104) *Thậm*: lai lằm, khé lằm.
- (105) *phụng chỉ*: chiếu chỉ của rườn vua.
- (106) *Bôn*: bâu sừ tình mùa nư
- (107) *Ngự khẩu*: cảm phuồi của vua.
- (108) *Khâm phụng*: rãm rắp hêt rẻo ý kiển vua.
- (109) *Bấu thụ*: bấu chịu (bât thụ lý).
- (110) *Diêm vương*: lè điện tải hạ, công minh nhất.
- (111) *Vô cô*: cần bấu mì tôi.
- (112) *Lâu môn*: tu lầu, ý dụ câu nầy: rườn vua.
- (113) *Hành quyết*. thi hàng việc khả cần dù pháp trường.
- (114) *Nguộc dong nhan*: tha nà ngọc. (Chang bại tuyền thơ câu hèn đũng cảm nầy se phuồi mùa bại cần lục sao đây sao).

- (115) *Văn Đãm*: ten cần lục sao nâng dú tới mưa đậy sao mi tiền
- (116) *Từu bôi*: chền lấu.
- (117) *phụng tổng*: vâng lệnh vua sống mưa.
- (118) *Lâm thân*: khâu dang cẩu, thàng dang cẩu.
- (119) *Thính tụng*: xử kiện.
- (120) *Tri tuần bộ*: chức phụ rạch tuần phòng, pắt boong chan
- (121) *Cach bích*: lặm pha.
- (122) *Chúc nhân*: cần hết mo then phuôi chung.
- (123) *Củng linh*: hết bôm bàn nải khoãn cần thai.
- (124) *Hiển linh*: khoãn khâu cần thai đá hiện mà. (Rèo quan niệm mê tin cần thá kẻ)
- (125) *Sai viên*: cần chậu cho, sai khiển của quan.
- (126) *Sứ bộ*: cần hết khỏi téng lển khâu ooc hết bại việc chang rườn quan.
- (127) *Mê viên*: mé của rườn Viên ngoại.
- (128) *Phục vong*: khâu cần, kính mong, mong ơn.
- (129) *Tràng sinh*: sống ké, sống hàng.
- (130) Lưu Hàu Chức tước của trương Lương tời rườn Hán, Trung Quốc vẫn còn.
- (131) *Xích Tông*: xích Tông Tử, Ten cần sáu giới dạ son tay hầu Lưu Hàn do tài tam lược phò vua Hán Cao tổ pền đế nghiệp.
- (132) *Đổng môn*: pằng dạu son sư dụ tướng đuổi cần.
- (134) *Soc vọng*: soc Văn xo ét; vọng văn sip hà.
- (135) *Không*: cung tàng pây.
- (136) *Bích ba*: phòng năm kheo.
- (137) *Suông bân*: ten roong chung cần hết khỏi dú mường bân.
- (138) *Lý ngư vọng đao*: cnhư dây piòi dú cung tàng tả, mì pya nuày nủng đao, mủng hai.
- (139) *Vân la vụ vọng*: xái phả, khe phân, lồm nooc.
- (140) *Hải biễn*: liệt pé.
- (141) *Liên bích*: piếng pha liên cần, nem cần.

- (142) *Lục thao*: hóc phép thao: Văn thao, võ thao, long thao, hổ thao, báo thao, khuyến thao. Ghi chép bại sách lược an bang tri quốc của Khương Thái Công (Lã Vọng rừn Chu, Trung Quốc tời còn).
- (143) *Phù chú*: phù: Bùa phép; Chú: Cầm phù
- (144) *Kỳ binh*: binh pháp kỳ lạ, phép điều khiển quân binh.
- (145) *Nhâm độn*: cầm sư nam: Lục nhâm đại độn, kỳ môn độn giáp, tức lễ bại thần mi lai tài tám dùng binh pháp.
- (146) *Bat quái*: pet quẻ: càn, khảm, cấn, chấn, tốn, ly, khôn, đoài. Thiên tinh ứng đông phương, mộc tinh ứng quẻ chấn, Tây phương, kim tinh ứng quẻ đoài. .
- (147) *Ten*: kha tả dụ bường Trung Quốc.
- (148) *Dận lộ*: tải tàng.
- (149) *Dao tri*: tên cung tiên Vương mạo dụ.
- (150) *Tam lược*: sách lược của Hoàng Thạch Công tời rừn Chu Trung Quốc vẫn còn.
- (151) *Ý câu phuối*: cửa cái pyá tẹ ngạ son tạy bầu mi lằng lai.
- (152) *Hô vân hoán vụ*: rộng phả phả mà, rộng phân phân tộc.
- (153) *Suông Hán*: tên rộng cần chùa lừa nửa phạ, (rèo truyền thuyết).
- (154) *Phi đằng*: bèn pây.
- (155) *Tơ hồng nguyệt lạo*: sai sơ đeng lảm nhân ruyền nhìn chái.
- (156) *Khí số*: thời vận.
- (157) *Thái tử*: lục chài tếng tap ngôi vua.
- (158) *Trí lự*: cần mi đực tài.
- (159) *Chảo thí*: tạo thời thể.
- (160) *Quốc tộ*: rèo *Khang Hy tự điển*, lễ phục lộc ngôi vua.
- (161) *Tư thiên*: ten rộng chung cần ngôi khao thiên vấn, pổi đoán.
- (162) *Tức vị*: tại ngôi vua.
- (163) *Ông đống, lạo tằng*: ten rộng cần tu nửa chùa.
- (164) *Đào Đường*: vua Nghiêu dụ Trung Quốc vẫn còn.
- (165) *Long quạt*: nghi thức pây tàng cửa boong vua quan.

- (166) *Điển tích câu*: sam tiền tung hô vạn tuế: mì vẫn năng vua Hán Vũ Đế (Trung Quốc) pây tuần thư, vua đang khừn phya, đày ngàn nhân dân dù tin phya hô sam cấm: "Vạn tuế" Đông nằm tin phya Tung sơ, tứ tỉ pên lẹ, hăn nà vua lẻ cần dân hô vạn tuế.
- (167) *Chinh thảo*: dủng quân binh khi giới pây tục trăn.
- (168) *Quý kế*: kí kiáo nham hiểm.
- (169) *Thiên vi*: vua tuyền ngôi hấu. Kế trị: tap việc cai trị nước.
- (170) *Ý câu nấy*: việc vua khiến khô cặn tầu cung bầu chối,
- (171) *Hạng Vũ, Lưu Bang*: soong tướng tài giỏi ở Tam quốc.
- (172) *Hồng mao, yên vàng, ma deng, yên kim*
- (173) *Kiêm nhật trình*: cầm bâu chia lệnh pây tàng
- (174) *Lạc nghiệp* vui về hê kin, *An cư*: yên ôn tí kin, tỉ dù.
- (175) *Ái khẩu*: tu ài dụ piên chái.
- (176) *Khiên nưa*: cung tổng mừng phạ, mừng nưa, mừng bản
- (177) *Phep thần âm*: phep thần mưa bường âm (tấu tôm).
- (178) *Dá vàng*: dá hoảng, dá hí, dá dau.
- (179) *Tục ngậy*: tặc ngị, lẹo kí kiáo.
- (180) *Ban sư*: quân pây tục trăn hỏi tèo mà.
- (181) *Phản báí*: (Phản: tèo ma; Báí: Bâu cờ) Khang cờ hỏi tèo mà.
- (182) *Tôn Ngô tế thiên*: tông Ngô không (Chang tuyền Tây du ký).
- (183) *Ân ba*: (ân: ơn; ba: năm soóng, phòng năm) ơn vua cải lai.
- (184) *Nguyên thù*: chuc vị sung nhất. Chang hàng quan của triều chinh
- (185) *Đám kính*: lảm sac con chuông.
- (186) Pụt quan âm bồ tát.
- (187) *Tây đông chấn điển*: tục soong pho tượng tu rườn chúa Lôi âm.
- (188) *Đông quân*: rèo tuyền thuyết lời kẻ cạ Đông quân lẻ pò chúa ngôi việc phong biooc va mùa xuân dú tu thê.
- (189) *Tràng phòng*: phep sư đin tỉ dụ quây mà xấu.
- (190) Đường lẻ nước của vua Nghiêu Ngu là nước vua Thuấn (Đường, Nghiêu, Ngu, Thuấn).

- (191) *Nhân khang*: cần mạnh rêng; *Vật thụ*: của cái đầy mùa mầu.
- (192) *Phong niên*: của cái chay lồng tôm đầy mùa.
- (193) *Lang viên*: phướn chung rườn lẳng
- (194) *Đin Nông nước Hac*: ý phướn đin nước dai, nước noóc.
- (195) *Rườn thò*: thiêng số thổ công
- (196) *Dá rỏ*: tời kẻ mì cần rộng dả rỏ, khó khát kin xo, bầu mì sừa khóa núng.
- (197) *Bàn đào*: bàn kin yến tiệc mì lai mòn pú. *Chúc thâu*: chúc thọ.
- (198) *Thất hồn*: thất hồn. Khoản ni đi phó thai

Chú thích phần dịch nghĩa:

- (1) *Đồng châu sang trọng*: tiếng Việt dùng trong nguyên bản, đây nói hai người ở cùng một châu va đều sang trọng như nhau.
- (2) *Quyền môn cao quý*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản là người giàu sang phú quý, có quyền thế.
- (3) *Quyền vinh tài tử*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản, là người giàu sang, tài giỏi, có quyền hành.
- (4) *Ngày thiên xá thiên khai*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản nghĩa là trời mở cửa, trời xá tội, ý nói là ngày lành ngày tốt.
- (5) *Thiên đài phật ốc*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản nghĩa là nhà chùa, nhà Phật.
- (6) *Giới trai*: tiếng Việt dùng trong nguyên bản, chỉ các đồ lễ vật để cúng của, cúng phật, những thức ăn chay.
- (7) *Bạn vàng*: là bạn quý.
- (8) *Vong bái tụng kinh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là quỳ lay tụng kinh.
- (9) *Vô số phò trương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (10) *Bên bệ*: đây là bệ Phật ở trên chùa.

- (11) *Mường bản quốc mẫu*: Mường bản là tiếng Tày nghĩa là trên trời. Đây nói bà quốc mẫu ở trên thiên đình.
- (12) *Mẹ bụt quốc vương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản chỉ bà bụt cả ở trên trời.
- (13) *Thế dương hạ giới*: đây là chỉ dưới trần gian
- (14) *Tông đường kế tự*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản nghĩa là người nối dõi tông đường.
- (15) *Thượng phương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là phương trên, ở đây chỉ trên trời. Theo quan niệm duy tâm thì ngày xưa vũ trụ chia làm ba cõi (tam giới). Thượng giới hay thượng phương là chỉ nhà trời, dương gian hay hạ giới là trên mặt đất, âm phủ hay long cung là ở dưới nước.
- (16) *Dương đông*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản chỉ nơi trần gian.
- (17) *Quan*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ các nhân vật nam giới trong truyện thơ Nôm Tày.
- (18) *Thiên nhan*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ nhà vua, chỉ vua nhà trời.
- (19) *Nam nữ song sa*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, song sa là cửa sổ có màn the che, là cửa sổ nhà giáy. Ở đây ý nói con nhà giàu.
- (20) *Phép hộ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là phép hộ thân.
- (21) *Thái an*: yên ổn, thái bình.
- (22) *Nên đoạn*: nên việc có kết quả.
- (23) *Quẻ ly, quẻ cần*: Hai quẻ trong bát quái. Quẻ Ly chỉ phương nam, quẻ Cần chỉ quẻ đất, chỉ người phu nữ con gái
- (24) *Quẻ Khôn*, một quẻ trong phép bát quái, chỉ trời chỉ người đàn ông, con trai.
- (25) *Trời vương*: theo truyền thuyết người xưa cho rằng trời thì vương.
- (26) *Kết tơ hồng*: kết nghĩa vợ chồng.
- (27) *Tiếng ngoảng*: ngoảng là loại ve rừng to gấp ba con ve sầu, kêu rất to và ngân rất dài, rất êm.

- (28) *Đời Thuần Nghiêu*, tiếng trong nguyên bản, là hai đời vua thịnh trị ở đời thượng cổ Trung Quốc.
- (29) *Giao hội*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản,
- (30) *Xuyên ngàn*: luồn rừng, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (31) *Đôi thạch long lân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là đôi sư tử và đôi rồng chạm bằng đá.
- (32) *Vãm Đãm ngọc nữ*: tên người con gái đẹp, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (33) *Đông thiên thập nguyệt*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là tháng mười ngày mùa đông.
- (34) *Xinh đẹp châu trai*: xinh đẹp tựa như ngọc châu, ý nói rất đẹp
- (35) *Tông thân nội ngoại*: họ hàng thân thuộc hai bên nội ngoại. tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (36) *Ghi lục mệnh trạch duyên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là ghi lục mệnh cho con, ngày xưa, khi con đẻ ra đầy tuổi thì cha mẹ làm lễ đầy tháng cho con và ghi lục mệnh (giờ, ngày, tháng, năm...) cho con vào một tờ giấy hoa.
- (37) *Cửa đàng*: tiếng Việt cổ, chỉ cửa sổ.
- (38) *Dưỡng dục*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nuôi nấng dạy bảo.
- (39) *Ngã dân nằm dật*: dịch đúng nghĩa trong nguyên bản, ý nói luôn luôn nâng niu bé ẵm trên tay không bao giờ để con nằm giường, đi đứng trên sàn, nghĩa bóng là quý lẩn.
- (40) *Khẩn nguyện*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cầu xin.
- (41) *Thư trai*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản nghĩa là phòng đọc.
- (42) *Giao thụ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là giao cho lấy về.
- (43) *Thanh nhã*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là xinh đẹp
- (44) *Giáo hóa dạy kinh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cho học sách văn.

- (45) *Ngọc kim nữ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, yêu quá ví như ngọc vậy.
- (46) *Nhân nghĩa*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, ở đây ý nói nàng có nhân có nghĩa
- (47) *Kết thông gia như nhất*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là kết thân với nhau là nghĩa nặng
- (48) *Băng nhân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là người mới lái, người làm mới.
- (49) *Kết thân nghĩa trọng*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là lễ cười.
- (50) *Hợp hôn gia thứ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là lễ cười.
- (51) *Thượng phương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là phương trên ở đây chỉ nhà trời.
- (52) *Tư trang điền sản*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là của cải ruộng đất của riêng
- (53) *Nhiều hạ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là nhiều năm
- (54) *Lệ mai thân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là bán mình, ở đây ý nói bán để làm ma cho cha
- (55) *Táng phụ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là mà ma cho cha.
- (56) Chu Mã Thần, con nhà nghèo, rất chăm học mãi tới năm bảy mươi tuổi mới được gọi ra làm quan (điển tích Trung Quốc).
- (57) *Đỗ Bảng nhân*: ngôi thứ hai trong kỳ thi Hội sau Trang nguyên.
- (58) *Khi nhân*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là khinh người
- (59) *Phật Hiếu Kính*: tức là Phật Kính Tâm. Tục truyền rằng Kính Tâm bị nghi oan là giết chồng, kêu oan mà không giải được oan Nàng giận thân giá trai bỏ nhà chồng đi tu. Sau lại bị Thị Mầu vu oan là có chửa với sư Kính Tâm. Nhà sư bị đuổi ra khỏi tu, đi quyền đạo đó đây. Sau này vì lòng thức tâm theo đạo, nhà sư được hóa.

- (60) *Cô nhi*: là con mồ côi. tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản. Không môn, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cửa không, chỉ trường học.
- (61) *Đăng khoa*. tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là thi đỗ.
- (62) *Lý ngư vượt vũ môn*: Cá chép vượt vũ môn. Tục truyền ngày xưa có con cá chép đi tu hàng ngàn năm mà không hóa rồng "Cá chép nhảy mãi mà không vượt được nên thân chép vẫn hoàn chép. Ở đây, cá chép vượt vũ môn có bừa, ý nói chăm học Chiêu Đức sẽ có ngày thành tài.
- (63) *Thầy khóa*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ thầy đồ
- (64) *Muôn hàng ức*: là đơn vị đếm thời cổ: chục, trăm, vạn, ức, triệu, muôn, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (65) *Sư ông*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là thầy dạy
- (66) *Quan quyền binh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, quan lớn có nhiều quyền hành.
- (67) *Học một chữ hiểu trăm câu luận*: trong nguyên bản "học nhất tự tri thiên huân luận" nghĩa là học một chữ biết ngàn bài huấn bài luận.
- (68) *Phụ kinh*, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là bài phú bài văn.
- (69) *Khảo thí hành văn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là thi làm bài văn.
- (70) *Ngự trị*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là làm vua cai trị nước.
- (71) *Ngô Bươn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, tên người con gái xinh đẹp.
- (72) *Đạo nhân luân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là đạo làm người.
- (73) *Bản hoạn*. tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nghèo hèn vì gặp hoạn nạn.
- (74) *Ô thước*: ô thước là quạ đen.
- (75) *Thượng các*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nhà lầu ở vùng trên, ở đây chỉ nhà của vua trời.

- (76) *Vãng lai giao kết*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là đi lại trao lời kết ước với nhau.
- (77) *Sứ đẹp vấn danh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là có người (đi sứ) đến làm lễ ăn hỏi.
- (78) *Công khanh trường giả*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là các hàng quan, các hạng người giàu sang.
- (79) *Bao Tự*: là một cô gái đẹp ở thời Chiến Quốc (Trung Quốc) dùng sắc đẹp để làm mối kiếm lợi cho gia đình và làm mê hoặc Chu U Vương. Ở đây ý nói, không muốn làm con bài để nay hứa gả cho người này, mai hứa gả cho người kia để hòng kiếm lợi.
- (80) *Thạch Sùng*: là một nhà giàu thời xưa, thường khoe vàng bạc của cải với thiên hạ nhưng sau này thua cuộc anh chàng nhà nghèo tăng nô mà mất hết thiên gia tài.
- (81) *Tiền tài như phấn thổ*: tiền tài coi như là đất vụn, không có nghĩa lý gì.
- (82) *Nhũ mẫu*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là mẹ nuôi, vú nuôi.
- (83) *Khổng môn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cửa Khổng, đây chỉ nhà trường học chữ nho.
- (84) *Hàn Nho*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là học trò nghèo.
- (85) *Gia san người ngọc*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ nhà ở của nàng Kim Nữ.
- (86) *Nàng kính trọng*: chỉ nàng Kim Nữ đáng kính đáng trọng.
- (87) *Quan cả*: chỉ Chiêu Đức.
- (88) *Kết trúc mai phu phụ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là kết làm vợ chồng.
- (89) *Huyền huân*: chỉ một nàng tiên bạn của Kim Nữ.
- (90) *Hoa Khôi*: là một thứ hoa đẹp, thường người xưa dùng để chỉ một người con gái đẹp.
- (91) *Bần cô*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nghèo và mồ côi cha mẹ.

- (92) *Đúng vũ môn hợp bạn kim ngư*: truyện Lý ngư (con cá chép) vượt cửa vũ môn. Xem chú thích 71.
- (93) *Nhất tâm minh thệ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, rút ở câu "nhất tâm thệ hải minh sơn" nghĩa là một lòng thề non hẹn biển. Đôi trai gái yêu nhau thường chỉ non chỉ biển mà thề thốt với nhau: "Núi có thể mòn, biển có thể cạn, nhưng mối tình ta không hề phai..."
- (94) *Phong quang*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, ngày quang vinh.
- (95) *Thắc phiến*: tiếng Tày dùng trong nguyên bản, là một loài châu chấu nhỏ.
- (96) *Cẩn phong*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là gói kín cẩn thận.
- (97) *Nét bút tựa đang tuần hoa nở*: dịch đúng ý nghĩa trong nguyên bản, ý nói viết rất đẹp.
- (98) *Nghĩa tao khang phu phụ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là vợ chồng.
- (99) *Giường hoa*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ giường của nhà giàu.
- (100) *Quan lang*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là người mới lái đàn ông.
- (101) *Ăn của*: dịch đúng ý trong nguyên bản, đây chỉ những đồ sinh lễ.
- (102) *Ngân thua*: tiếng Tày trong nguyên bản, nghĩa là bạc vàng treo cưỡi.
- (103) *Không nhượng mười phân*: mười phân ở đây ý nói mười phần sinh lễ, không nhượng một phần nào.
- (104) *Thân sóc mong vào bản được nào*: sóc là một con vật ở rừng thuộc loài chuoột, ở đây ý nói thân nhà nghèo mong vào nhà giàu thế nào được, ví như thân con sóc ở rừng mong gì vào được bản làng.
- (105) *Anh Vũ*: là cá Anh Vũ.
- (106) *Xích thẳng*: là dây đỏ, chỉ đỏ, chỉ hồng. Ý ở đây nói tới dây tơ duyên giữa Chiêu Đức và Kim Nữ.

- (107) *Thái Bạch*: là ngôi sao Thái Bạch đứng riêng một mình ở phương nam. Sao Bắc Đẩu, một chòm sao có 7 ngôi sao ở phương bắc.
- (108) Như Hồ quốc Chiêu Quân nhờ nước
- (109) *Khám khắc*: là một loại chim rừng, giọng rất buồn thường kêu vào lúc đêm khuya.
- (110) *Các sự phòng vãn*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là những việc học hành.
- (111) *Kinh trâm*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa đen là cái trâm cài búi tóc bằng gai, ở đây dùng để chỉ người con gái nhà nghèo dùng cài tóc bằng gai, ý chỉ nàng Kim Nữ.
- (112) *Thượng thiên*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là trên trời.
- (113) *Bách hạc*: là một loài chim. Theo thuyết cổ, người tiên hay cưỡi loại chim này đi chơi.
- (114) *Hạ giới*: theo thuyết đạo Phật, ngày xưa có ba giới: thượng giới là trên trời, trung giới là mặt đất, hạ giới là dưới âm cung. Nhưng ở đây, trên trời gọi trên mặt đất là hạ giới.
- (115) *Thơ trường hận*: là một khúc dài ai oán và não nùng, tiếng dùng trong nguyên bản.
- (116) *Chón đất thế đồng*: là chón trần gian. Thế đồng, tiếng dùng trong nguyên bản.
- (117) *Hằng nga*: tiếng dùng trong nguyên bản, chỉ người đẹp.
- (118) *Độc kinh*: tiếng dùng trong nguyên bản, là độc sách.
- (119) *Tư lương*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là suy nghĩ việc riêng tư thầm kín ở trong lòng.
- (120) *Truyền ngôn*: tiếng dùng trong nguyên bản, là lời truyền lại của bụt.
- (121) *Vũng dạ*: là lời khuyên của bụt trong mộng khi Chiêu Đức nằm mê.
- (122) *Tô Vũ hiền thê*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là vợ của Tô Vũ.
- (123) *Viễn nạn*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là bờ xa.
- (124) *Khinh trọng*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là nhẹ nặng.

- (125) *Bạn duyên hoa*: tiếng dùng trong nguyên bản, chỉ bạn tình, người yêu, đây chỉ nàng Kim Nữ
- (126) *Kiết can*: tiếng dùng trong nguyên bản, là sinh lễ bằng vàng bạc.
- (127) *Cửa gốc*: dịch đúng ý trong nguyên bản, là sinh lễ đầu tiên.
- (128) *Lão môi*: tiếng dùng trong nguyên bản, là bà mới có tuổi, ở đây chỉ bà nhũ mẫu.
- (129) *Thú nghi*: tiếng dùng trong nguyên bản, là nghi thức lễ cưới xin.
- (130) *Thảo lư*: tiếng dùng trong nguyên bản, là nhà cỏ nhà gianh.
- (131) *Không sao*: không có sao sáng.
- (132) *Poóng*: tiếng Tây, là cái bẫy vòng tết bằng lông đuôi ngựa để làm bẫy chim.
- (133) *Thi hài*: tiếng dùng trong nguyên bản, là thầy người chết.
- (134) *Họ tên nhân mạng*: tiếng dùng trong nguyên bản, là họ tên người chết.
- (135) *Lân gia trường ốc*: tiếng dùng trong nguyên bản, là hàng xóm láng giềng và trường học.
- (136) *Hội diện*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là họp mặt
- (137) *Không minh*: tiếng dùng trong nguyên bản, là không rõ ràng.
- (138) *Nghi vấn*: tiếng dùng trong nguyên bản, là hỏi han xem xét tra khảo.
- (139) *Nghị luận*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là bàn bạc.
- (140) *Gia nhân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là người trong nhà.
- (141) *Cáo trạng*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản nghĩa là bản án.
- (142) *Sân bé*: là sân tòa sử kiện.
- (143) *Lời thưa lân như thể thuộc lòng*: lời rõ ràng, mạch lạc.
- (144) *Tư pháp quan*: tiếng dùng trong nguyên bản, là một chức quan chuyên xử kiện, quan tòa.
- (145) *Khúc oan gia*: tiếng dùng trong nguyên bản, gặp phải lúc hoạn nạn oan trái
- (146) *Hắc bạch*: tiếng dùng trong nguyên bản, là trắng đen.

- (147) *Cổ cùg*: dịch đúng tiếng Tày trong nguyên bản, ý nói là ngang ngạnh, khó bảo.
- (148) *Phụng chỉ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là theo chiếu chỉ của nhà vua.
- (149) *Phụng tấu*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là tâu lên nhà vua.
- (150) *Nhà Viên*: đây chỉ nhà Viên Ngoại.
- (151) *Khảo sát thi hải*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là xem xét thầy người chết.
- (152) *Sát nhân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là kẻ giết người.
- (153) *Khâm phụng*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là làm theo lời vua.
- (154) *Đức thiên nhan*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ nhà vua.
- (155) *Mười phân*: xem chú thích 137. Mười phân không chịu, ý nói là mười phân đều không chịu một phần nào cả.
- (156) *Kẻ châu trai*: người quý như ngọc châu, ngọc trai, ở đây chỉ Kim Nữ, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (157) *Xem cáo*: xem thông cáo, yết cáo của nhà vua.
- (158) *Từ*: đây là từ bỏ.
- (159) *Thị vệ Kim ngô*: tên một chức quan to coi kinh kỳ.
- (160) *Cơ hàn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là đói rét.
- (161) *Vài lưng*: vài lưng bát, lưng đấu.
- (162) *Hàn đan Nho sĩ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là học trò nghèo.
- (163) *Chén cúc chén đào*: chén rượu ngon.
- (164) *Chén quỳnh*: Chén rượu ngon.
- (165) *Điện bệ sân hoa*: tiếng dùng trong nguyên bản, ở đây chỉ nhà vua.
- (166) *Hạ đao*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là chém đầu.
- (167) *Oan khúc*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là đoạn oan, việc oan.

- (168) *Chế quan*: là quan Đài chế, là một chức quan triều đình chuyên xử án, xử kiện.
- (169) *Phúc thăm*: xem xét lại, thăm tra lại.
- (170) *Quan nha thượng phẩm*: quan to trong triều.
- (171) *Thiên nhan*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ nhà vua, chỉ nhà trời, đây chỉ nhà trời.
- (172) *Phò tá*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là giúp đỡ nhà vua.
- (173) *Thiên mệnh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là mệnh trời lòng trời.
- (174) *Bách tính muôn dân*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là muôn dân trăm họ.
- (175) *Cung môn*: nghĩa là cửa cung vua.
- (176) *Tuần bộ*: tiếng dùng trong nguyên bản, là một hạng đi tuần tra ban đêm.
- (177) *Bãi soi*: là bãi cát.
- (178) *Nặn cốt hình nhân*: nặn một pho tượng người.
- (179) *Học văn cù thánh*: học văn ở trường.
- (180) *Sai viên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là người được phái được cử đi làm một việc gì.
- (181) *Trọng khinh gian chính*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nặng nhẹ gian ngay.
- (182) *Ân xá trường sinh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là được xá tội sống lâu.
- (183) *Uyên ương thả cỏ*: uyên ương là một loại chim rừng. Con mái gọi là ương con trống gọi là uyên, đến tuổi đẻ trứng, hai con rủ nhau tha cỏ về làm tổ. Vì hai con trống mái này luôn luôn ở với nhau cho nên uyên ương còn được dùng tượng trưng cho đôi vợ chồng.
- (184) *Chiêu quan*: chỉ Chiêu Đức.

- (185) *Lược thao*: là các phép điều binh khiển tướng khi ra trận. Lược thao là 6 chức của Khương Thái công gồm long thao, hổ thao, văn thao, vũ thao, bảo thao, khuyến thao. Tam lược của Hoàng Thạch công đời nhà Hán gồm có Thượng lược, Trung lược, Hạ lược.
- (186) *Lưu Hấu* chỉ Lưu Bị.
- (187) *Thiên Tử*: con nhà trời chỉ vua nhà Hán.
- (188) *Nghĩa cá*: là nghĩa lớn. Ngọc nữ chỉ nàng Kim Nữ.
- (189) *Cẩn phong*: Gói cẩn thận.
- (190) *Lời thề sơn hải*, xem thệ hải minh sơn, chú thích (123).
- (191) *Ngô Bươn*: hay *Ngô Ban* là tên một cô gái đẹp trong truyện dân gian Tày Nùng. Ngô Ban về sau này dùng để chỉ cô gái có nhan sắc.
- (192) *Phú thơ vạn đạo*: tiếng dùng trong nguyên bản, biết phú thơ vạn đường, ý nói biết thông thạo cách làm phú làm thơ.
- (193) *Nho sĩ đồng môn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là các bạn học cùng trường.
- (194) *Hết bụng*: dịch đúng ý nguyên bản, là hết lòng hết dạ.
- (195) *Vong sự*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là quên thầy.
- (196) *Cơm muối*: cơm và muối, ở miền núi, muối đắt và hiếm nên rất quý. Cơm và muối ở đây ý nói là công nuôi nấng rất chu đáo, khác với ý cơm rau muối thường ngày nay.
- (197) *Bách diểu*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là trăm loài chim.
- (198) *Bách trùng*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là trăm loài côn trùng.
- (199) *Bạch đàn*: mùi xạ, mùi lan là mùi hương bạch đàn, mùi xạ hương, mùi hoa lan.
- (200) *Mùng một*: rằm lên điện thắp hương, theo phật thì cứ ngày mùng một ngày rằm, tháng hai lần người ta lên chùa thắp hương cầu phật.
- (201) *Mường thiên*: tiếng dùng trong nguyên bản, chỉ nhà trời.

- (202) *Nam thanh nữ tú*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là trai gái xinh đẹp.
- (203) *Hải yên*: tiếng dùng trong nguyên bản, nghĩa là biển rộng.
- (204) *Suông bân*: tiếng Tày chỉ các nàng tiên nga trên trời.
- (205) *Suông nàng*: tiếng Tày trong nguyên bản, chỉ các nàng tiên nga trên trời
- (206) *Thuyền hương*: tiếng dùng trong nguyên bản, chỉ thuyền của các nàng tiên, thuyền thơm.
- (207) *Suông hán*: tiếng Tày trong nguyên bản, chỉ các nàng tiên nga trên trời.
- (208) *Mường trên*: chỉ trên trời.
- (209) *Lý ngư*: cá chép. Truyện cá chép vượt vũ môn, xem chú thích 71.
- (210) *Bích ba*: tiếng dùng trong nguyên bản, là sóng biển.
- (211) *Vân la vũ võng*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (212) *Hải biên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (213) *Bích thiên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là trời xanh, trời thăm.
- (214) *Bích san*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là rừng xanh rừng thăm.
- (215) *Phó Tam quang*: là một phố ở trên trời (theo đạo Phật).
- (216) *Tường liên bích*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là tường liền vách.
- (217) *Đồ bản*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là các bức tranh
- (218) *Bách vật*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là trăm thứ đồ vật.
- (219) *Bách bộ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là đi trăm bước chân, nghĩa rộng thông thường là đi bộ thông thả.
- (220) *Chăn chiên*: chăn lông cừu, tiếng dùng trong nguyên bản.
- (221) *Hát hội*: tiếng dùng trong nguyên bản, là phường hát.
- (222) *Ngáy về*: là ngày chết, ngày về trời.

- (223) *Thương các*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản là nhà ở trên trời.
- (224) *Trăm phường*: là trăm phố phường
- (225) *Thích Ca*: là phật Thích Ca.
- (227) *Bụt lông*: là bọt cả. Tiếng Tây dùng trong nguyên bản
- (228) *Trời tỏ*: là trời sáng.
- (229) *Kiểm trận hãm quân*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là vây trận địa giữ quân binh.
- (230) *Đặng vân hoán vũ*: tiếng Hán Việt trong nguyên bản, nghĩa là cởi mây gọi mưa.
- (231) *Hương viên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là vượt hoa thơm.
- (232) *Giao ca*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cùng hát.
- (233) *Thảo lãng*: các loài cỏ dại trong rừng.
- (234) *Nhâm độn*, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là các phép bói toàn
- (235) *Thiên tinh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là các vì sao trên trời.
- (236) *Trị bang tế thế*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cai trị nước và chăm lo đời sống cho nhân dân.
- (237) *Dương Nga*: tiếng dùng trong nguyên bản, tên người con gái đẹp thời xưa. Truyện thơ Nôm Tây thường dùng Dương Nga để chỉ các cô con gái đẹp, ở đây chỉ nàng Kim Nữ.
- (238) *Anh tuấn sĩ lương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là người học trò hiền hậu đẹp đẽ.
- (239) *Nhà sang*: là nhà giàu có.
- (240) *Chờ khách*: chỉ chờ Chiêu Đức, *Thần đan* là một mình, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (241) *Ba trăm*: là ba trăm lạng bạc vàng.
- (242) *Mại nhân*: là người làm mối.
- (243) *Trầu quả*: là trầu không và quả cau.

- (244) *Khôn thua*: là khó thua, khó nói.
- (245) *Sóng Tiêu Tương*: sóng sông Tiêu Tương (sông ở Trung Quốc).
- (246) *Bái chúc*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là lạy cầu, lạy chú.
- (247) *Dao tri*: tiếng Hán trong nguyên bản, là động tiên.
- (248) *Thiên mẫu*: tiếng dùng trong nguyên bản, là bà mẹ trời, là bụt cả.
- (249) *Sơn dã*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nơi thôn ở, nơi núi rừng.
- (250) *Thiên môn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là cửa trời.
- (251) *Tập huấn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là học tập và huấn luyện.
- (252) *Đạo thầy*: thầy đạo sĩ, tiếng dùng trong nguyên bản.
- (253) *Hồ vân hoán vũ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là gọi mây gọi mưa
- (254) *Thế dương*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là cõi trần gian, thế gian.
- (255) *Chữ vương*: là chữ vua.
- (256) *Khoắc phạ*: tiếng Tày, chỉ trên trời, nhà trời.
- (257) *Không suốt*: là không thông suốt, không lọt tời nhau, dịch đúng ý trong nguyên bản.
- (258) *Nguyệt lão mong được gặp tơ hồng*: duyên tơ hồng là nói về trai gái kết đôi vợ chồng đã định sẵn do vị tiên Nguyệt Lão lấy sợi chỉ hồng buộc hai duyên số với nhau. Truyện cũ kể rằng: Vi Cố, một tướng giặc đi trên đường gặp một thầy bói. bày trước mặt những sợi chỉ đỏ (xích thẳng hay tơ hồng). Vi Cố hỏi, thầy bói nói rằng đó là sợi chỉ đỏ buộc số phận trai gái lấy nhau. Vi Cố hỏi: thầy đoán sau này tôi sẽ lấy ai làm vợ? Nhân lúc ấy có một người đàn bà cũng đưa con gái nhỏ đi qua, thầy bói chỉ người đó nói: ông sẽ lấy người này làm vợ, Vi Cố nổi cơn giận rút gươm chém thiếu phụ và đâm cô gái nhỏ. Khi quay lại định giết thầy bói nói bậy thì thầy bói đã biến đi đâu mất. Đưa trẻ mồ côi nọ được một viên thổ quan đem về nuôi ngày càng khôn lớn.

Một thời gian sau Vi Cố trở về vùng quê đó hoành hành, cướp bóc. Viên thổ quan dùng kế mỹ nhân để mua chuộc. Viên quan bèn gả cô con gái nuôi cho Vi Cố. Nhân một ngày nhàn rỗi, Vi Cố có hỏi vợ tại sao trên mi mắt vợ lại có gắn nọ hoa bạc. Vợ kể lại câu chuyện hồi nhỏ bị một tướng cướp giết chết mẹ mình và mũi kiếm đâm phải mi mắt mình, nay phải gắn nọ hoa bạc để che vết sẹo. Vi Cố nhớ lại truyện cũ của mình gặp thầy bói (tức là Nguyệt lão với những sợi tơ hồng) và người thiếu phụ công cô con gái nhỏ. Từ đó có chuyện "Nguyệt Lão xe tơ" hoặc câu chuyện "duyên tơ hồng".

- (259) *Yên thái*: thái bình, yên ổn.
- (260) *Phong suy*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là gió thổi.
- (261) *Trần chúa*, tiếng Hán Việt, dùng trong nguyên bản, là vua nước Trần.
- (262) *Cung quán*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, chỉ cung vua.
- (263) *Tư thiên*: là một chức quan chuyên ngắm sao trên trời mà đoán việc nước.
- (264) *Cần vi thiên*. là trông ở trời, ý nói trông chờ ở người trên nhà trời xuống giúp dẹp giặc.
- (265) *Khâm sai*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là chức quan sai của nhà vua.
- (266) *Ba tiếng vọng tung hô vạn tuế*: ở câu "tung hô vạn tuế giả tam" nghĩa là tung hô vạn tuế ba lời. Ngày xưa Hán Vũ đế lên tuần thú ở trên núi, nhân dân ra đón mừng và tung hô vạn tuế chúc mừng vua ba lần. Từ đó, chúc mừng vua, lệ chỉ hô vạn tuế ba lần.
- (267) *Bất phúc*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là không có phúc.
- (268) *Bổn*: tiếng dùng trong nguyên bản, là bản bói của các quan địa phương tâu lên vua.
- (269) *Cấp bổn*: tiếng dùng trong nguyên bản, là bản báo gấp và cần kíp.
- (270) *Mười muôn*: muôn là một đơn vị đến thời xưa (chục, trăm, vạn, ức, triệu rồi đến muôn).

- (271) *Thao lược*: thao là mẹo lược cả các tướng giúp vua giữ nước, Thao có sáu loại, thao của tướng Khương Thái Công là văn thao, võ thao, long thao, hồi thao, báo thao, khuyển thao, Khương Thái Công dùng mẹo lược thao giúp vua Văn Vương đánh thắng vua Trụ nhà Thương dựng lên cơ nghiệp nhà Chu. Lược cũng là mẹo luật mưu chước nói chung. Tướng Chương Lương học được tam lược là thượng lược, trung lược, và hạ lược với ông Hoàng Thạch Công, đem giúp vua Hán Cao Tổ giúp Tần diệt Sở trong năm năm trời, dựng lên cơ nghiệp đế chế.
- (272) *Vương sự từ nan lỗi đạo*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, vương sự là việc vua, từ nan là ngại khó mà chối từ, đây nói, chối việc của vua là lỗi đạo.
- (273) *Diệt xâm*, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là diệt giặc ngoại xâm.
- (274) *Phép lỗi minh*: tiếng dùng trong nguyên bản, là phép, sấm kêu, sấm nổ.
- (275) *Long cầu*: tiếng dùng trong nguyên bản, là phép rồng và chó.
- (276) *Yên nạm*: yên ngựa nạm bạc, nạm vàng
- (277) *Chật đầy đồng như thế bèo ao*: chật lắm, nhiều lắm. Đây là lối so sánh, ví von của dân tộc Tày Nùng.
- (278) *Ái biên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là bờ cõi, ở nơi giáp giới của hai nước.
- (279) *Trị phủ*, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là cai trị và phủ hộ, là giúp đỡ.
- (280) *Chớ lẩn*: chớ lẩn tránh.
- (281) *Chiêng: tiền: sanh: phách*: là các loại nhạc cụ thường dùng trong các đội quân ngũ khi ra trận, hoặc làm hiệu lệnh thúc quân, hoặc làm hiệu lệnh rút quân.
- (282) *Hắc xà đeo kính*: là rắn đeo kính, chỉ rắn hổ mang.
- (283) *Chó ngao*: một loại chó ta và dữ, biết săn thú săn chim. Nước ta hiện nay ở vùng Bảo Lộc và Đồng Văn còn có loại chó ấy.

- (284) *Cái dậu*: là một thứ đồ dùng để đựng thóc, chứa thóc của người dân tộc Tày Cao Bằng.
- (285) *Nóng hai*: đan theo hoa hai nan một.
- (286) *Sơn lâm*: núi rừng.
- (287) *Trung đô*: là kinh đô nước Ngụy.
- (288) *Bào bối lưu ly*: là một thứ ngọc quý.
- (289) *Quan Chiêu*: chỉ Chiêu Đức.
- (290) *Vua Nghiêu vua Thuấn*: là hai vị minh quân đời thượng cổ Trung Quốc. Vua Nghiêu truyền ngôi cho vua Thuấn vì thấy Thuấn là người tài giỏi, có uy, có đức chín khôi truyền ngôi cho con.
- (291) *Thiên đế*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là vua nhà trời.
- (292) *Chúa*, ở đây chỉ Chiêu Đức, dân biên cương coi Chiêu Đức như là một vị chúa.
- (293) *Lưu chúa*: lưu Chiêu Đức.
- (294) *Hồi giá*: lên xe ngựa về triều.
- (295) *Quan*: chỉ Chiêu Đức.
- (296) *Ngô Khởi*: là một vị tướng nước Tề, thời chiến quốc, (Trung Quốc) có nhiều phép cao tài lạ, đánh đâu được đấy, giúp vua Tề giữ nước nhà được yên ổn, thái bình một thời.
- (298) *Thiên nhan*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản. Ngày xưa vua Tấn Văn Công vào châu vua nhà Chu. Vua nhà Chu cho miễn lễ nhưng Tấn Văn Công vẫn giữ lễ nói rằng: "Thiên uy bất vi nhân chỉ xích" (nghĩa là uy trời không thể trái mặc dù gần gũi nhau luôn). Tiếng thiên nhan bắt đầu có ý nghĩa từ đây để chỉ nhà vua.
- (299) *Chính sự*: việc ngay, việc đúng. Đạo tao khang, tao khang nghĩa đen là tấm cán. Đạo tao khang là nói đạo vợ chồng. Ngày xưa Tống Hoảng có trả lời câu hỏi của vua Hán Quang Vũ rằng: tôi nghe nói người bạn nghèo hèn cũng không thể quên người vợ đói khó cùng ăn tấm cám cũng không thể bỏ nhau được. Nghĩa tao khang hay đạo tao khang bắt đầu dùng từ đây. Đạo tao khang chính sự, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.

- (300) *Hoàng nữ nhi*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là con gái vua.
- (301) *Kinh trâm*: trâm cài tóc bằng gai nhọn. Ngày xưa người con gái lấy gai nhọn hay trâm cài tóc, được người khen ngợi là giản dị và có vẻ đẹp hồn nhiên. "Kinh trâm" được dùng chỉ người con gái có sắc và đáng quý, ở đây chỉ Kim Nữ.
- (302) *Thầy dòng*: ở đây chỉ các sư sãi ở chùa Lôi Âm.
- (303) *Nhân chính*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, lòng ngay và lòng nhân.
- (304) *Hương san*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là núi thơm. đây chỉ chùa Lôi Âm.
- (305) *Thương phương*, xem chú thích 15.
- (306) *Độ sinh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là nuôi sống, cứu sống.
- (307) *Trần điện*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là giữ điện, giúp các cung điện trong nhà chùa.
- (308) *Đông quân*, là chúa các loài hoa.
- (309) *Từ*: từ bỏ, rời.
- (310) *Tùy tùng*, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là những người đi theo.
- (311) *Kế vị*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là nối ngôi.
- (312) *Ngưỡng mộ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là yêu mến và khâm phục.
- (313) *Thành vương kính đế*: lấy đúng trong nguyên bản. là thành phố của nhà vua, kinh đô của nhà vua.
- (314) *Tiết thái nữ nhi*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (315) *Thông tri*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là hiểu biết rộng.
- (316) *Kế tông*: là nối dõi tông đường, tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.

- (317) *Kế tự*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là nói dối để trông nom việc thờ cúng trong nhà.
- (318) *Đăng quang*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là lên ngôi vua.
- (319) *Phong niên*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, nghĩa là năm được mùa.
- (320) *Điện các*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản là nhà ở của vua
- (321) *Ngói lục*: là ngói xanh, ngói phủ rêu xanh.
- (322) *Quyền môn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là cửa có quyền, chỉ nhà quan có quyền có cửa.
- (323) *Phát chẩn*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản, là bố thí cho người nghèo, người ăn xin.
- (324) *Phong Thượng hoàng cùng ngôi Thái hậu*: Thái Thượng hoàng là bố vua. Hoàng Thái hậu là mẹ vua. Chiêu Đức quý trọng và coi hai bố mẹ nàng Kim Nữ như bố mẹ đẻ của mình mà phong tước như cha mẹ mình vậy.
- (325) *Âu ca*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản. là hát vui.
- (326) *Thái hòa hưng thịnh*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản.
- (327) *Can qua*: đánh nhau, chiến tranh.
- (328) *Tận bờ*: bán hết ruộng.
- (329) *Vạ cả*: là vạ lớn.
- (330) *Trước vong*, là trước vong linh.
- (331) *Phù thổ*: tiếng Hán Việt dùng trong nguyên bản. Theo *Thọ mai gia lễ* thì khi cha mẹ mất, con cái nhịn đói nhịn khát đến nỗi mệt là đi, không đứng dậy được. Muốn đi đứng con cái phải chống gậy. Bố chết thì con chống gậy tre, mẹ chết thì con chống gậy vông, ở đây Chiêu Đức Kim Nữ tế nhũ mẫu vào hàng tế mẹ.

MỤC LỤC

Nho Hương	7
Nho Hương người anh hùng áo vải trong trí tưởng tượng của nhân dân	7
Nguyên bản chữ Nôm Tày, phiên âm, dịch nghĩa.....	21
Chú thích	129
Chiêu Đức	147
Cái chí lớn, mối tình đẹp trong <i>Truyện Chiêu Đức</i>	149
Nguyên bản chữ Nôm Tày, phiên âm, dịch nghĩa	171
Chú thích phần phiên âm	381
Chú thích phần dịch nghĩa	390
Mục lục	397

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

NHO HƯƠNG - CHIÊU ĐỨC

Chịu trách nhiệm xuất bản

Vi Quang Thọ

Chịu trách nhiệm ban thảo

Trịnh Khắc Mạnh

Sửa bản in

Trần Thu Hương - Hoàng Phương Mai

Trình bày bìa

Lê Huy

In 500 cuốn tại nhà in
Công ty Mỹ thuật trung ương - Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch
Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 1049 - 2008 / CXB / 15 - 60 KHXXH
Ngày 20 tháng 11 năm 2008

**NHO HƯƠNG
CHIÊU ĐỨC**

Tổng tập truyện thơ Nôm t3

2304090000071

90,000

Giá: 90.000đ